

[68.]

I avseende å den å debetsidan uppförda beräkningen av den ordinarie årsavkastningen som ock beträffande värdet av husbehovsvirket hänvisar drätselnämnden till den av skogsförvaltaren i ämnet förebragta närmare motiveringen. Såsom framgår av kalkylen hava å kreditsidan upptagits dels sådana utgifter, som omedelbart betingas av skogsvården vid universitetets skogar, dels ock sådana utgifter, som enligt nu gällande stat bestridas av allmänna medel, men vilka enligt statsmakternas uttalade önskningsar helst böra täckas av inkomster från skogarna.

Vad den första gruppen av utgifter angår, står, enligt vad drätselnämnden framhåller, det i överensstämmelse med det i nu gällande stat följda beräkningssättet att avdraga dessa utgifter från bruttointkomsten av universitetets skogar och därefter som inkomst av skogarna i universitetets stat redovisa vad efter avdrag för dessa kostnader för skogsvården återstår. Att upptaga även dessa olika utgiftsposter i staten anser drätselnämnden icke lämpligt, då det skulle beröva universitetsförvaltningen den grad av frihet och rörlighet, som är nödig för ett ekonomiskt handhavande av skogarna.

Beträffande de olika posterna bland dessa utgifter framhålles såväl av drätselnämnden som av skogsförvaltaren, bland annat, följande:

Skatterna avse krono- och kommunalskatter för universitetet såsom ägare tillgodokommen inkomst av skogarna. Dessa skatter uppgingo år 1921 för skogarna till 42,579 kronor 30 öre och böra för kommande år på grund av den nya fastighetstaxeringen beräknas till 55,000 kronor.

I fråga om *dikningskostnaderna* behöver årligen dikas cirka 10,000 längdmeter, och hava med hänsyn till de numera reducerade arbetslönerna kostnaderna härför ansetts kunna inskränkas till 5,000 kronor för år.

De årliga *skogsodlings-* och *hågnadskostnaderna* hava ansetts komma att inskränkas, enär äldre kalmarker nu i allmänhet vore skogsodlade. På grund av de alltjämt mycket ovissa priserna på frömarknaden hade anslaget begränsats till 10,000 kronor.

Beträffande den andra utgiftsgruppen representeras densamma av förvaltningskostnader, 101,000 kronor, avseende löner, inklusive dyrtidstillägg, till skogsförvaltaren, assistenten vid skogsförvaltningen, 11 skogsvaktare, avlöning till 2 extra bevakare, reseersättningar och dagtraktamenten till förvaltande och bevakande personal ävensom anslag till tjänsteexpedition och expenser (inberäknat kostnader för telefonabonnemang m. m.). Härvid är emellertid att märka, att det

från universitetet framlagda förslaget utgår från det av högskolornas löneregleringskommitté framlagda löneregleringsförslaget beträffande universitetets personal. Till denna fråga återkommer jag närmare i det följande.

Vad så angår den i skogsförvaltarens kalkyl upptagna posten, som är avsedd att tillföras fonden för inköp av växtliga ungskogar erinrar drätselnämnden om följande:

Genom särskilda medgivanden av universitetskanslern den 5 november 1909, den 29 december 1910, den 15 november 1911 m. fl. hade denna skogsfond bildats genom avverkning å akademiskogar av övermogen eller rötskadad skog, varvid, bland annat, föreskrivits, att medlen skulle användas till inköp av skogsmarker av nyss angiven art. Härjämte har även genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t medgivits, att vissa på annat sätt till universitetet influtna medel skulle för samma ändamål användas. Grunden för dessa medgivanden hade uppenbarligen varit det förhållandet, att avverkning av skog av nämnda beskaffenhet betraktats icke som ett tillgodogörande av årlig tillväxt å skogarna utan som ett utnyttjande av kapital. Då även de nya hushållningsplanerna, enligt vilka annan extra avverkning än av trävirke från impedimentmark icke kunde ifrågakomma, innefattade avverkning i högst betydande utsträckning av övermogen eller rötskadad skog, ansåge drätselnämnden ett fullföljande av den skogspolitik, som hittills följts, vara synnerligen motiverat och anslöte sig därför till skogsförvaltarens förslag om avsättning av visst årligt belopp att användas till inköp av sådana skogsmarker, varom nu vore tal. Ett dylikt avsättande av årliga belopp för inköp av skog skulle jämväl ur den synpunkten vara för universitetet synnerligen gagneligt, att möjlighet därigenom bereddes till fortsatta skogsinköp för avrundning och komplettering av universitetet nu tillhöriga skogskomplex för erhållande av lämpliga bevakningsområden.

Ursprungligen hade för ändamålet föreslagits en avsättning av 60,000 kronor, vilket belopp vida understeg värdet av den årliga avverkningen av övermogen eller rötskadad skog. Emellertid hade i den senare utredningen drätselnämnden ansett sig på grund av nödvändigheten att öka en del andra utgiftsposter nödsakad att biträda förslaget om en beräknad årlig avsättning av 40,000 kronor.

De nu gjorda beräkningarna av inkomsterna å ifrågavarande poster visa en betydlig ökning utöver vad i gällande stat är beräknat. Då dessa ökade inkomster av universitetets egendomar skola redovisas i universitetets inkomststat, följer därav en motsvarande minskning i tillgången på medel, varmed universitetet under de senare åren täckt brister å olika punkter i staten. Skola inkomsterna upptagas till ifrågavarande ökade belopp, fordrar givetvis konsekvensen,

Utgifter att
bestrida med
avkastningen
från universi-
tetets egen-
domar.

[68.] att en höjning samtidigt vidtages i storleken av de i staten upptagna anslag, där bristerna hittills täckts av överskotten från egendomarna. De anslagsposter, som här komma i fråga, äro dels institutionernas materiellanslag, dels ock universitetets s. k. egna titlar (anslagen till reparationer, för utskylder m. m., för lantmåteri- och rättegångskostnader m. m. samt för extra utgifter), vilka icke varit tillräckliga till täckande av de med anslagen avsedda utgifterna utan högst väsentligt överskridits. Såsom av min föregående redogörelse framgår, hava för institutionernas vidkommande särskilda anslag av riksdagen beviljats och jämväl lämnats från reservfondens tillgångar. Vidare hava från sistnämnda fond kanslern årligen anvisat medel för täckande av de skuldbelopp, vari de egna titlarna råkat.

Då nu omförmälda anslagsposter icke för framtiden kunna förväntas förslå för därför avsedda utgifter, har drätselnämnden ansett lämpligt söka åstadkomma en mera definitiv reglering av dessa anslag, än som kunnat åstadkommas genom nyssnämnda provisoriska anordningar. Drätselnämnden har därför framlagt förslag om förändrade beräkningar av dessa utgiftsposter.

institutioner-
nas bränsle-
kostnader.

Vad först beträffar frågan att med inflytande högre inkomster från universitetets fastigheter bestrida de vetenskapliga institutionernas ökade bränslekostnader, har drätselnämnden från institutionsföreståndarna infordrat uppgifter om vederbörande institutioners bränslebehov. Härvid har drätselnämnden för att jämväl i fråga om institutionernas materiellanslag, likasom genom statsmakternas ingripande redan skett beträffande löntagarna vid universitetet, ur staten avlägsna de direkta anslagen av ved från universitetets skogar, anmodat institutionsföreståndarna att vid uppgifternas avgivande taga i beräkning, att de i nuvarande stat för institutionerna upptagna vedkvantiteter komme att indragas.

I anledning härav hava institutionsföreståndarna till drätselnämnden inkommit med speciella utredningar och yttranden, till vilkas närmare innehåll jag nu allenast tillåter mig att hänvisa. Dock vill jag erinra om det mera allmänna principanförande, som gemensamt avgavs av samtliga institutionsprefekter i november 1920, då nu förevarande utredning första gången var föremål för myndigheternas övervägande. Det heter häri:

Med anledning av att drätselnämnden anmält sin avsikt att utarbeta förslag till nödiga ändringar i universitetets utgiftsstat få vi, föreståndare för universitetets institutioner, anföra följande:

I följd av penningvärdets fall under nu rådande kristid ha institutionernas årsanslag blivit i hög grad otillräckliga. Den brist, som härigenom uppstått, har hittills täckts dels genom av riksdagen efter därom årligen gjorda framställningar beviljade tilläggsanslag, dels därigenom att från universitetets reservfond, likaledes årligen, anvisats medel till täckande av den del av bristen, som uppstått i följd av sedan år 1914 ökade årskostnader för institutionernas uppvärmning.

Det vore givetvis i hög grad önskvärt, att dessa provisoriska anordningar så snart som möjligt kunde upphöra och i stället tillräckliga anslag uppfördes på ordinarie stat. Varken de allmänna prisförhållandena eller de utländska valutor, vilkas växlingar ha betydelse för institutionernas ekonomi, har emellertid ännu nått sådan stadga, att en någorlunda tillförlitlig beräkning av institutionernas anslagsbehov för en följd av år framåt för närvarande synes möjlig. Dessutom vilja vi framhålla, att institutionerna under de senaste åren arbetat under i mer än ett hänseende mer eller mindre abnorma förhållanden. Dels av sparsamhets-hänsyn, dels i följd av att vissa behövliga artiklar icke kunnat anskaffas hava nämligen driftinskränkningar gjorts på ett sätt, som icke utan allvarlig skada länge kan fortgå och som icke heller längre på grund av materialbrist behöver fortfara. Vidare hava på grund av dyrtiden en stor del av studenterna icke vistats vid universitetet under hela terminerna, vilket i vissa fall haft inflytande på institutionernas driftkostnader. Vid några institutioner torde också de studerandes antal ha sjunkit under det som sannolikt får anses vara normalt. Allt detta bidrager till att institutionernas utgifter under de senaste åren icke kunna läggas till grund för beräkningar av de framtida anslagsbehoven.

Då emellertid reservfondens inkomster komma att betydligt minskas genom höjda beräkningar av de i den ordinarie staten ingående inkomsterna från universitetets fastigheter, så synes det vara nödvändigt, att reservfonden befrias från de under senare år regelbundet återkommande stora utgifterna för fyllande av institutionernas bränslebehov.

Vi ha därför sökt beräkna de belopp med vilka institutionernas ordinarie årsanslag behöva höjas enbart i följd av sedan år 1914 stegrade bränsle- och eldningskostnader. Dessa beräkningar följa här nedan för varje särskild institution.

Nödvändiga medel till bestridande av institutionernas ökade utgifter i övrigt torde fortfarande böra för varje år begäras på tilläggsstat, till dess det blir möjligt att någorlunda tillförlitligt beräkna institutionernas hela anslagsbehov för en längre tid framåt.

Med stöd av de utav institutionsföreståndarna lämnade uppgifterna och med användande av ett pris för engelsk koks av 3 kronor per hektoliter samt prissättande av veden i överensstämmelse härmed har drätselnämnden verkställt beräkning av det tillskott för uppvärmningskostnader, som för varje institution bör upptagas, och har drätselnämnden därvid i sitt senaste förslag kommit till följande belopp:

[68.]

Universitetsbiblioteket	kronor	7,600: —
Medicinska polikliniken	»	700: —
Anatomiska institutionen	»	3,100: —
Fysiologiska »	»	1,550: —
Patologiska »	»	950: —
Farmakologiska »	»	130: —
Institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi . .	»	1,670: —
Institutionen för allmän och analytisk kemi	»	3,600: —
Mineralogisk-geologiska institutionen	»	1,350: —
Fysiska »	»	2,100: —
Astronomiska »	»	420: —
Meteorologiska »	»	260: —
Geografiska »	»	460: —
Botaniska trädgården	»	2,460: —
» museet och laboratoriet	»	2,100: —
Växtbiologiska institutionen	»	450: —
Zoologiska »	»	1,200: —
Musikaliska kapellet	»	450: —
Gymnastikinrättningen	»	2,500: —
Summa kronor		33,050: —

För Gustavianum och f. d. folkskoleseminariebyggnaden, där ett flertal institutioner nu äro inrymda, har drätselnämnden icke upptagit särskilda belopp för uppvärmningen, till stöd varför drätselnämnden anført, att några anslag på ordinarie stat hittills ej varit för dessa institutioner anvisade, utan erforderlig bränslekostnad för dem bestrides av medel, beviljade å extra stat.

Vid genomförande av ovan angivna ökning i anslagen för institutionernas uppvärmning, förutsätter drätselnämnden, att hittills jämlikt universitetets stat utgående anslag av ved till de angivna institutionerna, uppgående tillhopa till 209 famnar eller 836 kubikmeter indragas. Värdet av detta vedanslag kan alltså öka skogarnas behållning och har även, efter vad drätselnämnden meddelar, av skogsförvaltaren beräknats i hans kalkyl. De till indragning föreslagna vedkvantiteterna utgöra för:

Medicinska poliklinikerna	48	kubikmeter
Anatomiska institutionen	52	»
Fysiologiska »	40	»
Patologiska »	64	»
Astronomiska »	4	»
Geografiska »	40	»
Institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi	36	»

Mineralogisk-geologiska institutionen	72	kubikmeter
Botaniska »	272	»
Farmakologiska »	12	»
Institutionen för allmän och analytisk kemi	92	»
Meteorologiska institutionen	32	»
Museet för nordiska fornsaker	40	»
Konstmuseet	16	»
Musikaliska kapellet	16	»

Summa 836 kubikmeter

[68.]

I samband härmed framhåller drätselnämnden såsom självfallet, att härigenom de under senare åren uppkomna bristerna i institutionernas materiellanslag icke blivit på något sätt berörda.

Vid uppgörande av föregående stater har för de s. k. egna titlarna pläгат läggas till grund ett medeltal för de närmast gångna åren; då emellertid med användning av ett dylikt beräkningssätt titlarna redan i den närmaste framtiden med all säkerhet skulle bli skuldsatta, har drätselnämnden ansett riktigast att låta utgifterna under det sist avslutade räkenskapsåret utgöra normen för titlarnas anslagsbelopp.

*Utgifterna
från universi-
tetets s. k.
egna titlar.*

Reparationer. Denna post, som i staten är uppförd med 17,200 kronor, vartill kommer Uppsala läns bidrag, 1,000 kronor, till sjukhusbyggnadernas underhåll, har under de senare åren måst överskridas. För år 1920 har bristen utgjort 30,836 kronor 23 öre och för år 1921 42,167 kronor 92 öre eller alltså i medeltal 36,502 kronor 7 öre. Drätselnämnden anser sig nu ej våga räkna med lägre summa till täckande av bristbeloppet än angivna medeltal, och beräknar sålunda för titeln för reparationer ett tilläggsanslag av 36,500 kronor.

Krono- och kommunalutskylder m. m. Den ordinarie posten å 2,000 kronor har överskridits med 4,317 kronor 40 öre för år 1920 och med 4,724 kronor 49 öre för år 1921. Medeltalet härav utgör 4,521 kronor 5 öre, och drätselnämnden beräknar det årliga tillskottet till bestridande av titelns utgifter till 4,500 kronor.

Lantmäteri- och rättegångskostnader m. m. I fråga om denna titel, vars ordinarie anslag är 12,000 kronor, anser drätselnämnden en annan beräkning böra läggas till grund för erhållande av nödig säkerhet angående dess behov av ytterligare inkomster. Titelns utgifter hava under senare år varit i ständigt stigande. För år 1919

- [68.] utgjorde de 47,141 kronor 39 öre. Orsaken till utgifternas tillväxt har, enligt vad drätselnämnden meddelar, varit de högst betydande kostnaderna för tillhandahållande dels av täckdikningsrör åt akademi-arrendatorerna, en utgift, som lagenligt åligger universitetet, och dels av cement för byggnadsändamål. I fråga om behovet av anslaget till täckdikningsrör och cement har drätselnämnden av akademifogden begärt och mottagit yttrande av följande lydelse:

På grund dels av att täckdikning numera bedrives i betydligt större utsträckning än förut varit fallet vid akademigårdarna och dels som direkt följd av det starkt höjda priset på täckdiknesrör har kravet på ifrågavarande anslag vuxit år från år. För år 1920 har beviljats 40,000 kronor, som dock icke motsvarat behovet utan en hel del arrendatorer hava fordringar på ersättning för av dem redan nedlagda tegelrör. Anslaget till cement har trots högre cementpris icke behövt höjas, enär numera i arrendekontrakten stipuleras skyldighet för arrendatorerna att själva svara för inköp av nödig cement. Detta anslag avtager därför år från år och kommer (med undantag för cement till gödselstäder) att så småningom helt försvinna. Till följd härav och då det torde vara anledning att hoppas att priset på tegelrör inom något år kommer att sjunka, anser jag det vara mycket sannolikt, att ifrågavarande anslagskrav kan hållas nere vid 35,000 kronor per år under några år framåt. Visserligen torde denna summa icke bli tillräcklig under de båda närmaste åren, men den brist, som eventuellt kommer att uppstå, torde så småningom kunna täckas med besparingar på anslaget under kommande år.

Jag får därför förorda, att sådana åtgärder vidtagas, att en summa av 35,000 kronor per år göres disponibel för utbetalning för täckdiknesrör och cement till smärre arbeten vid akademiens gårdar.

I anslutning till sagda yttrande räknar drätselnämnden med ett årsbelopp av 35,000 kronor för nu senast berörda ändamål. Under erinran att dessa utgifter under år 1919 uppgått tillhopa till 32,532 kronor 46 öre samt övriga å lantmäterititeln avförda utgifter utgjort 14,618 kronor 93 öre, anser emellertid drätselnämnden till grund böra läggas bristbeloppet för år 1919, 35,141 kronor 39 öre, ökat med skillnaden mellan nyssberörda 35,000 kronor och utgiftsbeloppet under samma år för rör och cement. Drätselnämnden kommer då till ett belopp av 37,608 kronor 93 öre eller avrundat 37,600 kronor.

Nu tillkommer emellertid ytterligare en annan omständighet. Från och med år 1922 debiteras universitetet skatt för inkomst av hemmansarrenden. Denna skatt uppgick, enligt vad drätselnämnden meddelar, för år 1922 till 27,617 kronor 47 öre och bokföres såsom eljes dylika skatter å lantmäterititeln.

[68.]

Med hänsyn sålunda till denna nya skatt samt de utgifter, som i övrigt vila på denna titel, beräknar drätselnämnden nu och för de närmaste åren såsom behövt tillskott till bestridande av titelns utgifter ett belopp av 65,000 kronor.

Extra utgifter m. m. Den i ordinarie staten uppförda posten å 25,292 kronor 51 öre har under år 1920 överskridits med 34,964 24 öre och under år 1921 med 58,936 kronor 27 öre. Medeltalet utgör sålunda 46,950 kronor 25 öre, och beräknar drätselnämnden det årliga tillskottet till titelns utgifter till 46,900 kronor.

Med stöd av dessa beräkningar anser drätselnämnden nödvändigt att för de egna titlarna såsom tilläggsanslag i statförslaget upptagas följande belopp, nämligen:

för titeln för reparationer	kronor	36,500: —
» » » krono- och kommunalutskylder m. m. »		4,500: —
» » » lantmäteri- och rättegångskostnader		
m. m.	»	65,000: —
» » » extra utgifter m. m.	»	46,900: —
Summa	kronor	152,900: —

Jag har i det föregående erinrat, hurusom i den av skogsförvaltaren uppgjorda kalkylen över värdet av skogsavkastningen och det i samband därmed uppgjorda förslaget till skogsavkastningens disposition såsom avgående post uppförts ett belopp av 101,000 kronor till förvaltningskostnader. Detta fördelar sig på följande poster:

Vissa förvaltningsutgifter.

Löhner:

Skogsförvaltaren	kronor	9,540:—	
Assistenten vid skogsförvaltningen	»	6,384:—	
1 skogsvaktare	»	3,234:—	
10 skogsvaktare	»	<u>32,340:—</u>	kronor 51,498:—
Dyrtidstillägg			» 19,000:—
Avlöning till 2 extra bevakare			» 5,000:—
Reseersättningar och dagtraktamenten:			
till förvaltande personal	kronor	8,000:—	
» bevakande personal, cirka 800 kronor			
per skogsvaktare	»	<u>8,800:—</u>	» 16,800:—
Tjänsteexpedition och expenser			» 7,000:—
Diverse och oförutsedda utgifter			» 1,702:—
			<u>Summa kronor 101,000:—</u>

Drätselnämnden erinrar nu i fråga om förvaltningskostnaderna följande:

[68.]

I det förra förslaget till ändringar i universitetets stat hade drätselnämnden bland utgifterna upptagit löner för akademifogden och hans assistent, akademifogdens och akademibokhållarens respenningar, skogsförvaltarens lön och respenningar samt skogsvaktarnas löner och deras reseanslag. Nu har emellertid högskolornas lönerregleringskommitté i sitt betänkande föreslagit, att respenningar till befattningshavare skola utgå efter närmare bestämmelser av Kungl. Maj:t, och drätselnämnden finner därför riktigast, att dessa resekostnader, vilka eventuellt kunna utgå efter växlande grunder, betraktas såsom poster, vilka mera omedelbart sammanhånga med förvaltningen av hemman och skogar, och i enlighet därmed avdragit dessa från bruttoinkomsterna i här nedan framlagda förslag. Härvid må anmärkas, att förut till akademifogden utgående reseanslag, 3,000 kronor, därav 1,500 kronor äro upptagna i universitetets stat och 1,500 kronor under senast förflutna år, särskilt beviljats att utgå av universitetets medel, befunnits otillräckligt, varför beloppet höjts till 4,000 kronor. — Akademibokhållarens reseanslag har beräknats till 300 kronor — 150 kronor finnas upptagna i staten och 150 kronor hava likaledes särskilt beviljats under de senaste åren av universitetets medel. — Därför och med anledning av samma kommittés därom framställda förslag har drätselnämnden utom samtliga nu ifrågakommande befattningshavares löner upptagit bland utgifterna jämväl därå belöpande dyrtidstillägg, varvid drätselnämnden beräknat lönebeloppen efter kommitténs förslag med jämkning i de delar, där konsistoriet föreslagit ändring i de föreslagna beloppen. Dyrtidstilläggets storlek har beräknats med de belopp, som utgå för innevarande månad samt efter näst högsta löneklass och för befattningshavare med fyra familjemedlemmar.

Drätselnämndens förslag till ny inkomstberäkning.

I anslutning till den utredning, som av drätselnämnden förebärts, framlägger drätselnämnden och förordar till fastställelse följande nya förslag till förändringar i den för universitetet gällande staten:

Ny beräkning av inkomster från universitetets hemman och skogar samt av vissa utgiftsposter i universitetets stat.

1. Inkomster:

a) Beräknad inkomst för akademiemmanen:

20,724,26 hl. spannmål à kronor 8: 86 kronor	183,616: 94	
penningar och persedlar »	55,158: 61	238,775: 55
varifrån avgår respenningar för		
akademifogden kronor 4,000: —		
akademibokhållaren » 300: —	4,300: —	
		234,475: 55
avgår i nu gällande stat beräknade		
21,129,42 hl. spannmål à kronor 7: 18 kronor	151,709: 24	
penningar och persedlar »	30,919: 68	182,628: 92
ökad inkomst av hemmanen »		51,846: 63

Transport 51,846: 63 [68.]

b) Beräknad inkomst av universitetets skogar:

inkomst enligt de nya hushållningsplanerna samt från allmänningsskogar och av diverse arrendemedel	»	379,500: —	
med avdrag av direkta utgifter för skogarnas vård m. m.*)	»	243,000: —	136,500: —
avgår i nu gällande stat beräknade	»		13,000: —
öklad inkomst av skogarna			123,500: —

Summa ökade inkomster kronor 175,346: 63

Brist att ersättas » 102,040: 05

Summa kronor 277,386: 68

2. *Utgifter att bestridas med förestående inkomster:*

a) Akademifogdens lön	kronor	9,540: —	
hans assistents lön	»	6,384: —	
dessas båda tjänstemäns dyrtidstillägg (2,939: 76 + 2,074: 92)	»	5,014: 68	20,938: 68
Skogsförvaltarens lön	»	9,540: —	
hans assistents lön	»	6,384: —	
1 skogvaktare	»	3,234: —	
10 d:o	»	32,340: —	
Dyrtidstillägg för dessa tjänstemän	»	19,000: —	70,498: —
			91,436: 68

b) ökning av vissa institutioners materiellanslag på grund av stegrade utgifter för uppvärmning kronor 33,050 —

c) ökning av anslagen till de s. k. egna titlarna » 152,900: —

Summa kronor 277,386: 68

*) Dessa utgifter utgöra enligt specifikation i skogsförvaltarens kalkyl:

Vedvirke och timmervirke till universitetets arrendatorer	kronor	72,000: —
Löneved till gymnastikläraren och vissa institutioner	»	944: —
Nybyggnader m. m. vid skogvaktarboställen	»	8,000: —
2 extra bevakare	kronor	5,000: —
Resesättningar m. m. för förvaltande personalen	»	8,000: —
» » bevakande »	»	8,800: —
Tjänsteexpedition m. m.	»	7,000: —
Diverse oförutsedda utgifter (1702)	»	1,700: —
		30,500: —
Skatter	»	55,000: —
Dikningskostnader	»	5,000: —
Inventarier	»	1,500: —
Väganläggningar	»	1,000: —
Skogsodlingar och hägnader	»	10,000: —
Utgifter för värderingar och indelningar	»	2,000: —
Diverse och oförutsedda utgifter	»	6,056: —
Amortering och förräntning av aktieskuld	»	11,000: —
Fonden för växtliga ungsogor	»	40,000: —

Kronor 243,000: —

[68.] I samband med denna inkomstberäkning yttrar drätselnämnden till sist följande:

Till belysande av innebörden därav, att med de här framlagda beräkningarna en brist att fylla med allmänna medel å omkring 102,000 kronor uppstått, vill drätselnämnden erinra, att, såsom ovan angivits, skatter, som förut icke drabbat universitetet, nu vila på inkomsten av dess egendomar och i dessa beräkningar avräknats med ett belopp å ej mindre än över 70,000 kronor. Vidare ha bland utgifterna upptagits löner och dyrtidstillägg till ett belopp av omkring 91,000 kronor, som enligt nu gällande föreskrifter bestridas av »allmänna medel» men som enligt den här föreslagna staten skulle bestridas av universitetets ifrågasvarande inkomster. Sammanlägges detta belopp med summan av de nya skatterna, vilka 1922 års riksdag erkänt sig böra täcka med statsmedel, skulle sålunda genom den här föreslagna staten faktiskt uppstå en lättnad för »allmänna medel», — det vill säga dels medel, som eljest måste utgå av anslag, beviljade av riksdagen, och dels medel, som nu utgå av universitetets inkomster och i dess stat äro upptagna under nyssnämnda rubrik »allmänna medel». Denna lättnad skulle uppgå till 59,000 kronor eller skillnaden emellan nyssnämnda två sammanlagda belopp 161,000 kronor och den upptagna bristen 102,000 kronor.

Slutligen hemställer drätselnämnden att den nu föreslagna nya staten må få träda i tillämpning från och med den 1 juli 1923.

Drätselnämndens förslag tillstyrkes av det större akademiska konsistoriet, och har kanslern i skrivelse den 6 oktober 1922 förklarat sig instämma i det föreliggande förslaget.

Statskonto-
rets yttrande.

På grund av remiss har statskontoret den 7 november 1922 avgivit utlåtande i ärendet. Jag anser det vara nödvändigt att redogöra för statskontorets yttrande i dess helhet, enär detsamma synes mig i stort sett böra läggas till grund för den ställning, Kungl. Maj:t har att nu intaga till frågan. Statskontoret anför:

Vid den partiella ändring av staten för Uppsala universitet, varom nu förslag föreligger, torde man enligt statskontorets åsikt böra betrakta egendomsförvaltningen och skogsförvaltningen var för sig såsom självständiga affärsföretag, vilka endast hava att överlämna sin nettobehållning till universitetets budget. De böra därför helt bära sina egna omkostnader, och i den mån härför avsedda poster förekomma i universitetets utgiftsstat böra de ur staten uteslutas. Detta överensstämmer även med den uppfattning, som, i vad angår förvaltningarnas personalkostnader, omfattats av högskolornas lönerregleringskommitté (se sid. 88 i kommitténs betänkande). Inkomststaten lär emellertid i nu förevarande del böra så uppställas, att den beräknade bruttoinkomsten särskilt upptages och såsom avgående poster angivas de beräknade utgifterna för förvaltningen — omkostnadsstaten — varefter skillnaden utföres såsom den för universitetets budget disponibla nettoinkomsten. Huruvida och i vad mån omkostnadsstaten bör detaljeras, därom kunna olika meningar råda. Antingen kunna utgifterna upptagas i en

enda post med karaktär av förslagsanslag och anmärkningsvis angivas de utgifter (avlöningar m. m.), i fråga om vilka universitetsmyndigheterna äro bundna genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut, eller ock kunna sistnämnda utgifter uppföras som bestämda anslag och övriga utgifter upptagas såsom ett eller flera förslagsanslag. Statskontoret vill i det följande använda sig av det senare förfaringssättet.

Efter att sålunda hava uttalat sin uppfattning rörande principen för statens uppställning i nu förevarande avseenden, har statskontoret från denna utgångspunkt och jämväl i övrigt vissa erinringar att göra mot universitetsmyndigheternas beräkningar.

Att börja med må anmärkas, att universitetet bland utgifter att bestridas av förvaltningarnas inkomster upptagit avlöningar till tjänstemännen, beräknade enligt det nya avlöningsreglementet, som av högskolornas löneregeringskommitté föreslagits skola gälla jämväl för universitetet, och med de höjda lönebelopp (för akademifogden och hans biträde) och det ökade antal befattningar (två skogsvaktare), som av större akademiska konsistoriet påyrkats i dess utlåtande över kommittéföreläget. Statskontoret har emellertid ansett sig böra utgå ifrån att ändringarna i staten komma att vidtagas, jämväl om löneregeringsfrågan icke kommer att upptagas vid 1923 års riksdag, och har därför i det följande räknat med nu gällande löner och lönesystem.

Detta nödvändiggör då även att bland utgifterna upptaga tillfällig löneförbättring (till fogden) samt ålderstillägg såsom förslagsvis beräknade poster, varvid samtliga till ålderstillägg berättigade lämpligen kunna anses innehava två sådana.

Bland utgifterna har av universitetet icke medräknats nu i utgiftsstaten uppförd avlöning till rättare, ehuru denna givetvis utgör en omkostnad för egendomsförvaltningen, såsom även löneregeringskommittén (sid. 89) framhållit.

I utgiftsstaten är för närvarande uppfört ett anslag av allmänna medel för »lantmåteri- och rättegångskostnader samt övriga utgifter för universitetets heman å landet», vilket universitetsmyndigheterna förutsätta skola i staten kvarstå ehuru med förhöjt belopp. Med den principiella ståndpunkt statskontoret intagit ifråga om uppställningen av staten är det givet, att ämbetsverket anser, att berörda de mest betydande av egendomsförvaltningens omkostnader böra bland dessa upptagas. Härvid har statskontoret utgått från det belopp, som av universitetet angivits såsom för ändamålet erforderligt.

I utgiftsstatens kolumn för naturaförmåner m. m. äro nu upptagna vedanslag för vissa befattningshavare och institutioner. I fråga om institutionerna har av universitetet föreslagits, att vedanslagen i samband med en reglering av de från allmänna medel utgående materiellanslagen skulle indragas. Härvid äro dock icke medtagna vedanslagen till zoologiska institutionen, matematiska seminariet, de i gamla länslasaretsbyggnaden inrymda seminarierna samt akademiska sjukhuset. I fråga om de tre senare institutionerna är kostnaden för ved till dem i föreliggande utredning upptagen bland skogsförvaltningens utgifter. Av skogsförvaltningens karaktär av självständigt affärsföretag torde emellertid följa, att tillhandahållande av ved åt universitetet utan ersättning icke vidare bör före-

[68.] komma. Vedanslagen till matematiska seminariet och seminarierna i gamla läns-lasaretsbyggnaden torde därför böra ur staten utgå, samt motsvarande anslag beredas av allmänna medel. Vad sjukhuset beträffar, lär universitetet hava förbundet sig att tillhandahålla ved, varför anslaget torde böra i staten kvarstå, men bör i så fall skogsförvaltningen erhålla ersättning genom ett anslag av allmänna medel. Vad slutligen angår zoologiska institutionen, så har, enligt vad statskontoret inhämtat, institutionen efter senaste höjningen av dess materiellanslag icke varit i behov av vedanslaget, varför detsamma torde utan vidare kunna ur staten uteslutas.

Någon indragning av löneveden för de befattningshavare, till vilka sådan nu är anslagen, lär icke böra ske förr än i samband med en lönereglering. I universitetets föreliggande utredning, i vilken förutsättes, att löneregleringen genomförts och att vedanslagen därvid indragits med undantag för gymnastiklärarens, vilken tjänsteman av löneregleringskommittén föreslagits bli tillsvidare satt på övergångsstat, har bland utgifterna för skogsförvaltningen upptagits löneved till gymnastikläraren. Statskontoret, som utgår från gällande löneförhållanden, vill föreslå, att samtliga anslag till löneved få i staten kvarstå, men att i stället, i likhet med vad som av statskontoret ifrågasatts beträffande akademiska sjukhuset, skogsförvaltningen erhåller ersättning från ett anslag av allmänna medel.

Jämlikt punkt 3 d i de i kungl. brevet den 19 december 1919 meddelade föreskrifter, hörande till universitetets stat, skall värdet av indragen ved in natura, beräknad till ett pris av 15 kronor för famn, redovisas till ålderstilläggsfonden, och har vid beräkningen av inkomsten av skogarna i nuvarande stat avdrag gjorts för dessa till ålderstilläggsfonden ingående medel. Om skogsförvaltningen skall behandlas som en från universitetet i egentlig mening skild affär, bör emellertid denna avsättning icke längre betraktas som en utgift för skogsförvaltningen. Då fonden tillsvidare fortfarande torde vara för sitt ändamål i behov av ifrågavarande inkomst, lär ett motsvarande anslag av allmänna medel böra anvisas.

Vad härefter beträffar beräkningen av bruttointkomsterna, finner statskontoret intet att erinra mot att spannmålen evalverats efter medelmarkegångspriset för de senaste tjugu åren. Visserligen blir detta pris ej oväsentligt lägre än årets markegångspris, som är bestämmande för arrendeinkomsten för detta år, men då väl avsikten torde vara, att staten skall kunna gälla för en icke alltför kort tidsperiod, torde försiktigheten bjuda att icke räkna med högre pris än som gjorts. Då ju egendomsförvaltningens inkomstposter äro approximativt beräknade, torde de böra på lämpligt sätt avrundas. I fråga om bruttointkomsten av skogarna skulle egentligen vad ovan föreslagits rörande naturaveden för institutioner och befattningshavare påverka beloppet, men har statskontoret med hänsyn till beräkningarnas i sakens natur liggande approximativa beskaffenhet utgått från den av universitetet i utredningen angivna inkomsten.

Reseanslagen till fogden, bokhållaren och skogvaktarna har statskontoret ansett sig böra upptaga med de av universitetet såsom erforderliga angivna be-

loppen — dessa äro dock beräknade med hänsyn till att de fasta anslagen skulle utbytas mot rese- och traktamentsersättning — men har statskontoret därvid icke kunnat ingå i prövning, huruvida dessa belopp äro lämpligt avvägda.

Därest statskontorets i det föregående angivna förslag godtagas, skulle inkomsterna från egendomsförvaltningen och skogsförvaltningen beräknas på följande sätt:

Egendomsförvaltningen.

Inkomster:

Spannmål från universitetets hemman, 20,724,26 hl., hälften	
råg och hälften korn, à kronor 8: 86, avrundas till . . .	kronor 183,610: —
Penningar och persedlar	» 55,150: —
	Kronor 238,760: —

Utgifter:

Avlöning till fogden, kronor 5,400: —, och arvode till dennes	
biträde kronor 3,000: —	kronor 8,400: —
Ålderstillägg, tillfällig löneförbättring och	
dyrtidstillägg	» 7,430: —
Respenningar till fogden, kronor 4,000: —	
och till bokhållaren, kronor 300: — . . .	» 4,300: —
Avlöning till rättare	» 1,050: —
Övriga utgifter, förslagsanslag	» 77,000: — kronor 98,180: —
	Behållen inkomst kronor 140,580: —

Skogsförvaltningen.

Inkomster:	kronor 379,500: —
Utgifter:	
Avlöning till skogsförvaltare, kronor 6,500: —, dennes assi-	
stent, kronor 4,000: —, samt 9 skogvaktare à kronor	
1,500: —	kronor 24,000: —
Ålderstillägg och dyrtidstillägg, förslags-	
anslag	» 21,350: —
Resanslag åt 9 skogvaktare à kronor 800: —	» 7,200: —
Övriga utgifter, förslagsanslag	» 234,200: — » 286,750: —
	Behållen inkomst kronor 92,750: —

Om inkomsterna från universitetets affärsförvaltningar beräknas på ovanstående sätt, följer härav, att i utgiftsstaten följande av allmänna medel utgående anslag bortfalla:

[68.]	respenningar till bokhållaren	kronor	150: —
	» » fogden	»	1,500: —
	avlöning » »	»	5,400: —
	» » biträde åt fogden	»	3,000: —
	» » skogsförvaltaren	»	6,500: —
	» » skogsförvaltarens assistent	»	4,000: —
	» » 9 skogsvaktare	»	13,500: —
	reseanslag » 9 »	»	1,800: —
	avlöning » rättare	»	1,050: —
	lantmäterikostnader m. m, för universitetets hemman	»	12,000: —

Kronor 48,900: —

Vidare är att märka, att tillfällig löneförbättring till fogden, för närvarande 900 kronor, samt för dyrtidstillägg till befattningshavarna vid egendoms- och skogsförvaltningarna, ovan beräknat till 23,180 kronor, vilka utgifter nu belasta respektive riksstatsanslag, skulle utgå av förvaltningarnas medel.

Slutligen torde böra anmärkas, att bland utgifterna att bestridas av förvaltningarnas inkomster äro inräknade skatter till ett sammanlagt belopp av 82,617 kronor, och vill statskontoret i detta avseende erinra, att 1922 års riksdag på statsutskottets förslag höjt det av Kungl. Maj:t å tilläggsstat äskade anslaget till tackande av vissa brister i universitetets anslag med ett belopp motsvarande universitetets ökade utskylder.

Å andra sidan skulle allmänna medel belastas med ett anslag för avsättning till ålderstilläggsfonden, med anslag till ersättning till skogsförvaltningen för ved till akademiska sjukhuset samt för löneved till vissa befattningshavare samt slutligen med ökade materielanslag till institutionerna såsom ersättning för de indragna vedanslagen.

Utöver den av vedanslagens indragning i och för sig betingade ökningen av materiellanslagen har av universitetsmyndigheterna föreslagits en ytterligare höjning för att anslagen må kunna förslå till tackande av institutionernas kostnader för uppvärmning. Vidare har begärts ökade anslag till de s. k. egna titlarna. Härvid är dock att märka, att statskontoret ovan upptagit en av dessa titlar, lantmäteri- m. fl. kostnader för universitetets hemman, bland egendomsförvaltningens utgifter och med det belopp, som universitetet ansett behövt. I fråga om de sålunda framförda kraven på ökade anslag av allmänna medel torde böra framhållas, att desamma äro en given följd av de föreslagna ändringarna i inkomststaten. Dessa ändringar komma nämligen att föranleda att väsentligt lägre inkomster tillföras reservfonden, som hittills haft att i stor omfattning täcka brister i universitetets anslag, och lärar därför en ökning av riksstatsanslaget vara ofrånkomligt.

Statskontoret kan i detta sammanhang icke underlåta att uttala sina betänkligheter mot en alltför stark beskärning av reservfonden, vilken är avsedd att enligt beslut av kanslern användas för universitetets vetenskapliga och ekonomiska behov. Denna möjlighet till friare medelsdisposition torde hava varit av synnerlig betydelse för universitetets verksamhet och därmed för den vetenskapliga forskningen i vårt land. Statskontoret vill även erinra, att 1921 års riksdag

[68.]

vid behandlingen av förslagen om förstärkningsanslag till vissa universitetsinstitutioners materiellanslag uttalat, att riksdagen förutsatte, att även framdeles reservfondmedel i tillräcklig omfattning komme att stå till universitetskanslerns förfogande för användning i överensstämmelse med i universitetsstatuterna meddelade föreskrifter. Detta uttalande ansåg sig jämväl departementschefen böra understryka vid behandlingen i statsrådet av universitetets petita för 1922 års tilläggsstat.

Departementschefen.

Den av riksdagen begärda utredningen rörande universitetets fastighetsförvaltning åsyftade att klargöra, i vad mån och i vilken utsträckning medel, som inflöte från universitetets egendoms- och skogsförvaltning, kunde anlitas till täckande av en del behov, för vilka statsmedel hittills utgått eller allt fortfarande ifrågasattes att utgå. För detta ändamål synes man böra, såsom statskontoret även i sitt utlåtande gjort, betrakta egendomsförvaltningen och skogsförvaltningen såsom fristående och självständiga affärsföretag, vilka i främsta rummet skola bestrida kostnaderna för sina egna respektive förvaltningsärenden och sedermera hava att överlämna sina nettobehållningar till universitetets budget. Dessa nettobehållningar böra alltså liksom hittills ingå i universitetets inkomststat. Då emellertid inkomstberäkningen givetvis jämväl bör upptaga den uppskattade bruttoinkomsten av egendoms- och skogsförvaltningen, kan tvekan råda, huruvida de av respektive förvaltning betingade direkta utgifterna — omkostnadsstaten — böra i detalj angivas eller icke. Jag är i likhet med statskontoret böjd förorda en sådan anordning, varigenom i detalj angivas avlöningar och andra ersättningar till förvaltningspersonalen, vilkens antal och avlöningsförhållanden hittills underställts och jämväl hädanefter torde böra underställas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, medan åter andra förvaltningsutgifter allenast i klump angivas. Dessa sistnämnda utgifter torde det näppeligen vara möjligt att mera exakt fixera, liksom ett närmare fastslående av desamma uppenbarligen skulle betaga universitetsförvaltningen den grad av rörlighet, som är nödvändig för en rationellt ekonomisk skötsel av ifrågavarande förvaltningar. De böra i staten uppföras med beteckning »förslagsvis».

Vad själva inkomstberäkningen beträffar anser jag mig kunna i stort sett ansluta mig till de grunder, varpå den föreliggande utredningen bygger. Dock vill jag här till foga vissa erinringar.

Beräkningen av arrendespannmålens värde är gjord efter medelmarkegångspriset för de senaste 20 åren. Då det gäller att fastställa

[68.] en inkomstberäkning, som är avsedd att äga bestånd ett flertal år framåt, finner jag denna beräkningsgrund fullt befogad. Så skedde ock, enligt vad drätselnämnden påpekar, vid uppgörandet av 1907 års inkomststat. Skogsavkastningens beräkning grundar sig på de nya av kanslern fastställda hushållningsplanerna. Beräkningen utgår, såsom närmare belyses av skogsförvaltarens utredning, från ett virkespris, som nära överensstämmer med 1912 års virkespriser. Det är givetvis synnerligen svårt att under nuvarande tider kalkylera värdet av en skogsavkastning under en följd av år framåt; såvitt jag emellertid kunnat bedöma, torde inga befogade erinringar kunna framställas mot de grunder, varpå uppskattningen av skogsavkastningens värde är byggd.

Har jag sålunda intet att erinra i avseende å beräkningen av bruttoinkomsten av egendoms- och skogsförvaltningen, synas mig ett par punkter böra beröras beträffande de beräknade utgifterna för förvaltningen — själva omkostnadsstaten.

Givetvis böra i främsta rummet i omkostnadsstaten upptagas avlöningar och ersättningar till den för förvaltningen anställda personalen. Från universitetets sida hava avlöningarna beräknats efter det av högskolornas löneregleringskommitté framlagda förslaget, medan åter statskontoret utgår från nu gällande lönestater. Då förslaget om lönereglering för universiteten icke är avsett att föreläggas 1923 års riksdag, har man att i berörda hänseende, liksom statskontoret, utgå från nuvarande avlöningsbestämmelser; så har ock skett i det förslag till inkomststat, vartill jag i det följande återkommer, och vari vederbörande belopp äro uppförda i anslutning till statskontorets beräkningar. I avseende å antalet av den personal, som här bör upptagas, råder i så måtto olikhet mellan universitetet och statskontoret, att från universitetets sida icke upptagits avlöning till rättare. Givetvis är denna avlöning att betrakta som en omkostnad för egendomsförvaltningen, vadan härför nu utgående belopp bör upptagas bland utgifterna för vederbörande förvaltning. Vidare räknar universitetet med ett antal av 11 skogsvaktare, medan statskontoret utgår från nuvarande antal 9.

I sistnämnda hänseende vill jag erinra om följande. År 1921 gjorde de akademiska myndigheterna framställning angående utverkande av en höjning av antalet skogsvaktare från 9 till 11, och skulle de 2 nya skogsvaktarnas avlöning till huvudsaklig del bestri-
das av universitetets skogsmedel. Denna framställning föranledde

emellertid icke någon proposition i ämnet till 1922 års riksdag. Nu hava universitetsmyndigheterna förnyat sin framställning om inrättande av 2 nya skogvaktarbefattningar. Drätselnämnden, från vilken förslaget utgick, grundar detsamma på en av skogsförvaltaren i ämnet gjord utredning av följande lydelse:

På grund av universitetets under de senare åren stora markförvärv, men också med anledning av de större avverkningar, gallringar, virkesupphuggningar, och i allmänhet intensivare skogsvård, som under de senare åren kommit till stånd, hava kraven på skogvaktarnas vid Uppsala universitet arbetsprestationer alltmera ökats.

De på skogvaktarna ställda fordringarna hava på en del håll, där de ordinarie skogvaktarna ej tillnärmelsevis kunnat medhinna dem ålagda göromål, nödvändiggjort anlitage av extra personal. Sådan extra personal har dels tillfälligt tjänstgjort än inom den ena skogvaktarens än inom den andra skogvaktarens bevakningsdistrikt, dels, där nyförvärven varit synnerligen stora, tilldelats särskilda bevakningsdistrikt.

Det ena av dessa senare omfattar i huvudsak de för några år sedan inköpta s. k. Rödjeskogarna, en areal av c:a 1,700 har. Till bevakningen har dessutom hänförts den nyinköpta Nordsjökomplexen om c:a 200 har samt några äldre skogar, som förut tillhört VII ordinarie bevakningen. Hela bevakningsdistriktet uppgår till c:a 2,172,27 har.

Det andra extra bevakningsdistriktet, som omfattar skogarna inom Björkskogs, Dingtunas, Köpings, Lillhärads, Lundbys, Medåkers, Odensvi, S:t Ilians socknar, utgör en del av det IX ordinarie distriktet, och omfattar en areal av c:a 1,164,67 har skogsmark i vitt spridda lägen, som synnerligen försvåra bevakningen.

Då med varje år ett allt intensivare skogsbruk nödvändiggöres, och då arealen av bevakningsdistrikten alltjämt ökas, — så uppgingo universitetets skogsmarksförvärv år 1921 till 668,61 har eller till ungefär en tredjedel av en kronojägares inom dessa landsdelar vanliga bevakningsområde — anser skogsförvaltningen det vara av behovet påkallat att så fort ske kan de två omnämnda bevakningsdistrikten uppföras på ordinarie stat och får med stöd av vad som framhållits hemställa, att drätselnämnden behagade hos vederbörande göra framställning om inrättande av, så fort ske kan, två nya ordinarie skogvaktarbeställningar inom Uppsala universitets skogsförvaltning, börande avlöningen bestridas av avkastningen från skogarna. Då boställen fullt jämförbara med av nuvarande ordinarie skogvaktare innehavda (arrende 200 kronor) redan finnas, komma inga nybyggnader att krävas.

De ordinarie skogvaktarnas antal kommer härigenom att ökas till 11 st., ett antal, som i förhållande till skogarnas areal — 25,358,49 har — och oavsett det försvårande, som ligger i mängden skogar — 365 stycken — och det spridda läget inom 3 län, är mindre än vad som inom skogsstaten är vanligt.

Framställningen tillstyrkes av det större akademiska konsistoriet och av kanslern, av den sistnämnde i skrivelse den 22 augusti

- [68.] 1922. Någon anledning synes mig nu icke föreligga att motsätta mig det från universitetet framkomna önskemålet. Behovet av en utökning av skogsvaktarpersonalen torde få anses vara styrkt, och så mycket mindre synes någon erinran vara att framställa, som den härav betingade utgiften främst drabbar universitetet självt, vilket bör äga de största förutsättningarna att bedöma, huruvida en utökning av berörda antal står i god överensstämmelse med skogsförvaltningens ekonomi. Jag räknar alltså i det kommande statförslaget med 11 skogsvaktartjänster, i följd varav statskontorets utgiftsberäkning bör höjas med dels 3,000 kronor till kontant avlöning åt 2 nya skogsvaktare, dels 2,200 kronor till ålderstillägg och dyrtidstillägg åt dessa.

I nu gällande utgiftsstat är inom linjen uppfört ett belopp av 1,800 kronor avseende beräknad bostad till 9 skogsvaktare. För 11 skogsvaktare skulle beloppet sättas till 2,200 kronor. Denna post synes mig dock ej böra vidare hava sin plats i utgiftsstaten utan såsom en skogsförvaltningen drabbande utgift uppföras bland skogsförvaltningens utgifter.

Vidare är i nu gällande utgiftsstat för universitetet uppfört ett belopp av 1,800 kronor, avseende reseersättning med 200 kronor åt en var av 9 skogsvaktare. Utgiften tillhör givetvis omkostnaderna för skogsförvaltningen. Emellertid räknar såväl universitetet som statskontoret med en till 800 kronor höjd reseersättning för skogsvaktare. Denna höjda siffra grundar sig, efter vad jag inhämtat, på följande. Utöver sagda reseersättning å 200 kronor åtnjuter skogsvaktare enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser i regel dagtraktamente av 8 kronor för dag om 12 timmar, därest förrättningsstället ligger mer än fem kilometer från hemmet, och halvt sådant traktamente, därest förrättningen varar kortare tid. Traktamentsersättningen utgår nu från universitetets skogsavkastning, och har under senaste år belöpt sig till årligen 500 å 900 kronor per skogsvaktare eller genomsnittligt till 600 kronor för år. Läggas till berörda 600 kronor ovan angivna reseersättning av 200 kronor, erhålles den kalkylerade summan av 800 kronor. I nu berörda hänseende har jag intet annat att erinra än att i inkomststaten ifrågavarande post bör uppföras under titel rese- och traktamentsersättning åt skogsvaktarna.

Varken från universitetets sida eller av statskontoret har ifrågasatts, att universitetets enskilda förvaltning jämväl skall bära kostnaderna för förvaltningspersonalens pensionering. Högskolornas löne-

regleringskommitté, som berört sagda pensionsfråga, har med hänsyn till det ringa antal tjänstemän, varom nu är fråga, och då utgifterna härutinnan för statsverket uppgå till förhållandevis obetydliga belopp, ej heller velat förorda en anordning av antytt slag. För egen del saknar jag anledning att nu ifrågasätta en avvikelse från vad såväl kommittén funnit skäligt som vad i berörda avseende av myndigheterna föreslagits.

Omkostnadsstaten upptager vidare ett par poster, betecknade som »övriga utgifter», vilka jag med ett par ord vill beröra. Medan drätselnämnden från skogsförvaltningens bruttointkomster avfört en hel del av skogarnas vård betingade direkta utgifter, har i fråga om egendomsförvaltningen en motsvarande anordning icke vidtagits i drätselnämndens statförslag. Detta har, enligt vad drätselnämnden meddelat, berott därpå, att utgifterna för hemmanen sedan gammalt avförts å den i universitetets utgiftsstat förekommande titeln för lantmäteri- och rättegångskostnader m. m. Statskontoret åter har givit uttryck åt den uppfattningen, att hela denna titel bör avföras å egendomsförvaltningens utgiftssida. I anslutning till min förut angivna åskådning, att vederbörande förvaltning bör i främsta rummet svara för sina egna förvaltningskostnader, anser jag, att vad drätselnämnden uppfört under titel lantmäteri- och rättegångskostnader bör i sin helhet upptagas bland egendomsförvaltningens utgifter. I avseende å beloppet av denna post, 77,000 kronor, har jag med hänsyn till den av drätselnämnden verkställda utredningen intet att erinra.

I skogsförvaltningens omkostnadsstat räknar drätselnämnden med ett belopp av 243,000 kronor såsom direkta utgifter för skogarnas vård. Beloppet är närmare specificerat i drätselnämndens förslag. Jag har i avseende å detta belopp eller de däri ingående beräknade siffrorna ingen annan erinran att framställa än att, då jag i likhet med statskontoret i omkostnadsstaten såsom särskild utgiftspost uppfört anslag till rese- och traktamentspenningar åt skogvaktarna, det i drätselnämndens specifikation härför beräknade beloppet, 8,800 kronor, bör frånräknas nyssberörda totalsumma för direkta utgifter för skogarnas vård, vilken summa följaktligen i omkostnadsstaten uppförts med 234,200 kronor.

Den ändrade inkomstberäkningen kommer självfallet att medföra vissa ändringar i universitetets utgiftsstat. Till en början må erin-

[68.] ras, hurusom ur densamma bör uteslutas de avlöningar och ersättningar till personal vid egendoms- och skogsförvaltningen, vilka nu äro där uppförda men, i enlighet med vad jag nyss anført, böra upptagas bland vederbörande i inkomststaten uppförda avdrag från respektive förvaltningars bruttointkomster.

I universitetets utgiftsstat äro nu under kolumnen för naturaförmåner m. m. upptagna vedanslag för vissa befattningshavare ävensom för flertalet institutioner. Jag har i det föregående givit uttryck åt den uppfattningen, att universitetets skogsförvaltning framdeles bör betraktas såsom ett självständigt affärsföretag, som till universitetet överlämnar sin nettoavkastning. Därav följer att den ved, som skogsförvaltningen av ålder lämnat vare sig befattningshavare — löneved — eller institutioner, nu bör indragas och att samtliga vedanslag böra uteslutas ur staten. De indragna vedanslagen böra ersättas genom anslag av allmänna medel, en anordning, som synes mig fullt riktig, då genom vedanslagens indragning skogsförvaltningen tillföres en inkomst, som i sin tur ingår i inkomststatens siffror. Om det nu anförda bör gälla som en allmän regel, förekommer dock, på sätt jag nedan ämnar erinra, vissa vedanslag, vilka icke lämpligen nu kunna avföras ur staten utan böra tillsvidare där kvarstå. I detta fall bör skogsförvaltningen uppenbarligen beredas särskild ersättning av allmänna medel, då det gäller utgifter, vilka ej beröra skogsförvaltningen såsom sådan. Vad statskontoret i nu berörda hänseenden anført och föreslagit synes mig fullt riktigt och bör alltså läggas till grund för de beräkningar, till vilka jag i det följande kommer.

Vad först beträffar institutionerna, har drätselnämnden föreslagit ett avlägsnande ur staten av de direkta vedanslagen, liksom skedde vid 1908 års lönereglering i fråga om vedanslagen till flertalet löntagare vid universitetet, och i samband därmed förordat en på noggranna undersökningar grundad höjning av materiellanslagen för täckande av institutionernas bränslekostnader. De av drätselnämnden angivna beloppen innesluta emellertid i sig ej allenast en compensation för indragna vedanslag utan även en förnyad kalkyl av det verkliga bränslebehovet. Detta sistnämnda har, i den mån de enligt stat lämnade tillgångarna icke räckt till, täckts huvudsakligen genom medel från universitetets reservfond. Då nu de inkomster, som skapa denna fond, indragas i den ovan angivna inkomstberäkningen för universitetet, synes konsekvensen fordra, att

vederbörliga ändringar nu vidtagas i utgiftsstaten. I princip har jag intet att erinra gentemot vad härutinnan nu föreslagits, vilket ock lämnats utan erinran från statskontorets sida. Ej heller i avseende å drätselnämndens detaljberäkningar i nu berörda hänseende har jag något att invända. De för de olika institutionerna beräknade siffrorna böra i staten utföras och sammanslås med där förefintliga för institutionerna uppförda ordinarie materiellanslag.

Vissa speciella frågor i samband med ifrågavarande vedanslag anser jag mig dock böra något beröra. Drätselnämnden har räknat med viss ökad bränslekostnad för universitetsbiblioteket; givetvis bör vid sådant förhållande något statsanslag å extra stat, i likhet med vad beviljats för förra halvåret 1923, icke längre ifrågakomma för biblioteket. Däremot har drätselnämnden icke upptagit något särskilt belopp för uppvärmning av Gustavianum, enär erforderlig bränslekostnad för de här inrymda institutionerna beviljats av statsmedel, anvisade å extra stat. Konsekvensen synes mig emellertid fordra, att hänsyn nu jämväl tages till de institutioner, som äro inrymda i Gustavianum, och att följaktligen i annan ordning härför beviljade medel liksom beträffande biblioteket ej längre ifrågakomma. I Gustavianum äro för närvarande inrymda följande institutioner, nämligen paleontologiska avdelningen, museet för nordiska fornsaker, Victoriamuseet för egyptiska fornsaker, seminariet för klassisk forn-kunskap och antikens historia samt konstmuseet. För två av dessa institutioner, museet för nordiska fornsaker och konstmuseet utgå nu enligt staten vissa inom linjen uppförda vedanslag, vilka enligt drätselnämndens förslag skulle indragas och vilkas värde jämväl ingå i ovanberörda av skogsförvaltaren uppgjorda kalkyl. Då nu dessa böra i samband med andra vedanslag avföras ur staten och i anslutning till det nyss anförda bränslekostnaderna för samtliga de i Gustavianum inrymda institutionerna nu böra beräknas, har jag från universitetet införskaffat uppgifter rörande sagda kostnader, vilka uppgifter äro grundade på enahanda kalkyler, varpå övriga institutioners bränslebehov baserats. Det härvid erhållna beloppet utgör 6,050 kronor. Det har nu synts mig lämpligast, att i utgiftsstaten under materiell m. m. uppföres en särskild post »till uppvärmning och belysning av de i Gustavianum inrymda institutionerna» med nyss angivna belopp.

Däremot ingår icke i drätselnämndens förslag till indragning det nu i staten uppförda vedanslaget, 30 famnar, till zoologiska in-

[68.] stitutionen. Detta anslag lär, enligt vad statskontoret meddelar, icke vara behöfligt, vadan det bör ur staten utan vidare uteslutas.

Vidare har drätselnämnden icke föreslagit indragning av det till akademiska sjukhuset utgående vedanslaget, 36 famnar. Då gällande kontrakt mellan universitetet och Uppsala läns landsting angående det akademiska sjukhuset förutsätter, att sjukhuset skall vara i åtnjutande av de inkomster, som tillkomma sjukhuset på grund av bestämmelser i universitetets stat, torde någon rubbning av sagda vedanslag icke nu kunna göras, utan bör detsamma kvarstå i staten. Kostnaden för ved till akademiska sjukhuset är ock inräknad bland skogsförvaltningens utgifter. Statskontoret ifrågasätter nu, att vid sådant förhållande skogsförvaltningen bör härför erhålla ersättning genom anslag av allmänna medel, vilket ock står i överensstämmelse med den uppfattning, jag förut tillkännagivit beträffande sådana vedanslag, vilka böra tillsvidare kvarstå i staten.

I drätselnämndens utredning saknas vidare de nu i staten uppförda vedanslagen till dels matematiska seminariet, 5 famnar, dels ock de i gamla länslasaretsbyggnaden inrymda seminarierna, 12 famnar. Jämväl kostnaden för ved för dessa seminarier är i skogsförvaltarens kalkyl upptagen bland skogsförvaltningens utgifter. I likhet med vad statskontoret föreslår, böra givetvis även nu berörda vedanslag avföras ur universitetets stat och motsvarande anslag beredas av allmänna medel. Vid beräkningen av de erforderliga anslagsbeloppen torde man böra utgå från ett pris av 7 kronor för kubikmeter (enligt från skogsförvaltaren erhållen uppskattning: rotvärde 4 kronor, huggning 1 krona och körning 2 kronor, allt per kbm). Med denna utgångspunkt för beräkningen erhåller man 140 kronor vad angår matematiska seminariet och 336 kronor i fråga om de övriga seminarierna, vilka belopp alltså böra i utgiftsstaten tillföras vederbörande seminarier.

Löneveden är icke berörd i drätselnämndens utredning. Statskontoret förordar på angivna skäl dess bibehållande tillsvidare, men föreslår att, liksom ifrågasatts beträffande akademiska sjukhuset, skogsförvaltningen beredes ersättning härför från anslag av allmänna medel.

Vid beräkningen av den ersättning, som bör till skogsförvaltningen av allmänna medel utgå för i staten kvarstående vedanslag till dels akademiska sjukhuset dels vissa tjänstebefattningar, torde man liksom i nyss angivna fall beträffande vedanslagen till vissa

seminarier böra utgå från ett pris av 7 kronor för kubikmeter. Löneveden utgöres av följande poster: 1 förste teologie professor, tillika domprost, 12 famnar, 1 e. o. professor i praktisk teologi, 6 famnar, 1 assistent vid den praktiska avdelningen inom teologiska fakulteten, 4 famnar, 1 e. o. professor i medicinsk och fysiologisk kemi, 6 famnar, 1 gymnastiklärare, 6 famnar, sammanlagt alltså 34 famnar. Läggas härtill de för akademiska sjukhuset uppförda 36 famnar, erhålles 70 famnar eller 280 kubikmeter, vilket med ovan angivna prisättning skulle betinga ett belopp av 1,960 kronor. Detta belopp torde böra uppföras under utgiftsstatens avdelning C) Anslag för diverse ändamål under rubriken: Indragningsbelopp med titel »Ersättning till universitetets skogsförvaltning för i staten uppförd löneved ävensom för vedanslag till akademiska sjukhuset». Vid blivande löne reglering för universitetet bör i samband med lönevedens avförande ur staten sagda anslagspost minskas med ett belopp, svarande mot indragen löneved. Varder härjämte överenskommelse träffad om ersättande av vedanslaget till akademiska sjukhuset med anslag av allmänna medel, bör den nu tillstyrkta nya anslagsposten av sig själv försvinna ur staten. Därav motiveras dess uppförande under rubriken indragningsbelopp.

Jag har i det föregående förordat ett par åtgärder, vilka måhända kunna synas rubba den av skogsförvaltaren gjorda kalkylen över skogsavkastningen. Drätselnämnden har, såsom förut erinrats, ifrågasatt indragning av flertalet vedanslag till institutioner och framhållit, att värdet av de till indragning ifrågasatta anslagen av skogsförvaltaren beräknats i hans kalkyl. (Se sid. 162). Emellertid saknas här, såsom jag i det föregående erinrat, vedanslaget till zoologiska institutionen, 30 famnar. Vidare saknas de av mig till indragning föreslagna vedanslagen till matematiska seminariet, 5 famnar, och till de i gamla länslasaretsbyggnaden inrymda seminarierna, 12 famnar. Sammanlagt skulle alltså värdet av 47 famnar eller 188 kubikmeter öka skogarnas behållning utöver den av skogsförvaltaren uppgjorda kalkylen. Såsom vidare inkomst för skogsförvaltningen är att beräkna den av mig nyss berörda särskilda ersättningen av allmänna medel å 1,960 kronor; å andra sidan skulle å kalkylens utgiftssida avföras där nu upptagen ved till »matematiska samt språkseminarierna», (de sistnämnda äro de, som äro inrymda i gamla länslasaretsbyggnaden), men tillkomma utöver löneved till gymnastikläraren jämväl samtlig övrig löneved. Med hänsyn emel-

- [68.] lertid till de relativt små belopp, varom det här är fråga, och i betraktande av den approximativa beskaffenheten av den beräknade skogsavkastningen anser jag nu anförda förhållanden icke böra i stort sett medföra någon rubbning av de härutinnan från universitetet framlagda siffrorna. Denna min uppfattning delas också av statskontoret.

Statskontoret har i sitt utlåtande erinrat om den nu gällande föreskriften om redovisning av värdet av indragen ved in natura till ålderstilläggsfonden. I detta hänseende må det tillåtas mig erinra om följande. Enligt 1885 års stater för universiteten hade befattningshavare icke rätt till ålderstillägg. Sådan rätt tillerkändes vederbörande sedermera i olika repriser: vaktmästarna år 1896, de extra ordinarie professorerna år 1898 och de ordinarie professorerna med vissa undantag, bibliotekarierna och räntmästarna år 1902. Vid beviljande av ålderstillägg åt de ordinarie professorerna, bibliotekarierna och räntmästarna fästes det villkor, att de skulle avstå dem enligt 1885 års stater tillkommande rätt till, vad angår Uppsala universitet, viss myckenhet ved, åkerlotter samt humlegårdsersättningar. Av dessa naturaförmåner bildades vid vartdera universitetet »åldersstilläggsfonder», varur ålderstilläggen för vederbörande i första rummet skola utgå. Den fyllnad, som är erforderlig, utgår av åttonde huvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg. Enligt gällande bestämmelser skall nu värdet av indragen ved in natura, beräknad till ett pris av 15 kronor för varje famn, särskilt bokföras och redovisas till ålderstilläggsfonden. Såsom framgår av ordalydelsen i nu gällande inkomststat, har vid i denna stat gjord beräkning av skogsavkastningen avdrag gjorts för dessa till ålderstilläggsfonden ingående medel. I sitt utlåtande har nu statskontoret framhållit, att, därest skogsförvaltningen skall behandlas som en från universitetet i egentlig mening skild affär, denna avsättning till ålderstilläggsfonden icke längre bör betraktas som en utgift för skogsförvaltningen. Då ålderstilläggsfonden fortfarande torde vara för sitt ändamål i behov av ifrågavarande inkomst, anser statskontoret ett motsvarande anslag av allmänna medel böra anvisas. Jag finner denna statskontorets uppfattning fullt riktig. Den nu till indragning ifrågasatta veden in natura uppgår sammanlagt till 256 famnar; ersättningsbeloppet till ålderstilläggsfonden skulle alltså uppgå till 3,840 kronor. Jag tillstyrker alltså, att i universitetets utgiftsstat under avdelningen C)

Anslag för diverse ändamål uppföres en anslagspost å 3,840 kronor med titel: »Ersättning till ålderstilläggsfonden för indragen ved in natura». [68.]

Med några ord torde även beröras universitetets s. k. egna titlar och de av drätselnämnden för dessa gjorda beräkningarna.

För reparationer är i 1907 års stat uppfört ett belopp av 17,200 kronor. Anslaget är nu ifrågasatt att höjas med 36,500 kronor till 53,700 kronor. Med hänsyn till det stora antal nybyggnader, som alltsedan år 1907 tillkommit och lagts under universitetsförvaltningens vård, samt i betraktande av de höjda priser, som för ifrågasvarande arbeten nu betingas, torde den föreslagna höjningen ej vara ägnad att förvåna. Mot grunden för beräkningen, d. v. s. efter de senaste årens medelkostnad, har jag intet att erinra, då i stort sett hela det föreliggande statförslaget bygger på en liknande beräkningsgrund och för övrigt någon annan utgångspunkt för uppskattningen icke kan erhållas.

Till krono- och kommunalutskylder samt brandavgifter för universitetets fastigheter i Uppsala utgår nu ett belopp av 2,000 kronor, vilket anslag föreslås höjt till 6,500 kronor. Ej heller härutinnan har jag funnit anledning till anmärkning.

Om posten till lantmäteri- och rättegångskostnader har jag förut talat; densamma bör, i anslutning till vad ovan anförts, avföras ur universitetets utgiftsstat.

Till extra utgifter, däri inberäknad tryckningskostnad, är i gällande stat uppfört ett anslag av allmänna medel å 24,000 kronor, vilket ifrågasatts skola höjas till 70,900 kronor. Jag har intet att häremot erinra. Till närmare belysande av sistnämnda anslagspost må allenast erinras, att å densamma avföras bland annat kostnaderna för universitetshusets uppvärmning och belysning, för underhåll av planteringar vid universitetsbyggnaden och vissa institutioner, för tryckning av universitetets årsberättelse, föreläsningsskataloger, handlingar i befordringsärenden, tentamensböcker, blanketter m. m., för renhållning och städning m. m., för skrivmaterialier, annonser, telefonavgifter, samt för en mängd utgifter av tillfällig och extraordinär beskaffenhet. Av denna post utgår jämväl rektors honorarium, nu 2,000 kronor. Då sistnämnda belopp lämpligare synes mig böra uppföras bland avlöningsanslagen, vill jag förorda en dylik anordning, varigenom sålunda anslaget till extra utgifter bör sättas till 68,900 kronor.

[68.] De ökade kostnader, vilka de s. k. egna titlarna under de senare åren uppvisat, hava täckts förmedelst reservfondens medel. Då nu denna möjlighet är för framtiden beskuren, i det att reservfondens väsentligaste inkomster komma att redovisas i universitetets inkomststat, synes konsekvensen fordra, att de egna titlarnas belopp nu på angivet sätt höjas.

Vid bifall till de av mig nu angivna och tillstyrkta anordningarna, skulle alltså följande ändringar vidtagas i universitetets utgiftsstat.

Under avdelningen A) Avlöningar m. m. skulle avlöningarna till egendoms- och skogsförvaltningens personal avföras ur staten men rektors honorarium å 2,000 kronor tillkomma. Slutsumman å allmänna medel för denna avdelning skulle alltså uppgå till 964,421 kronor.

Under avdelningen B) Till materiell m. m. skulle samtliga vedanslag utom anslaget till akademiska sjukhuset avföras ur staten och i samband därmed vederbörande institutioners materiellanslag höjas med de av drätselnämnden angivna siffrorna, vartill skulle ytterligare komma anslag till uppvärmning av de i Gustavianum inrymda institutionerna samt bränslekostnader för matematiska seminariet och språkseminarierna i gamla lasaretsbyggnaden i enlighet med vad jag förut anfört. Härjämte skulle posten lantmåteri- och rättegångskostnader m. m. avföras ur staten, men däremot de övriga egna titlarna höjas i anslutning till vad ovan ifrågasatts. Slutsiffran för allmänna medel i fråga om denna avdelning skulle alltså uppgå till 346,347 kronor 96 öre.

Under avdelning C) Anslag för diverse ändamål skulle i enlighet med ovan angivna grunder uppföras anslag till ersättning till skogsförvaltningen för vissa vedanslag samt till ålderstilläggsfonden för indragen ved in natura. Bland de under denna avdelning nu uppförda indragningsbelopp å tillhöpa 20,653 kronor 30 öre ingår ett anslag å 20,000 kronor till ränta och amortering å skuld för universitetsbyggnaden. Då denna skuld numera är slutamorterad, torde beloppet bära avföras ur staten. Avdelningens slutsumma för allmänna medel blir alltså 13,733 kronor 30 öre.

Det under avdelning D) uppförda anslaget Till Kungl. Maj:ts disposition, 4,856 kronor 74 öre torde bära bibehållas vid nuvarande belopp.

I anslutning till vad jag sålunda anfört, skulle universitetets inkomststat ävensom universitetets utgiftsstat i de delar, som här beröras, erhålla följande utseende:

[68.]

Inkomststat.

- 1) Statsanslag kronor 1,098,022: —
 (Häri ingår ett belopp av 42,676 kronor 85 öre, utgörande dels ersättning för förlorade mantalspenningar, dels ock ersättning för indelta räntor och kronotionde, som indragits till statsverket).

2) Egendomsförvaltningen.

Inkomster:

Spannmål från universitetets hemman m. m., 20,724: 26 hl., hälften råg och hälften korn, beräknad efter 8,86 kronor för hl., i runt tal	kronor 183,610: —
Penningar och persedlar av universitetets hemman m. m. i runt tal	» 55,150; —
Summa kronor	238,760: —

Utgifter:

1 fogde, avlöning . .	kronor 5,400: —
1 biträde åt fogden, arvode	» 3,000: —
Ålderstillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, förslagsvis	» 7,430: —
Respenningar till fogden	» 4,000: —
Respenningar till bokhållaren	» 300: —
Avlöning av rättare .	» 1,050: —
Övriga utgifter (lantmäteri- och rättgångskostnader samt övriga utgifter för universitetets hemman å landet), förslagsvis . .	» 77,000: —
Summa behållen inkomst kronor	140,580: —

[68.]

3) Skogsförvaltningen.

Inkomster:

Inkomst av universitetets skogar enligt de nya hushållningsplanerna samt från allmänningsskogar och av diverse arrendemedel kronor 379,500: —

Utgifter:

1 skogsförvaltare, avlönning	kronor	6,500: —	
(därav 4,300 kronor lön och 2,200 kronor tjänstgöringspenningar).			
1 assistent vid skogsförvaltningen, avlönning	»	4,000: —	
(därav 2,500 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar).			
11 skogvaktare, kontant avlönning à 1,500 kronor . . .	»	16,500: —	
Bostad till 11 skogvaktare, beräknad till 200 kronor till en var	»	2,200: —	
Ålderstillägg och dyrtidstillägg, förslagsvis	»	23,550: —	
Rese- och traktementsersättning åt skogvaktarna, 800 kronor åt en var . . .	»	8,800: —	
Övriga utgifter (direkta utgifter för skogarnas vård m. m.), förslagsvis . . .	»	234,200: —	295,750: —

Summa behållen inkomst kronor 83,750: —

5) Inkomst av försålda hus å landet, arrende av humlegårdar, övriga avgifter av stadsjord i Uppsala, hyresmedel, inkomst av auktionsverket, dekanatsmedel samt inskrivnings- och kallelsepenningar, i runt tal	»	5,369: —	
6) Ränta å Borgströmska, Höijerska, Nilsson-Aschanska och Winbomska donationerna . . .	»	1,638: —	231,337: —

Summa kronor 1,329,359: —

Utgiftsstat.

[68.]

	Naturaför- måner och medel avsedda för särskilda ändamål kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor	Summa allmänna medel kronor
A) Avlöningar m. m.				
a) Professorer m. fl.				
b) Stipendier m. m.				
c) Tjänstemän och betjante vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.	7,809	936,891	944,700	
<i>Drätselverket.</i>				
1 räntmästare 7,500:— expensmedel 300:—	—	7,800	7,800	
1 kamrerare 5,400:— expensmedel 200:—	—	5,600	5,600	
1 kvinnligt biträde med tjänstgöring å räntekammaren och jämväl hos universitetets rektor	—	1,800	1,800	
Rektors honorarium	—	2,000	2,000	
Arvoden à kr. 800 till drätselnäm- dens ledamöter	—	2,400	2,400	
1 bokhållare, tillika amanuens vid kontoret	—	3,500	3,500	
1 ränteri- och kontorsvaktmästare . . .	—	1,750	1,750	
1 maskinist vid universitetsbyggnaden	—	2,050	2,050	
Humlegårdsersättning	—	630	630	
[angående de under c) upptagna befatt- ningshavare se för övrigt <i>särskilda före- skrifter.</i>]				
Summa	7,809	964,421	972,230	964,421

[68.]

	Naturaför- måner och medel avsedda för särskilda ändamål kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor	Summa allmänna medel kronor
B) Till materiel m. m.				
<i>Biblioteket</i> 50,000: —				
Till uppvärmning och belys- ning m. m. 15,800: —				
Till akademiska läsesällskapet 525: —				
Inskrivningspenningar av stu- denter och auktionsprovi- sion 666: 96	—	66,991 96	66,991 96	
Ränta av biblioteket tillkom- mande andel av avlöst av- komsträtt från Mälby säteri 301: 50				
Arrende av Holmbladiska do- nationshemmanen 198: 45				
Ränta av Byzantinska fonden 276: 25				
» » Gustavianska » 12: 75				
» » Holmbladiska » 106: 25				
» » Lidénska » 85: 87				
» » Melanderhjemska fonden 31: —				
» » Oxenstjernska fon- den 31: 87				
» » Strandbergiska fonden 38: 92	1,082 86	—	1,082 86	
<i>Medicinska kliniken</i> 1,200: —				
För vård av instrument . . . 150: —	—	1,350 —	1,350 —	
Ränta å Regnells medicinska kliniken fond, beräknad till 593 93	593 93	—	593 93	
<i>Kirurgiska kliniken</i> —	—	500 —	500 —	
<i>Obstetrisk-gynekologiska kliniken</i> . . —	—	500 —	500 —	
<i>Oftalmiatrikska kliniken</i> —	—	500 —	500 —	
<i>Kliniken för bröstsjuka</i> —	—	600 —	600 —	
<i>Medicinska poliklinikerna</i> —	—	1,700 —	1,700 —	
<i>Sjukhuset:</i>				
Anslag till materiellen jämte avlöning åt vaktmästaren 7,000: —				
Transport 7,000: —	1,676 79	72,141 96	73,818 75	—

[68.]

	Naturaför- måner och medel avsedda för särskilda ändamål kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor	Summa allmänna medel kronor
Transport 7,000: —	1,676 79	72,141 96	73,818 75	—
För sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län 5,000: —	—	12,000 —	12,000 —	—
Hälften av dekanatsmedlen 208: 48				
Ränta av sjukhuset tillkom- mande andel av avlöst av- komsträtt från Mälby säteri 327: 82				
Ränta av Arfvidsons fond . 1,659: 36				
» » Beronii » . 382: 50				
» » Bjursons frisängs- fond 446: 25				
» » Bjursons fond för främjande av sjuk- vård 621: 29				
» » Bredmans fond . 361: 25				
» » Disa Böttigers » . 255: —				
» » Cronhielms » . 85: —				
» » Dahlboms » . 249: 47				
» » Aron Forss' » . 913: 75				
» » Vilh. Ekmans » . 637: 50				
» » Glas' » . 42: 50				
» » Grönbecks » . 148: 75				
» » Hellmans » . 444: 12				
» » Liljeblads » . 255: —				
» » Lundbergs » . 348: 68				
» » Löfvéns » . 142: 71				
» » Med. teol. bespa- ringsfonden 265: 62				
» » Peterssons fond . 212: 50				
» » Regnells » . 446: 25				
» » Rinmans » . 218: 64				
» » Schrams » . 221: —				
» » Tamms » . 425: —				
» » Wahlströms » . 425: —				
» » Wallqvistska fonden 637: 50				
» » Zetterlings fond . 212: 50				
Transport 10,593: 44	1,676 79	84,141 96	85,818 75	—

[68.]

	Naturaför- måner och medel avsedda för särskilda ändamål kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor	Summa allmänna medel kronor
Transport 10,593: 44	1,676 79	84,141 96	85,818 75	—
Från Bergholms donation . . 3,171: 04				
Studentkårens bidrag till sjukhuset 3,169: —				
Pliktpenningar för försum- made stipendiatupprop . . 438: 03				
Legosängsavgifter av de å universitetet förbehållna avdelningarna av sjukhuset vårdade patienter 16,657: 25				
36 famnar ved 540: —				
Från Uppsala län:				
sjukvårdsmedel med minst 44,550: —				
ränta av f. d. länslasaret- tets fonder 191: 25				
ränta av Swartz' donation 425: —	79,735 01	—	79,735 01	
<i>Anatomiska institutionen</i>	—	12,100 —	12,100 —	
<i>Patologiska institutionen</i>	—	6,650 —	6,650 —	
Kungl. Maj:t har därjämte föreskrivit, att av ovanstående anslag högst 1,250 kronor må användas till avlö- nande av ett tekniskt biträde.				
<i>Fysiologiska institutionen</i> 6,350: —				
För vård av instrument och djur 200: —	—	6,550 —	6,550 —	
<i>Institutionen för medicinsk och fysio- logisk kemi</i>	—	5,270 —	5,270 —	
<i>Farmakologiska institutio- nen</i> 530: —				
Till farmakodynamiska labo- ratoriet 800: —	—	1,330 —	1,330 —	
<i>Institutionen för allmän och analy- tisk kemi:</i>				
Tillmateriellochuppvärmning 14,400: —				
Ränta å Svanbergsska fonden 1,278: 66	1,278 66	14,400 —	15,678 66	
Transport	82,690 46	130,441 96	213,132 42	—

[68.]

	Naturaför- måner och medel avsedda för särskilda ändamål kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor	Summa allmänna medel kronor
Transport	82,690 46	130,441 96	213,132 42	
<i>Mineralogisk-geologiska in- stitutionen</i> 4,050: —				
Till paleontologiska avdel- ningen 1,750: —				
Ränta å institutionens bespa- ringsfond 85: —	85 —	5,800 —	5,885 —	
<i>Fysiska institutionen</i> . . . 9,600: —				
Ränta av institutionen till- kommande andel av avlöst avkomsträtt från Mälby sä- teri 26: 25				
Ränta å institutionens bespa- ringsfond 63: 75	90 —	9,600 —	9,690 —	
<i>Astronomiska institutionen</i>	— —	2,920 —	2,920 —	
<i>Meteorologiska institutionen</i>	— —	3,760 —	3,760 —	
<i>Botaniska institutionen:</i>				
Ränta å Regnells botaniska fond 1,700: —	1,700 —	— —	1,700 —	
a) Botaniska museet	— —	2,500 —	2,500 —	
b) Botaniska trädgården	— —	12,460 —	12,460 —	
c) Botaniska laboratoriet	— —	1,100 —	1,100 —	
<i>Växtbiologiska institutionen</i>	— —	1,450 —	1,450 —	
<i>Zoologiska institutionen:</i>				
Ränta å Regnells zoologiska fond 463: 92	463 92	11,300 —	11,763 92	
<i>Geografiska institutionen</i>	— —	1,910 —	1,910 —	
<i>Myntkabinettet:</i>				
Ränta å Rosenadlerska fonden 116: 87	116 87	100 —	216 87	
<i>Museet för nordiska forn- saker</i> 3,325: —				
Ränta å museets besparings- fond 8: 50	8 50	3,325 —	3,333 50	
Transport	85,154 75	186,666 96	271,821 71	

[68.]

	Naturaför- måner och medel avsedda för särskilda ändamål kronor		Allmänna medel kronor		Summa kronor		Summa allmänna medel kronor	
Transport	85,154	75	186,666	96	271,821	71		
<i>Konstmuseet</i>	—	—	1,200	—	1,200	—		
<i>Victoriamuseet för egyptiska fornsaker</i>	—	—	360	—	360	—		
<i>Seminariet för klassisk fornkunskap och antikens historia:</i>								
Till städning och rengöring m. m. . .	—	—	340	—	340	—		
Till uppvärmning och belysning av de i Gustavianum inrymda institutionerna	—	—	6,050	—	6,050	—		
<i>Musikaliska kapellet</i>	—	—	1,050	—	1,050	—		
<i>Gymnastikinrättningen:</i>								
Till materiell, uppvärmning och belysning ävensom till driften av badinrättningen 8,725: —								
Ränta å inrättningens bespa- ringsfond 25: —	25	—	8,725	—	8,750	—		
<i>Teologiska seminariet</i>	—	—	1,200	—	1,200	—		
<i>Juridiska seminariet</i>	—	—	800	—	800	—		
<i>Seminarierna för klassiska, nordiska och romanska språk, tyska språket, engelska språket, historia, statskunskap, filosofi, estetik och litteraturhistoria, semitiska och slaviska språk, sanskrit och jämförande indo-europeisk språk- forskning, klassisk fornkunskap och antikens historia, statistik samt konst- historia.</i>								
Till inköp av böcker och annan under- visningsmateriell ävensom för tillfäl- liga utgifter	—	—	5,500	—	5,500	—		
<i>Matematiska seminariet</i>	—	—	1,640	—	1,640	—		
De i gamla länslasaretsbyggnaden in- rymda seminarierna, kostnader för uppvärmning	—	—	336	—	336	—		
Transport	85,179	75	213,867	96	299,047	71		

[68.]

	Naturaför- måner och medel avsedda för särskilda ändamål kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor	Summa allmänna medel kronor
Transport	85,179 75	213,867 96	299,047 71	
Till <i>ridundervisningens</i> uppehållande	— —	3,380 —	3,380 —	
<i>Reparationer</i>	— —	53,700 —	53,700 —	
Uppsala läns bidrag till sjukhusbygg- nadernas underhåll	1,000 —	— —	1,000 —	
<i>Krono- och kommunalutskylder samt brandavgifter för universitetets fastig- heter i Uppsala</i>	— —	6,500 —	6,500 —	
<i>Extra utgifter, däri inbe- räknad tryckningskostnad</i> . . 68,900: —				
Tillika ränta å tryckerigodset $\frac{1}{2}$ mantal Tuna n:r 2 i Dalby socken, 58 hekto- liter spannmål, beräknad till kr. 8: 86 för hektoliter 513: 88				
Ränta å fond, uppkommen genom försäljning av tryc- kerigodset 1 mantal Håll- berga n:r 1 i Dalby socken 876: 07	1,389 95	68,900 —	70,289 95	
Summa	87,569 70	346,347 96	433,917 66	346,347 96
C) Anslag för diverse ändamål.				
<i>Hyror</i>	— —	1,340 —	1,340 —	
<i>Pensioner:</i>				
— — — — —	874 95	5,940 —	6,814 95	
<i>Indragningsbelopp:</i>				
— — — — —	— —	653 30	653 30	
Ersättning till universitetets skogsför- valtning för i staten uppförd löne- ved ävensom för vedanslag till aka- demiska sjukhuset	— —	1,960 —	1,960 —	
<i>Ersättning till ålderstilläggsfonden för indragen ved in natura</i>	— —	3,840 —	3,840 —	
Summa	874 95	13,733 30	14,608 25	13,733 30
D) Till Kungl. Maj:ts disposition	— —	— —	— —	4,856 74
Summa	— —	— —	— —	1,329,359 —

[68.]

Såsom framgår vid en jämförelse mellan ovanstående statförslag och nu gällande stat för universitetet, innebär förslaget en höjning av riksstatsanslaget till universitetet med 35,675 kronor. Denna ökning är en given följd av ändringarna i inkomststaten och är ofrånkomlig, då reservfondens väsentligaste inkomster, vilka förut täckt bristerna i universitetets anslag, nu indragas under inkomststatens titlar.

I realiteten torde man härvid dock ej hava att göra med någon avsevärd anslagsökning, om man tager i betraktande, dels att dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring för personal vid universitetets egendoms- och skogsförvaltning, vilka förmåner förut bestritts av statsmedel med omkring 23,000 kronor, nu skall utgå av förvaltningarnas medel, dels ock att i de förstärkningsbelopp, som riksdagen de senare åren anvisat till täckande av brister i universitetets anslag ingå utgifter, som nu skulle täckas förmedelst förvaltningarnas inkomster.

Reservfondens ställning efter de nu ifrågasatta anordningarnas genomförande torde man för närvarande icke kunna beräkna. Men med sannolikhet kan man antaga, att dess inkomster bliva så förminskade, att fara förefinnes, att den icke kan fylla den uppgift, som tillkommer densamma. Denna uppgift är, såsom torde av min redogörelse framgå, tvåfaldig. Dels utgör reservfonden i själva verket universitetets rörelsekapital. Visar vid ett bokslut reservfonden behållning, betyder detta en besparing för universitetet, varmed i staten oförutsedda utgifter kunna mötas; visar åter reservfonden en brist, innebär detta en försämring i universitetets ekonomi, som ytterst återfaller på statsverket. Dels och framför allt har emellertid reservfonden sin viktigaste uppgift i att tillgodose universitetets tillfälliga vetenskapliga behov. Betydelsen härav har ofta betonats, och riksdagen har vid beviljande av anslag till universitetet förutsatt, att reservfondsmedel i tillräcklig omfattning stå till kanslerns disposition för användning i överensstämmelse med universitetsstatuternas föreskrifter. Det är av vikt att tillse, att denna förutsättning jämväl för framtiden varder uppehållen. Vad särskilt Uppsala universitet beträffar, synes dess reservfond och därigenom dess ekonomi genom den nya staten komma i en väsentligt sämre ställning än systeruniversitetets i Lund. Även beträffande sistnämnda universitet — vars reservfond, på sätt jag i annat sammanhang påvisat, vid

senaste årsskifte beräknades förete en väsentligt större kapitalbehållning än motsvarande fond i Uppsala -- föreligga i avseende å inkomstberäkningen förhållanden, analoga med dem, som gällt beträffande Uppsala universitet. Angående Lunds universitet har emellertid riksdagen icke begärt någon utredning av den art, som nu skett i fråga om Uppsala universitet. Skall likställigheten i förevarande avseende uppehållas mellan de båda universiteten torde en reglering av inkomstberäkningen även för Lunds universitet vara påkallad, och synes mig, därest det nu föreliggande förslaget beträffande Uppsala universitet vinner riksdagens godkännande, frågan härom böra tagas under övervägande.

Vad som nu bör underställas riksdagens prövning synes vara dels frågan om anställande av 2 nya skogsvaktare, dels ovan angivna ändringar i utgiftsstatens avdelning A), dels ock de under avdelningen B) uppförda materiellanslagen, i vad desamma utgå av allmänna medel. Övriga delar av staten böra fastställas av Kungl. Maj:t. En dylik anordning, som av ålder varit gällande för universiteten och nu råder beträffande Lunds universitet, synes böra bibehållas även för Uppsala universitet.

Jag hemställer alltså, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels medgiva, att vid Uppsala universitets skogsförvaltning må anställas ytterligare två skogsvaktare med den avlöning och de övriga förmåner samt med de skyldigheter, som nu tillkomma skogsvaktare vid universitetet;

dels ur den i utgiftsstaten uppförda avdelningen A) Avlöningar m. m. utesluta vad på sätt ovan angivits där förekommer om ersättningar av allmänna medel åt personal vid universitetets egendoms- och skogsförvaltning samt under samma avdelning uppföra till rektors honorarium ett belopp av 2,000 kronor;

dels fastställa de under avdelningen B) Till materiell m. m. uppförda beloppen till materiell m. m. för universitetets institutioner och inrättningar, i vad sagda belopp utgå av allmänna medel;

dels ock i riksstaten för budgetåret 1923—1924 öka det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet, nu för år 1,062,347 kronor, med 35,675 kronor.

[69.]

Vissa ordinarie anslag.

4. **Vissa ordinarie anslag.** Jag hemställer det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att i riksstaten med oförändrade årsbelopp uppföra

dels det *ordinarie* förslagsanslaget till avlöningsfyllnad åt professorn i växtbiologi å 1,000 kronor;

dels det *ordinarie* förslagsanslaget till arvodet åt vikarierande akademiska lärare å 5,000 kronor;

dels ock det *ordinarie* förslagsanslaget till akademiska sjukhuset å 110,000 kronor.

[70.]

Rasbiologiska institutet.

5. **Rasbiologiska institutet.** I anledning av en utav Kungl. Maj:t gjord framställning (proposition nr 114) beslöt 1921 års riksdag att inrätta ett under särskild av Kungl. Maj:t förordnad styrelse ställt rasbiologiskt institut med syftemål och verksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med vad av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet till det vid nämnda proposition i utdrag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 11 februari 1921 angivits och vad riksdagen i sin skrivelse i ämnet härutinnan anförte. Ävenså beslöt riksdagen, dels att chefen för nämnda institut skulle i avlöningshänseende vara likställd med universitetsprofessor, dels ock att för ändamålet i riksstaten under Uppsala universitet såsom en särskild anslagsgrupp under rubriken: Institut för rasbiologi, uppföra till avlöning åt en chef för nämnda institut ett ordinarie anslag å 7,500 kronor samt att till upprätthållande av institutets verksamhet under år 1922 anvisa på extra stat för samma år ett reservationsanslag av 60,000 kronor att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel och disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Genom beslut den 25 november 1921 fastställde Kungl. Maj:t i avseende å det för institutets verksamhet beviljade årsanslaget å 60,000 kronor följande stat för år 1922 för institutet:

	Motsvarande		Summa kronor
	Lön kronor	Tjänst- görings- penningar kronor	
<i>Arvoden:</i>			
Statistiker, tillika arkivarie och chefs ställ- företrädare	4,000	2,000	6,000
Assistent för medicin	2,700	1,300	4,000
» » antropologi	2,350	1,150	3,500
» » genealogi	2,350	1,150	3,500
Kvinnlig reseassistent	2,000	1,000	3,000
Fotografisk assistent	1,350	650	2,000
	14,750	7,250	22,000
<i>Övriga omkostnader:</i>			
Extra och tillfälliga biträden			3,500
Reseersättning			18,000
Inströment och annan utrustning			6,500
Böcker och tidskrifter			4,000
Materialier och expenser			6,000
	Summa kronor		60,000

Anmärkning: Styrelsen äger att beträffande de under »övriga omkostnader» upptagna utgiftstitlar å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppet i sin helhet icke överskrides.

Därefter fastställde Kungl. Maj:t den 31 december 1921 stadgar för institutet.

Under punkt 66 av bilagan åttonde huvudtiteln av 1922 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t vidare riksdagen att till upprätthållande under förra halvåret 1923 av verksamheten vid det rasbiologiska institutet anvisa på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 30,000 kronor, att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Riksdagen anförde härom i sin skrivelse nr 8 A:

I avseende å den av Kungl. Maj:t för år 1922 fastställda staten för ifrågasvarande institut, vilken stat slutar å ett belopp av 60,000 kronor, har riksdagen fäst sig vid en till reseersättning med 18,000 kronor upptagen anslagspost. Med hänsyn till numera nedsatta resekostnader torde kunna ifrågasättas, huruvida icke någon jämkning härutinnan kan vara påkallad. Då emellertid institutet nyligen börjat sin verksamhet och någon erfarenhet vare sig i avseende å densammas bedrivande eller beträffande beräkningen av övriga anslagsposter ej kan föreligga, har riksdagen ej nu velat uttala sig för några ändrade beräkningsgrunder beträffande institutets stat.

[70.]

Med hänsyn till beskaffenheten av arbetet vid institutet och då den finansiella situationen alltför kräver att lättnad beredes för statsregleringen, har riksdagen funnit att rusdrycksfonden, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, lämpligen bör kunna tagas i anspråk för ändamålet, och har riksdagen alltså till upprätthållande under förra halvåret 1923 av verksamheten vid det rasbiologiska institutet anvisat på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 30,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel och att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Genom beslut den 15 juni 1922 fann Kungl. Maj:t gott ställa till förfogande av institutets styrelse ovan omnämnda anslag å 30,000 kronor att i mån av behov och efter rekvisition hos länsstyrelsen i Uppsala mot redovisningsskyldighet inför riksräkenskapsverket användas för det med anslaget avsedda ändamålet; och föreskrev Kungl. Maj:t tillika, att den genom kungl. brev den 25 november 1921 för år 1922 fastställda staten för institutet skulle jämväl för förra halvåret 1923 i så måtto äga tillämpning, att där upptagna anslagsposter skulle beräknas till hälften av de belopp, varmed de vore i staten för år 1922 fastställda.

Genom beslut den 30 november 1922 fann Kungl. Maj:t vidare, med ändring av i ovannämnda brev av den 15 juni 1922 meddelade, häremot stridande bestämmelser, gott fastställa följande stat för institutet att tillämpas för förra halvåret 1923:

Stat.

	Motsvarande		Summa
	Lön kronor	Tjänst- görings- penningar kronor	
<i>Arvoden:</i>			
Statistiker, tillika arkivarie och chefs ställ- företrädare	2,000	1,000	3,000
Genealog	1,350	650	2,000
Assistent för medicin	1,350	650	2,000
» » antropologi	1,000	500	1,500
Kvinnlig reseassistent	1,000	500	1,500
Fotografisk assistent	675	325	1,000
	7,375	3,625	11,000

[70.]

<i>Övriga omkostnader:</i>	
Extra och tillfälliga biträden	2,500
Reseersättningar	9,000
Instrument och annan utrustning	2,500
Böcker och tidskrifter	1,500
Materialier och expenser m. m.	3,000
Summa kronor	29,500

Anmärkning: Styrelsen äger att beträffande de under »övriga omkostnader» upptagna utgifter å en post göra minskning och å en annan ökning, endast statens slutsumma i dess helhet icke överskrides.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget tillstyrkande utlåtande av den 22 augusti 1922 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse har nu institutets styrelse hemställt om anvisande, förutom av förenämnda ordinarie anslag å 7,500 kronor, av ett anslag för budgetåret 1923—1924 å 60,000 kronor, att utgå enligt i breven den 25 november 1921 och den 15 juni 1922 angivna grunder.

Anslag för här ifrågavarande ändamål är av behovet påkallat även för nästkommande budgetår. Det ordinarie anslaget till avlöning åt en chef för institutet bör givetvis upptagas i rikstaten med oförändrat årsbelopp, 7,500 kronor. Vad beträffar kostnaderna i övrigt för institutet framgår av vad nyss anförts, att genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 november 1922 en begränsning gjorts i institutets stat för förra halvåret 1923 med 500 kronor, vilken innebär en minskning av statens slutsumma med 1,000 kronor för helt år räknat. Det har emellertid synts mig böra tagas i övervägande, huruvida icke därutöver ytterligare begränsningar i institutets utgifter kunna och böra vidtagas. Jag har därvid uppmärksammat riksdagens ovan återgivna uttalande, och såväl i betraktande av vad där kommit till uttryck som med hänsyn till nödvändigheten för institutet att söka på olika poster i staten iakttaga all tänkbar sparsamhet har jag funnit skäl förefinnas att för budgetåret 1923—1924 tillstyrka för uppehållande av institutets verksamhet under denna tid ett anslag av 55,000 kronor. Kungl. Maj:t torde böra äga att efter vederbörandes hörande sedermera besluta i fråga om anslagets disposition.

Departementschefen.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

dels i riksstaten uppföra det *ordinarie* anslaget till avlöning åt en chef för rasbiologiska institutet med oförändrat årsbelopp, 7,500 kronor,

dels ock till upprätthållande av verksamheten vid nämnda institut för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av 55,000 kronor, att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

[71.]

Fortsatta
anslag till
lärararvoden
m. m.

6. Fortsatta anslag till lärararvoden m. m. I statsverkspropositionen till 1921 års riksdag sammanfördes i vissa grupper en del anslag till universiteten och karolinska institutet, av vilka anslag somliga utgått sedan en lång följd av år, andra tillkommit under något av de närmast föregående åren, och beträffande vilka samtliga min företrädare i ämbetet ansåg, att samma belopp som hittills borde ställas till vederbörandes förfogande.

Under förevarande punkt kommer jag att anmäla ett antal anslagsäskanden, avseende vissa lärararvoden m. m. vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1923—1924. De flesta av dessa anslag återfinnas till sina för halvår räknat utgående belopp i en under punkten 67 i bilagan åttonde huvudtiteln till 1922 års statsverksproposition upptagen tablå. I vissa fall hava ökade anslag av universitetsmyndigheterna ifrågasatts, vilka förhöjningar jag icke ansett mig böra tillmötesgå; det övertvägande antalet är dock av det större akademiska konsistoriet förordade till enahanda storlek som hittills, och har kanslersämbetet för rikets universitet i utlåtande den 22 augusti 1922 tillstyrkt deras utgående med hittillsvarande årsbelopp.

Av följande tablå framgå de olika ändamål, för vilka anslagen nu utgå och fortfarande behövas, det år, för vilket anslag för varje särskilt ändamål först beviljades av riksdagen samt de belopp, med vilka anslagen av mig anses behövliga för budgetterminen 1923—1924.

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, avsett för budgetåret 1923—1924 kronor
Arvode åt en lärare i symbolik med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som i vederbörlig ordning bestämmes.	1913	1,500: —

[71.]

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, avsett för budgetåret 1923—1924 kronor
Förstärkning av anslaget till uppehållande av den praktiska kursen inom juridiska fakulteten.	1921	1,000: —
Arvode åt en lärare vid kursen i allmän kemi för medicine studerande, anordnad vid institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi.	1911	2,500: —
Arvode åt en extra ordinarie amanuens vid anatomiska institutionen, att utgå enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas.	1917	600: —
Biträdande lärare i medicin.	1908	3,000: —
Biträdande lärare i fysikalisk diagnostik.	1920	2,000: —
Förstärkande av lärarkrafterna i kirurgi.	1908	2,000: —
Arvode åt en biträdande lärare i öron-, näs- och halssjukdomar med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.	1918	3,000: —
Arvode åt den, som förordnats att leda tre propedeutiska kurser i allmän sjukvårdsteknik.	1921	750: —
Arvode åt en föreståndare för akademiska sjukhusets i Uppsala röntgenavdelning med den undervisningsskyldighet och övriga tjänstgöring, som av Kungl. Maj:t bestämmes.	1908	2,500: — under villkor att till föreståndarens avlöning ett lika stort belopp för året utgår från akademiska sjukhusets stat.
För anställande av en lektor i danska språket och litteraturen med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.	1922	5,500: — utgående av ett år 1921 beviljat anslag av 33,000 kronor.
För anställande av lektörer i tyska, franska och engelska språken med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.	1889	16,500: — utgående av ett år 1919 beviljat anslag av 99,000 kronor.
Arvode åt ett kvinnligt räknebiträde vid statistiska seminariet.	1922	1,000: —
Arvode åt infött lärarbiträde vid praktiska språkövningar i ryska inom seminariet för slaviska språk.	1915	500: —
Till uppehållande av övningarna å institutionen för allmän och analytisk kemi.	1908	1,500: —

[71.]

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, avsett för budgetåret 1923—1924 kronor
Avlöning åt en assistent vid meteorologiska observatoriet samt till bestridande av löpande utgifter för de vid observatoriet anordnade seismologiska undersökningarna.	1904	2,000: —
Arvode åt en assistent vid astronomiska observatoriet.	1922	2,500: —
Anordnande av undervisning i bokföring enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.	1909	600: —
För beredande åt en extra bibliotekarie vid universitetsbiblioteket av arvode å 3,600 kronor.	1921	3,600: — därav 1,500 kronor må anses motsvara tjänstgöringspenningar.
Tillfällig löneförbättring åt gymnastikläraren, utgående under villkor, att gymnastikläraren icke må med sin tjänst förena annan tjänstebefattning, allmän eller enskild, så framt ej kanslern för rikets universitet, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att tjänstebefattningen ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid universitetet, finner befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas.	1913	910: — därav 410 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar.
Tillfällig löneförbättring åt biträdande gymnastikläraren.	1913	250: —
Bestridande av renskrivningskostnader å det akademiska kansliet och hos rektorsämbetet.	1921	1,200: —

Summan av dessa anslag utgör 54,910 kronor. Denna summa bör nu begäras hos riksdagen såsom extra anslag, att av Kungl. Maj:t användas för nu omförmälda ändamål i enlighet med hittillsvarande särskilda bestämmelser och villkor för vissa av dem. Fördelningen av anslaget till de olika ändamålen kommer naturligen att ske med de belopp, som nu visat sig vara behövliga för varje särskilt ändamål.

På grund av vad jag nu anfört, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Uppsala anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 54,910 kronor, att med iakttagande av de för vissa fall ovan angivna grunder med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för nu av mig omförmälda ändamål; skolande de belopp, som ur berörda anslag anordnas till anställande av en lektor i danska språket och litteraturen samt lektorer i tyska, franska och engelska språken anses utgå ur vederbörande av 1921 och 1919 års riksdagar för dessa ändamål beviljade anslag.

7. Fortsatta anslag till materiell för vissa institutioner m. m. I likhet med vad vid anmälan av anslagsbehoven för förra halvåret 1923 ägt rum, har jag under denna punkt sammanfört en del anslagsfrågor beträffande universitetet i Uppsala, vilka väsentligen avse anslag till materiell och dylikt. Samtliga anslag, vilka tillstyrkts av universitetskanslersämbetet, äro avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924 med i regel dubbla belopp mot vad för förra halvåret 1923 anvisats. I vissa fall hava anslagen blivit dels från universitetets sida med hänsyn till fallande priser nedsatta, dels ock av mig begränsade. Så har anslaget till materiell för öronkliniken, nu 2,000 kronor för år, av mig ansetts böra beräknas till 1,500 kronor. Likaså har jag funnit skäl begränsa årsanslaget till Klubbans biologiska station, från 4,600 kronor för år till 3,600 kronor. Där anslagsökningar ifrågasatts har jag icke ansett mig kunna tillmötesgå vad i sådant hänseende äskats. Ett nu utgående anslag till uppvärmning och belysning av universitetsbiblioteket torde ej böra uppföras på extra stat av skäl, som jag utvecklat i samband med frågan om ny stat för universitetet.

[72.]

Fortsatta
anslag till
materiell för
vissa institu-
tioner m. m.

[72.]

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, avsett för budgetåret 1923—1924 kronor
Materiell m. m. för det praktiskt teologiska övningsinstitutet.	1915	300: —
Höjning av anslaget till materiell m. m. för institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi.	1911	1,000: —
Materiell för kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar.	1920	1,500: —
Materiell för medicinska poliklinikerna.	1922	1,500: —
Sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län.	1923	10,000: —
Upprätthållande av verksamheten å psykologiska laboratoriet.	1915	1,000: —
Upprätthållande av verksamheten å pedagogiska seminariet och övningsskolan.	1912	16,100: —
Förstärkande av det i utgiftsstaten för universitetet för vissa seminarier uppförda anslaget å 5,500 kronor till inköp av böcker och annan undervisningsmaterieil ävensom för tillfälliga utgifter.	1921	5,570: —
Materiell vid statistiska seminariet.	1922	1,530: —
Driftkostnader vid Klubbans biologiska station.	1917	3,600: —
Materiell m. m. för universitetsbiblioteket.	1908	44,500: —
Bokbinderiarbeten vid universitetsbiblioteket.	1918	2,650: —
Utgivande av universitetets årsskrift.	1912	15,000: —

Samtliga dessa anslagsbelopp böra utgå såsom reservationsanslag; de utgöra tillhopa 104,250 kronor. Denna summa bör nu äskas hos riksdagen, för att i sinom tid av Kungl. Maj:t med enahanda såsom reservationsanslag betecknade belopp, som nu utgå, fördelas för ovan angivna ändamål.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell för vissa institutioner m. m. vid universitetet i Uppsala anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 104,250 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för de av mig omförmälda ändamål.

8. **Indragning av vissa professorsprebenden m. m.** Frågan om indragning av universitetsprofessorernas prebenden var under år 1920 förelagd såväl riksdagen som kyrkomötet.

[73.]

Indragning
av vissa pro-
fessorspre-
benden m. m.

Vid 1920 års riksdag hade Kungl. Maj:t — sedan den s. k. Skånekommittén verkställt utredning rörande möjligheten och lämpligheten av prebendeinstitutionens i riket upphörande, till den del densamma ännu kvarstode — i proposition nr 335 föreslagit riksdagen att för sin del medgiva, att indragning av de teologie professorsprebendena finge i den ordning Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma och enligt den ersättningsgrund, som i Kungl. Maj:ts cirkulär den 28 april 1882 funnes angiven, successivt genomföras. Enligt skrivelse den 22 juni 1920 biföll riksdagen detta Kungl. Maj:ts förslag.

Genom skrivelse (nr 10) till 1920 års kyrkomöte inhämtade Kungl. Maj:t härefter, jämlikt § 114 i regeringsformen och prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723, kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet medgäve de teologie professorsprebendernas indragning i den ordning och enligt den ersättningsgrund, som angivits i Kungl. Maj:ts ovannämnda för 1920 års riksdag framlagda förslag.

Genom skrivelse den 16 november 1920 (nr 11) avlät kyrkomötet svar å Kungl. Maj:ts framställning. Denna skrivelse — avfattad i enlighet med kyrkolagsutskottets förslag — innehöll dels en anmälan, att kyrkomötet med anledning av Kungl. Maj:ts framställning medgivit, att indragning av de teologie professorsprebenderna finge i den ordning, Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma och enligt den i omförmälda cirkulär den 28 april 1882 angivna ersättningsgrund successivt genomföras, dels ock en anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes vid begagnande av den Kungl. Maj:t sålunda medgivna rätten till indragning av ifrågavarande prebenden föranstalta därom, att till innehavarna av professorsbefattningarna i praktisk teologi måtte fortfarande upplåtas prebenden på sätt Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma.

Den s. k. Skånekommittén hade i sin ovannämnda utredning på anförda skäl uttalat sig för indragning av samtliga professorsprebenderna och angivit den ordning, i vilken denna indragning enligt kommitténs mening borde ske. I mitt uttalande till statsrådsprotokollet i förevarande ärende den 7 januari 1922 (bilagan VIII:e huvudtiteln, punkt 69) erinrade jag hurusom den i kyrkomötets om-

[73.] förmälda anhållan berörda frågan om bevarande av prebenden för professorerna i praktisk teologi vid de båda universiteten under föregående skede av ärendets behandling framkallat mycken diskussion, därunder olika meningar gjorts gällande. Till den härutinnan i nämnda statsrådsprotokoll (sid. 126—133 i bil. VIII:e huvudtiteln) lämnade redogörelsen tillåter jag mig hänvisa. Själv yttrade jag vid nämnda tillfälle:

Såsom jag redan förut antytt, har jag vid ett annat tillfälle givit uttryck åt den uppfattningen, att starka skäl syntes tala för en indragning av samtliga teologie professorsprebenden, alltså även de prebenden, som äro förenade med professurerna i praktisk teologi. Därest emellertid en verklig fördel för dessa professorers verksamhet såsom universitetslärare skulle kunna vinnas genom sagda professorers bibehållande såsom prebendarier, anser jag det försvarligt att bibehålla prebenden åt professorerna i praktisk teologi. Den av mig förut berörda utredningen giver likväl enligt min mening ingalunda otvetydigt vid handen, att den omständigheten, att professorerna i praktisk teologi hittills innehaft prebenden medfört någon dylik påtaglig fördel för deras verksamhet som universitetslärare. Kanske torde det dock vara möjligt, att en dylik fördel står att vinna, därest åt sagda professorer anslås pastorat, vilka i och för undervisningens meddelande hava ett lämpligare läge än de, vilka hittills varit anslagna åt professorer i praktisk teologi, samt vidare vissa av min företrädare i statsrådsämnet antydd anordningar vidtagas. För att vara i stånd att fälla ett avgörande om döme i föreliggande spörsmål, anser jag därför möjlighet böra beredas vederbörande professorer i praktisk teologi att utöva verksamhet såsom prebendarier under nyss angivna för densamma gynnsamma förhållanden. Innan erfarenhet till fullo sålunda vunnits, anser jag, att med frågans definitiva avgörande bör anstå tills vidare.

Då jag sålunda stannar för, att professorerna i praktisk teologi tillsvidare skola förbliva kyrkoherdar i vissa pastorat, erbjuder det, såvitt handlingarna utvisa, ingen större svårighet för ett bedömande och avgörande av frågan vilka pastorat, som härvid äro de lämpligaste och härtill böra ifrågakomma. De akademiska myndigheterna äro samtliga ense om, att domkyrkoförsamlingarna i Uppsala och Lund härtill böra i främsta rummet ifrågakomma. Jag finner så starka skäl tala för en dylik anordning, att jag utan tvekan ansluter mig till denna uppfattning. Utgår jag sålunda från, att domkyrkoförsamlingarna böra tillsvidare bibehållas vid sin prebendeegenskap, torde något hinder icke möta att nu förorda en indragning av ännu återstående professorsprebenden.

Mitt uttalande i denna fråga föranledde icke någon erinran från riksdagens sida, vadan jag nu saknar anledning vidare ingå på frågan om upphävande av domkyrkoförsamlingarnas prebendeegenskap. Jag övergår här efter till spörsmålet om övriga prebendens indragning och själva ersättningsfrågan.

Ersättningsgrunden är angiven i förenämnda cirkulär den 28 april 1882, varigenom förordnats, att en var, som därefter utnämndes till ämbete eller tjänst, varmed enligt gällande bestämmelser prebendepastorat vore förenat, skulle vara skyldig att, om och när Kungl. Maj:t så beslöte, avträda prebendepastoratet mot fyllnad i den med ämbetet eller tjänsten förenade lönen till belopp, vartill inkomsten av prebendepastoratet funnes i lönestat upptagen eller vid lönereglering beräknad.

Ersättningsfrågans framläggande och godtagande av riksdagen innebar emellertid ej indragning på en gång av samtliga professors-prebendena. Vid denna indragning hade nämligen hänsyn måst tagas dels till den nyss avhandlade frågan om bibehållande av prebendena för professorerna i praktisk teologi, dels ock till att — enligt riksdagens och kyrkomötets samstämmiga beslut — avveckligen av prebendeinstitutionen vid universiteten skulle ske successivt.

Jag anser mig till en början böra rekapitulera den översikt över samtliga nu ifrågavarande prebendepastorat, som jag lämnade i mitt yttrande till ovannämnda statsrådsprotokoll den 7 januari 1922.

Prebendepastorat.	Av skåne-kommittén föreslagen tid för indragning.	Av riksdagen beslutad tid för indragning.	Ersättningsbelopp. Kronor.
<i>Uppsala universitet:</i>			
Uppsala stad och Vaksala, båda prebenden åt förste teologie* professorn och domprosten .	1/5 1923	—	5,500: —
Danmark	1/5 1922	1/5 1922	1,675: —
Helga Trefaldighet	1/5 1922	1/5 1923	880: —
Gamla Uppsala	1/5 1922	1/5 1923	1,425: —
Uppsala-Näs	1/5 1922	1/5 1922	95: —
Hagby-Ramsta	1/5 1922	1/5 1922	460: —
Börje	1/5 1922	1/5 1922	960: —
<i>Lunds universitet:</i>			
Lunds stads- och landsförsamlingar	1/5 1923	—	4,020: —
Västra Kärrestorp och Glostorp	1/5 1921	1/5 1921	7,553: —
Stångby och Vallkärra	1/5 1921	1/5 1921	7,532: —
Stora Uppåkra och Flackarp	1/5 1921	1/5 1922	5,100: —
Husie	1/5 1921	1/5 1923	3,579: —
Hällestad, Dalby och Bonderup	1/5 1923	1/5 1923	6,210: —

[73.]

Beträffande de i denna tablå angivna tider och ersättningsbelopp torde jag — i vad avser samtliga prebendepastorat med undantag av Uppsala stad och Vaksala*) samt Lunds stads- och landsförsamlingar — få meddela följande:

Uppsala universitet.

Danmarks,
Uppsala-Näs,
Hagby-Ram-
sta och Börje
pastorat.

Vad först beträffar Danmarks, Uppsala-Näs, Hagby-Ramsta och Börje pastorat, vill jag även nu erinra därom, att i enlighet med 1921 års riksdags med bifall till Kungl. Maj:ts framställning därom fattade beslut dessa pastorat befriats från sin prebendenatur, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar upphört att åtnjuta inkomster av sagda pastorat. Vidare har, likaledes i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts framställning, 1921 års riksdag dels föreskrivit, att ur universitetets utgiftsstat skall uteslutas allt vad där förekommer rörande inkomst från nyssberörda fyra pastorat för vissa befattningshavare inom teologiska fakulteten, dels ock bestämt, att till vederbörande befattningshavare skall av allmänna medel utgå viss närmare angiven ersättning för de inkomstbelopp, som genom prebendernas indragning frångå dem, i följd varav riksdagen för sagda ändamål ökat det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet.

Helga Trefaldighets
och Gamla
Uppsala
pastorat.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag förklarade 1922 års riksdag, att Helga Trefaldighets och Gamla Uppsala pastorat inom Uppsala ärkestift skulle från och med den 1 maj 1923 befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitet i Uppsala, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkt skulle upphöra att åtnjuta inkomsten från sagda pastorat samt bestämde, att till vederbörande befattningshavare skulle av allmänna medel utgå ersättning för de inkomstbelopp, som genom prebendernas indragning för tiden 1 maj — 30 juni 1923 frångå dem, med respektive 147 kronor beträffande Helga Trefaldighets pastorat och 238 kronor beträffande Gamla Uppsala pastorat. Till bestridande härav anvisades medel på extra stat. Vid min anmälan av ärendet inför Kungl. Maj:t framhöll jag, att till 1923 års riksdag framställning borde göras om sådan ändring

*) Att Vaksala icke nämnes i det följande beror därpå, att beträffande detta prebendepastorat något ersättningsbelopp icke behöver äskas hos riksdagen.

i universitetets ordinarie stat, som erfordrades på grund av riksdagens sistnämnda beslut. [73.]

Universitetets stat upptager för Helga Trefaldighets pastorat en beräknad inkomstsiffra av 880 kronor samt för Gamla Uppsala pastorat en beräknad inkomstsiffra av 1,425 kronor. Summan av nämnda belopp 2,305 kronor, utgör alltså den ökning av den ordinarie staten, som bör äga rum såsom en följd av att de ifrågavarande båda pastoraten upphört att vara prebenden.

Lunds universitet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar beslöt 1921 års riksdag

dels förordna, att Västra Kärrstorps och Glostorps pastorat samt Stångby och Vallkärra pastorat inom Lunds stift skulle från och med den 1 maj 1921 befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitetet i Lund, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkt upphörde att åtnjuta inkomster från sagda pastorat;

dels föreskriva, att ur universitetets utgiftsstat skulle från och med år 1922 uteslutas allt vad där förekommer rörande inkomst från nyssberörda två pastorat för vissa befattningshavare inom teologiska fakulteten;

dels bestämma, att nuvarande innehavare av sagda två prebenden skulle tillsvidare så länge de kvarstode vid sina lärostolar för mistning av inkomsten från prebendena åtnjuta ersättning med följande belopp för år räknat, nämligen beträffande Västra Kärrstorps pastorat med 7,553 kronor och beträffande Stångby pastorat med 7,532 kronor;

dels ock till ersättning i berörda avseende såsom förslagsanslag, högst, anvisa ej mindre på tilläggsstat för år 1921 ett belopp av 10,057 kronor än även på extra stat för år 1922 ett belopp av 15,085 kronor.

För förra halvåret 1923 anvisades av 1922 års riksdag såsom ersättning i nu nämnt hänseende hälften av sist nämnda belopp.

Jag erinrade i föregående års statsverksproposition om att dessa ersättningsbelopp vore satta efter de inkomster av prebendepastoraten, som beräknades vid 1908 års lönerereglering för universiteten.

- [73.] Sammanlagda med de i universitetets stat upptagna kontanta avlöningsförmåner bringa ersättningsbeloppen den samlade avlöningen för ifrågavarande prebendarier över vanlig professorslön även med ålderstillägg. Efter nuvarande prebendeinnehavares avgång från sina professurer skola ersättningsbeloppen sänkas, i den mån så erfordras för att vederbörandes avlöning ej må komma att överstiga vanlig professorslön, och rätten till ålderstillägg skall bliva lika som för övriga professorer. Ifrågavarande belopp torde komma att erfordras jämväl för budgetåret 1923—1924. Det synes mig emellertid lämpligast, att en sådan anordning nu träffas, att i universitetets stat vederbörande professorers avlöning nu fastställs till sedvanlig professorsavlöning och att vad därutöver erfordras för beredande åt nuvarande innehavare av ifrågavarande lärostolar erforderlig ersättning för mistad prebendeinkomst uppföres såsom extra anslag. Beloppet härav skulle beträffande Västra Kärrstorps pastorat bliva (7,553 kronor + i staten uppfört belopp 1,200 kronor — 7,500 kronor) 1,253 kronor samt beträffande Stångby pastorat (7,532 kronor + i staten uppfört belopp 840 kronor — 7,500 kronor) 872 kronor, tillhopa sålunda 2,125 kronor.

Stora Upp-
åkra och Flac-
karps, Hälle-
stads, Dalby
och Bonde-
rups samt
Husie pa-
storat.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar beslöt 1922 års riksdag, att

dels förklara, att Stora Uppåkra och Flackarps pastorat, Hällestads, Dalby och Bonderups pastorat samt Husie pastorat i Lunds stift skulle, Stora Uppåkra och Flackarps pastorat från och med den 1 maj 1922 och de två övriga från och med den 1 maj 1923 befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitet i Lund, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkter skulle upphöra att åtnjuta inkomster från sagda pastorat;

dels bestämma, att till vederbörande befattningshavare skulle av allmänna medel utgå ersättning för de inkomstbelopp, som genom prebendernas indragning — beträffande Stora Uppåkra pastorat för tiden 1 januari—30 juni 1923 och beträffande övriga pastorat för tiden 1 maj—30 juni 1923 — frångå dem, med respektive 2,550 kronor beträffande Stora Uppåkra pastorat, 1,035 kronor beträffande Hällestads pastorat och 597 kronor beträffande Husie pastorat;

dels medgiva, att till beredande av ytterligare lönefyllnad åt

den teologie professor, som intill den 1 maj 1923 innehade såsom prebende Husie pastorat, finge för tiden 1 januari—30 april 1923 utgå ett belopp av 550 kronor.

Tillika anvisade riksdagen å extra stat för förra halvåret 1923 de med anledning av riksdagens ifrågavarande beslut erforderliga medlen.

Vid anmälan för Kungl. Maj:t av frågan om upphörande av samtliga de nyssnämnda tre pastoratens prebendenatur framhöll jag att med de ändringar i universitetets ordinarie stat, som härav påkallades, borde anstå till 1923 års riksdag. I enlighet härmed framlägger jag nu ifrågavarande spörsmål inför Kungl. Maj:t.

Vad först beträffar Stora Uppåkra och Flackarps pastorat skulle det årliga ersättningsbeloppet utgöra skillnaden mellan vanlig professorslön, 7,500 kronor, och den i universitetets stat för den professor, som innehar ifrågavarande pastorat, upptagna lönefyllnaden 2,400 kronor, d. v. s. 5,100 kronor. Ersättningsbeloppet till nuvarande prebendarien i Hällestads, Dalby och Bonderups pastorat skulle utgöra skillnaden mellan sedvanlig professorsavlöning, 7,500 kronor, och i staten upptagen lönefyllnad 1,290 kronor, alltså för år 6,210 kronor. Vad slutligen vidkommer Husie pastorat skulle det erforderliga ersättningsbeloppet utgöra skillnaden mellan sedvanlig professorsavlöning samt det i universitetets stat för professorn-prebendarien uppförda fyllnadsbeloppet 3,921 kronor, eller alltså 3,579 kronor. Den ordinarie staten för universitetet i Lund bör alltså, på grund av att nu senast ifrågavarande tre pastorat förlorat sin prebendenatur, ökas med sammanlagt 14,889 kronor.

Jag vill till sist allenast erinra därom, att något definitivt beslut i fråga om domkyrkoförsamlingens i Uppsala och Lund bibehållande såsom prebenden åt professorerna i praktisk teologi ännu icke av Kungl. Maj:ts fattats. Utredningen rörande den behållna inkomsten från vederbörande prebendepastorat är ännu icke verkställd. Vad angår Uppsala universitet, torde emellertid utredningsarbetet komma att avslutas så tidigt att framställning i ämnet kan hinna avlåtas till innevarande års riksdag.

Under återopande av vad jag sålunda anfört och i det följande återkommande till samma fråga, i vad den avser Lunds universitetet, hemställer jag nu beträffande Uppsala universitet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels föreskriva, att ur universitetets utgiftsstat skall från och med budgetåret 1923—1924 uteslutas allt vad där förekommer rörande inkomst från Helga Trefaldighets och Gamla Uppsala prebendepastorat för vissa befattningshavare inom teologiska fakulteten;

dels bestämma, att till vederbörande befattningshavare skall av allmänna medel utgå ersättning för de inkomstbelopp, som genom den av 1922 års riksdag beslutade indragning av sagda prebenden frångå dem, med respektive 880 kronor beträffande Helga Trefaldighets pastorat och 1,425 kronor beträffande Gamla Uppsala pastorat, allt för år räknat;

dels ock för ändamålet öka det *ordinarie* bestämde anslaget till universitetet i Uppsala med ett belopp av 2,305 kronor.

[74.]

Lönefyllnad
åt en
teologie
professor.

9. **Lönefyllnad åt en teologie professor.** Under nästföregående punkt har jag erinrat därom, att något definitivt beslut rörande frågan om domkyrkoförsamlingarnas i Uppsala och Lund behållande såsom prebenden åt professorerna i praktisk teologi ännu icke av Kungl. Maj:t fattats. Utredning rörande den behållna inkomsten från vederbörande prebendepastorat är ännu icke verkställd. Vad angår Uppsala domkyrkoförsamling, för vilken ny lönereglering trädde i kraft den 1 maj 1917, har från universitetets sida framlagts ett förslag, vilket går ut på beredande av medel till lönefyllnad åt professorn i praktisk teologi, därest han från och med den 1 maj 1923 såsom prebende övertager domkyrkoförsamlingen. Ärendet ligger för närvarande under utredning hos kammarkollegium. Beträffande Lunds universitet är frågan ännu icke aktuell, enär gällande lönereglering för domkyrkoförsamlingen därstädes utgår först den 1 maj 1925.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition angående lönefyllnad åt en teologie professor vid universitetet i Uppsala, för ändamålet beräkna för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 2,060 kronor.

[75.]

Materiell
m. m. för hy-
gieniska in-
stitutionen.

10. **Materiell m. m. för hygieniska institutionen.** Under de senare åren har riksdagen beviljat anslag på extra stat till materiell m. m. för hygieniska institutionen vid universitetet i Uppsala. Anslaget utgick för vart och ett av åren 1918—1921 med 5,000 kronor samt höjdes för år 1922 till 7,000 kronor. För förra halvåret 1923 utgår ett extra anslag av 3,500 kronor. Härjämte har riksdagen för vart och ett av åren 1919 och 1920 beviljat särskilda tilläggsanslag att utgå å sagda års tilläggsstater med respektive 500 och 1,000 kronor. För vart och ett av åren 1921 och 1922 har det för året löpande tilläggsanslaget beräknats till 3,500 kronor, och har det samma i första hand utgått ur det av riksdagen på tilläggsstat för vederbörande år anvisade klumpanslaget till förstärkning av Uppsala universitetsinstitutioners materiellanslag, samt, i den mån de av riksdagen beviljade medlen ej räckt till, från universitets reservfond.

Medicinska fakulteten vid universitet i Uppsala har nu hemställt om beviljande för hygieniska institutionen av dels ett tilläggsanslag för förra halvåret 1923 å 1,500 kronor, dels ock ett extra anslag för budgetåret 1923—1924 å 9,000 kronor, alltså tillhopa 10,500 kronor. Till stöd härför anför fakulteten:

För förra halvåret 1923 har hygieniska institutionen att räkna med ett materialanslag å extra stat av 3,500 kronor. Då den verkliga kostnaden för halva år 1921 enligt nedanstående specifikation uppgår till 5,095 kronor 56 öre, får fakulteten anmäla, att ett tilläggsanslag till materialanslaget för förra hälften av år 1923 blir nödigt.

Till bedömande av storleken av det behöfliga anslaget för den hygieniska institutionen för räkenskapsåret $\frac{1}{7}$ 1923— $\frac{30}{6}$ 1924 får fakulteten hänvisa till den verkliga kostnaden för institutionens drift för år 1921, vilken uppgått till en summa av 10,191 kronor 12 öre, vilken fördelar sig på följande poster sålunda:

Undervisningsmateriell, apparater	kronor	2,577: —
Arvoden: amanuens 1,200: —, vaktmästare 600: —, städerska 480: —, biträde vid substratberedning 1,000: —	»	3,280: —
Försöksdjur och djurföda	»	941: 62
Glasvaror och andra förbrukningsartiklar	»	1,545: 73
Telefon	»	198: 90
Transporter	»	47: 43
Vatten och värme	»	500: —
Gas och elektricitet	»	1,000: —
Renhållningsmateriell	»	56: 96
Diverse	»	43: 48

Summa kronor 10,191: 12

[75.]

Institutionens uppgift att vara en anstalt för ställande av bakteriologiska diagnoser å insända prov medför ej ringa kostnader på grund av nödvändigheten dels att ständigt hålla ett större antal försöksdjur och att underhålla ständiga ej alltför små förråd av behöfliga glasvaror, näringssubstrat m. m. De för sterilisering behöfliga höga temperaturerna förorsaka en hög förbrukningsprocent av glasvaror. Substratberedning och sterilisering kräva höga kostnader för gas och elektricitet. De begge årliga kurserna i bakteriologi, sista kursen med 28 deltagare, förorsaka institutionen stora utgifter. Även de årliga kurserna i hygien till medicine licentiatexamen och för blivande lärare medföra givetvis ehuru i mindre grad än för bakteriologikurserna en ökning av institutionens utgifter för förbrukningsartiklar, gas och elektricitet.

Av ovannämnda uppgifter synes framgå, att det nuvarande materiellanslaget å 7,000 kronor till den hygienisk-bakteriologiska institutionen behöver höjas. Som emellertid prissänkningar för den nödiga materiellen möjligen komma att inträffa, anser sig fakulteten icke böra göra framställning om hela det beräknade beloppet, 10,191 kronor, utan stanna vid att för året 1923—1924 göra framställning om ett anslag å extra stat å 9,000 kronor.

Fakultetens hemställan tillstyrkes av det större akademiska konsistoriet, och har kanslersämbetet för rikets universitet i skrifvelse den 22 augusti 1922 gjort framställning i enlighet härmed.

Departementsschefen.

Enär den hygieniska institutionen, i avvaktan på byggnadsfrågans lösning, ännu icke fått sitt materiellanslag uppfört på ordinarie stat, har dess behov i förevarande hänseende kommit att tillgodoseas förmedelst extra anslagsmedel. Det synes mig dock lämpligt att institutionens anslagsfråga hålles i sär från de övriga institutionernas anslagskrav, vilka samtliga gå ut på förstärkningar av vederbörande ordinarie materiellanslag.

Institutionens stat har under de senare åren rört sig omkring ett belopp av 10,500 kronor (7,000 + 3,500 kronor såsom förstärkning). I förhållande härtill förete de nu äskade anslagen om sammanlagt nyssnämnda belopp — 10,500 kronor för täckande av brist för förra halvåret 1923 samt för tillgodoseende av det definitiva årsbehovet för budgetåret 1923—1924 — någon minskning. Nu grunda sig emellertid fakultetens beräkningar på prisförhållandena för år 1921, och även om fakulteten räknar med ett i betraktande av eventuella prissänkningar reducerat belopp, synes mig fog förefinnas att med hänsyn till ett fortgående prisfall och önskvärldheten av den största sparsamhet från institutionens sida ifrågasätta en ytterligare nedsättning av anslaget. Jag anser mig böra för ändamålet tillstyrka en summa av 8,500 kronor, däri inbegripet vad som erfordras för täckande av eventuell brist vid utgången av förra halvåret 1923.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslår riksdagen

att till materiell m. m. för hygieniska institutionen vid universitet i Uppsala anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 8,500 kronor.

11. **Materiell för den pediatrika kliniken.** Undervisning i pediatrik meddelas numera ej endast vid karolinska institutet utan även vid universiteten i Uppsala och Lund. Beträffande inrättandet av den pediatrika kliniken vid Uppsala universitet anhåller jag att få hänvisa till vad härutinnan anförts under punkt 47 av bilagan åttonde huvudtiteln till statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag, i synnerhet till vad medicinska fakulteten härom anfört i sitt den 4 september 1913 avgivna utlåtande (sid. 141).

[76.]
Materiell för
den pediatrika
kliniken.

Utvecklingen av vårt medicinska undervisningsväsen har på senare tider kännetecknats av en strävan att göra de medicinska högskolorna så vitt möjligt oberoende av varandra, allt i syfte att å klinikerna bereda plats för ett större antal praktikanter och dymedelst söka råda bot på en hotande stagnation i läkarutbildningen. Då det visat sig, att å de medicinska och kirurgiska klinikerna vid karolinska institutet ett rätt avsevärt större antal tjänstgörande kunnat mottagas än å vederbörande pediatrika klinik i Stockholm — varav givetvis följde stora olägenheter för de studerande — vidtogs den ändring i den medicinska examensstadgan — genom kungörelsen den 17 augusti 1917 om ändrad lydelse av §§ 20 och 22 i kungl. stadgan den 28 juni 1907 angående medicinska examina (sv. förf. saml. ⁵⁶⁵/1917) — att den pediatrika kliniska tjänstgöringen för medicine kandidater, vilken liksom motsvarande medicinska och kirurgiska tjänstgöring förut varit förlagd uteslutande till karolinska institutet, därefter kunde försiggå även vid universiteten i Uppsala och Lund.

I och med att den kliniska undervisningen i pediatrik blev obligatorisk även vid universiteten hava ökade krav kommit att ställas på dessa klinikers möjligheter att meddela dylik undervisning. Vid karolinska institutets pediatrika klinik har sedan lång tid tillbaka anslag stått till förfogande för anskaffande av erforderlig materiell; och vad Lunds universitet beträffar, har alltsedan år 1918

[76.] utgått ett anslag å 500 kronor till materiell för därvarande pediatrika kliniks laboratorium.

Vid Uppsala universitet åter använde man sig för tillgodoseende av ifrågavarande behov till en början av universitetets reservfond.

I skrivelse den 21 maj 1921 till kanslersämbetet för rikets universitet hemställde emellertid det större akademiska konsistoriet i Uppsala, med anledning av en från medicinska fakulteten därstädes gjord framställning, om utverkande av proposition till riksdagen om beviljande på extra stat för år 1923 av 400 kronor till materiell för den pediatrika kliniken. Medicinska fakulteten hade i sin framställning framhållit, att det syntes olämpligt att alltjämt betunga reservfonden med denna utgift och därför hemställt om ett anslag av 400 kronor för vart och ett av åren 1921, 1922 och 1923.

I skrivelse den 12 augusti 1921 anförde emellertid kanslersämbetet, att, vid det förhållande att vid 1922 års riksdag riksstat komme att upprättas allenast för förra halvåret 1923 samt med hänsyn till det obetydliga anslagsbelopp, som ifrågasattes, kanslersämbetet ansett, att med framställning i ämnet kunde tillsvidare anstå.

I anslutning härtill fann ej heller Kungl. Maj:t skäl att i ämnet göra framställning till 1922 års riksdag.

Nu har det större konsistoriet ånyo inkommit till kanslersämbetet med hemställan om utverkande av ett anslag för ändamålet å 400 kronor för budgetåret 1923—1924, även denna gång i anledning av en utav medicinska fakulteten gjord framställning.

Kanslersämbetet har med skrivelse den 22 augusti 1922 till Kungl. Maj:t överlämnat den gjorda framställningen och därvid tillstyrkt densamma.

Departement-
schefen.

Universitetets reservfond, vilken är avsedd att möta tillfälliga behov, synes mig icke böra för framtiden anlitas för nu ifrågavarande ändamål. Medel till materiell för de medicinska institutionerna och klinikerna hava alltid pläгат uppföras å riksstaten, och synes mig jämväl i förevarande fall så böra äga rum. Det äskade beloppet, 400 kronor, är, efter vad jag inhämtat, avsett dels för de tjänstgörandes laborationer ävensom för speciella vetenskapliga undersökningar, dels ock för anskaffande av erforderlig litteratur. I jämförelse med vad nu för samma ändamål utgår vid motsvarande klinik vid Lunds universitet synes beloppet ej vara för högt tillmätt, men i

betraktande av allmänt fallande priser torde anslaget kunna tillsvidare begränsas till 300 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell för den pediatrika kliniken vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av 300 kronor.

12. **Assistent vid fysiska institutionen.** Till arvode åt en för biträde vid arbetet med den internationella solarforskningen anställd assistent vid Uppsala universitets fysiska institution beviljade riksdagen år 1908 ett anslag av 7,500 kronor, varav på extra stat för vart och ett av åren 1909—1913 anvisades 1,500 kronor. På framställning av Kungl. Maj:t beviljade sedermera 1913 års riksdag för enahanda ändamål ett anslag av likaledes 7,500 kronor, och har riksdagen härav på extra stat för vardera av åren 1914—1918 anvisat ett belopp av 1,500 kronor. Vidare beviljade 1918 års riksdag för samma ändamål ett anslag å 7,500 kronor, varav anvisades på extra stat för vart och ett av åren 1919—1922 ett belopp av 1,500 kronor samt för förra halvåret 1923 en summa av 750 kronor.

[77.]
Assistent vid
fysiska insti-
tutionen.

De med ifrågavarande anslag avsedda observationerna, som från början av år 1909 regelbundet utförts i ett härför inrett observatorium i tornbyggnaden å fysiska institutionen i Uppsala, leddes till en början av professorn i fysik vid nämnda universitet K. J. Ångström, men, sedan denne år 1910 avlidit, övertogs ledningen av arbetet av hans efterträdare numera avlidne professorn P. G. D. Granqvist.

I skrivelse den 7 juni 1922 har nu vetenskapsakademien hemställt, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att *dels* av redan beviljat anslag anvisa 750 kronor för senare halvåret 1923, *dels* anvisa 750 kronor för förra halvåret 1924, *dels ock* för ytterligare fem år från och med den 1 juli 1924 för ifrågavarande ändamål bevilja ett anslag av 7,500 kronor, att utgå med 1,500 kronor årligen.

Till stöd för framställningen har åberopats en av Granqvist till vetenskapsakademien avläten skrivelse, däri Granqvist lämnat en översikt av de arbeten, som hittills utförts å observatoriet, nämligen observationer över jordens nattliga värmeutstrålning, bestämningar

[77.] av solarkonstanten m. m., bestämning av solstrålningens fördelning på solytan samt komparationer av pyrheliometrar och utstrålningsinstrument. Granqvist har därjämte anfört:

Jag har i det föregående lämnat en kort översikt över de arbeten som hittills utförts å solarobservatoriet. Detta inrättades ursprungligen huvudsakligen för anställandet av observationer av solstrålningens intensitet, och sådana hava hela tiden utförts, då de meteorologiska förhållandena det medgivit. Ända sedan mitten av förra århundradet har flerdådiga gånger framhållits önskvärdheten av dylika bestämningar, och huru nödvändig en systematisk undersökning av detta fenomen är, torde lätt inses, om man betänker, att den från solen till jorden komna energiströmmen bildar huvudfaktorn för alla de meteorologiska företeelser, som uppstå i vår atmosfär, och att man väl kan hoppas att genom ett noggrant studium av solstrålningen, som är den primära orsaken till förändringarna i atmosfären, även kan erhålla viktiga uppslag för dessa senare. Det ligger emellertid i sakens natur, att sådana observationer måste anställas under en lång tidsperiod, om de skola lämna något resultat av värde, och om det med stort arbete redan hop-samlade materialet skall bliva av värde, måste dessa observationer fortsättas under minst ännu en femårsperiod.

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala och kanslersämbetet för rikets universitet hava gjort framställningar i enahanda syfte, kanslersämbetet i skrivelse den 22 augusti 1922.

Departement-
mentschefen.

Såsom framgår av Granqvists yttrande kunna ifrågavarande observationer icke avbrytas utan att äventyra resultatet av det redan nedlagda arbetet. Ett fortsatt beviljande av anslag för ändamålet synes alltså erforderligt, för att de utförda undersökningarna skola bliva fruktbärande, och synes det mig lämpligt, att härför först tages i anspråk den återstående delen, utgörande 750 kronor, av hittillsvarande anslag samt att därjämte medel beviljas för ytterligare en femårsperiod.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels av det utav 1918 års lagtima riksdag till arvode åt en för biträde vid arbetet med den internationella solarforskningen anställd assistent vid den fysiska institutionen vid universitet i Uppsala beviljade anslaget av 7,500 kronor för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av 750 kronor;

dels ock för enahanda ändamål bevilja ett belopp av 7,500 kronor samt därav för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av 750 kronor.

13. Materiell m. m. för vissa institutioner och inrättningar.**[78.]**Materiell
m.m. för vissa
institutioner
och inrätt-
ningar.

I samband med frågan om ny stat för Uppsala universitet har jag närmare redogjort för statsmakternas ställning de senare åren till de av dyrtiden föranledda bristerna i materiellanslagen till universitetets institutioner och inrättningar; jag har därvid lämnat en redogörelse för i vilken utsträckning statsmedel härför anlitats och i vilken omfattning universitetet varit nödsakat att för ändamålet använda reservfondens tillgångar.

Även nu föreligga från universitetet åtskilliga äskanden, avseende anslag till förstärkning av materiellanslagen för vissa institutioner och inrättningar.

Följande översikt giver vid handen vilka institutioner och vilka anslagsbelopp, varom här är fråga.

	Första halv- året 1923	Tiden 1 juli 1923—30 juni 1924	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor
Astronomiska observatoriet	2,500 —	5,000 —	7,500 —
Zoologiska institutionen	3,000 —	6,000 —	9,000 —
Botaniska trädgården	9,100 —	18,200 —	27,300 —
» museet	800 —	1,600 —	2,400 —
» laboratoriet	600 —	1,200 —	1,800 —
Geografiska institutionen	1,498 95	500 —	1,998 95
Institutionen för allm. och analytisk kemi . .	2,650 —	5,300 —	7,950 —
Växtbiologiska institutionen	1,500 —	3,000 —	4,500 —
Meteorologiska d:o	5,950 —	5,060 —	11,010 —
Fysiska d:o	5,850 —	7,300 —	13,150 —
Geologisk-mineralogiska d:o	2,300 —	4,600 —	6,900 —
Paleontologiska d:o	1,288 —	2,575 —	3,863 —
Inrättningen för undervisning och forskning i fysikalisk kemi	3,000 —	—	3,000 —
Patologiska institutionen	3,046 48	—	3,046 48
Medicinsk-kemiska d:o	2,272 66	—	2,272 66
Farmakologiska d:o	747 24	—	747 24
Fysiologiska d:o	—	3,100 —	3,100 —
Summa kronor	46,103 33	63,435 —	109,538 33

Ifrågavarande beräkningar äro uppgjorda av vederbörande institutionsföreståndare och tillstyrkas av de akademiska myndigheterna. I sin skrivelse den 22 augusti 1922, där kanslern yttrar sig om de naturvetenskapliga institutionernas anslagsbehov, framhåller

- [78.] han angelägenheten av att de belopp, som i anledning av de gjorda beräkningarna komma att av Kungl. Maj:t äskas och av riksdagen beviljas, icke varda för snävt tillmätta, varav följden skulle bliva, att universitetets reservfond komme att i motsvarande mån betungas. Efter erinran om det av 1921 års riksdag gjorda uttalandet, att riksdagen förutsatte, att även framdeles reservfondsmedel i tillräcklig omfattning komme att stå till kanslerns förfogande för användning i överensstämmelse med i universitetsstatuterna meddelade föreskrifter, framhåller kanslern, att det förvisso vore att befara, att de ändamål, för vilka reservfonden egentligen vore avsedd, icke kunde bliva tillbörligen tillgodosedda, om dess tillgångar oftare anlitades för nu ifrågasvarande syfte i så hög grad, som under senaste året blivit fallet.

Departementsschefen.

De behov, som de nu föreliggande framställningarna avse, hava under senare år blivit täckta dels medelst statsanslag, dels ock av reservfondsmedel. I anslutning till vad som skett föregående år, vill jag redogöra för en mig från universitet tillhandakommen approximativ beräkning av universitetets reservfond för år 1922:

Approximativ beräkning av Uppsala universitets reservfond år 1922.

<i>Kassakonto</i>	kronor	95,442: 95
Utgifter till och med den 30 september 1922	kronor	11,600: 24
Beräknade återstående utgifter	»	35,514: 65
Det belopp, som enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens anvisning detta år skulle täckas av reservfondsmedel till förstärkande av materiellanslagen för vissa institutioner och inrättningar för år 1922 påföres reservfonden med	»	48,328: 06
Lantmäteri och rättegångskostnaders konto	»	30,000: —
Av kanslersämbetet beviljat anslag till täckdikningsrör och cementarbeten vid akademihegman.		
Reparationers, krono- m. fl. utskylders och brandavgifters, lantmäteri- och rättegångskostnaders samt extra utgifters och tryckningskostnaders konto	»	182,681: 90
Skuldbelopp att avskrivas med tillhjälp av reservfonden.		
Därav återstående skuldbelopp för år 1921	kronor	48,057: 49
och beräknade skuldbelopp för år 1922	»	134,624: 41
Utgående balanskonto	»	59,667: 44
Summa kronor		367,792: 29

Behållning till 1922.

Ingående balanskonto kronor 114,168: 62

Därav genom kanslersresolutioner före		
1921 års utgång beviljade men då ej		
utbetalda anslag	kronor	31,477: 74
Aterstående disponibel behållning	kronor	82,690: 88
Generalkonto	»	254,723: 11
Beräknat överskott för året.		
Avlöningars, pensioners och gratialers konto	»	10,175: —
Beräknade besparingar härå.		
Indragningsstatens konto	»	20,203: 30
Beräknat överskott härå.		

Summa kronor 367,792: 29

Såsom framgår av denna kalkyl beräknas reservfondens ställning för år 1922 bliva avsevärt sämre än för år 1921. Medan fonden vid 1922 års början ingick med en behållning av 82,690 kronor 88 öre, beräknas behållningen till år 1923 uppgå till allenast 59,667 kronor 44 öre. Att sistnämnda siffra kommer att i det närmaste överensstämma med den verkliga behållningen, torde med största sannolikhet kunna antagas, om man exempelvis jämför den under senaste delen av år 1921 beräknade behållningen till år 1922, uppgående till 82,003 kronor 27 öre (jfr prop. nr 2 till 1922 års riksdag, bilagan åttonde huvudtiteln, sid. 18), med den ovan angivna verkliga behållningen 82,690 kronor 88 öre. Reservfonden uppvisar alltså tydligt en nedåtgående tendens, och då numera behållningen rör sig om så begränsade belopp, som ovan angivits, anser jag redan av denna anledning det icke vara tillrådligt, att fonden användes för täckande av nyss omförmälda brister i materiellanslagen. Härtill kommer emellertid en annan omständighet, som enligt min mening gör det mycket betänkligt att anlita reservfonden till utgifter av nu ifrågakvarande slag. Det förslag till ny stat för universitetet, jag förut framlagt, innebär, att reservfondens huvudsakliga inkomster skola ingå och redovisas i universitetets inkomststat. Det torde av vad jag i detta sammanhang härom anfört framgå, att det nu är mycket vanskligt att beräkna, hur reservfondens ställning efter den nya statens genomförande kommer att gestalta sig. Jag vill yttermera betona vådan av att i fall såsom detta anlita en reservfond, vars tillgångar börja att betänkligt sina. Reservfonden är icke en fond i vanlig bemärkelse, som kanslern disponerar för universitetets tillfälliga behov, reservfonden utgör, såsom jag anfört, en regulator för universitetets ekonomi, ett universitetets rörelsekapital. En tillräcklig behållning i reservfonden möjliggör för universitetet att möta

[78.] i staten oförutsedda utgifter, medan en brist i fonden innebär en minskning av universitetets kapital. Visar fonden ett år en behållning och nästa år en lika stor behållning, innebär detta, då behållningen från ena året överföres till det andra, att det senare årets inkomster och utgifter gått jämt ihop, att varken vinst eller förlust uppkommit. Kan reservfonden med hänsyn till övriga på densamma ankommande utgifter icke täcka uppkommande brister i staten, rubbas hela ekonomin, därest ej riksdagen genom beviljande av anslag säkerställer densamma; hade ej under de närmast gångna åren Uppsala universitet haft sin reservfond att anlita för bestridande av en mängd av dyrtiden åsamkade merutgifter, hade dessa i motsvarande grad måst falla på statsverket. Och att universitetet därjämte med kanslerns medgivande anlitat reservfonden till även andra ändamål i undervisningens och vetenskapens intressen, står i full överensstämmelse med universitetsstatuternas stadganden. Av vad nu sagts torde framgå, att jag icke anser reservfondens medel nu böra tagas i betraktande vid beräkning av det anslag, varom här är fråga.

Universitetet räknar med ett totalbelopp av 109,538 kronor 43 öre. I avseende å grunderna för detsammas beräkning tillåter jag mig hänvisa till de redogörelser och utredningar, som lämnats av vederbörande institutionsföreståndare. I sagda belopp ingå emellertid vissa kostnader för merutgifter för bränsle, vilka jag approximativt uppskattar till omkring 9,000 kronor. Då emellertid dessa kostnader tagits i betraktande i mitt förut framlagda statförlag, synes mig nu föreslagna belopp böra minskas med nämnda summa till i runt tal 100,000 kronor. Fördelningen av detta belopp på de olika institutionerna synes mig böra ske av kanslern.

Till sist vill jag allenast framhålla, att till vederbörande institutionsföreståndare bör i sinom tid, därest anslaget beviljas, riktas en allvarlig maning att vidtaga alla de inskränkningar i utgifter, som kunna göras, utan att skada därvid uppkommer för institutionens drift och undervisningens behöriga gång.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell m. m. för de av mig under denna punkt angivna institutionerna och inrättningarna vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av 100,000 kronor.

Lunds universitet.

14. **Universitetet.** Vid bifall till vad jag föreslår under punkterna 82 och 84 kommer det ordinarie anslaget till Lunds universitet, universitetsstaten, med ett årsbelopp av 919,079 kronor att ökas med 28,849 kronor till 947,928 kronor.

[79.]
Lunds
universitet.

Med avseende å det ordinarie förslagsanslaget till universitetet synes icke finnas anledning att föreslå någon jämkning av det nuvarande årsbeloppet, 5,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till Lunds universitet med 5,000 kronor.

15. **Fortsatta anslag till lärararvoden m. m.** I likhet med vad jag tillstyrkt i motsvarande hänseende beträffande Uppsala universitet har jag under denna punkt upptagit ett antal anslagsäskanden, avseende vissa alltjämt behövlige lärararvoden m. m. vid universitetet i Lund. Samtliga arvoden äro i nedanstående tablå upptagna med dubbla belopp mot vad för förra halvåret 1923 utgår — dock med undantag dels för anslagsposten undervisning i bokföring, vilken ansetts i sin helhet erforderlig redan under förra halvåret 1923 och nu upptagits med samma belopp, som förut för ändamålet för år utgått, dels ock för anslagsposten till arvode åt ledaren av den civilrättsliga delen av juridiska fakultetens propedeutiska kurs, vilket belopp ansetts icke vara erforderligt förr än under senare delen av år 1923 och därför uteslutits ur anslaget för förra halvåret 1923 men nu återupptagits till sitt förutvarande belopp. I vissa fall hava av myndigheterna förhöjningar ifrågasatts, vilka jag dock icke kunnat biträda. Bland anslagen till lärararvoden har jag ansett mig jämväl böra uppföra det förut bland materialanslagen upp-

[80.]
Fortsatta an-
slag till lä-
rararvoden
m. m.

- [80.] tagna anslaget till bekostande av mekaniska arbeten vid fysiska institutionen. Denna anslagspost utgår nu med 3,900 kronor för år; beloppet fixerades vid 1920 års riksdag och avser avlöning åt en mekaniker vid sagda institution. Då emellertid detta arvode synes mig, i förhållande till vad som i regel utgår till den vid universitetets institutioner anställda, vetenskapligt utbildade personalen, väl högt tillmätt, tillstyrker jag anslagspostens begränsning till 3,400 kronor, i samband varmed den bör angivas såsom »arvode åt en mekaniker vid fysiska institutionen». I övrigt överensstämmer mitt förslag med de framlagda äskandena, och har utom i vad ovan sagts någon ändring i förhållande till vad för senare år ägt rum icke vidtagits.

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924. Kronor
För de kateketiska övningarna.	1921	200
Till arvode åt en lärare i symbolik med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som i vederbörlig ordning bestämmes.	1914	1,500
Arvode åt ledaren av civilrättsliga delen av juridiska fakultetens propedeutiska kurs.	1914	750
Till arvode åt en klinisk laborator och biträdande lärare i medicin.	1908 [1920]	6,000
Till arvode åt en föreståndare för en ortopedisk klinik och poliklinik vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund med den undervisningsskyldighet under åtta månader, som av Kungl. Maj:t bestämmes.	1915 [1920]	4,000 under förutsättning ej mindre att länets landsting till avlöande av föreståndaren tillskjuter ett belopp av 3,000 kronor, så att hans arvode sammanlagt uppgår till 7,000 kronor, än även att fullt lämplig person för undervisningens meddelande finnes att tillgå.
Till arvode åt den, som förordnas att leda en ny, fjärde, kurs i fysikalisk diagnostik.	1920	1,000 Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.
Till arvode åt en biträdande lärare vid sagda fjärde kurs.	1920	500 Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.

[80.]

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924. Kronor
Till arvode åt den, som förordnas att leda en ny, fjärde, kurs i icke-fysikaliska undersökningsmetoder.	1920	1,000 Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.
Till arvode åt den, som förordnas att leda fyra vederbörliga kurser i sjukvårdsteknik.	1920	1,000 Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.
Till arvode åt den, som förordnas att under fyra kurser meddela kostnadsfri prope- deutisk undervisning i allmän kirurgi.	1920	4,000 Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.
Till avlöning åt en lärare vid den i stad- gan angående medicinska examina före- skrivna undervisningskursen i allmän kemi.	1909	2,500
Såsom bidrag till arvode åt en föreståndare för det vid universitetets kliniker å Malmö- hus läns sjukvårdsinrättningar i Lund inrättade röntgenlaboratoriet och en där- städes likaledes anordnad radiologisk sjuk- avdelning med den undervisningsskyldig- het och övriga tjänstgöring, som av Kungl. Maj:t bestämmes.	1911	2,500 under villkor att Malmö- hus läns landsting för samma tid med lika stort belopp bidrager till före- ståndarens avlöning.
Såsom bidrag till arvode åt en föreståndare för universitetets till Malmöhus läns sjuk- vårdsinrättningar i Lund förlagda klinik och poliklinik för öron-, näs- och hals- sjukdomar med den undervisningsskyldig- het och övriga tjänstgöring, som av Kungl. Maj:t bestämmes.	1914	2,000 under villkor att Malmö- hus läns landsting för samma tid med lika stort belopp bidrager till före- ståndarens avlöning och med föreskrift tillika, att med arvodet ej må förenas docentstipendium.
Till arvode åt en biträdande lärare i fysik- alisk diagnostik.	1918	2,000
Till arvode åt en biträdande lärare vid pato- logisk-anatomiska institutionen.	1918	3,000
För anställande av ett biträde vid kursen i allmän kemi för medicine studerande.	1921	500
Till arvode åt en lärare i statistik att utgå under de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.	1920	6,500 Med arvodet må icke förenas docentstipendium.

[80.]

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924. Kronor
Till arvode åt en amanuens vid universitetets konstsamlingar.	1906	800
För anställande vid universitetet i Lund av lektorer i tyska, franska och engelska språken med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.	1890	16,500 utgående av ett år 1919 beviljat anslag av 99,000 kronor.
Bidrag till utgifter för en stiftelse vid universitetet i Lund för svensk folkminnesforskning.	1921	9,000
Till arvode åt en amanuens vid den med professorn N. H. Nilsson-Ehles professur förenade institutionen för ärftlighetsforskning.	1920	1,200
Till arvode åt en mekaniker vid fysiska institutionen.	1918	3,400
Till höjning av det i ordinarie bestämda anslaget till universitetet ingående anslaget å 3,000 kronor för anställande av räknebiträden vid astronomiska observatoriet.	1920	2,000
Till arvode åt en andre amanuens vid universitetets i Lund astronomiska observatorium.	1921	800
För anordnande vid universitetet i Lund av undervisning i bokföring enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.	1909	600
Till anordnande av gymnastikövningar för kvinnliga studerande.	1921	500

Summan av dessa anslag utgör 73,750 kronor. Denna summa bör nu begäras hos riksdagen såsom extra anslag, att av Kungl. Maj:t användas för nu omförmälda ändamål i enlighet med hittillsvarande särskilda bestämmelser och villkor för vissa av dem.

På grund av vad jag nu anfört, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Lund anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 73,750 kronor, att med iakttagande av de för vissa fall ovan angivna grunder med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för nu av mig omförmälda ändamål, skolande de belopp, som ur berörda extra anslag anordnas till anställande av lektorer i tyska, franska och engelska språken, anses utgå ur det av 1919 års riksdag för detta ändamål beviljade anslag.

16. Fortsatta anslag till materiell för vissa institutioner [81.]
m. m. Under denna punkt får jag för Eders Kungl. Maj:t anmäla åtskilliga äskanden, avseende anslag till materiell för vissa institutioner m. m. vid universitetet i Lund, där ett fortsatt behov av anslagsmedel föreligger. De av mig föreslagna beloppen överensstämmer med universitetsmyndigheternas framställningar och äro lika med vad 1921 års riksdag för motsvarande ändamål beviljat.

Fortsatta anslag till materiell för vissa institutioner m. m.

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924. Kronor
Till materiell för den i stadgan angående medicinska examina föreskrivna undervisningskursen i allmän kemi.	1909	500
Till materiell för pediatrika kliniken vid universitetet laboratorium.	1918	500
Till uppehållande av verksamheten vid det psykologiska laboratoriet.	1915	750
Till materiell för historiska museet.	1919	6,500
Till materiell för geologisk-mineralogiska institutionen.	1916	1,000
För anordnande under sommarmånaderna av kurser i havsbiologi i Öresund eller närgränsande havsområden samt för företagande med studerande vid universitetet i Lund av havsbiologiska exkursioner under pågående terminer.	1919	1,675

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924. Kronor.
Till bokbinderiarbeten vid universitetsbiblioteket.	1922	1,500
Till bestridande av renskrivningskostnader vid universitetets kansli och räntekammare.	1922	1,200
För utgivande av universitetets årsskrift.	1912	15,000
Till materiell för inrättningen för gymnastik och fäktkonst.	1911	500
Till hyra för idrottsplats samt till inköp och underhåll av idrottsmateriell m. m.	1918	900

Summan av dessa anslag utgör 30,025 kronor. Hos riksdagen bör därför nu äskas ett reservationsanslag av detta belopp för att sedermera av Kungl. Maj:t med de i tablån angivna beloppen fördelas för där omförmälda ändamål. Vid fördelningen av anslaget böra de olika anslagsposterna var för sig betecknas såsom reservationsanslag.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell för vissa institutioner vid universitetet i Lund m. m. anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 30,025 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för ovan av mig omförmälda ändamål.

[82.]

17. Indragning av vissa professorsprebenden m. m. Under återopande av vad jag under denna rubrik vid Uppsala universitet anfört hemställer jag beträffande universitetet i Lund, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels föreskriva, att ur universitetets utgiftsstat skall från och med budgetåret 1923—1924 utslutas allt vad där förekommer rörande inkomst från Stora Uppåkra och Flackarps pastorat, Hällestads, Dalby och Bonderups pastorat samt Husie

Indragning
av vissa pro-
fessorspre-
benden m. m.

pastorat för vissa befattningshavare inom teologiska fakulteten;

dels bestämma, att till vederbörande befattningshavare skall av allmänna medel utgå ersättning för de inkomstbelopp, som genom den av 1922 års riksdag beslutade indragning av sagda prebenden frångå dem, med respektive 5,100 kronor beträffande Stora Uppåkra pastorat, 6,210 kronor beträffande Hällestads pastorat och 3,579 kronor beträffande Husie pastorat;

dels bestämma, att för en var av de professorer inom teologiska fakulteten, vilka såsom prebenden senast innehaft Västra Kärrestorps och Glostorps pastorat samt Stångby och Valkärre pastorat, avlöningen skall uppbringas till sedvanlig professorsavlöning med 6,300 kronor beträffande Västra Kärrestorps pastorat och 6,660 kronor beträffande Stångby pastorat;

dels för ändamålet öka det *ordinarie* anslaget till universitetet i Lund, universitetsstaten, med ett belopp av 27,849 kronor;

dels ock i ersättning för mistad prebendeinkomst för de professorer inom teologiska fakulteten, vilka såsom prebenden senast innehaft Västra Kärrestorps och Glostorps pastorat samt Stångby och Valkärre pastorat, under förutsättning att de under tiden den 1 juli 1923—den 30 juni 1924 kvarstå vid sina lärostolar, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av 2,125 kronor.

18. Statsbidrag till täckande av driftkostnaderna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund. I proposition, nr 130, till 1921 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund under år 1920, bidrag av statsmedel måtte utgå efter 30 procent av sagda kostnader, dock med begränsning av statsverkets bidrag till högst 500,000 kronor, samt för ändamålet anvisa på tilläggsstat för år

[83.]

Statsbidrag till täckande av driftkostnaderna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.

- [83.] 1921 ett förslagsanslag, högst 500,000 kronor. Enligt det samma proposition vidfogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 11 februari 1921 redogjorde min företrädare i statsrådsämbetet för de anslag och utgifter, statsverket hittills fått vidkännas för ifrågavarande sjukhus, samt utvecklade närmare skälen för att staten borde ingripa med bidrag till täckande av sjukhusets driftkostnader. Jag tillåter mig nu allenast hänvisa till vad därutinnan anfördes.

Riksdagen beviljade emellertid såsom bidrag till driftkostnaderna under år 1920 vid ifrågavarande sjukhus ett belopp av allenast 300,000 kronor. Någon beräkning av statsbidraget efter visst procenttal i förhållande till totalkostnaderna gjordes icke av riksdagen.

Under år 1921 anhöll sjukhusdirektionen hos Kungl. Maj:t om framställning till 1922 års riksdag om bidrag med i runt tal 500,000 kronor till täckande av driftkostnaderna vid sjukhuset under år 1921.

Denna direktions framställning var närmast föranledd av ett utav Malmöhus läns landsting den 20 september 1921 fattat beslut, enligt vilket landstinget uppdragit åt direktionen att, enär stegringen av dagskostnaden vid lasarettet under de sista åren i väsentlig mån varit en följd av lasarettets egenskap av s. k. kliniskt sjukhus för utbildning av läkare, hos Kungl. Maj:t anhålla, att landstinget måtte beredas ersättning för den merkostnad, som i nämnda avseende kunde för år 1921 uppkomma för lasarettet ävensom framdeles tills vidare årligen till Kungl. Maj:t ingiva framställning i enahanda syfte.

Vid föredragningen av detta ärende inför Kungl. Maj:t anförde jag härom huvudsakligen följande:

Genom det beslut, som riksdagen år 1921 fattade ifråga om statsbidrag till täckande av 1920 års driftkostnader för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, torde riksdagen få anses hava i princip godtagit, att en del av de under kristiden högt uppdrivna kostnaderna för sjukhusets drift böra falla på statsverket. Man torde ävenledes kunna utgå från, att detta bidrag från statens sida lämnats på grund av den uppgift sjukhuset fyller i den medicinska undervisningens tjänst. Då härtill kommer att de under kristiden stegrade driftkostnaderna till en stor del äro att tillskriva sjukhusets egenskap av undervisningsanstalt, synes det billigt, att så länge kristidens verkningar fortfara, staten, i likhet med vad som skett för år 1920, bidrager till täckande av en del av kostnaderna för sjukhusdriften. Jag är alltså benägen lämna min medverkan till att anslag nu hos riksdagen äskas för ändamålet.

I avseende å det belopp, som bör för riksdagen föreslås, vill jag till en början framhålla, att jag anser mig sakna anledning beräkna ett eventuellt stats-

bidrag efter viss procent i förhållande till totalkostnaderna. På sätt framgår av riksdagens år 1921 i samma ämne fattade beslut, har riksdagen icke accepterat en dylik beräkningsgrund, och jag finner starka skäl tala för undvikande av en anordning, vars konsekvenser på andra områden nu ej äro lätta att överblicka. I motsats till vad medicinalstyrelsen anfört anser jag mig därför böra tillstyrka statsbidrag till ett belopp, som beräknas utan någon direkt relation till sjukhusets sammanlagda kostnader.

Då riksdagen bestämde statsbidraget för år 1920 till 300,000 kronor, vilket innebar en nedsättning med 200,000 kronor i förhållande till vad Kungl. Maj:t då föreslagit, anser jag mig nu icke kunna för ändamålet tillstyrka ett högre belopp.

Det statsbidrag, jag sålunda förordar, bör alltså bestämmas till 300,000 kronor och såsom förslagsanslag, högst, uppföras å 1922 års tilläggsstat.

I anslutning härtill hemställde Kungl. Maj:t hos 1922 års riksdag om ett förslagsanslag på tilläggsstat för år 1922 å högst 300,000 kronor att användas såsom bidrag till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund under år 1921. Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

Nu har sjukhusdirektionen i skrivelse den 21 april 1922 hos Kungl. Maj:t anhållit om proposition till 1923 års riksdag om bidrag med 423,815 kronor 64 öre till täckande av merkostnaderna vid sjukhuset under år 1922.

Direktionen anför till stöd härför huvudsakligen följande:

Malmöhus läns landsting av år 1921 har givit direktionen i uppdrag att göra framställning rörande bidrag från statsverket till driftkostnaderna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund med hänsyn till den årliga merkostnaden för sjukhusets drift, vilken är följden därav att klinisk undervisning är förlagd till sjukvårdsinrättningarna.

Dylik framställning har förut jämlikt uppdrag av Malmöhus läns landsting gjorts av direktionen dels år 1920, varvid den angivna merkostnaden för år 1919 lades till grundval för framställningen, vilken merkostnad beräknades hava uppgått till 507,520 kronor 13 öre, dels för år 1921, varvid direktionen utgick från motsvarande siffra för år 1920, som då skattades till 517,862 kronor 9 öre. Vardera av dessa år har framställningen i fråga lett till proposition till riksdagen om beviljande av dylikt bidrag. Av såväl 1920 som 1921 års riksdag har jämlikt denna framställning för vardera året beviljats ett belopp av 300,000 kronor per år räknat.

De ifrågavarande merkostnaderna, som betingas därav, att sjukvårdsinrättningarna anordnats för att klinisk undervisning till dem skall vara förlagd, som ock de ökade kostnader för driften av annan art till följd därav, att klinisk undervisning där pågår, hava nu beräknats för år 1921.

[83.]

I första hand kommer härvid kostnaden för vården av patienter, vilka stamma från annat sjukvårdsområde än Malmöhus läns landstings, vilka patienter till stort antal vårdas å sjukvårdsinrättningarna, enär mottagandet av dylika patienter till vård å klinikerna i ej för ringa antal, såsom det framgår ur medicinska fakultetens i Lund yttrande, när den första framställningen i frågan år 1920 remitterats till densamma, utgör en nödvändig förutsättning för bedrivandet av medicinsk undervisning härstädes i den omfattning, som dylik nu är hit förlagd.

Antalet av dessa patienter under år 1921 liksom antalet underhållsdagar, som fallit på dem, framgår ur denna

Tabell

utvisande antalet patienter från annat sjukvårdsområde än Malmöhus läns landstings, vårdade å allmän sal under år 1921.

	Patienter	Antal	
		Underhållsdagar	Legosängsavgifter Kronor
Medicinska avdelningen	281	8,184	36,828: —
Kirurgiska avdelningen	395	6,875	30,937: 50
Ögonavdelningen	294	7,278	32,751: —
Gynekologiska avdelningen	185	3,069	13,810: 50
Radiologiska avdelningen	296	2,222	9,999: —
Ortopediska avdelningen ¹⁾	62	1,472	6,624: —
Avdelning för öron-, näs- m. fl. sjukdomar ¹⁾	76	2,015	9,067: 50
Avdelning för barnsjukdomar	34	1,346	6,057: —
Tuberkulosavdelningen	4	86	387: —
Summa 1,627		32,547	146,461: 50

Då kostnaden per underhållsdag vid sjukvårdsinrättningarna år 1921 utgjorde 9 kronor 39 öre motsvara de angivna 32,547 underhållsdagarna en kostnad av kronor 305,616: 33
 eller med avdrag av de av patienterna erlagda vårdavgifterna med » 146,461: 50
 en kostnad för Malmöhus läns landsting av » 159,154: 83

Antalet underhållsdagar å sal å barnbördsavdelningen utgör 11,369, vilket med en dagkostnad av 9 kronor 39 öre utgör en kostnadssumma av 106,754 kronor och 91 öre.

Vid beräkning av kostnaden för uppvärmning av olika lokaler, vilka närmast äro att hänföra till behov, stammande från sjukhusets uppgift att tjäna undervisningens intresse, utförd på samma sätt som år 1920 skedde, kommer man för år 1921 till en summa av 68,924 kronor 40 öre.

¹⁾ Det må anmärkas, att ortopediska avdelningen, liksom avdelningen för öron-, näs- och hllassjukdomar jämlikt ändring av kungl. reglementet för sjukvårdsinrättningarna av den 15 oktober 1920 från och med ingången av år 1921 blivut brutna från kirurgiska avdelningen.

Sammanräknas ovan anförda siffror med även de siffror för de övriga kostnaderna, vilka i framställningen år 1921 togos i betraktande, kommer man till följande resultat:

[83.]

Landstingets kostnad för patienter, tillhörande annat sjukvårdsområde	kronor 159,154: 83
Kostnaden för å sal å barnbördsavdelningen intagna kvinnor »	106,754: 91
Kostnader för uppvärmning av lokaler, betingade av sjukhusets undervisningsuppgift	» 68,924: 40
Sammanräknar man å andra sidan	
löner för personal å poliklinikerna	kronor 36,731: 15
» » » » röntgenavdelningen. »	17,321: 46
förbandsartiklar å poliklinikerna	» 23,940: 06
och materiel å röntgenavdelningen	» 40,649: 34
eller sammanlagt	kronor 118,642: 01
samt tager härav 75 % med	» 88,981: 50
blir, tillsammans med ovan anförda summor, slutsumman . .	kronor 423,815: 64

På grund av remiss har kanslersämbetet för rikets universitet, efter hörande av medicinska fakulteten och det större konsistoriet vid universitetet i Lund, den 22 augusti 1922 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Med hänsyn till vad uti detta ämne blivit i 1922 års statsverksproposition anført av vederbörande departementschef, anser sig kanslersämbetet för rikets universitet icke böra nu ifrågasätta högre anslag för ändamålet i fråga än 300,000 kronor och hemställer alltså om avlåtande till 1923 års riksdag av proposition om beviljande på extra stat för budgetåret 1923—1924 av nämnda belopp för oförmålda ändamål.

Härvid vill kanslersämbetet dock icke underlåta att framhålla lämpligheten eller rent av nödvändigheten därav, att, innan för framtiden ytterligare anslag anvisas för sådana fall som det här förevarande, då kostnader, förbundna med en till undervisning upplåten sjukvårdsanstalt, skola fördelas mellan staten, å ena, och viss korporation eller kommun, å andra sidan, vissa grunder bliva, efter verkställd noggrann utredning, fastställda, enligt vilka sagda fördelning bör ske.

Vidare har medicinalstyrelsen den 21 september 1922 i ärendet avgivit infortrat utlåtande och därvid anført huvudsakligen följande:

I fråga om orsaken till de avsevärt höga driftkostnaderna vid sjukvårdsinrättningarna och om billigheten av att dessa till någon del täckas med bidrag av statsmedel får styrelsen, såsom ock skedde genom styrelsens skrivelse den 29 november 1921 i anledning av då föreliggande fråga om dylikt bidrag för samma år, hänvisa till vad styrelsen därom anført i skrivelse den 14 januari 1921 rörande enahanda bidrag för år 1920. Likaså får styrelsen, vad beträffar de till stöd för den nu gjorda framställningen lämnade siffer- och andra uppgifterna, göra

[83.] enahanda erinran, som i skrivelsen den 29 november 1921, nämligen att dessa uppgifter ej styrkas av några bilagda verifikationer eller dylikt, varför styrelsen ej kunnat ingå på någon granskning av desamma.

Rörande åter beloppet av det bidrag, som bör ifrågasättas att utgå för täckande av kostnaderna under år 1922, har styrelsen, som i sina anförda föregående skrivelser hemställt om visst procentuellt bidrag, tagit del av vad därom förekommer i bilaga till Kungl. Maj:ts proposition om tilläggsstat till riksstaten för år 1922, åttonde huvudtiteln sid. 29. Där inhämtas, att föredragande departementschefen på anförda grunder förklarat sig »sakna anledning att beräkna ett eventuellt statsbidrag efter viss procent i förhållande till totalkostnaderna» och angivit, hurusom ej heller riksdagen år 1921 accepterat en dylik beräkningsgrund. Med hänsyn härtill anser sig styrelsen, lika med vad kanslern för rikets universitet föreslagit, böra hemställa om beviljande av ett anslag å 300,000 kronor. Ävenså får styrelsen förklara sin anslutning till det av kanslern i samma yttrande gjorda uttalandet om »lämpligheten eller rent av nödvändigheten» av att för framtiden, därest bidrag av ifrågavarande art fortfarande måste komma att anvisas, vissa grunder för fördelning mellan å ena sidan staten och å andra sidan viss kommun eller korporation av driftkostnaderna vid en till undervisning upplåten sjukvårdsanstalt bliva efter noggrann utredning fastställda.

Departementschefen.

Anslag för här ifrågavarande ändamål har ansetts böra utgå under nu rådande dyrtid. I enlighet med vad under de senaste åren ägt rum, torde anslag därför böra beviljas jämväl för år 1922.

I avseende å storleken av det belopp, som för ändamålet bör äskas hos riksdagen, har jag, då jag senast hade tillfälle inför Kungl. Maj:t beröra denna fråga, framhållit, hurusom ett eventuellt statsbidrag ej borde beräknas efter viss procent i förhållande till de totala driftkostnaderna. Jag vidhåller alltjämt denna uppfattning. Statsbidraget har under de år, detsamma utgått, belöpt sig till 300,000 kronor årligen. För år 1922 räknas med i allmänhet lägre driftkostnader, och det synes mig billigt, att — utan att därigenom någon relation av ovan angivet slag behöver ifrågakomma — jämväl statsbidraget undergår någon nedsättning. Jag vill nu för ändamålet tillstyrka ett belopp av 250,000 kronor.

Vad beträffar den av såväl kanslersämbetet som medicinalstyrelsen ifrågasatta utredningen rörande grunderna för fördelning av kostnader förbundna med en till undervisning upplåten sjukvårdsanstalt, mellan staten, å ena, och viss korporation eller kommun, å andra sidan vill jag, vad angår lasarettet i Lund, allenast erinra om följande. Då sjukhusdirektionen år 1913, å landstingets vägnar, gjorde den framställning till Kungl. Maj:t, som ledde till beviljandet

av statsbidrag för de senast företagna nybyggnaderna m. m. vid lasarettet, grundades denna framställning, som avsåg statsbidrag med halva byggnadskostnaden för nybyggnadsarbeten, därpå, att landstinget för sin del ensamt iklädde sig, utöver lika stor del av byggnadskostnaden som staten, kostnaderna såväl för nödiga inventarier som för den årliga driften, »vilken genom den planerade utvidgningen framdeles bliver betydligt dyrare än hittills». Att emellertid för framtiden, därest en fråga motsvarande den nu föreliggande uppkommer, en utredning rörande lämplig fördelning av driftkostnaderna bör komma till stånd, därom är jag fullt ense med kanslersämbetet.

I anslutning till vad ovan anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund under år 1922, anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 250,000 kronor.

19. Materiellanslag för de medicinska klinikerna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund. De Malmöhus läns tillhöriga sjukvårdsinrättningarna i Lund äro, som bekant, upplåtna för medicinsk undervisning och vetenskaplig forskning vid universitetet i Lund; vederbörande professorer äro överläkare vid fem kliniker å sjukvårdsinrättningarna. Under de senare åren hava sjukvårdsinrättningarna — jag begagnar i det följande benämningen lasarettet — undergått en betydande utvidgning, främst genom de anslag, som av stat och landsting anvisats till lasarettets nybyggnader. Genom dessa nybyggnadsarbeten blev klinikernas sängantal ökat med omkring 50 procent och i följd därav kom ock sedermera en ökning av läkarkrafterna till stånd. För att bereda de sjuka mera speciellt sakkunnig vård utbröts från den kirurgiska kliniken särskilda specialavdelningar, vilka ställdes under ledning av speciellt utbildade läkare, nämligen en klinik för öron-, näs- och halssjukdomar, en klinik för ortopedi och en röntgenavdelning. Det var emellertid ej allenast sjukvårdens behov, som motiverade en dylik specialisering; i lika hög grad påkallades densamma av undervisningens krav, då trängseln på karolinska institutets kliniker nödvändiggjorde an-

[84.]

Materiellanslag för de medicinska klinikerna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.

[84.] ordnande av viss klinisk undervisning jämväl vid universitetsklinikerna.

I och med utbrytning av ovan angivna specialkliniker ur den kirurgiska kliniken, erhöles specialklinikerna självständiga överläkare, d. v. s. de läkare, som förestodo dessa avdelningar, blevo oberoende av överläkaren på kirurgiska kliniken. Vad beträffar arvoden till föreståndarna för nu berörda specialkliniker, utgå dessa med hälften av statsmedel och hälften av landstingsmedel. Instruktioner för dem hava fastställts av Kungl. Maj:t, enligt vilka sagda klinikchefer, vilka förordnas av kanslersämbetet, äro skyldiga att i viss omfattning å sina kliniker meddela akademisk undervisning. Specialklinikernas självständiga ställning har sedermera konfirmerats genom det av Kungl. Maj:t den 15 oktober 1920 fastställda nya reglementet för lasarettet och därmed förenade kliniska institutioner.

Framställningar hava nu från universitetsmyndigheterna gjorts angående beredande av särskilda materiellanslag, vart och ett å 500 kronor, till en var av berörda tre specialkliniker, och har kanslersämbetet för rikets universitet i särskilda skrivelser den 22 augusti 1923 förordat vad därutinnan äskats. Framställningarna grunda sig på yttranden och förslag från vederbörande avdelningsföreståndare.

I avseende å öronkliniken anför klinikchefen, docenten F. W. Törne följande:

Sedan kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar vid härvarande sjukhus genom av Kungl. Maj:t den 15 oktober 1920 beslutad förändring av reglementet för sjukvårdsinrättningarna blivit skild från den kirurgiska kliniken och sålunda blivit självständig, har det visat sig ett starkt behov av ett årligt anslag till förstnämnda klinik för inköp och underhåll av diverse för undervisningen nödvändiga utensilier såsom belysningsapparater, fantom, preparat, planscher m. m.

Föreståndaren för den ortopediska kliniken, medicine licentiaten G. Frising anför i fråga om sin kliniks behov:

Vid ortopediska kliniken meddelas obligatorisk undervisning i extremitetskirurgi samt kirurgiska ben- och ledsjukdomar under minst 6 månader och i händelse av en s. k. fjärde kurs för tjänstgörande medicine kandidater under läsårets alla 8 månader. Då sådan fjärde kurs hittills ej förekommit, har under april och oktober månader givits en serie föreläsningar i speciell ortopedi.

Ortopediska kliniken är i fullständig avsaknad av sådant undervisningsmaterial som t. ex. skelett, fantomer, planscher, uppslagsböcker, tidskrifter o. s. v. Hittills har en del sådant material lånats från kirurgiska kliniken. Då emellertid denna klinik förfogar endast över en mycket otillfredsställande del av för den till ortopediska kliniken förlagda undervisningen lämpat material och därtill den

obligatoriska undervisningen vid ortopediska kliniken måste förläggas till samma tider som professorns i kirurgi föreläsningar, har hittillsvarande förfaringssätt endast i ringa mån kunnat minska här påpekade brist. Denna är så mycket mera kännbar, som utrymmet på ortopediska kliniken ej medger användande av levande undervisningsmaterial i den utsträckning som önskligt vore.

Anskaffandet av eget undervisningsmaterial för ortopediska kliniken är därför mycket trängande.

Beträffande röntgenavdelningen yttrar dess föreståndare, docenten L. Edling följande:

Undertecknad får härmed värdsamt anhålla, det konsistoriet behagade bland sina riksdagspetita för budgetåret 1923—1924 upptaga en summa av 500 kronor såsom materialanslag till det vid universitetsklinikerna inrättade röntgeninstitutet.

Såsom motivering för denna anhållan får jag till en början erinra, att övriga kliniska institutioner åtnjuta dylika anslag, i allmänhet lydande å nyssnämnda belopp, under det röntgeninstitutet hittills saknat ett sådant. Huvudparten av institutets utrustning, nämligen sådan som avser sjukvårdsändamål, bestrides, som bekant, av medel på landstingets stat. Däremot är institutet helt och hållet i avsaknad av medel för sådana ändamål, som röra undervisningen och den teoretiska utbildningen. Såsom sådana böra nämnas först och främst inköp av nödig litteratur, uppslags- och handböcker, m. m., vidare anskaffande av projektionsröntgenbilder för undervisningen samt slutligen smärre apparater för teoretiska och experimentella ändamål.

Att med den utveckling, lasarettet i Lund under senare år undergått, ifrågavarande specialkliniker äro i behov av särskilda medel för sådan materiell, som närmast tjänar den akademiska undervisningen, finner jag uppenbart. Öronkliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala åtnjuter sedan år 1920 ett årligt materiellanslag å extra stat å 2,000 kronor, vilket belopp jag dock under punkten 72 i det föregående föreslagit skola begränsas till 1,500 kronor; för motsvarande klinik å serafimerlasarettet finnes visserligen icke å stat uppfört något särskilt anslag för nu ifrågavarande ändamål, utan har, efter vad jag inhämtat, vederbörande klinikföreståndare av egna medel bekostat vad som här erfordrats. En ortopedisk klinik finnes — fränsett den i Lund — endast i Stockholm, och hava från och med år 1921 av riksdagen anvisats särskilda medel för uppehållande av dess verksamhet; materiellkostnaderna beräknas till 2,000 kronor för år. Vad angår röntgenavdelningen må erinras, att röntgeninstitutet vid serafimerlasarettet sedan ett flertal år åtnjuter ett extra anslag till materiell m. m., för närvarande uppgående till 3,000 kronor för år. Röntgenavdelningen vid akademiska sjukhuset i Upp-

Departementschefen.

[84.] sala, vilken i förevarande avseende ej är fullt jämförbar med samma avdelningar i Stockholm eller i Lund, har hittills icke ansetts vara i behov av särskilda statsmedel för anskaffande av erforderlig materiell. Av dessa jämförelser finner man, att ifrågavarande specialkliniker vid de övriga medicinska högskolorna blivit i det stora hela tillgodosedda med särskilda anslagsmedel för anskaffande av materiell, och att de krav, som härutinnan rests från lasarettet i Lund, torde få anses fullt berättigade.

Å universitetets utgiftsstat finnas uppförda anslag, vart och ett å 500 kronor, till materiell m. m. för en var av kirurgiska, medicinska, oftalmiatrika och obstetrisk-gynekologiska klinikerna. Motsvarande belopp äskas nu för en var av förenämnda tre nya specialkliniker. I jämförelse med de äldre klinikernas anslag kan en reducering av de nu föreslagna beloppen ifrågasättas. Jag vill förorda en sådan anordning, att samtliga klinikernas materiellanslag sammanföras till ett gemensamt belopp; detta torde böra bestämmas till 3,000 kronor eller alltså 1,000 kronor mer än vad nu tillhopa enligt staten utgår till de fyra äldre klinikerna, vilken ökning sålunda närmast skulle avse tillgodoseende av de tre specialklinikernas materiellbehov. Genom en dylik sammanslagning synes den fördelen kunna vinnas, att, då klinikernas behov i förevarande avseende kan växla år från år, möjlighet förefinnes att anpassa tillgängliga medel efter de olika klinikernas förhandenvarande behov. Anslaget, vilket bör benämnas »de medicinska klinikerna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund», synes böra stå till förfogande av det större konsistoriet att av konsistoriet årligen fördelas mellan ifrågavarande kliniker.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för beredande av materiell m. m. för kirurgiska kliniken, medicinska kliniken, oftalmiatrika kliniken, obstetrisk-gynekologiska kliniken, öronkliniken, den ortopediska kliniken och röntgenavdelningen vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, med avförande ur utgiftsstaten för universitetet i Lund, av i samma stat under avdelningen B till materiell m. m. nu upptagna

anslagsposter kirurgiska kliniken 500 kronor, medicinska kliniken 500 kronor, oftalmiatrika kliniken 500 kronor och obstetrisk-gynekologiska kliniken 500 kronor, i staten under samma avdelning uppföra en anslagspost å 3,000 kronor under rubrik »medicinska klinikerna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund» samt vid bifall här till höja det *ordinarie* anslaget till universitetet, universitetsstaten, med 1,000 kronor.

20. Upprätthållande under sommarmånaderna av undervisningen vid obstetrisk-gynekologiska kliniken i Lund. I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande den 12 augusti 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning har större konsistoriet vid universitetet i Lund hemställt om utverkande av ett anslag å 3,000 kronor till upprätthållande av sommarundervisningen vid kvinnokliniken i Lund. Till grund för denna konsistoriets framställning ligger en av medicinska fakulteten vid universitetet tillstyrkt skrivelse av professorn i obstetrik och gynekologi G. E. Essen-Möller av huvudsakligen följande innehåll:

[85.]
Upprätthållande under sommarmånaderna av undervisningen vid obstetrisk-gynekologiska kliniken i Lund.

För att bereda möjlighet åt så stort antal medicine kandidater som möjligt att i Lund fullgöra den för licentiatexamen erforderliga tjänstgöringen i obstetrik och gynekologi har sedan flera år sådan tjänstgöring anordnats även under sommarmånaderna 1 juni—31 augusti. Detta har varit möjligt därigenom, att tillgång funnits till docent i ämnet, vilken erhållit tillstånd att fullgöra den honom som stipendiat åliggande undervisningen i form av fullständig professorstjänstgöring under nämnda tre månader. Med år 1921 utgår tiden för docenten J. O. Olows åtnjutande av sådant stipendium, och följden härav blir, att bemälda undervisning måste upphöra, om icke anslag för dess bibehållande kan beredas.

Då trängseln bland de tjänstgörande på de olika obstetriska klinikerna för närvarande är så stor, att plats icke kan beredas alla utan väntetid, har i det betänkande och förslag, som av tillkallade sakkunniga till eklesiastikdepartementet avgivits, bland annat även yrkats, att plats om möjligt bör beredas för större antal tjänstgörande på de respektive klinikerna. Uppenbarligen skulle därför ett upphörande av sommartjänstgöringen vid kvinnokliniken i Lund icke endast motverka detta önskemål för ämnet obstetrik och gynekologi, utan därtill ytterligare öka den redan förhandenvarande trängseln bland de studerande. Ett anslag för sommarundervisningens bibehållande torde därför vara nödvändigt.

Beträffande dettas storlek bör framhållas, dels att ifrågakvarande undervisning omfattar 2—3 timmars tid dagligen och ofta dessutom mera eller nattetid, dels ock att den för sitt rätta bedrivande kräver en person, som äger icke endast de teoretiska kvalifikationerna utan i lika hög grad klinisk vana och praktisk

- [85.] erfarenhet. Det synes därför icke möjligt att ifrågasätta ett lägre anslag än 3,000 kronor årligen.

Kanslersämbetet har anfört, att det syntes ämbetet vara särdeles önskvärt, om sommarundervisning å ifrågavarande klinik kunde såsom hittills fortfarande upprätthållas, samt, vid det förhållande att docenten Olow, vilken innehade docentstipendium för tiden till och med den 31 oktober 1921, då varit innehavare av docentstipendium under sammanlagt sju år och sålunda icke vidare kunde erhålla dylikt stipendium, någon annan utväg icke torde förefinnas än att för ändamålet anvisades ett särskilt anslag. I följd härav hemställde kanslersämbetet om avlåtande till 1922 års riksdag av proposition om beviljande för uppehållande av ifrågavarande undervisning under juni månad år 1923 av ett anslag för förra halvåret 1923 av 1,000 kronor.

Med hänsyn därtill att vid 1922 års riksdag det allenast var fråga om reglering av budgeten för förra halvåret 1923 och nu förevarande äskande till sin huvudsakliga del avsåg tiden efter den 1 juli 1923, ansåg jag ärendet böra vila för att upptagas till ytterligare prövning i samband med anslagsäskanden avsedda att föreläggas 1923 års riksdag. Från universitetet har nu samma framställning återkommit, och kanslersämbetet har i skrivelse den 22 augusti 1922 hemställt om utverkande av ett anslag å 3,000 kronor för budgetåret 1923—1924 för ifrågavarande ändamål. Under framhållande av önskvärdheten av att, på sätt hittills skett, sommarundervisning vid gynekologiska kliniken fortfarande upprätthölles, meddelar kanslersämbetet, att ämbetet enligt beslut den 27 maj 1922 beviljat för ändamålet ett tillfälligt anslag å 3,000 kronor från medicinska fakultetens docentstipendiefond. Detta måste emellertid betraktas såsom en nödfallsutväg för att för tillfället fylla det ifrågavarande, enligt kanslersämbetets mening stadigvarande behovet.

Departementschefen.

Den anordning, som på sätt av det sagda framgår vidtagits vid Lunds universitet, har sedan en lång följd av år praktiserats vid karolinska institutet, och har riksdagen alltsedan år 1905 anvisat särskilt extra anslag för tillgodoseende av ifrågavarande behov vid institutet. Jag får i det följande tillfälle att återkomma härtill. Avsikten med de såväl vid institutet praktiserade som nu i Lund föreslagna åtgärderna har varit att minska trängseln och vänte-

tiden bland de medicine kandidater, som skola fullgöra föreskriven tjänstgöring i obstetrik och gynekologi, alltså ett led i strävandena för motverkande av den medicinska studietidens förlängning. Såsom jag får anledning närmare omnämna under vissa anslags-äskanden för karolinska institutet, har tillströmningen till den medicinska studiebanan väsentligt ökats, och det måste anses som en angelägenhet av vikt att tillse, att möjlighet förefinnes för vederbörande studerande att inom rimlig tid kunna fullgöra föreskrivna tjänstgöringar. Frågan om en omläggning i vissa delar av de medicinska studierna, enkannerligen de förberedande studierna i syfte att åstadkomma en sovring av elevmaterialet, har sedan länge varit föremål för ingående undersökningar, och lärer denna fråga i sinom tid komma att underställas Kungl. Maj:ts prövning. Emellertid berör sistnämnda spörsmål ingalunda det krav, som nu föreligger; detsamma torde av allt att döma bliva av stadigvarande natur, huru än de medicinska studierna kunna komma att anordnas i anledning av framlagda omorganisationsförslag.

Om jag sålunda är övertygad om nödvändigheten av anordning av det slag, som vid universitetet vidtagits, ställer jag mig dock något tveksam i avseende å det äskade beloppets storlek. I förhållande till vad universitetsmyndigheterna begärt och till vad jag i det följande tillstyrker för motsvarande ändamål vid karolinska institutet, förefaller detsamma, i betraktande jämväl av vederbörande tillkommande tjänstgöringsskyldighet, synnerligen högt beräknat. Även om sakliga skäl kunna anföras för ett högre belopp, anser jag, att man i början bör framgå med viss försiktighet, ej minst nu, då all varsamhet bör iakttagas i fråga om nya anslag. Jag är därför beredd förorda för ändamålet ett belopp av 1,500 kronor.

På grund av vad ovan anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande under månaderna juni—augusti av undervisningen vid obstetrisk-gynekologiska kliniken vid universitetet i Lund anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 1,500 kronor.

21. Nybyggnad för medicinskt-kemiska och farmakologiska institutionerna. Med bifall till Kungl. Maj:ts därom fram-

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[86.]

Nybyggnad
för medi-
(forts.)

[86.]
(forts.)
cinskt-kemi-
ska och far-
makologiska
institutio-
nerna.

ställda förslag beviljade 1918 års lagtima riksdag till täckande av kostnaderna för uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med upprättade ritningar och kostnadsförslag av en nybyggnad för medicinskt-kemiska och farmakologiska institutionerna vid universitetet i Lund ett anslag av 687,020 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag ett belopp av 200,000 kronor. Genom beslut den 22 juli 1918 fastställde Kungl. Maj:t de i ärendet företedda ritningarna att med iakttagande av en viss mindre av dåvarande överintendentsämbetet gjord anmärkning lända till efterrättelse vid arbetets utförande, med rätt för universitetet att under arbetets fortgång, där så prövades nödigt, vidtaga sådana smärre förändringar i byggnadsplanen, som icke ökade den beräknade kostnaden; samtidigt härmed ställdes berörda belopp å 200,000 kronor till det större akademiska konsistoriets förfogande. Sedan 1919 års lagtima riksdag av det beviljade anslaget anvisat ytterligare 400,000 kronor, ställdes genom beslut den 19 juni 1919 sistnämnda belopp till förfogande av det större konsistoriet för därmed avsett ändamål.

Ifrågavarande byggnadsföretag har emellertid kommit att vila, och under tiden har förslag uppkommit om vissa ändringar i de ursprungliga ritningarna. Detta förslag har utgått från vederbörande institutionsprefekter, professorn i farmakologi C. E. Overton och professorn i medicinsk och fysiologisk kemi E. M. P. Widmark. Med instämmande av Overton har Widmark i skrivelse den 20 januari 1922 till det större konsistoriet anfört och föreslagit följande:

Efter ingående granskning av planerna till medicinskt-kemiska och farmakologiska institutionernas nybyggnad har undertecknad kommit till den övertygelsen att vissa, ej oväsentliga förändringar av ritningarna äro nödvändiga för att den blivande medicinskt-kemiska institutionen skall kunna motsvara rimliga anspråk på en modern institution. De viktigaste anmärkningarna äro i korthet följande:

1. I de nuvarande planerna har *alltför liten plats beretts för den fysikaliska delen av den medicinskt-kemiska forskningen och undervisningen*. Professor I. Bang, som under åren 1914—1917 utarbetade de nu föreliggande planerna, ägnade huvudparten av sitt framgångsrika forskararbete åt helt andra delar av biokemien. I enlighet härmed bereddes också föga utrymme för ovannämnda underdisciplin. Sålunda saknas i avdelningen för vetenskapligt arbete (andra våningen) lokal för uppställandet och användandet av fysikaliskt-kemiska mätinstrument, vilket ej med fördel kan ske i ett vanligt laboratorierum. Optiskt rum för polarimetri och spektroskopi samt vågrum ingå ej heller i ritningarna. Samma anmärkningar gälla även undervisningsavdelningen, där egentligen endast de två stora

laboratoriesalarna stå till förfogande för undervisningen. Det är emellertid otänkbart, att i dessa stora salar, vilka även med den bästa ventilation aldrig fullständigt kunna befrias från gaser, som på kort tid angripa och förstöra mätinstrumentens metalldelar, anordna en tillfredsställande undervisning i fysikalisk kemi, övningar i optiska analysmetoder eller uppställa mikroskop för undersökning av kristallformer m. m.

Den mäktiga utveckling, som den fysikaliska delen av biokemien på sista tiden — delvis även sedan de nuvarande planerna utarbetats — undergått, ger för varje dag den medicinska forskningen nya arbetsuppgifter och att bygga en ny institution, som ej tillfredsställande kan möta dessa, vore enligt min mening ett oförläpigt missgrepp. Även den elementära undervisningen på detta område blir för varje dag alltmera krävande.

2. *Vaktmästarbostaden har erhållit ett synnerligen ogynnsamt läge.* Den är på de nuvarande ritningarna förlagd i nedre botten, utefter östra långsidan, med ingång dels från trapphuset, dels från den korridor, som förbinder de båda stora laboratoriesalarna. Det torde ej kunna förhindras, att gaserna från dessa salar i större eller mindre grad tränga in i bostadsrummen, hälst som vätesvavlerummet ligger i nära grannskap. Faran för gasförgiftningar kan sålunda ej uteslutas.

Vaktmästarebostaden inkräktar dessutom i hög grad på det utrymme, som behöves för undervisningen.

3. *Djurstallarna äro helt och hållet förlagda till källaren.* Det är ett känt faktum, att många experimentdjur trivas synnerligen dåligt i källarlokalerna. Lukten från stallen sprider sig dessutom lättare i de ovan belägna våningarna, än ifall stall inredes på vinden eller utomhus.

4. *Föreläsningssalen erhåller fönsterljus från åhörarens högra sida och bakifrån.*

Den i mom. 1 omnämnda bristen på lokaler för fysikalisk kemi kan för andra våningens vidkommande lätt avhjälpas genom att förflytta operationsavdelningen till vindsvåningen. Härigenom vinnes även den fördelen, att denna avdelning, som är avsedd att vara för båda institutionerna gemensam, kommer att ligga i en för båda institutionerna gemensam våning och ej uteslutande inom den medicinskt-kemiska institutionen. Bättre belysning erhålles även här genom anordnandet av takfönster.

För undervisningen i fysikalisk kemi skulle de erforderliga lokalerna på ett synnerligen förträffligt sätt kunna erhållas, om det utrymme, som nu intages av vaktmästarbostaden, kunde disponeras. Detta förutsätter emellertid uppförande av en särskild vaktmästarbostad. Detta har också redan varit föremål för byggnadsstyrelsens uppmärksamhet, i det man på ett skisserat förslag till reglerandet av platsen mellan de blivande nya institutionerna tänkt sig den medicinskt-kemiska framtill flankerad av två mindre paviljonger, av vilka den ena skulle kunna utgöra vaktmästarbostad, den andra ett utomhus-djurstall.

Vad beträffar de övriga förändringarna äro dessa av mindre betydelse och utgöras av en höjning av två av källarrummen med 30 cm., varigenom här skulle vinnas två förstklassiga, skakfria och temperaturstabila laborationslokaler, en om-

[86.] svängning av föreläsningssalen, så att belysningen blir fördelaktigare och vidare en mindre glasveranda, avsedd att utgöra kapell för vätesvavla.

Dessa nu nämnda förändringar äro alla med undantag av vaktmästarbostaden och djurstallet av den art, att de ej innebära någon väsentlig ökning i kostnaderna för institutionen utöver bekostandet av nya ritningar. Utsikter finnas även för att vaktmästarbostaden och djurstallet skola kunna uppföras utan att en höjning av redan beviljat anslag behöver begäras. Anslaget, 687,020 kronor, är nämligen beräknat efter priserna hösten 1917, vilka sannolikt torde väsentligt överstiga dem, som komma att gälla efter kommande byggnadsavtal. Härtill kommer att anslaget genom räntor ökats med cirka 65,000 kronor.

Kostnaderna för fullbordandet av de nya ritningarna torde emellertid ej kunna få täckas av det ordinarie byggnadsanslaget. Domkyrkoarkitekt T. Wählin, vilken uppgjort de ursprungliga ritningarna till nybyggnaden, har åtagit sig att omarbota ritningarna mot ett extra arvode å 4,000 kronor. Jag får därför vörd- samt anhålla, att det större konsistoriet måtte vidtaga åtgärder för dessa kostnaders täckande och skall jag, så snart ritningarna fullbordats, inkomma med desamma till konsistoriets granskning.

Framställningen tillstyrktes av medicinska fakulteten.

I fråga om kostnaderna torde följande böra framhållas. Den hösten 1917 uppgjorda kostnadsberäkningen ställde sig på följande sätt:

Byggnadsarbeten	kronor 435,000: —
Värmelednings- och ventilationsanordningar m. m. »	180,000: —
Elektricitets- och belysningsanläggningar »	36,000: —
Möbler och inventarier »	19,020: —
Gatuanläggning »	16,000: —
Flyttning av inventarier »	1,000: —
Summa kronor	687,020: —

Kostnadsberäkningen våren 1922 uppvisar med hänsyn tagen till ovanberörda ändringsförslag följande siffror:

Byggnadsarbeten	kronor 504,653: —
Värmelednings- och ventilationsanordningar m. m. »	160,000: —
Elektricitets- och belysningsanläggningar »	26,500: —
Möbler och inredning »	30,000: —
Gatuanläggning »	16,000: —
Flyttning av inventarier »	1,000: —
Summa kronor	738,153: —

Ärendet behandlades i universitetets drätselnämnd den 11 mars 1922. Drätselnämnden — som påpekade, att från sistnämnda siffra borde frändragas redan verkställda utbetalningar för konstruktionsarvoden, vilka inginge i de beräknade kostnaderna med tillhopa 13,352 kronor 50 öre, samt att till följd härav slutsumman för utgifterna belöpte sig till 724,800 kronor 50 öre — beslöt efter granskning av ritningar och kostnadsförslag lämna dem utan anmärkning — fränsett vissa här ovan rättade felräkningar — och förordade, att arbetet måtte komma till utförande i enlighet med det uppgjorda ändringsförslaget. I fråga om företagets ekonomiska sida, i vad den samma avser tillgängliga medel, heter det i drätselnämndens protokoll för samma dag:

[86.]

Här skulle antecknas, att 1918 års riksdag till nybyggnad för ifrågavarande ändamål i enlighet med riksdagen förelagda kostnadsförslag och ritningar beviljat ett anslag av 687,020 kronor, varav uppförts 200,000 kronor i riksstaten för år 1919 och 400,000 kronor i riksstaten för år 1920, vilka belopp av sammanlagt 600,000 kronor utbetalts till universitetet; att drätselnämnden enligt beslut den 25 juni 1919, under § 140 i protokollet, gjort anmälan till kanslersämbetet för rikets universitet angående uppskov med byggnadsarbetets igångsättande; att behållningen å den till universitetet utbetalda delen av byggnadsanslaget, med inberäkning av intill denna dag upplupna räntor, för närvarande utgjorde 667,958 kronor; samt att alltså med tillägg av det återstående av riksdagen beviljade beloppet 87,020 kronor för arbetet kunde beräknas vara disponibel en summa av 754,978 kronor.

Frågan behandlades ånyo i medicinska fakulteten den 30 mars 1922, och förordade fakulteten arbetenas utförande i enlighet med de nya ritningarna. Med överlämnande av samtliga till ärendet hörande handlingar, ritningar och kostnadsförslag hemställde vidare det större akademiska konsistoriet hos kanslersämbetet om utverkande, att ifrågavarande byggnadsarbete måtte få utföras i enlighet med de ändrade ritningarna. I skrivelse den 21 april 1922 gjorde kanslersämbetet framställning hos Kungl. Maj:t i enlighet härmed.

På grund av remiss har byggnadsstyrelsen den 18 maj 1922 yttrat sig i ärendet och därvid förklarat sig icke hava något att för sin del erinra vare sig beträffande de år 1922 uppgjorda ändrade ritningarna, vilka innebure förbättringar av det år 1914 upprättade ritningsförslaget, eller beträffande de nu föreliggande kostnadsberäkningarna.

[86.]

Frågan blev emellertid så sent underställd Kungl. Maj:s prövning, att densamma ej hann hänskjutas till 1922 års riksdag.

I samband med universitetets anslagsäskanden till 1923 års riksdag har ärendet nu återupptagits. I skrivelse till det större akademiska konsistoriet den 22 april 1922 meddela Overton och Widmark, att arbetet med uppförande av ifrågavarande nybyggnad komme att inom de närmaste månaderna påbörjas och beräknas vara i det närmaste fullbordat inom utgången av år 1924. Under åberopande att hela det av riksdagen beviljade anslaget, 687,020 kronor, borde kunna disponeras senast år 1924, anhålla bemälde professorer om åtgärder för beviljande å extra stat för budgetåret 1923—1924 av återstående, ännu ej utbetalda del av byggnadsanslaget eller alltså 87,020 kronor. Framställningen tillstyrkes av medicinska fakulteten och det större konsistoriet.

Kanslersämbetet erinrar i skrivelse den 22 augusti 1922, att byggnadsarbetet beräknades vara i det närmaste fullbordat inom utgången av år 1924. Då det på grund härav syntes vara antagligt, att icke ens före slutet av år 1924 byggnadsanslaget bleve i sin helhet erforderligt för arbetets fortsättande, ansåg kanslersämbetet det vara för budgetåret 1923—1924 tillfyllest, att av anslaget anvisa förslagsvis 40,000 kronor, varefter återstoden 47,020 kronor skulle anvisas för nästföljande budgetår.

Departement-
schefen.

Det mest framträdande i den föreliggande frågan är den ifrågasatta förändringen av de en gång uppgjorda och godkända ritningarna. Vad i detta hänseende föreslagits synes, med hänsyn till vad vederbörande institutionsprefekter anfört till stöd för den ändrade anordningen, innebära för institutionerna och undervisningen påtagliga fördelar, och jag finner övertygande skäl vara anförda till förmån för de ändringar, som nu ifrågasatts. Då dessa ändringar i ett par avseenden torde kunna betecknas såsom mera väsentliga — jag syftar närmast på uppförande av en särskild vaktmästarbostad och likaledes ett särskilt djurstall — synes mig riksdagens godkännande av desamma böra inhämtas.

I nära samband med de ändrade ritningarna står kostnadsfrågan. Universitetsmyndigheterna räkna i sin första framställning med en total utgiftssumma av i runt tal 724,800 kronor. Härtill bör

man vidare lägga den av Overton och Widmark omnämnda kostnaden för nya ritningar, 4,000 kronor, vadan man sålunda kommer till i runt tal 728,800 kronor. Till täckande av denna utgiftssumma disponerar universitetet över dels av riksdagen redan anvisade medel å tillhopa 600,000 kronor, dels därå intill den 11 mars 1922 upplupna räntor, utgörande 67,958 kronor, alltså tillhopa 667,958 kronor. Vad som ytterligare skulle erfordras, utgör 60,842 kronor. Återstoden av det utav riksdagen beviljade anslaget, 87,020 kronor, skulle följaktligen ej i sin helhet erfordras. Men det torde kunna förutses, att icke ens berörda summa av 60,842 kronor kommer att till fullo behöva tagas i anspråk. Jag räknar nämligen med ett fortgående prisfall å olika för arbetena och inredningen behövliga materialier, vartill universitetet alltjämt äger tillgodogöra sig ränta å ej förbrukat kapitalbelopp. I allt fall torde en exakt beräkning ej nu stå att ernå.

Såsom framgår av det ovan sagda väntas arbetet vara i det närmaste fullbordat inom utgången av år 1924. Det synes mig vid detta förhållande och i betraktande av nyss anförda kostnadskalkyler ej vara erforderligt att för budgetåret 1923—1924 beräkna något ytterligare anslag för ändamålet. Vad som tilläventyrs kan vara behövt för byggnadsarbetets slutförande, bör anvisas för budgetåret 1924—1925, och medför denna anordning dessutom den fördelen att man längre fram torde kunna hava tillförlitligare kostnadsberäkningar att förelägga riksdagen.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

medgiva, att den beslutade nybyggnaden för medicinskt-kemiska och farmakologiska institutionerna vid universitetet i Lund må uppföras i huvudsaklig enlighet med de av domkyrkoarkitekten T. Wählin i mars 1922 uppgjorda ändrade ritningarna.

22. Inredning av vinden i gamla biblioteksbyggnaden m. m. I skrivelse till kanslersämbetet för rikets universitet den 28 maj 1921 hemställde det större konsistoriet vid universitetet i Lund, under åberopande av en av professorerna T. Brodén och N. E. Nörlund gjord av filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga

[87.]

Inredning
av vinden i
gamla biblio-
teksbyggnaden
m. m.

[87.] sektion och drätselnämnden tillstyrkt samt av ritningar, kostnadsförslag m. m. åtföljd framställning, om utverkande av proposition till 1922 års riksdag om anvisande av ett anslag å 47,800 kronor för inredning och möblering av vinden å därvarande gamla biblioteksbyggnad till föreläsningssal och biblioteksrum m. m. för den matematiska undervisningen. Kostnadsförslaget å ändringsarbetena, daterat den 18 april 1921, var uppgjort av universitetets byggnadskonduktör H. Sjöström och slutade å 45,000 kronor. Härtill kom kostnad för möblering å 2,800 kronor.

Professorerna Brodén och Nörlunds skrivelse var av följande lydelse:

Såväl 1919 som 1920 gjordes från universitetet framställning rörande statsanslag för inredning av vindsvåningen i gamla biblioteksbyggnaden i och för den matematiska undervisningens behov. Bägge gångerna vann denna framställning understöd hos universitetskanslern. Men den har icke ännu föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Då vi nu hemställa, att sektionen måtte ånyo hos större konsistoriet anhålla, att konsistoriet ville bland sina riksdagspetita upptaga samma anslagskrav, må i korthet erinras om motiveringen för detsamma.

Det gäller att för de matematiska ämnena skaffa lokaler, som dels borde inrymma seminariebibliotek och instrumentsamling, dels också användas såsom lärum samt för övningar och föreläsningar. Lunds universitet är i fråga om dylika lokaler ojämförligt sämre ställt än de flesta andra universitet. Visserligen bättrades förhållandena något, då för ett par år sedan åt matematiska seminariets bibliotek uppläts ett mindre rum i själva universitetshuset. Men denna anordning tänkte man sig blott såsom ett provisorium, detta även av det skäl, att nämnda mindre rum väl behövdes för andra ändamål.

I det hela är det icke blott den matematiska undervisningen, som blir lidande under de nuvarande förhållandena, utan på grund av lokalbrist inom universitetshuset undervisningen i det hela. Måhända bör detta nu framhållas ännu starkare än förut, ehuru det redan för ett år sedan av den s. k. petitakommittén sades ifrån, att »behov av ökat utrymme för den offentliga undervisningen är synnerligen trängande», och att även av detta skäl det ifrågavarande petitum livligt förordades. Anmärkas kan härvid också, att genom den föreslagna anordningen en betydande lokalutvidgning skulle vinnas för ett pris, ojämförligt billigare än kostnaderna för något slags nybyggnad. De kostnadsförslag, som uppgjordes 1919 och 1920 slutade på 41,945 resp. 57,000 kronor. Såsom bilagda handlingar utvisa, har nu en ny kostnadsberäkning verkställts och lett till summan 47,800 kronor.

I sitt över denna framställning den 12 augusti 1921 avgivna yttrande anförde kanslersämbetet, bland annat, att behovet av utvidgade undervisningslokaler vid Lunds universitet fortfarande vore mycket

stort och kanslersämbetet funne, i likhet med vad under de två senaste åren varit fallet, föreliggande anslagskrav grundat på mycket goda skäl. Enär vid 1922 års riksdag, med hänsyn till budgetårets omläggning, riksstat skulle uppgöras allenast för förra halvåret 1923 samt ifrågavarande inredningsarbeten, för vilkas utförande anslag äskats för år 1923, utan större olägenhet kunde anstå till senare halvåret 1923, och då dessutom priserna på arbete och materialier kunde antagas hava blivit något mera stadgade, hade kanslersämbetet funnit sig böra avstå från att begära proposition i ämnet till 1922 års riksdag.

Genom remiss den 24 oktober 1921 anbefalldes byggnadsstyrelsen att före den 1 november 1922 avgiva utlåtande i här ifrågavarande ärende.

I skrivelse till kanslersämbetet den 27 maj 1922 framhöll där- efter det större konsistoriet i annat sammanhang, på erinran av matematisk-naturvetenskapliga sektionen, att de utrymmesbehov, som föranlett bland annat ovan återgivna framställning, alltjämt förefunnes och för varje år bleve allt mera trängande. Kanslersämbetet hemställde i anslutning härtill i skrivelse den 23 augusti 1922 om avlåtande av proposition till 1923 års riksdag om beviljande av nödiga anslag härtill.

Slutligen har det större konsistoriet i Lund i skrivelse den 2 september 1922 anfört huvudsakligen följande:

Sedan byggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande över ovan omförmälda framställning av den 28 maj 1921, har härvarande drätsel-nämnd till byggnadsstyrelsen överlämnat framställning angående medgivande till att i enlighet med ett av univisitetets byggnadskonduktör H. Sjöström upprättat förslag få inreda toalettanordningar i källaren i nämnda byggnad.

Sedan byggnadsstyrelsen med skrivelse den 27 juli 1922 återsänt handlingarna i sistberörda ärende under förklaring, att byggnadsstyrelsen funne förslaget att förlägga toalettanordningarna i byggnadens källare vara ur flera synpunkter olämpligt, men att byggnadsstyrelsen i stället ville föreslå, att förevarande fråga måtte lösas i samband med den för matematiska undervisningens behov planerade inredningen av vindsvåningen i byggnaden, varvid de erforderliga toaletterna lämpligen skulle kunna förläggas under den trappa, som vore avsedd att anordnas mellan tredje våningen och vindsvåningen, anmodade drätsel-nämnden Sjöström att uppgöra nya kostnadsberäkningar, avseende dels den av konsistoriet äskade inredningen och möbleringen av vinden å gamla biblioteksbyggnaden dels ock den av byggnadsstyrelsen föreslagna toalettanordningen under trappan till

[87.]

vindsvåningen. De av Sjöström i anledning härav ingivna beräkningar sluta för det förra arbetet å 38,700 kronor och för det senare å 2,300 kronor.

Med bifogande av ett exemplar av de utav Sjöström uppgjorda nya ritningar och kostnadsberäkningar rörande ifrågavarande byggnadsarbeten samt under åberopande av i ärendet fört protokoll, slutade konsistoriet med att hemställa om utverkande av proposition till 1923 års riksdag om anvisande av anslag, utöver de belopp, som kunna erfordras för inredning och möblering av vindsvåningen i Lundagårdshuset, med högst 2,300 kronor för inrättande av ifrågavarande toalettanordning, på sätt byggnadsstyrelsen föreslagit.

Med skrivelse av den 28 september 1922 tillstyrkte kanslersämbetet den gjorda framställningen, som därefter överlämnades till byggnadsstyrelsen för att tagas i övervägande i samband med avgivande av utlåtande i ovan omförmälda, den 24 oktober 1921 till styrelsen remitterade ärende.

Byggnadsstyrelsen har den 5 oktober 1922 avgivit det sålunda begärda utlåtandet och därvid anfört bland annat följande:

Byggnadsstyrelsen hade icke funnit något annat att erinra beträffande det, av arkitekten H. Sjöström uppgjorda ritningsförslaget till de avsedda inredningsarbetena än att en bekvämare trappförbindelse mellan byggnadens tredje våning och vindsvåningen lämpligen skulle kunna erhållas än den i förslaget avsedda. Sedan byggnadsstyrelsen under hand delgivit universitetets drätselnämnd denna styrelsens uppfattning, har drätselnämnden med skrivelse den 10 juni 1922 till styrelsen inkommit med en av Sjöström verkställd omarbetning av förslaget i denna del.

Sedermera har drätselnämnden hos Kungl. Maj:t anhållit om medgivande att låta i enlighet med ett av Sjöström uppgjort förslag inreda en toalett i källaren inom ifrågavarande byggnad, vilken åtgärd jämlikt infordrat anbud skulle draga en kostnad av 9,738 kronor.

Då emellertid den sålunda föreslagna toalettanordningens utförande skulle, bland annat, medföra betydande ingrepp i den kulturhistoriskt synnerligen intressanta byggnadens grundmurar, har styrelsen låtit arkitekten A. Tengelin, efter besök på platsen, uppgöra förslag till förläggning av toaletten under den i ovan nämnda omarbetade förslag till vindsinredning angivna trappa. Sedan det av Tengelin sålunda uppgjorda förslaget delgivits drätselnämnden, har denna i anslutning härtill låtit uppgöra ett nytt, med A betecknat ritningsförslag, avseende såväl själva vindsinredningen som toalettens förläggning under nämnda trappa, ävensom en kostnadsberäkning rörande samtliga här avsedda arbeten, vilken kostnadsberäkning slutar på ett belopp av 41,000 kronor, därav 38,700 kronor för själva vindsinredningen samt 2,300 kronor för toalettanordningen.

Byggnadsstyrelsen har icke funnit något att för sin del erinra mot det före. liggande ritningsförslaget samt den därtill hörande kostnadsberäkningen, slutande å 41,000 kronor, vilken jämväl avser värmeledningsinstallation i huvudsaklig överensstämmelse med ett remisshandlingarna tillhörande förslag och tillstyrker där-

för, att sistnämnda två förslag måtte komma till utförande samt åtgärder sålunda vidtagas för beredande av därför erforderliga medel, 41,000 kronor, vartill emellertid komme 2,800 kronor till erforderlig möblering av de nyinredda lokalerna i enlighet med ett remisshandlingarna jämväl bilagt kostnadsförslag.

Lunds universitet har sedan åtskilliga år varit starkt i behov av ökade undervisningslokaler, särskilt för matematikundervisningen. En förbättring härutinnan har under tiden visat sig oundgängligen nödvändig, och kraven härpå kunna ej längre tillbakavisas. Även om det föreliggande förslaget ej torde få anses innebära en idealisk lösning av denna lokalfråga, erbjuder det dock, genom utnyttjande av befintlig byggnad, ett försvarbart provisorium. Vindsrummen komma under alla förhållanden väl till pass vid växande utrymmesbehov, därest i framtiden matematikundervisningen skulle få sin lokalfråga löst på ett mera ändamålsenligt sätt än det föreliggande förslaget erbjuder. Då jag sålunda anser det vara av stor vikt för universitetet att med det snaraste erhålla ökade utrymmen för undervisningen, har jag ej ansett mig böra medverka till att denna fråga ytterligare skjutes på framtiden.

Departement-
schefen.

Mot de ritningar och förslag, varom efter förda underhandlingar numera enighet nåtts mellan byggnadsstyrelsen och de akademiska myndigheterna, har jag intet att erinra. Ej heller hava de senast uppgjorda kostnadsberäkningarna föranlett någon invändning från min sida.

I anslutning härtill får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till inredning och möblering av vinden
m. m. inom gamla biblioteksbyggnaden vid uni-
versitetet i Lund i huvudsaklig enlighet med
företedda ritningar och kostnadsförslag för bud-
getåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservations-
anslag av 43,800 kronor.

23. Utrustning för fysiska institutionen. I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1921 års riksdag till förbättrande av utrustningen för fysiska institutionen vid universitetet i Lund ett anslag av 50,000 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1922 såsom reservationsanslag ett belopp av 20,000 kronor. Kungl. Maj:t hade ifrågasatt en annan fördelning av

[88.]

Utrustning
för fysiska
institutionen.

anslaget i så måtto, att ett belopp av 30,000 kronor föreslagits utgå för första anslagsåret. Som skäl för ändringen härutinnan anförde riksdagen:

Med hänsyn till de sjunkande konjunkturer, som redan inträtt och som kunna förväntas fortsätta, har riksdagen ansett sig böra besluta en annan fördelning av anslaget än ifrågasatts. Det synes nämligen riksdagen, att man genom att lägga den större delen av anslaget på ett kommande år skulle kunna vinna möjligheter att få ett rikare utbyte för de anslagna medlen än om större delen av anslaget konsumerades under förhållandevis ogynnsamma ekonomiska förhållanden.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag anvisade vidare 1922 års riksdag för ändamålet av det beviljade anslaget på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom reservationsanslag ett belopp av 15,000 kronor.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande av den 22 augusti 1922 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning har nu det större akademiska konsistoriet i Lund i anslutning till en av filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion förordad skrivelse av professorn M. Siegbahn hemställt om anvisande för budgetåret 1923—1924 av återstående beloppet, 15,000 kronor, av omförmälda, av riksdagen beviljade anslag. Kanslersämbetet har för sin del tillstyrkt den gjorda framställningen.

Departement-
schefen.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att av det till förbättrande av utrustningen för fysiska institutionen vid universitetet i Lund beviljade anslaget av 50,000 kronor anvisa för budgetåret 1923—1924 såsom *extra* reservationsanslag återstående beloppet, 15,000 kronor.

[89.]

Universitets-
biblioteket.

24. **Universitetsbiblioteket.** I gällande stat för universitetet i Lund är under rubriken »Till materiell m. m.» för biblioteket uppfört en anslagspost å 51,625 kronor. I denna post ingår dels statsanslag till belopp av 50,000 kronor, dels ock avkomst av den s. k. bibliotekskassan m. m. Biblioteket har dessutom för vart och ett av åren 1909—1921 åtnjutit ett extra materiellanslag av 10,000 kronor, vilket för år 1922 höjdes till 20,000 kronor och för förra halvåret 1923 utgår med hälften av sistnämnda belopp. Vidare har biblioteket under

de senare åren kommit i åtnjutande av särskilda på tilläggsstat beviljade förstärkningsanslag.

[89.]

Universitetsbiblioteket i Uppsala åtnjuter enligt gällande stat ett materiellanslag å sammanlagt 59,391 kronor 96 öre. Häri ingår dels ett ordinarie materiellanslag å 50,000 kronor, dels en post till uppvärmning och belysning m. m. å 8,200 kronor, dels ock vissa mindre här vidkommande poster å tillhopa 1,191 kronor 96 öre. Alltsedan år 1908 har till detta bibliotek utgått ett årligt extra anslag å 10,000 kronor, vilket anslag varit avsett till bokinköp. Detta anslag höjdes för år 1922 till 20,000 kronor. Dessutom har för vart och ett av åren 1921 och 1922 biblioteket varit i åtnjutande av ett extra anslag å 10,000 kronor för inbindning av böcker. I avseende å de extra anslagen vidtogs för Uppsalabiblioteket genom beslut av 1922 års riksdag den förändringen, att för förra halvåret 1923 beviljades dels till materiell m. m. 22,250 kronor, dels ock till uppvärmning och belysning m. m. 3,150 kronor.

Den förmån, som sålunda bereddes universitetsbiblioteket i Uppsala, har överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Lund E. Ljunggren tagit till närmaste utgångspunkt för den framställning om ökat anslag för sistnämnda bibliotek, för vilken jag nu vill redogöra. Överbibliotekariens framställning går ut på dels ett ordinarie anslag för uppvärmning och belysning å 4,000 kronor samt ett extra anslag för samma ändamål å 2,000 kronor, dels ock ett extra anslag till materiell m. m. å 37,000 kronor.

I fråga om ett särskilt bränsleanslag erinrar överbibliotekarien först om förhållandet vid Uppsalabiblioteket samt yttrar härefter:

Uppsalabiblioteket förfogar vid sidan av materiellanslaget över anslag för bränsle samt elektrisk belysning och kraft, uppgående till sammanlagt 14,500 kronor, vartill Lunds universitetsbibliotek saknar all motsvarighet. Olägenheten härav har naturligtvis med särskild styrka framträtt under de senaste åren, men har därunder dock till väsentlig del avhjälpes genom beviljade anslag på tilläggsstat. Då dylika anslag numera anses icke vidare böra ifrågakomma, synes tiden vara inne för att införa likformighet mellan de båda universitetsbiblioteken i avseende på anslag för nämnda ändamål och dymedelst möjliggöra den likställdhet med avseende på materiellanslag, som statsmakterna vid anslagshöjningen 1908 avsågo, men som blivit illusorisk därigenom att detta anslag för Lund, men icke för Uppsala, skall bära jämväl de dryga utgifterna för uppvärmning och belysning. Medelkostnaden för bränsle för åren 1916—1920 var här 13,062 kronor 19 öre (mot 15,306 kronor 92 öre i Uppsala). År 1921 uppgingo bränslekostnaderna till 6,492 kronor 10 öre. Under tiden 1 januari—30 april 1922 ha bränslekostna-

[89.] derna uppgått till 3,457 kronor 59 öre. För hela året kunna bränslekostnaderna med ledning härav beräknas till 6,100 kronor, varifrån avgår den bränslekostnad för vilken svenska akademien är skyldig utgiva särskild ersättning eller cirka 480 kronor, medan å andra sidan tillkomma kostnaderna för uppvärmning av fyra stora flygelsalar, som under sommaren skola inredas och tagas i bruk, vilken kostnad kan beräknas till cirka 870 kronor. Kostnaden för hela året skulle således bli cirka 6,490 kronor. Ehuru priserna på koks, varmed byggnaden, sedan därför avsedda nya pannor förra sommaren anskaffats, numera uppvärmes, visat en tendens att stabilisera sig, med undantag för den period, då isförhållandena hindrade eller försvårade sjöfarten, tycks någon nedgång i pris kunna påräknas. Årskostnaden beräknar jag därför nu blott till 5,700 kronor.

Belysningsposten uppgick för år 1921 till 1,003 kronor 95 öre. Den nyssnämnda lokalutvidgningen vållar också här ökning, och dessutom har väsentligt starkare belysning visat sig erforderlig på åtskilliga håll inom byggnaden. Denna post kan svårigen sättas lägre än till 1,200 kronor.

Den summa, som kan väntas bli erforderlig är således 6,900 kronor. Tillsvidare torde dock, med tanke på möjligheten av ytterligare nedgående priser, vara lämpligast att begränsa kravet till 6,000 kronor, varav 4,000 kronor på ordinarie stat och 2,000 kronor på extra stat. Dessa belopp äro således mindre än hälften så stora som Uppsala universitetsbiblioteks motsvarande anslag.

Beträffande anslagen till materiell m. m., d. v. s. i främsta rummet bokinköp och bokbindning, har överbibliotekarien efter erinran om de anslag, som för detta ändamål kommit Uppsalabiblioteket till del, yttrat följande:

Då behovet av förstärkning för visso är minst lika kännbart för Lunds biblioteket som för biblioteket i Uppsala, och statsmakterna genom de stora anslagshöjningarna av 1907 för Uppsala och 1908 för Lund visat sig godkänna principen om full likställighet mellan de båda biblioteken i fråga om anslag till materiell, torde man således äga grundade förhoppningar om att också Lunds universitetsbiblioteks krav, anpassade efter de direktiv som propositionen rörande Uppsala universitetsbiblioteks anslag år 1922 kan sägas innebära, skola vinna behörigt avseende.

I den skrivelse, som låg till grund för en av konsistoriet gjord framställning av år 1920, hade jag beräknat bibliotekets viktigaste utgiftspost, bokinköpsposten, till 60,000 kronor; samma belopp beräknade år 1921 även överbibliotekarien i Uppsala för samma post. Ehuru detta belopp på grund av bokprisernas alltjämt fortgående stegring i de länder som för oss ha den största betydelsen är nu ännu mera berättigat än 1920, och oaktat vårt biblioteks behov särskilt på grund av de otaliga svåra luckorna i det äldre beståndet otvivelaktigt i denna del är större än Uppsala universitetsbiblioteks, anser jag mig icke nu böra beräkna denna post till högre belopp än det departementschefen fann sig kunna tillstyrka för Uppsala, d. v. s. 55,000 kronor.

Bibliotekets situation med hänsyn till bokbindningskontot belyses ganska klart genom nedanstående översikt över bindningen och kostnaderna härför under

åren 1916—1922, när det tillägges att den årliga accessionen (litteratur inkommen genom köp, gåvor, byte eller på grund av boktryckarnas lagstadgade leveransplikt) kräver — även med det under de senare tiderna alltmer ökade bruket att ersätta bindning med häftning i styva omslag eller inkapsling — bindning av cirka 5,000 volymer böcker eller tidskrifter och som ett allra minsta minimum 25 tidningsband (= 9 tidningsårgångar! — I de nedan anförda kostnadsbeloppen ingår kostnaden för materialier till bibliotekets bokbinderi.

	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Kostnader i kronor	12,807	14,714	14,705	13,029	14,391	21,612
Antal bokband	5,413	4,979	3,963	2,576	2,227	2,534
» tidningsband	23	49	0	0	0	84

Tabellen utvisar, som synes, ett betydligt deficit i bindning för de senare åren. Den bekräftar även att med utgångspunkt i 1921 års priser den av överbibliotekarien i Uppsala för bokbindning beräknade summan (36,000 kronor, av departementschefen nedsatt till 30,000 kronor) ingalunda var för hög. Då emellertid 1922 års tariff är 33 % lägre än föregående års, och möjligen, ehuru det för närvarande icke synes sannolikt, bokbinderipriserna komma att sjunka ännu något, sätter jag bokbinderiposten ej högre än till 22,000 kronor, därvid betonande att detta belopp så vitt man nu kan döma likväl icke blir fullt tillräckligt för den del av årsaccessionen, som icke kan undvara bindning, och att jag endast på grund av de tryckta tiderna nu underlåtit att begära visserligen välbehövt anslag för en högst angelägen retroaktiv bindning.

För övriga expenser (skrivmateriell, tryckningskostnader, inventarier, renhållning, frakt och transport, telefon m. m.) hade överbibliotekarien i Uppsala beräknat 21,000 kronor, vilken summa av departementschefen med hänsyn till fallande priser reducerades till 17,000 kronor. I fråga om dessa utgifter, vilka här under de senaste åren nedpressats till en grad som varit allt annat än förmånlig för verksamheten, är behovet någorlunda lika för de båda biblioteken. Med avseende på inventariekontot är Uppsala universitetsbibliotek utan tvivel i behov av större belopp för underhåll av inventarierna, men å andra sidan har Lunds universitetsbibliotek betydligt större behov av inköp av inventarier än det i detta hänseende synnerligen välförsedda Uppsalabiblioteket. Med avseende på en del andra smärre poster såsom skriv- och inpackningsmaterialier, blankettryck och dylikt äro Uppsala universitetsbiblioteks behov obestridligen större än våra; skillnaden torde dock fullt uppvägas av den för Lunds universitetsbibliotek egendommiga konstanta utgiften å 800 kronor för inlösen av bytesexemplar av universitetets årsskrift.

Då emellertid på vissa hithörande områden priserna fallit ganska avsevärt, torde, ehuru här även får tagas med i räkningen den del av utgifterna för värme och lyse, som icke kommer att täckas av de begärda anslagen för dessa ändamål, totalsumman för dessa »övriga expenser» för Lunds universitetsbibliotek icke behöva beräknas högre än till 15,000 kronor.

Under förutsättning alltså att de särskilda anslagen för värme och lyse å

[89.] tillhoppa 6,000 kronor beviljas och med bortseende här från denna post kunna således bibliotekets utgifter för budgetåret 1923—1924 beräknas på följande sätt:

Bokinköp	kronor 55,000: —
Bokbinderikostnader	» 22,000: —
Övriga utgifter (utom för bränsle och lyse)	» 15,000: —
	Summa kronor 92,000: —

Inkomsterna för samma år kunna beräknas sålunda:

Ordinarie statsanslag	kronor 50,000: —
Extra »	» 20,000: —
Räntor och extra inkomster	» 5,000: —
	Summa kronor 75,000: —

Till förstärkning av materiellanslaget skulle alltså behövas ett ytterligare anslag av 17,000 kronor.

Överbibliotekariens framställningar förordas av det större konsistoriet, och i särskilda skrivelser den 23 augusti och den 8 september 1922 har kanslersämbetet för rikets universitet hemställt om avlåtande av proposition till 1923 års riksdag i enlighet med de framlagda förslagen.

Departementschefen.

Vad jag för ett år sedan yttrade vid min anmälan av Uppsala-bibliotekets anslagsäskanden äger jämväl i fråga om universitetsbiblioteket i Lund sin fulla tillämpning; universitetsbiblioteket är, anförde jag då, universitetets utan jämförelse viktigaste institution. Det är centralhärden för allt vetenskapligt arbete vid universitetet och lämnar underlaget för allt där bedrivet forskningsarbete. Ett tillgodoseende av universitetsbiblioteket innebär följaktligen icke ett understödjande av någon viss institution eller någon särskild vetenskapsgren utan av universitetets samtliga institutioner, av universitetet i dess helhet. Upprätthållande av bibliotekets bestånd och av möjligheterna för dess verksamhet är en oeftergivlig förutsättning för universitetsarbetets jämna gång.

Enligt min mening måste sålunda synnerligen goda skäl anses tala till förmån för ett bifall till samtliga från universitetet nu framställda anslagskrav. Hur livligt jag än behjärtar önskvärdheten för biblioteket att kunna även under dessa hårda tider upprätthålla sina accessioner och följa med den nyutkomna litteraturen, tvingar mig dock den ekonomiska situationen att göra vissa nedskärningar av de föreslagna beloppen.

Den förmån, som Uppsalabiblioteket äger i ett särskilt bränsle-

anslag, synes mig nu även böra utverkas för biblioteket i Lund. I avseende å det föreslagna beloppet ställer jag mig något tveksam. Det synes mig kunna tillsvidare fixeras till 5,000 kronor att utgå som extra reservationsanslag, och torde erfarenheten få utvisa, huruvida en jämkning av nämnda anslag sedermera kan befinnas påkallad.

Vid bifall till anvisande av ett särskilt bränsleanslag skulle ett belopp av 5,000 kronor avlyftas från materiellanslaget och motsvarande summa alltså tillgodokomma bibliotekets bokförvärv och inbindningsarbeten. Detta belopp synes mig dock innebära en alltför ringa ökning i bibliotekets inkomster i betraktande såväl av vad från överbibliotekariens sida äskats som av vad genom fjolårets riksdag kommit Uppsalabiblioteket till del. Överbibliotekarien begär, utöver det särskilda anslaget till bränsle m. m., en höjning av det extra materiellanslaget från 20,000 kronor till 37,000 kronor. Utan att vilja bestrida behovet för bibliotekets del av det ifrågasatta höjda beloppet, finner jag mig nödsakad allenast tillstyrka en höjning med 10,000 kronor till 30,000 kronor för år. Universitetsbiblioteket skulle alltså vid bifall till vad nu sagts erhålla ett sammanlagt belopp av 15,000 kronor utöver vad biblioteket nu äger till sin disposition. Jag vill emellertid betona att, även om de av mig förordade anslagsförhöjningarna av riksdagen beviljas, de belopp som komma att stå till förfogande för universitetsbiblioteket i Lund äro väsentligt lägre än det belopp, som sammanlagt finnes att tillgå för Uppsalabiblioteket.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 såsom *extra* reservationsanslag anvisa

dels till materiell m. m. för universitetsbiblioteket ett belopp av 30,000 kronor,

dels ock till uppvärmning och belysning m. m. för nämnda bibliotek ett belopp av 5,000 kronor.

25. Materiell m. m. för vissa institutioner och inrättningar. För vart och ett av åren 1918—1922 hava anslag å tilläggsstat beviljats en del institutioner och inrättningar vid universitetet i Lund till förstärkande av deras ordinarie materiellanslag. Anslaget för år 1922 uppgick till 114,350 kronor. Från universitetet föreligga nu liknande anslagsäskanden, avseende tiden 1 januari 1923—30 juni 1924.

[90.]

Materiell
m. m. för vissa
institutioner
och inrätt-
ningar.

[90.]

Följande översikt giver vid handen, vilka institutioner och vilka anslagsbelopp, varom här är fråga:

	Förra halv- året 1923.	Tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Anatomisk-histologiska institutionen	7,975: —	8,750: —	16,725: —
Fysiologiska institutionen	1,800: —	3,600: —	5,400: —
Medicinskt-kemiska institutionen	2,500: —	5,000: —	7,500: —
Patologisk-anatomiska institutionen	2,000: —	4,000: —	6,000: —
Astronomiska observatoriet	10,500: —	7,000: —	17,500: —
Botaniska institutionens systematiskaavdelning	5 650: —	11,300: —	16,950: —
Botaniska institutionens fysiologiska avdelning	2,000: —	4,000: —	6,000: —
Fysiska institutionen	5,435: —	10,870: —	16,305: —
Geologisk-mineralogiska institutionen	2,000: —	4,000: —	6,000: —
Kemiska institutionen	7,500: —	15,000: —	22,500: —
Zoologiska institutionen	4,550: —	5,300: —	9,850: —
Institutionen för ärftlighetsforskning	500: —	1,000: —	1,500: —
Farmakologiska institutionen	600: —	1,200: —	1,800: —
Summa	53,010: —	81,020: —	134,030: —

Vad emellertid angår astronomiska observatoriet, bör, efter vad jag sedermera under hand inhämtat, det för förra halvåret 1923 beräknade beloppet, 10,500 kronor, reduceras till 5,500 kronor, vadan alltså totalsumman skulle begränsas till 129,030 kronor.

Nu angivna beräkningar äro uppgjorda av vederbörande institutionsföreståndare. Vid ärendets behandling inom universitetet framhöllo de s. k. petitakommitterade, att det icke undgått kommitterade, att vissa utgiftsberäkningar, särskilt beträffande bränslekostnader, utginge från högre priser än de nu gällande, men att, då även nu rådande prisläge syntes kunna undergå betydande förskjutningar till den tid, då ifrågavarande anslagskrav eventuellt skulle framläggas för riksdagen, kommitterade ansett sig icke kunna ingå på en detaljgranskning i detta avseende.

Ifrågavarande anslagsyrkanden tillstyrkas av det större akademiska konsistoriet och kanslern har i skrivelse den 23 augusti 1922 hemställt om framställning till riksdagen om beredande av nödiga anslag för ändamålet.

Departementschefen.

Motsvarande anslagskrav hava under de senare åren framkommit från båda universiteten. Såsom jag förut denna dag erinrat,

hava, vad angår Uppsala universitet, dessa krav under de föregående åren tillgodosetts dels genom statsmedel, dels i avsevärd utsträckning förmedelst reservfondsmedel, en anordning, som av skäl, för vilka jag förut redogjort, ej längre kan uppehållas. Beträffande Lunds universitet åter hava uteslutande statsmedel utgått till nu ifrågasatt ändamål, och ett anlitan- de av universitetets reservfond har här icke ifrågasatts. Anledningen härtill har varit den, att Lunds universitets reservfond icke förut haft att uppvisa sådan be- hållning som Uppsalauniversitetets. Nu äro emellertid förhållandena härutinnan ändrade, i det att reservfonden i Lund uppvisar en be- tydligt fördelaktigare ställning än motsvarande fond i Uppsala. Vad nu anförts belyses bäst av följande jämförande tablå:

År, vilket för- stärkningsan- slaget avser.	Av universiteten begärt förstärkningsanslag. Kronor.		Av riksdagen beviljat för- stärkningsanslag. Kronor.		Reservfondens ställning d. v. s. för året ingå- ende balans. Kronor.	
	Uppsalauniv.	Lunds univ.	Uppsalauniv.	Lunds univ.	Uppsala univ.	Lunds univ.
1918	—	35,925: —	—	32,635: —	261,622: 66	124,056: 35
1919	41,726: —	135,000: —	30,150: —	121,300: —	405,498: 45	117,441: 59
1920	100,758: 82	156,480: 38	86,550: —	148,300: —	351,540: 47	136,463: 65
1921	116,847: 29	189,070: —	40,000: —	178,870: —	231,005: 61	148,528: 73
1922	128,328: 06	147,625: —	80,000: —	114,350: —	82,690: 88	191,572: 38
1923 och för- ra halvåret					Beräknade siffror rör. re- servfondens behållning ¹ / ₁ 1923.	
	109,538: 33	129,030: —	—	—	59,667: 44	179,704: 20

Vid nu angivna förhållande har jag ansett mig böra taga i över- vägande, huruvida och i vilken utsträckning reservfonden lämpligen bör tagas i anspråk för utgifter, varom nu är tal. Jag har i detta syfte införskaffat approximativ beräkning rörande reservfondens ställ- ning för år 1922, så lydande:

Behållning den 1 januari 1922	kronor	191,572: 38
Inkomster under 1—3 kvartalen; intressemedel	kronor	3,927: 50
försäljn.-medel »	345: —	» 4,272: 50
Summa kronor		195,844: 88
Utbetalningar under 1—3 kvartalen	»	15,039: 21
Behållning enl. räkensk. ³⁰ / ₉ kronor		180,805: 67

[90.]

Beräknade inkomster under 4:de kvartalet.

Besparade avlöningsmedel	kronor	4,840: —
Intressemedel	»	3,500: —
Inkomstöverskott (jämlikt punkt 13 i »särskilda föreskrifter»).	»	64,000: —
Summa kronor		72,340: —

Redan bestämda utgifter (men ej bokförda).

Till geografiskt handbibliotek	kronor	176: 69
» undervisningsmateriell vid undervisningen i konst-		
historia	»	746: 18
» medicinska kliniken laboratorium	»	57: 60
» ritningar till geologiska institutionen m. m.	»	5,000: —
» inköp av röntgenrör m. m.	»	5,104: 45
» geografisk litteratur	»	33: 14
» glas till zoologiska institutionen	»	43: 37
» d:o	»	84: 88
» register till vissa konsistorieprotokoll	»	750: —
» skåp till historiska museet	»	125: —
» spegelgalvanometer m. m. till kemiska institu-		
tionen	»	1,090: 89
» dräneringsledning vid zoologiska institutionen	»	2,913: 37
» katalogisering av vissa samlingar vid universi-		
tetsbiblioteket	»	750: —
» särskilt öppethållande av universitetsbiblioteket	»	978: —
» belysningsapparater m. m. för histol. institu-		
tionen	»	599: 80
» bostadsersättning för uppapperskan vid patol. in-		
stitutionen	»	480: —
» undervisningsmateriell för kliniken för öron- m. fl.		
sjukdomar	»	500: —
» undervisningsmateriell för ortopediska kliniken	»	500: —
» mikrokinematografisk apparat	»	2,500: —
» professor Smiths resekostnader	»	200: —
» herbarieskåp för botaniska museet	»	4,000: —
» fyllnadsarvode till t. f. laborator G. Alsterberg	»	543: 10
		27,176: 47

Beräknade utgifter under 4:de kvartalet (framställning skett eller skall ske).

Till extra utgiftsmedlan	kronor	23,000: —
» byggnadsarbeten	»	17,000: —
» pensionsfonden	»	915: —
» geografiska institutionen (ritbord m. m.)	»	2,100: —
» konsthistorisk undervisning m. m.	»	650: —
» inköp av skioptikonbilder	»	800: —

Till akademiska kapellet	kronor	700: —	
» undervisning i ryska	»	600: —	
» inköp av mineralsamling	»	500: —	46,265: —

Summa utgifter kronor 73,441: 47

Beträffande kapitalbehållningen är att anmärka, att 142,000 kronor äro placerade mot säkerhet i obligationer, vilka äro bokförda till *nominella* värdet, (10,000 till 6 %, 20,000 till 5 %, 47,000 mot 4 $\frac{1}{2}$ %, 15,000 mot 3 $\frac{1}{2}$ % och 50,000 mot 3 %). I behållningen ingår bokförda kursvinster vid inköp av obligationer till ett sammanlagt belopp av 31,500 kronor.

Såsom framgår av denna tablå, beräknas reservfonden för år 1922 tillföras ett »inkomstöverskott» å 64,000 kronor. Motsvarande siffra för år 1921 var 110,000 kronor. Härmed avses i inkomststaten icke beräknade inkomster. I likhet med vad fallet är ifråga om Uppsala universitet, äger Lunds universitet en efter enahanda grunder uppställd inkomststat, däri bland annat ingår en post »arrendespannmål från universitetets hemman och lägenheter, 1,997,44 hl. råg och lika mängd korn», upptagen till 33,000 kronor, och en post »ränta efter 4 procent å akademikassans räntebärande kapital», upptagen till 36,000 kronor. Vad som å sagda poster till universitetet inflyter utöver i inkomststaten upptagna siffror ingår till reservfonden. Så länge någon ändrad beräkning av inkomststaten icke vidtages, har reservfonden att här påräkna en tämligen säker inkomstkälla. Jag har vid överbägande av den ekonomiska ställningen för Lundauniversitetets reservfond funnit, att densamma bör kunna anlitas till täckande av en del av de anslagskrav, som i förevarande hänseende framställts.

Då det gäller att bedöma, i vilken utsträckning ett dylikt anlitage kan ifrågakomma eller hur mycket nu bör av statsmedel för ändamålet äskas, må till en början framhållas, att det beräknade beloppet 129,030 kronor förefaller nog så högt tillmätt. Såsom redan petitakommitterade påpekat, hava institutionsföreståndarna till en del utgått från väsentligt högre bränslepris än som kunna beräknas motsvara de verkliga förhållandena under den tidrymd, anslaget skulle avse. Jämväl i andra avseenden synas beräkningarna väl höga, och jag håller före, att ett betydligt lägre anslag än det nu kalkylerade skulle motsvara det verkliga behovet. Med hänsyn till vad sålunda anförts såväl beträffande ett eventuellt anlitage för ändamålet av universitetets reservfond som i fråga om osäker-

[90.]

[90.] heten av det beräknade beloppet är jag böjd för att tillstyrka, att av statsmedel till ifrågavarande institutioner och inrättningar må utgå ett belopp av 75,000 kronor. Ett lägre belopp kan jag icke förorda, enär därigenom fara kan uppstå att reservfonden bliver för hårt belastad. Och vådan för universitetet att förfoga över en alltför begränsad reservfond har jag i fråga om Uppsala universitet förut betonat.

Nyss angivna belopp, 75,000 kronor, torde böra av kanslern fördelas på de olika institutionerna och inrättningarna.

I likhet med vad jag anfört beträffande motsvarande anslag för Uppsala universitet vill jag till sist framhålla, att till vederbörande institutionsföreståndare bör riktas en allvarlig maning att vidtaga alla de inskränkningar i utgifter, som kunna göras, utan att skada därav uppkommer för institutionens drift och undervisningens behöriga gång.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell m. m. för de av mig under denna punkt angivna institutionerna och inrättningarna vid universitetet i Lund för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av 75,000 kronor.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

26. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[91.]Karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.

att för karolinska mediko-kirurgiska institutet i riksstaten upptaga följande *ordinarie* anslag med oförändrade årsbelopp, nämligen

dels anslaget till avlöningar m. m. vid institutet med 311,685 kronor,

dels reservationsanslaget till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker vid institutet med 69,600 kronor,

dels förslagsanslaget till arvoden åt vikarie-
rande akademiska lärare med 2,000 kronor,

dels ock förslagsanslaget till ersättning åt vikarier för kamreraren m. fl. med 600 kronor.

27. **Fortsatta anslag till lärararvoden m. m.** Under denna punkt har jag, i likhet med vad som skett för år 1922, sammanfört ett antal anslagsäskanden, avseende vissa allttjämt erforderliga lärararvoden m. m. vid karolinska institutet. Jag har, på samma sätt som jag förfarit i fråga om liknande anslag för universiteten i Uppsala och Lund, upptagit dessa anslag för budgetåret 1923—1924 till dubbla beloppen av det för förra halvåret 1923 för varje särskilt ändamål anvisade beloppet, dock med undantag för anslagsposten till en pediatrik klinisk vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, i avseende å vilken årsanslaget sedan gammalt utgjort 2,900 kronor, men allenast 1,000 kronor varit erforderliga under förra delen av året 1923. I vissa fall hava av institutets lärarkollegium och universitetskanslern ökningsförslagits av nu utgående anslag. Jag har icke annat än beträffande det under punkten 00 omförmälda anslag ansett mig kunna under nu rådande statsfinansiella förhållanden förorda en höjning av de nu för helt år beräknade beloppen. Ändamålet med respektive anslag, det år, för vilket det först utgått, samt de anslagsbelopp, som nu av mig föreslås för budgetåret 1923—1924, framgå av följande tablå:

[92.]Fortsatta
anslag till
lärararvoden
m. m.

[92.]

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924. Kronor
Till arbetsbiträde vid biblioteket.	1920 [1900]	1,550
Arvode åt ett lärarbiträde vid den förberedande kursen i allmän kemi.	1910	2,500
Arvode åt biträdande lärare i medicin.	1908	3,000
Arvode åt biträdande lärare i kirurgi.	1908	3,000
Arvode åt underläkaren vid allmänna barnhuset i Stockholm för handledning av de studerande.	1908	600
Arvode åt en biträdande läkare vid röntgeninstitutet å serafimerlasarettet.	1908	3,000
Arvode åt en amanuens vid samma institut.	1908	1,500
Arvode åt en biträdande lärare i oftalmia trik.	1920	3,000
Till en pediatrik klinik vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn.	1887	2,900
Arvode åt en amanuens vid kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar å Sabbatsbergs sjukhus.	1913	2,000
Arvode åt en andre amanuens vid samma klinik.	1920	1,000
Arvode åt en underläkare vid gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus.	1922	2,500
Arvode åt en amanuens vid samma klinik	1913	2,000
Arvode åt en amanuens vid obstetriska kliniken å allmänna barnbördshuset.	1915	2,000
Arvode åt en amanuens vid syfilidologiska kliniken å sjukhuset S:t Göran.	1907	2,000
Arvode åt en andre amanuens vid samma klinik.	1915	1,000
Verkställande av färgfotografering vid syfilidologiska kliniken å sjukhuset S:t Göran	1922	1,000
Till bestridande av vaktmästargöromål vid kemiska institutionen.	1921	1,000

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924. Kronor
Till klinisk och poliklinisk undervisning i ortopedi vid vanföranstalten i Stockholm Anslaget utgår enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.	1921	8,200
Till vetenskapliga arbeten vid ett patologiskt-anatomiskt laboratorium vid Sabbatsbergs sjukhus.	1913	4,000
Till dagavgifter vid en pediatrik klinik å allmänna barnhuset.	1920	30,000
Till en poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm.	1888	6,755

Summa av dessa anslag utgör 84,505 kronor. Denna summa bör nu begäras hos riksdagen såsom extra anslag, att av Kungl. Maj:t fördelas för nu omförmälda ändamål med enahanda belopp, som i tablån angivits, samt i enlighet med hittillsvarande särskilda bestämmelser och villkor för vissa av dem.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare och amanuenser m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 84,505 kronor, att med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för nu av mig omförmälda ändamål.

28. Fortsatta anslag till materiell m. m. för vissa institutioner. I anslutning till vad jag här ovan anfört i fråga om fortsatta anslag till materiell m. m. vid universitetet i Uppsala får jag för Eders Kungl. Maj:t anmäla en del anslagsfrågor, avseende materiell m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet. I vissa fall har förhöjningar ifrågasatts, vilka jag dock ej nu ansett mig kunna förorda. En tablå rörande dessa anslag, vilka äro uppförda med dubbla beloppen i förhållande till vad för förra halvåret 1923 utgår, följer härmed:

[93.]

Fortsatta anslag till materiell m. m. för vissa institutioner.

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för budgetåret 1923—1924. Kronor
Materiell vid kemiska institutionen.	1910	1,500
Materiell m. m. för medicinska kliniken.	1919	3,500
Materiell m. m. för röntgeninstitutet.	1908	3,000
Materiell m. m. för djur- och operations- avdelningen.	1922	1,000
Bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek.	1923	8,000

Samtliga ovannämnda anslagsbelopp böra utgå såsom reservationsanslag. De utgöra tillhopa 17,000 kronor. Denna summa bör nu äskas hos riksdagen för att i sinom tid av Kungl. Maj:t med enahanda såsom reservationsanslag betecknade belopp för helt år räknat, som nu utgå, fördelas för ovan angivna ändamål.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell m. m. för vissa institutioner vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 17,000 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för ovan av mig omförmälda ändamål.

[94.]

29. **Vaktmästargöromål vid den anatomiska institutionen.**

Vaktmästargöromål vid den anatomiska institutionen.

För karolinska institutets anatomiska institution finnes å institutets stat uppförd en ordinarie preparator och en ordinarie vaktmästare. Behovet av ökat biträde särskilt i fråga om vaktmästargöromålen har med tiden framträtt allt starkare. Upprepade gånger hava under de senare åren från institutets sida gjorts framställningar angående inrättande av en ny ordinarie vaktmästartjänst, vilka framställningar dock icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Förhållandena hava emellertid nu utvecklat sig i sådan riktning, att jag ej anser mig längre kunna underlåta att i vad på mig ankommer medverka till ett bispringande av institutionen i förevarande avseende.

I anledning av en utav institutets lärarkollegium gjord framställning har kanslersämbetet för rikets universitet i skrivelse den

23 augusti 1922 hemställt om proposition till riksdagen om uppförande å institutets stat av en andre vaktmästarbefattning vid anatomiska institutionen med en grundavlöning av 1,900 kronor. Förslaget är närmast föranlett av en utav professorn i anatomi vid institutet E. G. Müller till lärarkollegiet ingiven skrivelse av i huvudsak följande innehåll:

Behovet av en ny vaktmästartjänst grundar sig på den utveckling av verksamheten, som ägt rum under det sista årtiondet.

Vid med. fil. examens avskaffande år 1908 förlades den zootomiska undervisningen till den anatomiska institutionen. De två första kurserna i detta ämne voro besökta resp. av 17 studenter. Kursen under höstterminen 1921 räknade 96 deltagare och kursen under vårterminen 1922 44. Visserligen pågå dessa kurser endast under fyra av läsårets åtta månader, men arbetet bedrivs i stället desto intensivare med föreläsningar och demonstrationer varje söckendag, praktiska dissektionsövningar minst en gång i veckan. Några ökade utgifter — utom en viss höjning av institutionsanslaget — har statsverket icke fått vidkännas för denna undervisning.

I samma proportion som deltagarna i de zootomiska kurserna hava eleverna vid den rent anatomiska undervisningen ökats. Antalet dissekanter var höstterminen 1908 = 51, vårterminen 1909 = 106. Motsvarande tal för läsåret 1921—1922 är: höstterminen = 226, vårterminen över 300.

Till den anatomiska institutionen är vidare undervisningen i anatomi för tandläkarstuderandena förlagd, som började år 1898 med 20 deltagare i varje kurs. Från och med höstterminen 1922 kommer antalet deltagare i denna lärokurs att ökas från cirka 35 till 60 eller något därutöver. Denna kurs har hittill räckt från höstterminens början till ingången av april. Sannolikt kommer den att förlängas på grund av det ökade elevantalet. Det bör framhållas, att det endast är i Stockholm, som denna undervisning meddelas.

Under årens lopp har även den vetenskapliga verksamheten ökats. Detta framgår tydligast därav, att fyra museirum omvandlats till laboratorier.

Vaktmästarens uppgifter vid den anatomiska institutionen äro: skötseln av likmaterialet, renhållning av anatomisalar och laboratorier, uppsättning av plancher och preparat för föreläsningar, auditoriets iordningställande, utlämning av preparat till de studerande, budbärning till bibliotek, apotek och andra, biträde vid preparationer. De skeletteringar, som i forna tider utfördes, hava alldeles fått inställas. Hans arbetstid räcker från kl. 8 f. m. till kl. 5 e. m. Att hans göromål under årens lopp varit i ständigt stigande, är ju utan vidare uppenbart. Redan år 1908 vid den zootomiska kursens införande blev anställandet av ett biträde nödvändigt. Vad som under de senare åren framför allt åstadkommit stegringen i arbetsbördan är, att på grund av det förminskade dissektionsarbetet insamling och förvaring av preparat betydligt ökats. Det tillhör vaktmästaren att till alla de studenter av de tre ovannämnda kategorierna, som trängas i de otidsenliga studielokalerna, utlämna preparat och kontrollera, att de i tillbörligt skick återlämnas. Redan denna uppgift är så stor, att den nästan fordrar sin man. Den förut omnämnda

[94.] utvidgningen av laboratorielokalerna har även i icke ringa mån ökat betjäningens arbetsbörda.

Av det föregående torde det vara uppenbart, att betjäningen vid den anatomiska institutionen är otillräcklig. Redan en anatomisk institution i och för sig, för undervisningen i människans anatomi, har arbete tillräckligt för en vaktmästare. Hava nu så omfattande grenar tillkommit som den zootomiska undervisningen och tandläkarundervisningen, så måste inrättandet av en ny vaktmästartjänst anses fullt motiverad. Tillfällig ökning i arbetskrafterna är icke tillräcklig. För att råda bot på de nuvarande olägenheterna, som framkalla ständiga klagomål från institutionens tjänstemän, från de studerande och från betjäningen, måste en fördelning av den stora arbetsbördan mellan två självständiga tjänstinnehavare äga rum, så att t. ex. den ena vaktmästaren biträder vid föreläsningarna och den andre ansvarar för preparatutdelningen.

På grund av det ovan anförda får jag föreslå, att kollegiet måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om inrättande av en ny vaktmästartjänst vid den anatomiska institutionen.

Departementschefen.

Sedan undervisning i jämförande anatomi införts i de medicinska studierna, hade det visat sig nödvändigt att å de anatomiska institutionerna upprätta helt nya samlingar av jämförande anatomiska föremål och preparat. Dessa arbeten hava, i vad angår karolinska institutets anatomiska institution, helt ålegat institutionens preparator, vilken haft till uppgift att övervaka och förkovra dessa samlingar, att utföra vetenskapliga teckningar, väggplanscher, rekonstruktioner m. fl. preparatorsgöromål. De rent personliga kvalifikationer, som denna befattnings nuvarande innehavare besitter, hava jämväl föranlett riksdagen att på Kungl. Maj:ts förslag bevilja honom ett personligt lönetillägg. Preparatorsbefattningen är sålunda en befattning, som helt kräver sin man, och någon ytterligare arbetsbörda kan, efter vad jag inhämtat, icke åläggas honom.

Att de uppgifter, som enligt professor Müllers framställning tillkomma vaktmästaren, ej kunna medhinnas av en enda person, synes obestriddigt, om man tager i betraktande den ökning av elevantalet och den tillströmning till olika kurser, som under de senare åren skett. Det har ock visat sig omöjligt att med endast en vaktmästare uppehålla den löpande verksamheten vid institutionen. Extra biträde har måst anskaffas. Särskilt arbete och ansvar betingas av bestyret med utdelning, insamling och förvaring av preparaten, vilket arbete ökats i proportion till elevantalets ökning. Härmed lär, efter vad jag inhämtat, nu så förfaras, att preparatorn, som huvudsakligen är upptagen med arbeten rörande osteologiska preparat, svarar för

de torra preparaten — benen — medan vaktmästaren ombesörjer de våta preparaten — muskler, ledgångar, kärl och nerver m. m. Av Müllers skrivelse framgår, att vaktmästaren härutöver ej kan få mycken tid övrig för de egentliga vaktmästargöromålen. Jag anser det vara av institutionsprefekten till fullo ådagalagt, att en ökning av arbetskrafterna här är nödvändig.

Emellertid måste jag ställa mig tveksam inför förslaget om inrättande av en ny vaktmästartjänst. Jag anser försiktigheten bjuda att tillsvidare, såsom skett vid ett flertal universitetsinstitutioner, förordna ett extra anslag till bestridande av vaktmästargöromål vid den anatomiska institutionen. Detta anslag synes mig åtminstone tills vidare kunna begränsas till 1,000 kronor.

Under åberopande av vad jag nu anfört, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bestridande av vaktmästargöromål vid karolinska mediko-kirurgiska institutets anatomiska institution för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av 1,000 kronor.

30. Upprätthållande av institutet åliggande undervisning och sjukvård vid vissa obstetriska och gynekologiska kliniker. Till upprätthållande av den karolinska mediko-kirurgiska institutet åliggande undervisningen och sjukvården vid vissa obstetriska och gynekologiska kliniker under den tid av året, då de ordinarie lärarna vid institutet icke ombesörja nämnda undervisning och sjukvård, har riksdagen på extra stat från och med år 1904 anvisat ett årligt anslag av 1,500 kronor.

[95.]
Upprätthållande av institutet åliggande undervisning och sjukvård vid vissa obstetriska och gynekologiska kliniker.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande den 13 augusti 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse hemställde karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium om utverkande av proposition till 1922 års riksdag om höjning av ifrågavarande anslag till 3,000 kronor.

Denna lärarkollegiets framställning var föranledd av en till lärarkollegiet ställd skrivelse från professorerna i obstetrik och gynekologi vid institutet Hj. Forssner och E. Ahlström av huvudsakligen följande innehåll:

I skrivelse den 26 februari 1920 anhöll vi att få vidtaga vissa förändringar beträffande undervisningen i obstetrik och gynekologi i huvudsakligt syfte dels

[95.]

att bättre kunna utnyttja materialet, dels att förskaffa barnbördshuset under hela året tjänstgörande överläkare. Enligt förut gällande bestämmelser tjänstgjorde de bägge professorerna i ämnet såsom överläkare på hela barnbördshuset vartannat kvartal och meddelade under dessa tider klinisk undervisning 2 gånger i veckan 2 timmar var gång. Under tiden 1 oktober till 1 juli tjänstgjorde de såsom överläkare på var sin gynekologiska klinik, den ene vid serafimerlasarettet, den andre vid Sabbatsbergs sjukhus, och meddelade under denna tid klinisk undervisning 2 gånger i veckan 2 timmar var gång. Under tredje kvartalet hade bägge ferier. Den sammanlagda undervisningstiden utgjorde för dem vartannat år, då de under två kvartal uppehöll undervisningen på barnbördshuset, 240 timmar, och vartannat, då de blott under ett kvartal undervisade vid barnbördshuset, 192 timmar.

Den av oss föreslagna och av kanslern den 7 maj 1920 fastställda nya ordningen för undervisningen är följande:

Varje professor tjänstgör under 9 månader av året såsom överläkare å var sin halva del av barnbördshuset och meddelar där klinisk undervisning en timme varannan dag. Såsom förut tjänstgöra professorerna såsom överläkare på var sin gynekologiska klinik och meddela där undervisning 3 gånger i veckan 2 timmar var gång. Dessutom giver en var av dem en kurs i obstetrik på 24 timmar och en i gynekologi på 18 timmar varje läsår. Den sammanlagda undervisningstiden blir alltså för varje professor 366 timmar per läsår.

Såsom av ovanstående framgår ha vi påtagit oss en mycket avsevärd förlängd undervisningstid för att uppnå ovan framhållna fördelar för undervisning och sjukvård.

För att dessa fördelar skola kunna vinnas även under våra ferietider fordras emellertid, att de då förordnade lärarna likaledes påtaga sig en betydligt utvidgad tjänstgöring. Enligt det gamla systemet skulle av de tillfälliga lärarna uppehållas under 3 månader av året dels 4 timmar i veckan klinisk undervisning å barnbördshuset, vilket gör 48 timmar, dels lika stor undervisning å vardera gynekologiska kliniken, vilket gör 96 timmar, eller tillsammans 144 timmar. Enligt nu gällande ordning skall av vikarier uppehållas å barnbördshuset 72 timmar klinisk undervisning, å bägge gynekologiska klinikerna tillsammans 144 timmar klinisk undervisning samt en kurs i obstetrik om 24 och en i gynekologi om 18 timmar eller sammanlagt 258 timmars undervisning, d. v. s. nästan dubbelt så mycket som förut.

Det synes oss uppenbart och blev av oss redan i vår ovannämnda skrivelse framhållet, att man icke kan begära av unga, ej fast anställda lärare, att de utan högre ersättning skola påtaga sig denna mycket större arbetsbörda. Det anslag, som hittills för nu berörda ändamål utgått, utgör 1,500 kronor. Det torde få anses såsom synnerligen blygsamt i förhållande till det arbete, som förr därför utfördes. Då detta nu blivit ungefär fördubblat, anse vi oss böra föreslå lärarkollegiet att hos kanslern hemställa, att han ville föreslå Kungl. Maj:t att av riksdagen begära anslaget förhöjande från 1,500 till 3,000 kronor.

Kanslersämbetet tillstyrkte i sitt ovan omförmälda utlåtande lärarkollegiets ifrågavarande framställning.

Då det ej ansågs skäligt att för förra halvåret 1923 vidtaga någon åtgärd i den av lärarkollegiet angivna riktning, har ärendet vilat för att änyo upptagas till prövning. Efter framställning av institutets lärarkollegium har nu kanslersämbetet i skrivelse den 23 augusti 1922 förnyat den år 1921 gjorda framställningen.

Av den utav professorerna Forssner och Ahlström lämnade redogörelsen framgår, att avsevärt mycket större krav efter genomförandet av den nya ordningen kommit att ställas på de vikarierande lärarna. Under den tid av året, då de ordinarie lärarna vid institutet icke ombesörja ifrågavarande undervisning och sjukvård, hava dessa samma under senare tid till sin huvudsakliga del anförtrotts åt en vid institutet anställd docent. Därest denna docent — vilket nu icke är förhållandet — är innehavare av docentstipendium, synes mig förevarande undervisningsskyldighet kunna åläggas honom i hans egenskap av docentstipendiat och det för ändamålet beviljade anslaget allenast disponeras i den mån det erfordras för hans biträde vid undervisningen. Bortser man emellertid från eventuellt innehavande av docentstipendium, måste den hittills utgående ersättningen betecknas såsom synnerligen ringa i förhållande till det arbete, som fordras. Jag vill erinra därom, att då det nu utgående beloppet, 1,500 kronor, bestämdes, sattes det i viss relation till då gällande vikariatsersättningar; dessa hava sedermera blivit väsentligt höjda — i stort sett fördubblade — och synes mig även häri ett skäl ligga till att nu förorda en höjning av anslaget. Detsamma synes mig dock kunna begränsas till 2,500 kronor för år räknat.

Departementschefen.

Jag hemställer, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till upprätthållande av den karolinska mediko-kirurgiska institutet åliggande undervisningen och sjukvården vid vissa obstetriska och gynekologiska kliniker under den tid av året, då de ordinarie lärarna vid institutet icke ombesörja nämnda undervisning och sjukvård, anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag å 2,500 kronor.

31. Materiell m. m. för den gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus. I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget tillstyrkande utlåtande av den 23 augusti 1922 till

[96.]

Materiell m.
m. för den gy-
(forts.)

[96.]

(forts.)

nekologiska
kliniken å
Sabbatsbergs
sjukhus.

Kungl. Maj:t överlämnad framställning har karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium hemställt om utverkande för budgetåret 1923—1924 av ett anslag å 700 kronor till materiell m. m. den gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus.

Till grund för denna lärarkollegiets framställning ligger en av professorn i obstetrik och gynekologi vid institutet E. Ahlström till lärarkollegiet ställd skrivelse av följande innehåll.

Undertecknad får härmed hemställa, att lärarkollegiet måtte hos vederbörande anhålla om ett anslag till materiell m. m. för karolinska institutets gynekologiska klinik å Sabbatsbergs sjukhus. Anslaget avser att bestrida kostnaderna för de för undervisningen och det vetenskapliga arbetet nödvändiga förbrukningsartiklar, reagens, mikroskopiska undersökningar m. m. Sådana anslag äro beviljade för övriga karolinska institutets kliniker, inom mitt specialfack ett å 1,000 kronor för obstetriska kliniken å allmänna barnbördshuset och ett å 500 kronor för gynekologiska kliniken å serafimerlasarettet. Då den gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus är dubbelt så stor som den å serafimerlasarettet och den anställda läkarpersonalen större, får jag hemställa, att lärarkollegiet ville anhålla, att ifrågavarande anslag till materiell m. m. för karolinska institutets gynekologiska klinik å Sabbatsbergs sjukhus bestämmas till 700 kronor.

Departement-
schefen.

Enligt kontrakt mellan karolinska institutet, jämlikt bemyndigande av kanslern, och Stockholms stads hälsovårdsnämnd upplät hälsovårdsnämnden från och med den 1 oktober 1879 å Sabbatsbergs sjukhus en fullständig paviljongsvåning för vårdande av kvinnosjukdomar samt åtog sig att vid paviljongen bestrida sjukvårdskostnaden, på sätt för sjukhuset i allmänhet vore stadgat. Karolinska institutet skulle däremot bestrida läkarvården å denna avdelning samt äga rättighet att därstädes meddela klinisk undervisning, allt på institutets bekostnad. Överläkarbefattningen vid den till gynekologisk klinik upplåtna avdelningen av sjukhuset skulle bestridas av den lärare i ämnet vid karolinska institutet, som institutet därtill förordnade, varjämte institutet borde vid kliniken anställa en amanuens. I enlighet med denna överenskommelse, som alltjämt gäller, är alltsedan klinikens tillkomst en professor vid institutet överläkare vid kliniken, varjämte dels alltsedan samma tid extra anslag, för närvarande å 2,000 kronor, utgått till en amanuens, dels ock sedan ett par år extra anslag å 2,500 kronor utgått till en underläkare vid kliniken.

Då staten sålunda genom berörda anslagsmedel till amanuens- och underläkararvoden markerat klinikens betydelse för den medi-

cinska utbildningen, synes det uppenbart, att även den för undervisningen erforderliga materiellen bör bekostas av allmänna medel. Att en dylik anordning förut ej ifrågasatts har berott därpå, att kostnaderna härför, efter vad jag inhämtat, hava bestritts av vederbörande klinikchef personligen, en anordning, som givetvis ej bör från statens sida ifrågasättas. Då, såsom professor Ahlström framhållit, gynekologiska kliniken å Serafimerlasarettet förfogar över ett särskilt materiellanslag, liksom ock de gynekologiska klinikerna i Uppsala och Lund, synes billigheten kräva, att samma förmån tillerkännes gynekologiska kliniken å Sabbatsberg.

I avseende å beloppet vill jag tillstyrka samma summa, som utgår till en var av de gynekologiska klinikerna vid Serafimerlasarettet och i universitetsstäderna, eller alltså 500 kronor, och synes mig beloppet böra tillsvidare utgå såsom extra anslag.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets gynekologiska klinik å Sabbatsbergs sjukhus för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av 500 kronor.

32. Materiell m. m. för farmakologiska institutionen. För den farmakologiska institutionen vid karolinska mediko-kirurgiska institutet finnes sedan år 1911 å stat uppfört ett ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. av 1,000 kronor. Med detta anslag hava bekostats materiell för undervisning och vetenskapligt arbete (droger, preparat, kemikalier, apparater, verktyg, försöksdjur och deras föda), vidare extra månatlig rengöring under lästerminerna av laboratoriet (12 rum jämte vindsrum och källarrum till förvarande av djur), elektricitet för drivande av motorer, något för belysningsändamål och telefon, men däremot icke uppässning och daglig städning, värme, lyse, kokgas och vatten, vilka utgiftsposter betalas från institutets allmänna materiellanslag.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåntande den 13 augusti 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning hemställde karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium om utverkande av proposition till 1922 års riksdag om höj-

[97.]

Materiell
m. m. för far-
makologiska
institutionen.

[97.] ning av ifrågavarande anslag från dess nuvarande belopp, 1,000 kronor, till 2,000 kronor.

Till grund för denna lärarkollegiets framställning låg en skrivelse från professorn i farmakodynamik och farmakognosi vid institutet C. G. Santesson av huvudsakligen följande innehåll:

Sedan tidigare år hade en viss besparing kunnat göras å anslaget för materiell m. m. och ännu i början av år 1920 förefanns därför någon behållning, ehuru utgifterna under flera år överskridit årsanslaget. Under år 1920 hade emellertid brist uppstått och den totala utgiftssumman betydligt överskridit nämnda anslag, såsom framgår av följande översikt av räkenskaperna för sagda år.

Översikt av farmakologiska avdelningens räkenskaper under år 1920.

Debet.

Ingående balans, behållning	kronor	245: 79
Anslag enligt riksstaten	»	1,000: —
Extra inkomst (uppbörd av studenter m. m.)	»	298: 40
Utgående balans, skuld	»	201: 47
Summa kronor		1,745: 66

Kredit.

Utgifter för anslaget kronor 1,745: 66

Enligt mig lämnade meddelanden äro förhållandena vid universitetens farmakologiska avdelningar väsentligen likartade.

Professor Elfstrand har sålunda upplyst, att farmakologiska institutionen i Uppsala har anslagsmedel av 1,200 kronor, vilket emellertid under senare år ej räckt att täcka utgifterna. För åren 1919 och 1920 ersattes skulden till en del genom bidrag från universitetets reservfond, varjämte för år 1920 på tilläggsstat till bristens täckande beviljats 1,100 kronor. För år 1920 ha utgifterna stigit till 1,707 kronor 74 öre. I allmänhet torde på senare tid de årliga utgifterna kunna beräknas till 1,600 à 1,700 kronor. Den farmakologiska avdelningen i Uppsala är ungefär lika stor som den härvarande. Dess uppvärmning (med ved) bekostas med institutionsmedel.

Om förhållandena i Lund har professor Overton meddelat, att den farmakologiska avdelningen därstädes har ett ordinarie årsanslag av 1,000 kronor, vilket emellertid på senare år visat sig alldeles otillräckligt, varför han upprepade gånger måst begära fyllnadsanslag å 500 och 1,000 kronor. För närvarande består den farmakologiska avdelningen i Lund av 2—3 rum å det medicinskt-kemiska laboratoriet. Värme, gas och elektricitet bekostas av institutionsanslaget, från vilket även 200 kronor om året lämnas till kemiska avdelningens vaktmästare för upppassning.

Ehuru vid den farmakologiska avdelningen å karolinska institutet uppässning, värme, lyse, kokgas och vatten ej bekostas av årsanslaget, har dock, liksom vid universiteten, anslaget under år 1921 visat sig otillräckligt, och då en mer avsevärd nedgång i priset på de poster, som med anslaget bekostas, sannolikt ej torde vara att förvänta, får undertecknad härmed anhålla att karolinska institutets lärarkollegium måtte hos Kungl. Maj:t söka utverka en ökning av det årliga ordinarie statsanslaget för den farmakologiska avdelningen vid institutet med 1,000 kronor, så att detta kommer att uppgå till sammanlagt 2,000 kronor.

Kanslerämbetet hade i sitt ovan omförmälda utlåtande förordat en höjning av anslaget men därvid ansett sig böra stanna vid ett belopp av 1,700 kronor.

Frågan ansågs emellertid icke böra upptagas vid regleringen av nu gällande halvårsbudget, utan fick ärendet vila i avvaktan på närmare prövning från Kungl. Maj:ts sida.

Professor Santesson har inför institutets lärarkollegium återupptagit frågan och hans förslag går nu ut på beviljande av ett extra förstärkningsanslag till institutionen av 500 kronor. Santesson åberopar samma omständigheter som i sin förra skrivelse, samt kompletterar sin framställning med uppgifter rörande institutionens ekonomiska ställning år 1921. Härom yttrar Santesson:

För år 1921 te sig räkenskaperna såsom följer:

Debet.

Anslag enligt riksstaten	kronor 1,000: —
Avgifter av studerande	» 114: —
Brist	» 161: 47
	Summa kronor 1,275: 47

Kredit.

Utgifter för anslaget kronor 1,275: 47

År 1921 ingick dessutom med en brist från år 1920 av 201 kronor 47 öre, vilken, jämte bristen för år 1921 (161 kronor 47 öre), torde hava täckts enligt beslut av 1922 års riksdag.

Att bristen för 1921 blivit så liten, har berott på, att den största sparsamhet iakttagits. Dessutom har från fond vid karolinska institutet tillfälligt anslag erhållits för täckande av utgifter, som under vanliga förhållanden bort ersättas genom medel från statsanslaget.

Santessons senaste framställning tillstyrkes av lärarkollegiet, och har kanslern i skrivelse den 23 augusti 1922 hemställt om proposition till riksdagen i enlighet härmed.

Departement-
schefen.

Det har självfallet ej kunnat undvikas, att här ifrågavarande, sedan ett tiotal år tillbaka med oförändrat belopp utgående anslag kommit att under nu förhandenvarande förhållanden visa sig otillräckligt. De olika utgiftsposter, vilka skola bestridas av anslaget, hava ju samtliga undergått en i många fall högst avsevärd prisökning, och det synes mig icke vara troligt, att de inom en överskådlig framtid kunna bringas tillbaka till det prisläge, vari de befunno sig, då anslagets belopp av riksdagen fixerades. Jag anser den av Santesson senast föreslagna utvägen med ett särskilt extra förstärkningsanslag vara att förorda. I avseende å det ifrågasatta anslagets storlek torde beloppet böra begränsas till 300 kronor.

Jag hemställer fördenskull om förslag till riksdagen

att till materiell m. m. för karolinska institutets farmakologiska institution för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag å 300 kronor.

[98.]

Tillbyggnad
till kemiska
institutionen
vid karolin-
ska mediko-
kirurgiska
institutet.

33. Tillbyggnad till kemiska institutionen vid karolinska mediko-kirurgiska institutet. I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande den 13 augusti 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad, av ritningar och kostnadsberäkning åtföljd framställning hemställde karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium om utverkande av proposition till 1922 års riksdag om ett anslag av 80,000 kronor för uppförande av en tillbyggnad till institutets kemiska institution. Lärarkollegiet meddelade därvid, att det område, som för ifrågavarande tillbyggnad skulle behöva tagas i anspråk, helt och hållet vore beläget å den för institutet avsedda tomten.

Lärarkollegiets ovanberörda hemställan grundade sig på en av professorn i kemi och farmaci vid institutet J. Sjöqvist avlåten skrivelse av huvudsakligen följande innehåll:

Frånsett en utrymmesökning av ungefär 60 m² golvyta, som den kemiska institutionen erhöll från den patologiska institutionen år 1918, vilket ökade utrymme på grund av rummens läge och belysning endast kunna utnyttjas till förrädsrum, har densamma icke erhållit några ökade lokaler sedan år 1894.

Med inträdet av år 1908, då den nya examensstadgan av den 28 juni 1907 trädde i kraft, inställde sig ett starkt behov av ökat utrymme å institutionen, hittills ej tillfredsställt. Genom denna stadga upphävdes den vid universiteten avlagda medicinskt-filosofiska examen, och den förberedande kursen i kemi för-

lades till de medicinska fakulteterna och karolinska institutet. Antalet laboranter, som under perioden 1884—1907 utgjort i medeltal 18 per termin, sprang vårterminen 1909, då den första kursen i allmän kemi meddelades vid institutionen, upp till 59. Under de sista sex åren (1916—1921) har antalet laboranter icke någon termin understigit 62, vilken siffra motsvarar antalet laborationsplatser, men väl överstigit denna siffra — medeltalet har utgjort 71. På grund av den stora tillströmningen av elever hava nämligen provisoriska arbetsplatser inrättats i lokaler, avsedda för annat ändamål; sedan dessa lokaler måst tagas i anspråk för de ändamål, vartill de ursprungligen avsetts, kan institutionen under nuvarande förhållanden hädanefter ej mottaga flera elever än 62 per termin, varvid dock varje kvadratmeter är till överbelastning utnyttjad.

Undervisningen vid institutionen omfattar två avdelningar: laborationskurs i allmän kemi och laborationskurs i medicinsk kemi. För deltagarna i kursen i allmän kemi finnas 16 platser; då två kurser kunna givas varje termin, kan plats beredas för 32 elever. För deltagarna i kurser i medicinsk kemi disponerar institutionen 30 platser; då ej mer än en sådan kurs kan anordnas för varje termin, erhålles alltså den ovan anförda siffran 62.

Detta antal är emellertid alldeles för litet och är långt ifrån att motsvara behovet.

Under de senaste åren hava varje termin till deltagande i kursen i allmän kemi anmält sig mellan 60 och 70 elever, av vilka således ej mer än ungefär hälften kunnat mottagas, samt till deltagande i kursen i medicinsk kemi omkring 40, av vilka alltså 10 måst avvisas.

Den trängsel, som råder å laboratoriet och omöjligheten av att mottaga ett större antal nytillträdande elever än 32, är det förnämsta hindret för införandet av den examen rigorosum, för vilken lärarkollegiet i det närmaste enhälligt uttalat sig.

Det är emellertid ej endast för tillgodoseende av undervisningens krav, som en utvidgning av den kemiska institutionen ej längre kan uppskjutas. Det vetenskapliga arbetet måste på grund av trångboddheten lida nöd. Det vetenskapliga arbetet inom den fysiologiska kemien har under det senaste årtiondet allt mer fordrat tillgång till fysikaliskt-kemiska arbetsmetoder, vilka delvis äro av subtil art och därför fordra ostörd arbetsplats och delvis nödvändiggöra maskinella anordningar, som kräva stort utrymme. Även i detta hänseende är det mycket illa beställt med den kemiska institutionen. Såsom ett exempel kan anföras, att jag varit nödsakad att uppställa centrifuger och skakmaskiner i genomgången till ett kapprum och apparater för gasundersökningar i ett rum, som är avsett till och delvis måste begagnas såsom diskrum, varjämte institutionens boksamling måste placeras delvis i en förstuga och delvis i professors laboratorium.

I samråd med byggnadsstyrelsen, som efter verkställd undersökning funnit, att den enda möjligheten att råda bot för ovan omnämnda missförhållanden är att utföra en tillbyggnad till institutionen, har jag utarbetat förslag till en sådan, över vilken förslagsritning bifogas, och vilken enligt byggnadsstyrelsens utredning kan utföras för en total kostnad av 80,000 kronor. Jag betonar uttryckligen, att jag icke begär mera än vad som är oundgängligen nödvändigt för att kunna på ett tillfredsställande sätt sköta undervisningen och det vetenskapliga arbetet.

[98.]

Genom denna tillbyggnad, som tillför institutionen en ökad golvyta av 150 m², skulle 18 nya arbetsplatser för elever i allmän kemi beredas, vilket bereder möjlighet att emottaga 68 elever per termin i stället för nuvarande 32 samt 10 nya arbetsplatser för deltagarna i kursen i medicinsk kemi, eller just det antal, som varje termin måste avvisas. Vidare erhöles plats för institutionens bibliotek, ett rum för utförande av fysikaliskt-kemiska arbeten, ändamålsenlig plats för de större maskinella anordningarna samt ett särskilt destillationsrum.

Kanslersämbetet anförde i sitt ovan omförmälda utlåtande, att — oavsett huruvida den av Sjöqvist omnämnda examen rigorosum komme att inrättas eller icke — den föreslagna tillbyggnaden måste, på grund av den i ärendet förebragta utredningen, anses vara högeligen påkallad för undervisningens och den vetenskapliga forskningens tillgodoseende, vadan kanslersämbetet icke tvekade att tillstyrka, att anslag här till beviljades redan för förra delen av år 1923. På grund av remiss avgav byggnadsstyrelsen den 15 september 1921 utlåtande i ärendet och förklarade sig därvid icke hava något att erinra mot förslaget.

Ifrågavarande framställning föranledde emellertid icke någon hemställan till 1922 års riksdag.

I skrivelse den 31 maj 1922 har nu lärarkollegiet återupptagit frågan och hemställt om utverkande av åtgärder angående framställning till riksdagen om beviljande av ett anslag å 60,000 kronor till ifrågavarande tillbyggnad. Härjämte har lärarkollegiet föreslagit uppförande å institutets ordinarie stat av dels en amanuens vid kemiska institutionen med arvode av 1,200 kronor, dels ock en vaktmästare vid samma institution med för dylik befattningshavare sedvanlig avlöning. Lärarkollegiets förslag grundar sig jämväl nu på en av Sjöqvist i ämnet avlåten skrivelse. Under hänvisning till vad han förut i samma fråga yttrat, anför Sjöqvist nu, bland annat, följande:

Ett införande av den examen rigorosum, för vilken lärarkollegium i det närmaste enhälligt uttalat sig, låter sig ej göra med mindre än att en tillbyggnad kommer till stånd, försåvitt som studietiden för mer än hälften av de studerande ej skall avsevärt förlängas. Men oavsett om en examen rigorosum införes eller ej, är utvidgning av den kemiska institutionen i alla händelser nödvändig på grund av det otillräckliga antal platser, över vilka den förfogar, och på grund av bristande lokaler för det vetenskapliga arbetet.

I karolinska institutets studiehandbok uttalas det såsom önskvärt, att de studerandes övningar i medicinsk kemi förläggas till den tredje studietermen. Hela studieplanen för medicine kandidatexamen är baserad härpå. Den stagnation,

som på grund av det bristande utrymmet på den kemiska institutionen för nuvarande råder, har emellertid medfört, att de flesta studerande först under den femte terminen kunna genomgå dessa övningar, och det kan, om utrymmesförhållandena icke snarligen förbättras, med visshet förutses, att inom kort de studerande först under den sjätte, en del först under den sjunde terminen kunna fullgöra de medicinskt-kemiska övningarna till stor olägenhet för studiet av fysiologi, patologi och bakteriologi och med därav följande förlängning av studietiden. Redan nu har det, för att söka undvika en sådan förlängning, i ett stort antal fall varit nödvändigt att låta de studerande genomgå laborationskursen i fysiologi före kursen i medicinsk kemi, vilket är synnerligen olämpligt, då den medicinska kemin på de flesta områden är grundläggande för studiet av fysiologi.

Om den begärda utvidgningen kommer till stånd, komma under hela höstterminen och åtminstone fyra månader av vårterminen i stället för nuvarande 62 elever 110 elever att samtidigt genomgå övningarna i allmän och medicinsk kemi med arbetstid å laboratoriet från kl. 9 f. m. till kl. 6 e. m. alla vardagar utom lördagarna, då laboratoriet för rengöring måste hållas stängt, och om samtliga lärar- och vaktmästarkrafter redan nu äro i högsta grad tagna i anspråk, så bliva de i senare fallet otillräckliga. Jag ser mig därför nödsakad föreslå, att lärarkollegium vidare begär ett årligt anslag av 1,200 kronor till lön åt en amanuens samt höjning av det extra anslag till bestridande av vaktmästargöromål vid institutionen, som sedan 1921 utgår med 1,000 kronor, med 900 kronor, till lön åt en ordinarie vaktmästare.

I skrivelse den 22 augusti 1922 understryker kanslern ytterligare behovet av den föreslagna tillbyggnaden och hemställer om vidtagande av åtgärder i överensstämmelse med lärarkollegiets förslag.

Byggnadsstyrelsen, som efter remiss den 3 oktober 1922 yttrat sig i ärendet, har därvid ej funnit annat att erinra, än att kostnaderna för det föreliggande tillbyggnadsförslagets genomförande synas, med numerande gällande priser å byggnadsmarknaden, kunna beräknas uppgå till 57,000 kronor.

Av vad ovan anförts torde framgå, att behovet av ökat utrymme vid karolinska institutets kemiska institution är mycket trängande. Att uppskjuta denna till sina dimensioner relativt obetydliga byggnadsfråga synes mig icke tillrådligt, särskilt om man tager hänsyn därtill, att på grund av nuvarande lokala förhållanden avsevärda grupper av studerande måst avvisas från de dem åliggande kurserna och övningarna, en anordning, som givetvis måste i fortsättningen inverka menligt på undervisningens jämna gång.

I likhet med vad min företrädare i statsrådsämbetet i annat sammanhang anförde under punkten 91 av bilagan åttonde huvud-

Departementschefen.

titeln till 1921 års statsverksproposition, anser jag mig här böra bringa i erinran frågan om karolinska institutets och serafimerlasarettets förflyttning. Jag anser emellertid den nu ifrågasatta tillbyggnaden, vilken ju måste anses innebära endast en provisorisk lösning av utrymmesfrågan, vara av den natur, att den icke rimligen kan undanskjutas till dess att de ovannämnda stora frågorna hunnit att definitivt lösas. Det lär nämligen taga en avsevärd tid, innan man kan emotse ett avgörande av dessa omfattande och svårlösta spörsmål. Mot den av byggnadsstyrelsen senast avgivna kostnadsberäkningen, slutande på 57,000 kronor, har jag intet att invända. Vad beträffar de övriga i samband med tillbyggnadsförslaget gjorda förslagen om arvode till en amanuens och uppförande på ordinarie stat av en vaktmästarbefattning vid ifrågavarande institution, finner jag nu icke skäl att tillstyrka åtgärder i enlighet med vad härutinnan äskats.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med företedda ritningar av en tillbyggnad till den kemiska institutionen vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 57,000 kronor.

[99.]

Ombyggnads-
arbeten vid
sjukhuset
S:t Erik i
Stockholm
m. m.

34. **Ombyggnadsarbeten vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm m. m.** I skrivelse till kanslersämbetet för rikets universitet har lärarkollegiet vid karolinska institutet hemställt om åtgärders vidtagande för avlåtande av framställning till riksdagen om beviljande av medel till vissa ombyggnadsarbeten vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm, inredning och utrustning av undervisningslokaler därstädes samt avlöning till lärare vid där planerad undervisning. Förslaget innebär vissa åtgärder, som syfta till förverkligandet av ett sedan gammalt framhållet önskemål att vinna förbättringar av undervisningen i medicin och kirurgi. Krav på dylika förbättringar hava under de senare åren med allt större styrka gjort sig gällande och torde ej längre låta sig tillbakavisas.

Den föreliggande frågan, där utredningen ännu icke är slutförd, tarvar emellertid en ingående prövning, och jag är icke beredd att

nu framlägga förslag i ämnet. De erforderliga kostnaderna hava approximativt uppskattats till omkring 26,200 kronor.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående anslag för vissa ombyggnadsarbeten vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm m. m., för ändamålet beräkna för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 26,200 kronor.

35. Förstärkande av allmänna materiellanslaget. Till täckande av under de senare åren uppkomna brister i det å karolinska mediko-kirurgiska institutets stat till ett belopp av 22,000 kronor uppförda reservationsanslaget till materiell i allmänhet har riksdagen vid flera tillfällen beviljat fyllnadsanslag. Så anvisades av 1920 års riksdag, efter Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, på tilläggsstat för år 1920 till täckande av under åren 1918 och 1919 uppkomna brister i berörda materiellanslag förslagsanslag för det förra året å 59,222 kronor samt för det senare året å 81,156 kronor. Härjämte beviljade 1920 års riksdag till förstärkande av ifrågavarande materiellanslag under år 1920 på tilläggsstat för nämnda år ett förslagsanslag, högst 80,000 kronor. Vidare anvisade 1921 års riksdag på tilläggsstat för samma år till förstärkande av ifrågavarande anslag för år 1921 ett förslagsanslag, högst 60,000 kronor. Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för ändamålet anvisa 75,000 kronor, men ansåg riksdagen, då bränsleprisen, vilka tyngst belastade ifrågavarande anslag, sjunkit väsentligt sedan den tidpunkt, då beräkningarna uppgjordes, skäl förefinnas för en nedsättning av anslaget och bestämde detsamma till ovan omförmälda belopp å 60,000 kronor.

[100.]

Förstärkande
av allmänna
materiellans-
slaget.

I skrivelse den 31 maj 1922 till kanslersämbetet för rikets universitet har nu institutets lärarkollegium hemställt om utverkande av proposition till 1923 års riksdag med förslag att till förstärkning av anslaget till institutets materiell i allmänhet anvisa dels på tilläggsstat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett belopp av 30,000 kronor, dels ock på extra stat för budgetåret 1923—1924 ett belopp av 20,000 kronor.

Till stöd för sin framställning har lärarkollegiet anfört bland annat följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.

[100.]

Då fråga förelåg att beräkna institutets anslagsbehov i förevarande avseende för år 1922 ansåg sig institutets lärarkollegium, med hänsyn till den svåra statsfinansiella situationen och de maningar till sparsamhet med statsutgifterna, som från högsta ort utgått, böra söka för år 1922 hålla sig inom ramen för det ordinarie anslagsbeloppet 22,000 kronor och alltså härutinnan icke framställa ytterligare krav på statskassan. Förhoppningarna om att den ordinarie anslagssumman för år 1922 skulle bliva tillräcklig hava emellertid beklagligt nog icke gått i uppfyllelse. Trots den strängaste sparsamhet hava utgifterna å detta anslag under den hittills förflutna delen av året uppgått till så avsevärda belopp, att för närvarande å anslaget icke återstår mer än omkring 5,000 kronor. Detta belopp förslår givetvis icke till bestridande av nödvändiga utgifter under årets återstående del, då institutet förutom löpande smärre utbetalningar från ifrågavarande anslag har att med anlitan av berörda anslagsmedel verkställa upphandling för täckande av institutets bränslebehov under den kommande eldningsperioden. Såvitt lärarkollegiet nu kan bedöma saken har man att vid utgången av år 1922 räkna med en brist på det allmänna materiellanslaget uppgående till minst 20,000 kronor. Jämväl för förra halvåret 1923 samt budgetåret 1923—1924 torde, enligt de erfarenheter kollegiet nu har, förstärkning av anslaget vara oundgängligen erforderlig, och institutet anser för sin del, att detta förstärkningsanslag icke kan uppskattas lägre än till 20,000 kronor för helt år räknat.

Vid lärarkollegiets skrivelse var fogad en tablå över utgifter för år 1921 å allmänna materiellanslaget av följande innehåll:

Kol och koks	kronor 14,959: 49
Ved	» 10,318: 60
Gas och elektricitet	» 11,774: 04
Telefonavgifter	» 1,013: —
Vattenförbrukning	» 2,338: 61
Tryck- och skrifmaterialier m. m.	» 6,424: 68
Körslor	» 1,985: 20
Eldare	» 2,805: —
Diverse	» 7,732: 28

Summa kronor 59,350: 90

Då för år 1921 för ändamålet stodo till förfogande sammanlagt 82,000 kronor (22,000 + 60,000), synes sålunda här en besparing på icke mindre än i runt tal 22,650 kronor hava uppstått, vilken tillförts statsverkets kassafond.

I skrivelse den 23 augusti 1922 har kanslersämbetet hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen i överensstämmelse med lärarkollegiets förslag.

Departementschefen.

Det synes mig vara ägnat att väcka förvåning att, då för år 1921 ett relativt stort förstärkningsanslag varit erforderligt, någon

motsvarande förstärkning, vad angår år 1922, icke förut blivit ifrågasatt. Sagda förhållande har ock medfört, att institutet för sistnämnda år haft att kämpa med stora ekonomiska svårigheter. En från institutets sida framställd begäran om en förstärkning för år 1922 å 15,000 kronor att utgå av till Kungl. Maj:ts disposition stående medel har, då några medel för ändamålet icke stått Kungl. Maj:t till buds, måst av Kungl. Maj:t lämnas utan avseende.

Det torde emellertid nu vara nödvändigt att medel ställas till institutets förfogande för att verksamheten därstädes över huvud skall kunna upprätthållas. Vad angår det äskade totalbeloppet, 50,000 kronor, har jag, då man torde hava att räkna med successiv pris-sänkning på en hel del förnödenheter och då institutet måste beflita sig om den strängaste hushållning, funnit skäl tillstyrka en ned-sättning med 10,000 kronor till 40,000 kronor.

I anslutning till vad ovan anförts får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till beredande av ökade medel till materiell i allmänhet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 40,000 kronor.

36. Täckande av brister å materiellanslagen för vissa institutioner m. m. Under de senare åren har riksdagen å tilläggsstat anvisat särskilda medel till täckande av brister, som uppkommit å materiellanslagen för vissa av karolinska institutets institutioner. Jämväl i år föreligga från institutet framställningar, avseende täckande av dels under år 1921 uppkomna brister, dels ock för år 1922 beräknade brister.

I skrivelse till kanslersämbetet har institutets lärarkollegium anmält att å följande anslag för år 1921 brister uppstått med nedan angivna belopp:

Materiell m. m. för patologisk-anatomiska institu-				
		tionen	kronor	2,560: 83
»	»	» hygieniska institutionen	»	26: 45
»	»	» farmakologiska institutionen	»	161: 47
»	»	» medicinska kliniken	»	179: 23
Summa kronor				2,927: 98

[101.]

Täckande av
brister å
materiell-
anslagen för
vissa insti-
tutioner
m. m.

[101.]

Tillika meddelar lärarkollegiet, att för år 1921 brist uppstått jämväl å anslaget till poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm med 1,456 kronor 96 öre; och hemställer lärarkollegiet om utverkande av medel till täckande av dessa brister, därvid dock hälften av den brist, som uppstått å barnpoliklinikens anslag, borde tillskjutas av Stockholms stad. I enlighet med lärarkollegiets förslag hemställer kanslersämbetet i skrivelse den 23 augusti 1922, om proposition i ämnet till riksdagen.

Departementschefen.

I avseende å vad sålunda anmälts och föreslagits synes mig någon annan utväg ej finnas än att genom hänvändelse till riksdagen söka utverka medel till täckande av ifrågavarande brister.

Jag har vidare att i detta sammanhang anmäla en framställning rörande anslaget till den patologisk-anatomiska institutionen. Denna institution åtnjuter ett ordinarie materiellanslag å 5,500 kronor, var- till kommer vissa laborationsavgifter samt avgifter för extra kurser. Anslaget har under de senare åren visat sig otillräckligt, och riksdagens medverkan har måst anlitas för täckande av uppkomna brister. Bristen beräknades för år 1921 till 7,000 kronor, och framställning gjordes till 1922 års riksdag om anvisande av erforderliga medel å sagda års tilläggsstat till densammes täckande. Riksdagen beviljade det äskade beloppet, men framhöll samtidigt, att bristen föreföll i förhållande till det ordinarie materiellanslagets storlek anmärkningsvärt hög och uttalade sin förväntan, att en sparsammare hushållning bleve för framtiden iakttagen beträffande denna institution.

I anledning av detta riksdagens uttalande har institutionsprefekten, professorn i patologisk anatomi C. Sundberg i skrivelse till institutets lärarkollegium utförligt redogjort för institutionens ekonomiska ställning. Då riksdagen särskilt uppmärksammat denna institution, anser jag mig böra redogöra för innehållet i Sundbergs skrivelse.

Sundberg anför:

Även med en sparsamhet, som nått bristningsgränsen och som försatt institutionen och karolinska institutets förvaltningsnämud i besvärande ställning och bekymmer, har det icke kunnat undvikas att betydande brist uppstått, då anslaget förblir för litet.

Det torde tillåtas mig dels att något belysa omfånget av institutionens lokaler, personal och arbetsuppgifter utom vad beträffar själva undervisningen, dels att med några exempel visa följderna av denna brist på medel trots allvarsammaste hushållning.

Institutionens två avdelningar, den anatomiska och den bakteriologiska, omfatta 25 arbetslokaler, 1 stor laboratoriesal, 1 stor hörsal och 2 stora museisalar. Härtill komma likbodar, sveprum, kapell och djurstallar. De i flera hänseenden grova arbetena med döda kroppar, ofta av sjuka, som avlidit i skilda smittor, gör nödvändigt att noggrann renhållning iakttages. Vid institutionen utföras årligen omkring 350 obduktioner, varjämte obduktionsmaterial tillföres institutionen från andra sjukhus än serafimerlasarettets kliniker. Personalen består av 4 ordinarie lärare, 2 tekniska biträden, 2 ordinarie och 8 extra ordinarie amanuenser, de senare oavlönade, 3 vaktmästare samt 1 städerska och tvätterska. De studerandes antal utgör i medeltal omkring 60 i den obligatoriska tjänstgöringen året runt, något mindre om sommaren, vid den anatomiska avdelningen, och 25 i vardera av kurserna i bakteriologi.

Då strängare sparsamhet än den som hittills iakttagits icke kan genomföras utan att institutionen nedlägger någon av sina arbetsuppgifter, må det tillåtas mig att i all korthet anföra vilka dessa äro:

- 1:o) De enligt stadgarna föreskrifna föreläsningarna och övningarna, som pågå hela året;
- 2:o) Obduktionsverksamheten, som sagt 350 obduktioner om år;
- 3:o) Den histologiskt-diagnostiska undersökningen av svulstmaterial och dylikt från serafimerlasarettets kliniker, omkring 1,000 undersökningar för år;
- 4:o) Samlingarnas underhåll och förökande;
- 5:o) Vetenskaplig verksamhet.

Bland dessa arbetsuppgifter kunde de under 3:o) och 4:o) tänkas läggas ner, men jag får härtill anföra, att de diagnostiska undersökningarna, om de övertagas av serafimerlasarettets kliniker, vilket givetvis då bleve följd, skulle beröva undervisningen ett oumbärligt praktiskt viktigt åskådningsmaterial. Ävenså äro samlindarna oumbärliga för föreläsningarna. För egen del finner jag ingen möjlighet att minska på arbetena. God utveckling fordrar hellre utsträckning av desamma. Men i varje händelse fordra de medel för sitt utförande.

Till belysning av de svårigheter, vartill materiellanslagets knapphet fört, får jag anföra några exempel. Nyligen har sålunda institutets städerska uppsagt sin plats, enär medel efter betalandet av räkningar från år 1921 saknades till hennes avlöning, 120 kronor i månaden. Rikstelefon hotade av samma anledning att borttaga de för institutionens mellanhavanden med sjukhusen och enskilda läkare samt studerande nödvändiga telefonerna. Flera av institutionens furnisörer äro obenägna att i längden förskotta institutionen varor och ha på enträget sätt besvärat institutets kamrerare och några ha till och med hotat med lagsökning. Aktiebolaget skattefri sprit har ålagt institutionen 6 procents ränta på ej likviderad räkning på exportsprit m. fl. exempel.

Till stöd för att jag såsom institutionens föreståndare iakttagit den sparsamhet, varom ovan sagts, kan anföras, bland annat, att institutionen sedan 4 år tillbaka ej kunnat anskaffa linne till komplettering. För de i genomsnitt 350 obduktionerna för år med närvaro av 30—50 studerande vid varje obduktion, åtgår ej ringa mängd handdukar. Till de döda kropparna fordras bårlinne o. s. v. Detta har nu förbrukats av gamla förråd, utan att ha kunnat ersättas. För denna termin,

[101.] vårterminen 1922, har jag låtit avstänga kylanordningarna för likbodarna. Dessa hållas annars vid låg temperatur, 2—4° C., medelst avkylningsapparater, som draga avsevärd mängd ammoniak och drivas med elektrisk motor. Olägenheterna av deras avstängande äro betydliga, såväl med hänsyn till likmaterialets snabba förvandling med den stigande värmen, varigenom dess värde för undervisningen minskas, dels och ej mindre för det skick, varuti de döda kropparna måste avlämnas till de anhöriga. Ävenså har jag i år måst förbjuda de studerande att uppehålla sig med studier vid institutionen efter kl. 8 e. m. för besparande av lyse (elektrisk ström). Av exportsprit, som normalt åtgår till en mängd av 800 liter om år, har jag de senare åren begränsat mig till hälften och mindre. Därav har visserligen följt, att mindre material kunnat tillvaratagas, men sparsamheten har tvungit därtill. Museiglas har icke anskaffats på många år. Äldre preparat, som kunnat anses ha något mindre värde än nya, som tillvaratagits, ha bortskaffats för att skaffa glas. På liknande sätt har skett på alla punkter. Tvål har ersatts med billigare såplösning o. s. v. Det enda, som icke kunnat sparas på, har gällt det material, som varit erforderligt för att hålla arbetena i gång, såväl för undervisningen som för de diagnostiska undersökningarna samt för de vetenskapliga arbetena, för vilka dock det billigaste sättet alltid eftersträfvats. Vid dessa senare ha ock samtliga institutionens lärare fått vidkännas personliga ekonomiska uppoffringar ej blott för sina arbetens utgivande utan jämväl för maskinskrivning efter manuskript, till och med när detta gällt officiella ärenden. Intet bidrag har lämnats av institutionens medel för sådana ändamål.

Jag får också vitsorda institutionspersonalens vaksamhet att medverka till nödig sparsamhet. Densamma känner väl de ekonomiska trångmålen.

För att underhjälpas institutionens ekonomi har jag — huru motbjudande det än är att öka studenternas obligatoriska avgifter — i år hos universitetskanslern föreslagit att få höja de s. k. laborationsavgifterna för de studerande, vilka nu utgå med 10 kronor för varje deltagare i övningarna i patologisk anatomi och med 5 kronor för deltagare i de bakteriologiska övningarna. De förra skulle enligt mitt förslag utgå med 30 kronor för de 4 första tjänstgöringsmånaderna och med 15 kronor för de 2 sista månaderna samt de senare med 25 kronor. Dessa avgifter komma därmed att väsentligen överskrida motsvarande avgifter vid universitets-fakulteterna, men jag finner ingen annan råd än att pröva denna utväg. Under antagandet att detta förslag beslutas av universitetskanslern har visserligen en väsentlig höjning i denna inkomstpost kommit till stånd, omkring 2,500 kronor för år. Men huru nödvändig denna förbättring än må vara, är den ingalunda tillräcklig och måste i första hand avse bättre tillgodoseende än under de senaste åren av det, som de studerande ha berättigade krav på för att kunna utföra sina arbeten.

Till min hemställan den 30 maj 1919 om förhöjning av det ordinarie materiell-anslaget infortrade universitetskanslern upplysning om huru stort belopp, som vore erforderligt för institutionen såsom tilläggsstat för löpande riksdagsår. Den 24 september samma år avlämnade jag redogörelse härför. Huvudsumman av denna redogörelse var följande:

De behov av tilläggsanslag, som institutionen 1919 hade, voro följande:

Till täckande av brist för år 1918	kronor	3,742: 50	[101.]
Ytterligare tillkommen brist intill 1 oktober 1919	»	5,667: 89	
Beräknade utgifter oktober—december 1919	»	1,000: —	

Summa kronor 10,410: 39

För år 1920 hade jag att beräkna för:

Sprit och andra konserveringsmedel	kronor	4,200: —
Avlöning åt städerska och tvätterska	»	845: —
Linne, såpa, tvål o. dyl.	»	350: —
Glasvaror (täck- och objektglas o. dyl.)	»	900: —
Apoteksvaror	»	1,300: —
Elektrisk belysning, kylanordningen, likbodarna, hiss	»	1,400: —
Journaler, böcker, fotografisk materiel, ritmateriel m. m.	»	1,300: —
Underhåll av instrument, slipning	»	850: —
Telefon	»	150: —
Djurföda	»	500: —
Allmänna förbrukningsartiklar	»	500: —

Summa kronor 12,295: —

Inkomsterna för år 1920 kunde beräknas så:

Materialanslaget	kronor	5,500: —
Laborationsavgifter (studieavgifter) samt för extra kurser	»	1,750: —

Summa kronor 7,250: —

För år 1920 motsågs alltså en brist av 5,045 kronor eller tillsammans med ovan sagda belopp 10,410 kronor 39 öre i runt tal att täcka till och med år 1920 15,400 kronor.

Hemställan utmynnade i proposition om anslag på tilläggsstat av 15,400 kronor för täckande av brist, vilka medel också av riksdagen beviljades.

Därmed voro förhållandena för åren 1918, 1919 och 1920 ordnade, men de kvarstodo för år 1921 och kvarstå ännu på samma punkt. I ett par avseenden hade min beräkning för år 1920 dock visat sig för låg. Med arbetslönernas höjande blev det omöjligt att trots nära ett hundratal anmälda till städerskeplatsen finna någon villig påtaga sig densamma — på grund av det mindre tilltalande arbetet — för mindre än 150 kronor i månaden. Den beräknade utgiftsposten på detta konto steg i själva verket till 1,800 kronor i stället för beräknade 845 kronor; för år 1922 har jag åtminstone tillsvidare kunnat sätta ner arvudet till 120 kronor i månaden. Även några andra poster blevo större, särskilt renhållningsartiklar och apoteksvaror. Sprit har däremot blivit väsentligt billigare, vilken omständighet jänte minskat inköp av sprit i själva verket utgjorde orsaken, att beräkningen överhuvud i sin helhet gått ihop.

Enär det under hand hade sagts mig att för det dåvarande (1920) föga utsikt funnes att få förhöjning i materialanslaget uppförd på ordinarie stat, anhöll jag hos universitetskanslern fortfarande (maj 1921) om extra anslag för år 1921, 7,000 kronor. På uppmaning av kanslern att yttra mig om icke ett permanent behov föreläge, som kunde föranleda framställning om ärendets ordnande

[101.] genom överförande på ordinarie stat, förändrade jag i september 1921 den tidigare framställningen om förnyat extra anslag till anhållan i sist berörda syfte. Denna anhållan blev av Kungl. Maj:t blott så till vida beaktad, att 7,000 kronor föreslogs och beviljades av riksdagen med ovan antydda erinran, att större sparsamhet borde iakttagas vid denna institution. Då enligt min väl grundade erfarenhet större sparsamhet icke kan iakttagas och ej någon minskning i institutionens verksamhet bör ifrågakomma, har jag endast att under åberopande av vad som tidigare och nu anförts förnya min hemställan, att institutionens ekonomi måtte tryggas genom dels anslag på tilläggsstat för år 1922 med 7,000 kronor, dels förhöjning från och med år 1923 i det ordinarie anslaget från 5,500 kronor till 12,200 kronor. Från detta belopp skulle emellertid avdragas 2,000 kronor, som kunna anses tillgodosedda genom de höjda studieavgifterna, därest denna höjning av universitetskanslern beslutas. Skulle universitetskanslern däremot finna betänklighet mot så väsentlig höjning i laborationsavgifterna, måste materialanslaget höjas i samma mån, som inkomsterna av laborationsavgifterna bli mindre än de av mig föreslagna.

De 7,000 kronor, som riksdagen år 1922 beviljade, ej blott åtgingo fullständigt för täckande av 1921 års brist, utan visade sig bristen i själva verket vara ytterligare ungefär 2,500 kronor. När jag det oaktat har begränsat min begäran om anslag för år 1922 till 7,000 kronor, har jag räknat med kanslerns medgivande att åtminstone för någon tid få tillgodoföra institutionen höjda laborationsavgifter av de studerande. 1922 års materiellanslag, 5,500 kronor, jämte hittills influtna laborationsavgifter, skulle redan vara uttömt, därest alla räkningar hade betalats. I samförstånd med kamreraren har jag måst vidtaga den anordning, att hos större furnisörer anhålla om anstånd med räkningars betalande intill dess att medel bliva disponibla. Endast på detta sätt kunna medel innehållas för de utgifter, som äro oundgängliga, om institutionen överhuvud skall kunna hållas öppen (för avlöning åt städerska, renhållningsutgifter i övrigt, belysning, sprit, telefoner o. dyl.).

Sundberg anhåller alltså dels om förhöjning av det ordinarie materiellanslaget från 5,500 kronor till 12,200 kronor eller eventuellt mindre i mån av förhöjning av laborationsavgifterna, dels ock om anvisande av ett anslag å 7,000 kronor till täckande av förutsedd brist för år 1922. Lärarkollegiet ansluter sig till Sundbergs förslag.

Med skrivelse den 23 augusti 1922 överlämnar kanslern handlingarna i ärendet till Kungl. Maj:t och hemställer, under framhållande av önskvärdheten och behovet av den ifrågasatta anslagshöjningen och det begärda förstärkningsanslaget, om proposition till riksdagen i enlighet med ovanberörda förslag, varvid det ordinarie anslaget föreslagits till 12,200 kronor. Kanslern anför dessutom:

För att åtminstone i någon mån råda bot i det bekymmersamma läge, institutionen, främst på grund av det ordinarie materiellanslagets knapphet, iråkat,

[101.]

har kanslersämbetet på lärarkollegiets förslag, om också med stor tvekan, nödgats vidtaga en väsentlig förhöjning av de laborationsavgifter, som av de medicine studerandena erläggas vid institutionen. Därest det ordinarie materiellanslaget höjes, på sätt kanslersämbetet hemställt, är det kanslersämbetets livliga förhoppning att bliva i tillfälle att åter sänka dessa laborationsavgifter, vilka utan tvivel äro för de studerande mycket betungande.

Slutligen får kanslersämbetet fästa uppmärksamheten därpå, att enligt institutionens föreståndarens framställning behov av tilläggsanslag föreligger för täckande av brist jämväl för förra halvåret 1923, nämligen till ett belopp motsvarande hälften av den begärda ökningen av årsanslaget, eller alltså 3,350 kronor. Då emellertid lärarkollegiet icke ansett sig böra anhålla om täckande av jämväl denna brist, finner sig kanslersämbetet åtminstone för närvarande sakna anledning att härom göra någon framställning.

Patologiska institutionens ekonomiskt bekymmersamma ställning synes mig hava erhållit en tillfyllestgörande skildring i professor Sundbergs i det föregående återgivna skrivelse. Den där avvägabragta utredningen pekar ovedersägligen hän på en höjning av det ordinarie materiellanslaget. Att jag dock icke under nuvarande förhållanden ansett mig böra förorda en dylik anordning beror huvudsakligen därpå, att man ännu så länge saknar fasta utgångspunkter för mera bestämda beräkningar. De senare åren med deras abnorma prissförhållanden torde icke lämpligen kunna tjäna till ledning. I avseende å den nu anmälda bristen å 7,000 kronor för år 1922 torde någon erinran icke vara att framställa. Jag hemställer alltså, att densamma föreläggas riksdagen för att genom särskilda anslagsmedel täckas.

Departementschefen.

Under åberopande av vad sålunda förekommit tillstyrker jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 anvisa följande *extra* anslag, nämligen

dels till täckande av här förut omförmälda, under år 1921 uppkomna brister i karolinska institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för patologisk-anatomiska institutionen, hygieniska institutionen, farmakologiska institutionen och medicinska kliniken ett belopp av 2,928 kronor;

dels till täckande av under år 1921 uppkommen merkostnad för polikliniken för barnsjukdomar i Stockholm ett belopp av 728 kronor under villkor att Stockholms stad för ändamålet tillskjuter lika stort belopp;

dels ock till täckande av för år 1922 beräknad brist i det ordinarie reservationsanslaget till materiell m. m. för patologisk-anatomiska institutionen ett belopp av 7,000 kronor.

Tandläkarinstitutet.

[102.]
Tandläkar-
institutet.

37. **Tandläkarinstitutet.** I riksstaten för år 1922 var för tandläkarinstitutet uppfört ett ordinarie förslagsanslag, högst 32,850 kronor. Anslaget är i övergångsbudgeten för förra halvåret 1923 upptaget med halva nämnda belopp eller således med 16,425 kronor. Någon annan ändring i avseende å detta anslag är ej erforderlig, än att det i riksstaten för instundande budgetår bör upptagas utan särskild anslagsbeteckning.

Jag hemställer därför, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att i riksstaten utan särskild anslagsbeteckning upptaga det *ordinarie* anslaget till tandläkarinstitutet med oförändrat årsbelopp, 32,850 kronor.

[103.]
Inredning
och utrust-
ning av tand-
läkarinstitu-
tets nya loka-
ler m. m.

38. **Inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler m. m.** På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1922 års riksdag att till inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler bevilja ett belopp av 200,000 kronor samt därav anvisa på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Vid anmälan av det förslag, som låg till grund för riksdagens förenämnda beslut (proposition nr 194), lämnade jag en redogörelse för det läge, vari frågan rörande tandläkarutbildningen för närvarande befinner sig. Under hänvisning i övrigt till vad jag då anförde, tillåter jag mig nu återgiva huvudragen av frågans behandling.

Sedan i slutet av år 1917 framställning inkommit till Kungl. Maj:t med yrkande att tandläkarinstitutet med det snaraste måtte så utvidgas, att årligen ett betydligt större antal tandläkare än vad då var fallet kunde där utexamineras, och att därvid bestämd hän-syn toges till den ytterligare utökning av elevantalet, vilken en sakkunnig utredning kunde komma att påvisa såsom i framtiden

erforderlig, bemyndigades genom beslut den 20 juni 1918 dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för utredning rörande tandläkarinstitutets utvidgning och omorganisation av tandläkarundervisningen jämte därmed sammanhängande frågor. De sålunda tillkallade sakkunniga avgåvo den 27 december 1920 utlåtande i ämnet, innefattande förslag till omorganisation av tandläkarundervisningen genom upprättande av en tandläkarhögskola. Detta förslag blev sedermera utremitterat till olika myndigheter, vilka numera avgivit yttranden över sagda förslag. [103.]

Emellertid hava de lokala förhållandena sedan länge lagt en hämsko på undervisningens rationella ordnande. Redan år 1908 uppdrog Kungl. Maj:t åt tandläkarinstitutets lärarråd att i samverkan med dåvarande överintendentsämbetet söka utreda institutets byggnadsfråga. Sedan under de följande åren upprepade försök gjorts att finna plats för en avsedd nybyggnad men planerna på förvärvande av en ny lokal av skilda anledningar måst uppgivas, framställde överintendentsämbetet år 1913 förslag om institutets inrymmande i vetenskapsakademiens förutvarande byggnad i kvarteret Grönlandet norra. I anledning härav och efter granskning av förslaget gjorde lärarrådet det uttalandet, att, då utsikt att snart få möjlighet för nybyggnad ej tycktes förefinnas, men lärarrådet ej kunde påtaga sig ansvaret att längre behålla institutet i de då förhyrda lokalerna, lärarrådet ansåg, att vetenskapsakademiens lokaler borde kunna bringas till en efter omständigheterna försvarlig anordning såsom anstalt för den sjukvård, de laboratorier och den övriga undervisning, för vilka lärarrådet ansåg sig ansvarigt.

Byggnadsfrågan.

Till om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra befintliga byggnaderna anvisade riksdagen sedermera erforderliga medel, och framgick av riksdagens i ämnet gjorda uttalanden, att riksdagen ansåg, att den nuvarande organisationen av de myndigheter, däribland tandläkarinstitutet, som skulle förläggas till fastigheten, skulle läggas till grund för lokalbehovets beräkning.

Med hänsyn därtill, att den sålunda beslutade förflyttningen av institutet skulle komma att medföra vissa kostnader i anseende å nyinredning och utrustning av de nya lokalerna, bemyndigades min företrädare i statsrådsämbetet att tillkalla två sakkunniga för att i samråd med tandläkarinstitutets lärarråd *dels* biträda bygg-

Sakkunniga.

- [103.] nadsstyrelsen vid inredningen av de för tandläkarinstitutet avsedda lokalerna inom kvarteret Grönlandet norra i Stockholm, *dels ock* — med hänsyn tagen jämväl till den ökning i elevantalet vid institutet, som kunde medgivas av ökat lokalutrymme — uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag och kostnadsberäkningar beträffande såväl erforderlig utrustning av institutets nya lokaler som eventuellt behövliga ändrade anordningar för uppehållande av undervisningen vid institutet. För ändamålet tillkallades såsom sakkunniga professorn vid karolinska institutet J. H. Åkerman och laboratorn vid tandläkarinstitutet C. A. B. Engström.

Sistberörda sakkunniga avgåvo den 21 januari 1922 sitt förslag, varvid de utgingo från att »högskolesakkunnigas» omorganisationsförslag åtminstone tills vidare icke skulle komma till utförande, utan att institutets nuvarande undervisningsplan skulle följas, varigenom en del av de inom den anvisade delen av byggnaden befintliga rummen, som alltså icke behövde komma till användning, enligt de sakkunnigas mening borde tills vidare betraktas som reservutrymmen. De sakkunniga ansågo de av dem föreslagna åtgärderna icke behöva föranleda några ökade kostnader.

Fördubbling
av elev-
antalet.

Vid anmälan av den fråga, som i ämnet förelades 1922 års riksdag, redogjorde jag utförligt för de sakkunnigas förslag. Den förutsättning, varpå detta förslag byggde, var en fördubbling av elevantalet. Man hade nämligen räknat med ett årligt antal av 60 nytillkomna elever i stället för såsom förut 30. De nya lokalerna lämnade gott utrymme för detta ökade elevantal. Den nuvarande undervisningsplanen föreskriver ett års studier i de s. k. teoretiska ämnen, i vilka kurser och undervisning meddelas genom lärare vid karolinska institutet och å dettas institutioner, och hade nämnda lärare förklarat sig oförhindrade att mottaga ett elevantal, som ökats från 30 till 60.

De nya lokalerna voro avsedda att tagas i bruk hösten 1923. Då undervisningen första året helt bedrives vid karolinska institutet och då först därefter den praktiska utbildningen under två år lämnas vid tandläkarinstitutet, måste, för att 60 elever på hösten 1923 skulle kunna begynna sin undervisning på det nya tandläkarinstitutet, motsvarande antal till de teoretiska kurserna vid karolinska institutet mottagas redan den 1 september 1922. En dylik fördubb-

ling skulle icke, beträffande de teoretiska ämnena, medföra några ökade utgifter av statsmedel, alldenstund eleverna enligt nuvarande bestämmelser själva ersätta kursgivarna vid karolinska institutet. Ej heller hade det ansetts nödvändigt, att dessa lärares antal för närvarande utökades. [103.]

I fråga om berörda fördubbling av elevantalet uttalade riksdagen, på sätt framgår av dess skrivelse nr 8 A, sid. 30, att behovet av en dylik utökning länge varit erkänt, och att riksdagen funne en dylik anordning välbetänkt.

Denna utökning av elevantalet medför emellertid vissa ökade kostnader för statsverket. Såsom framgår av ovannämnda proposition, nr 194, har en närmare redogörelse härför redan förelagts riksdagen till skärskådande. I den del, som avser beredande av medel till de nya lokalernas inredning och utrustning, framlades för 1922 års riksdag ett av de sakkunniga upprättat detaljerat förslag, slutande på en totalsumma av 300,000 kronor. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beviljade emellertid riksdagen för ändamålet ett belopp av 200,000 samt anvisade därav såsom reservationsanslag 100,000 kronor på extra stat för förra halvåret 1923. Det återstående beloppet, 100,000 kronor, synes nu böra av riksdagen äskas att utgå på extra stat för budgetåret 1923—1924.

Elevantalets fördubbling medför emellertid även ökade kostnader i form av arvoden till nya lärarkrafter för den praktiska utbildningen. Då enligt min mening framställning i denna del nu måste göras till riksdagen, anhåller jag att närmare få utveckla det härvid föreliggande behovet.

Nya lärarkrafter.

Ovanberörda sakkunniga hava i detta avseende anfört följande:

I samband med fördubbling av elevantalet synes emellertid en utökning av lärarkrafterna bli nödvändig för den praktiska utbildningen, som lämnas vid tandläkarinstitut. Undervisningen därstädes baseras till mycket stor del på personlig, individuell handledning och tillsyn. Kontrollen måste vara noggrann och uppmärksam såväl med hänsyn till patienten och eleven som det utförda arbetet. På den grund var, fränsett de ordinarie lärarna, vilkas antal synes böra förbli oförändrat, en fördubbling av övriga lärarplatser önskvärd och behövlig.

Men sådan fördubbling av de assisterande lärarnas numerär räknar förutom med fördubbling av elevantalet också med en fördubbling av patientantalet. Visserligen har antalet hjälpsökande på tandläkarinstitutet årligen tilltagit, och med de nya och väsentligt förbättrade och förstörade lokaler, som efter ombyggnaden få disponeras, komma nyssnämnda hjälpsökande förvisso att betydligt tillväxa i

[103.]

antal och så småningom kanske flerdubblas i förhållande till nuvarande patientantal; men att redan från början räkna med en så väsentlig ökning som en fördubbling av patientantalet, synes sakkunniga osäkert. Därför anse vi riktigt och klokt att till en början icke helt fördubbla de nuvarande assisterande lärarnas antal utan föreslå ett något mindre än det dubbla, helst som framtida utökning, om sådan skulle bli erforderlig och väl motiverad, icke hos statsmakterna torde möta oöverkomligt motstånd.

På grund härav hava vi enats om följande:

I *tandfyllningslära* finnes för närvarande:

- 1 lärare (ordinarie),
- 1 laborator (arvode 3,000 kronor på ordinarie stat) och
- 2 assistenter (därav 1 med arvode å 900 kronor på ordinarie stat och en med arvode å 900 kronor på extra stat).

Det närmaste behovet torde kräva — förutom läraren —

- 2 laboratorer och
- 3 assistenter.

I *protéslära* finnes för närvarande:

- 1 lärare (ordinarie),
- 1 laborator (arvode 3,000 kronor på ordinarie stat) och
- 2 assistenter (därav en med arvode å 1,200 kronor på ordinarie stat och en med arvode å 1,200 kronor på extra stat).

Utökas assistentlärarnas antal till:

- 2 laboratorer och
- 3 assistenter,

torde det närmaste behovet kunna tillgodoses för undervisningen och arbetet på denna avdelning.

I *tandkirurgi* finnes:

- 1 lärare (ordinarie),
- 1 assisterande lärare (arvode 3,000 kronor på ordinarie stat) och
- 2 assistenter (därav en med arvode å 900 kronor på ordinarie stat och en med arvode å 900 kronor på extra stat).

Av dessa senare har en haft till uppgift att varannan dag sköta röntgenundersökning och fotografering samt att handleda de studerande vid den frivilliga (icke obligatoriska) undervisning, som kursvis anordnats. Förut uppbar han arvode av patient- och elevavgifter, men från och med år 1922 erhåller han vanlig assistentavlönning (900 kronor) av härför beviljade statsmedel. Behovet och användningen av röntgen växer årligen. Eleverna äro mycket intresserade av undervisningen och deltaga mangrant i densamma. Byggnadsplanen avser en särskild, rymlig och modern röntgenavdelning enligt högskolesakkunnigas plan och förslag. Om elevantalet liksom patientantalet växer och om allmänheten i allt större utsträckning kommer att begagna sig av röntgenundersökningen, synes oss en bättre och självständigare ställning än den nuvarande böra tillkomma den assistent, som sköter dessa angelägenheter. Högskolesakkunniga ha föreslagit obligatorisk undervisning, självständig avdelning och särskild lärare (föreståndare). Utan att nu upptaga dessa krav och utan att skilja röntgen från den tandkirur-

giska avdelningen anse undertecknade att ett särskilt arvode, exempelvis 1,500 kronor, borde utgå till den, som sköter röntgenavdelningen och handleder motsvarande kursdeltagare. Dessa böra samtidigt befrias från särskild avgift för dessa kurser till läraren; intjänta patientavgifter böra odelat tillfalla tandläkarinstitutets driftmedel. Röntgenassistenten bör dagligen biträda vid arbetet på tandläkarinstitutet.

Med detta avskiljande av den assistent, som sköter röntgenavdelningen, skulle, förutom läraren, i tandkirurgi behövas

1 assisterande lärare och

3 assistenter.

Den minskning i assistenternas antal i förhållande till det ovan krävda antalet från 4 till 3 på de olika avdelningarna, som vi föreslagit, betingas också därav att det kan väntas möta svårigheter att med det relativt obetydliga arvode, som nu utgår till en assistent, erhålla det dubbla antal, som samtliga lärare ansett önskvärt. Om de årligen nyexaminerade tandläkarnas antal ökas från ett trettiotal till ett sextiotal, torde det bli lättare framdeles än nu att erhålla det föreslagna och utökade antalet assistenter. Att börja med anse vi det tillräckligt att — då laboratorernas antal dubblas och särskild röntgenassistent utses — de övriga assistenternas antal ökas från 5 till 9.

Under läsåret 1923—1924 kommer antalet elever vid tandläkarinstitut att utgöras av en nytilkommen kurs på 60 och en äldre från nuvarande tandläkarinstitut överflyttad på 30—40 elever. Hela antalet kommer därför endast att uppgå till 90—100 mot 120—130, sedan två årskurser vardera å 60 inkommit på det nya tandläkarinstitutet. Under sådana förhållanden kommer det icke att vara oundgängligen nödvändigt att — då laboratorernas antal fördubblas — också assistenternas med ens utökas till här ovan föreslagna numerär. Under första läsåret 1923—1924 kan en assistent avvaras på vardera av de 3 avdelningarna. Därigenom inskränkes anställandet av nya assistenter för detta läsår till en ny assistent på tandkirurgiska avdelningen. Från 1 september 1924 behövas däremot 3 nya assistenter — en på vardera av de 3 nuvarande avdelningarna.

Med hänsyn till de nytilkommande lärarnas kompetens torde samma fordringar böra uppställas, vilka nu gälla för laboratorer och assistenter. Deras åligganden skulle väsentligen bli detsamma, som nu fullgöres av de redan anställda.

Enligt högskolesakkunnigas förslag blir det nödvändigt att för hela byggnadens räkning anställa en maskinist och en eldare. Den förre borde uppföras på tandläkarinstitutets och den senare på medicinalstyrelsens stat.

Enligt denna plan, som synes böra komma till utförande, kräves en årlig avlöning till bemälda maskinist av 2,150 kronor. Då innehavaren kan räkna på fri bostad inom den för tandläkarinstitutet avsedda delen av byggnadskomplexet, bör göras stadgat avdrag å maskinistens avlöningsförmåner.

En vaktmästare finnes anställd på nuvarande tandläkarinstitutet. Högskolesakkunniga räkna med 3 vaktmästare, för vilka bostad finnes inom nya institutet.

Att ytterligare en vaktmästare — förutom den nuvarande — blir behövlig sedan de nya och mycket förstörade lokalerna tagits i bruk, kan knappast betvivlas. Emellertid vilja vi icke för närvarande framställa fordran på ytterligare

[103.]

en vaktmästare. Men om den nuvarande efter inflyttningen skall hinna med sina göromål, kan man icke rimligtvis begära att han även skall kunna sköta portvaktssysslan. Hans hustru eller annan familjemedlem kan betros härmed. Dessutom behövs dylik hjälp även för skötseln av en hos vaktmästaren insatt telefon, som under expeditions- och mottagningstiderna, vid lärarrådets sammanträden, under inspektors eller den för skrivgöromål biträdande kassörskans närvaro på expeditionen bör ha sin plats därstädes, men i övrigt skötas av vaktmästarens biträde för besvarande av förfrågningar o. s. v. från allmänheten. Härför synes ett årligt arvode av 300—400 kronor böra lämnas. Under nuvarande skäligen oberäkneliga förhållanden rörande det blivande tandläkarinstitutets första år, anse vi emellertid att i avvaktan på de krav på ökad vaktmästarhjälp, som erfarenheten kan giva, även frågan om ersättning för portvaks- och telefonskötsel får anstå, så mycket hellre som inkomsterna av det ökade antalet elev- och patientavgifter torde möjliggöra att ifrågavarande ersättning tills vidare utgår ur institutets driftinkomster.

Efter att hava berört behovet av en kassörska, vilken skulle avlönas av medel, som inflöte genom tandläkarinstitutets verksamhet, hava de sakkuniga vidare anfört:

Kostnaden för här ovan omtalad personal, som skulle bli behövlig för undervisningens uppehållande på den ombyggda och med hänsyn till elevantalet fördubblade undervisningsanstalten, synes böra utgå på extra stat i form av arvoden, som tills vidare torde böra begäras årligen. Dessa befattningshavare böra sålunda endast erhålla årsförordnanden. Förordnandet utgår från 1 september 1923 respektive 1924.

Nyttillkommande arvoden åt ifrågavarande befattningshavare bli sålunda:

1 laborator i protéslära	kronor	3,000: —	
1 » i tandfyllningskonst	»	3,000: —	
1 assistent i protés	»	1,200: —	(1924)
1 » i tandfyllning	»	900: —	(1924)
1 » i tandkirurgi	»	900: —	
1 » i tandkirurgi	»	900: —	(1924)
1 röntgenassistent	»	1,500: —	
1 maskinist	»	2,150: —	

Summa kronor 13,550: —

Därav 10,550 kronor från 1 september 1923 och ytterligare 3,000 kronor från 1 september 1924.

Högskolesakkunniga lämna i sitt avgivna utlåtande detaljerade och preciserade uppgifter angående de tider, under vilka varje kategori av lärare bör närvara vid och deltaga i arbetet på undervisningsanstalten. Samtidigt med att ett nytt institut tages i bruk och elevernas samt lärarnas antal ökas, synes det oss vara lämpligt och nödvändigt att uppdelat och bestämma de tider under vilka såväl lärarna som laboratorerna, assisterande läraren och assistenterna böra vara närvarande och deltaga i undervisningen och sjukvården på tandläkarinstitutet.

I överensstämmelse med vad som nu äger rum böra lärarna — förutom föreläsnings- och examinationsåliggandena — deltaga i arbetet under minst 2 timmar (3 timmar) varje veckodag. Samma fordran bör även uppställas beträffande laboratorernas, den assisterande lärarens och assistenternas tjänstgöring på institutet.

Vidare hava de sakkunniga berört frågan om införande av sommarmottagning på protés- och tandfyllningsavdelningarna, varvid såväl lärarna som sista årets tjänstgörande skulle indelas på föreslaget sätt för att sköta sjukvården under sommarferierna. Då jämväl denna fråga synes vara av betydelse vid bedömande av behovet av ökade lärarkrafter, vill jag redogöra för de sakkunnigas härutinnan gjorda uttalanden.

De sakkunniga anföra:

Här berörda utökning av tandläkarinstitutets lärarpersonal ger oss anledning påpeka ett förhållande, som synes oss vara synnerligen viktigt och som kan och bör rättas i samband med ifrågavarande utökning av lärarnas antal.

Tandläkarinstitutet är icke blott en undervisningsanstalt: det är dessutom en sjukvårdsinrättning, vars betydelse blir större för vart år, som går, och vars insats såsom hjälpgivande med allt fog kan och bör utvidgas, då väsentligt förstörade och förbättrade lokaler framgent möjliggöra detta.

För att institutets sjukvårdsverksamhet icke skall fullkomligt upphöra under sommarferierna, mottagas patienter året om på den tandkirurgiska avdelningen. De akuta och smärtsamma tandåkommor, som kräva omedelbar hjälp, kunna alltså bli behandlade därstädes även under sommarferierna. Till den ändan åligger det de tre lärare, som nu äro anställda på den tandkirurgiska avdelningen, att en månad vardera sköta morgonpolikliniken. Lärarna på denna avdelning ha kort tjänstgöringstid dagligen: endast mellan klockan 9—11. Därefter ha de inga undervisnings- eller sjukvårdsåligganden för tandläkarinstitutet. Under sådana förhållanden kan en tvåmånaders sommarledighet för dessa lärare anses vara tillfyllest och sommartjänstgöringen kompensera den korta dagliga tjänstgöringen under terminerna.

På de bägge övriga avdelningarna, för protés och tandfyllning, har ingen sjukvårdsverksamhet förevarit under nämnda tid, utan dessa avdelningar ha varit stängda under sommarferierna. Visserligen ha där anställda laboratorer under somrarna anordnat frivilliga och särskilt betalda feriekurser under en eller annan månad för de tjänstgörande, som anmält sig därtill; men ett fortlöpande dagligt sjukvårdsarbete har där icke förekommit. Nu anse vi emellertid det vara synnerligen behöfligt att framdeles även dessa avdelningar hållas öppna för hjälpsökande under sommarferierna i likhet med vad som ägt och äger rum på den tandkirurgiska avdelningen; detta icke minst av den anledningen att institutet vid höstterminens början skall äga tillgång till för undervisningen tillräckligt patientantal och att vid vårterminens slut intet plötsligt avbrott skall äga rum i patientbehandlingen på dessa avdelningar. Endast på sådant sätt kan en verklig

[103.]

och genomförd tandvård lämnas under hela året, endast på detta sätt kunna konserverande och ersättningsarbeten komma de patienter till godo, som under sommarferierna äro i behov därav.

Om sålunda både protés- och tandfyllningsavdelningarna hålles öppna 2—3 timmar under sommarferiernas veckodagar kan allmänhetens skäligen fordran på modern och fullgod behandling bli förverkligad.

Beträffande tillämpningen anse vi, att om de assisterande lärarnas antal ökas på sätt, som föreslagits, så bör tjänstgöringen under sommarferierna fördelas på det sätt, att läraren och bägge laboratorerna, vardera med biträde av en assistent, åläggas att under en månad från 1 juni till 1 september sköta mottagningen och behandlingen av hjälpsökande å respektive avdelningar.

Visserligen kommer genom en sådan anordning de nuvarande lärarnas på dessa avdelningar sommarledighet att minskas med en månad årligen. Några formella hinder för en utsträckning av deras praktiska tjänstgöring på sätt som här föreslagits torde icke finnas på grund av fullmaktens, respektive förordnandets ordalydelse, och en sommarledighet på två månader torde kunna anses tillräcklig. För de nytillkommande, nu föreslagna lärarna kan här ifrågavarande åliggande utan vidare föreskrivas.

Minskningen av de nuvarande lärarnas på dessa avdelningar sommarferier med en månad torde i någon mån motvägas därav att de nya och utvidgade samt bättre och bekvämare utrustade lokalerna i stor utsträckning göra de egentliga sjukvårdsuppgifterna både angenämare och lättare än förut varit möjligt inom tandläkarinstitutets nuvarande lokaler. För övrigt torde sällan om någonsin de universitetslärare, som förutom undervisning även ha praktisk sjukvårdsverksamhet, kunna räkna på en längre sommarledighet än två månader om året. Under sådana förhållanden synes oss icke heller lärarna vid tandläkarinstitutet kunna göra anspråk på mer än två månaders sommarferier.

Vad undervisningen under sommarferierna beträffar torde laboratorerna, respektive assisterande läraren i tandkirurgi, liksom förut äga att under sin tjänstgöringsmånad anordna feriekurser mot särskild ersättning av deltagarna.

Angående de studerandes tjänstgöring under sommarmånaderna vilja vi föreslå följande.

Endast sista årets tjänstgörande böra deltaga i det sjukvårdsarbete, som därunder pågår. Tandläkarexamen avlägges vanligen på hösten. En del av sista årets tjänstgörande, som utfört samtliga och godkända praktiska prov för examen, brukar åtaga sig kortare vikariat för praktiserande tandläkare. Detta legitima behov av vikarier behöver icke eftersättas om sista årskursens 60 elever uppdelas på 3 grupper och vardera gruppen åläggas att under en månad biträda vid sjukvårdsarbetet på tandläkarinstitutet. Om dessa 3 grupper sedan delas i två olika lag, komma 10 tjänstgörande, nära intill examensperioden och alltså ganska förfarna, att biträda vid arbetet på protés-, respektive tandkirurgiska och tandfyllningsavdelningarna. Därigenom kan hjälp lämnas i större utsträckning än som nu är möjligt och än som kan komma till utförande om lärarna, utan tjänstgörandes hjälp, endast hade att lita till sitt eget och en assistents arbete.

I de yttranden över de sakkunnigas förslag, som avgivits av tandläkarinstitutets lärarråd, karolinska institutets lärarkollegium samt universitetskanslern, hava några erinringar i nu berörda del icke framställts. I anledning av förslaget hava vidare svenska tandläkarsällskapet och Sveriges tandläkarförbund till Kungl. Maj:t inkommit med en framställning, innehållande vissa önskemål, företrädesvis i fråga om ökat antal lärarkrafter vid institutet. [103.]

Mot det förslag till utökning av tandläkarinstitutets lärarkrafter, som av de sakkunniga framlagts, har jag icke funnit anledning till några erinringar. Det är självfallet, att en fördubbling av elevantalet måste vid den individuella handledning, som denna utbildning kräver, medföra en väsentlig förstärkning av lärarkrafterna, och förslaget, sådant det föreligger, synes mig vara måttfullt avvägt, på samma gång det tager behörig hänsyn till det successiva behovet. Ej heller mot de föreslagna arvodesbeloppen torde någon anmärkning böra framställas, då desamma anpassa sig efter redan förut utgående arvoden; givetvis böra därå tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg utgå efter sedvanliga regler. Däremot kan jag icke biträda förslaget om anvisande av medel för avlönande av en maskinist. Då byggnaden i kvarteret Grönlandet norra är avsedd att inrymma, förutom tandläkarinstitutet, jämväl andra statsinstitutioner, torde, i likhet med vad i andra dylika fall äger rum, byggnadsstyrelsen såsom vice-värd ombesörja fastighetens uppvärmning samt därav föranledda utgifter, inklusive kostnaderna för erforderlig personal, debiteras de olika institutionerna efter skälig fördelning i förhållande till omfattningen av innehavda lokaler.

Departementschefen.

Det belopp som erfordras för nya lärarkrafter från den 1 september 1923, skulle, såsom framgår av vad jag i det föregående anført, utgöra 8,400 kronor. Härtill bör man lägga de arvoden till assistenter i tandkirurgi, å protés-laboratoriet och å tandfyllningslaboratoriet å respektive 900, 1,200 och 900 kronor för år, vilka av riksdagen de senare åren anvisats å extra stat. Det totalbelopp, vilket alltså skulle för budgetåret 1923—1924 erfordras till förstärkning av tandläkarinstitutets lärarkrafter, skulle uppgå till 11,400 kronor. Beloppet bör utgå såsom extra anslag, och lärar sedermera böra av Kungl. Maj:t fördelas i enlighet med ovanberörda förslag. Uppförande å ordinarie stat av sagda arvoden synes mig kunna an-

- [103.] stå till nästa budgetår, då enligt planen en ytterligare förstärkning av lärarkrafterna synes böra vidtagas.

Disposition
av elevavgif-
terna.

I detta sammanhang anser jag mig även något böra beröra frågan om elevavgifterna vid tandläkarinstitutet. Det gäller nämligen frågan om rätt att oavkortat använda elevavgifterna för uppehållande av institutets drift. För att kunna bedöma denna fråga torde det vara nödvändigt att äga kännedom om, huru de ekonomiska förhållandena vid tandläkarinstitutet gestalta sig. Jag hänvisar i övrigt till föregående riksdagshandlingar i ärendet, särskilt till punkt 125 i bilagan åttonde huvudtiteln till statsverkspropositionen år 1918 samt Kungl. Maj:ts proposition nr 295 till 1920 års rikslag, och inskränker mig därför nu till några kortfattade upplysningar.

Tandläkarinstitutet grundar sin verksamhet på medel, som från olika håll och för olika ändamål tillflyta detsamma. Av statsmedel utgå till institutet ordinarie och extra anslag, uteslutande avsedda att användas till bestridande av avlöningar åt lärare m. fl. Det ordinarie anslaget har karaktär av förslagsanslag, högst, beroende därpå, att enligt riksdagens beslut vid tandläkarinstitutets upprättande kostnaderna för institutet i första hand skola bestridas med elevernas avgifter. Dessa avgifter, däri inberäknad en anmälningsavgift för tandläkarexamen, som tillförne utgått med 50 kronor men numera, enligt kungörelsen den 26 november 1920 (nr 767) höjts till 75 kronor, få enligt riksdagens beslut för fullständigt genomgången kurs ej understiga 605 kronor. Av berörda avgifter får enligt riksdagens medgivande visst belopp användas till hyra av lokal för poliklinik och laboratorium, till lokalens uppvärmning och belysning m. m. samt till materiell. Uppstår härefter överskott å elevavgifterna, skall detsamma inlevereras till statskontoret för minskande av statens kostnader för institutet.

Det belopp, som av elevavgifterna skulle få utgå till lokalhyra m. m., utgjorde ursprungligen högst 5,800 kronor för år. Efter att två gånger hava höjts bestämdes detsamma att från och med år 1910 utgå med 14,000 kronor. Men även detta belopp visade sig efter någon tid vara otillräckligt. Under åren 1915, 1916 och 1917 togos nämligen elevavgifterna i större utsträckning än som medgivits i anspråk för uppehållande av institutets verksamhet. Riksdagen lät på särskilda av Kungl. Maj:t gjorda framställningar bero vid de sålunda skedda

överskridandena. Sedermera har riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts framställningar medgivit förhöjning av den andel av elevavgifterna, vilken direkt finge disponeras för institutets behov, nämligen dels genom beslut år 1918, gällande vartdera av åren 1918 och 1919, med 7,000 kronor utöver omförmälda 14,000 kronor, dels genom beslut år 1920, gällande vartdera av åren 1920 och 1921, med 10,000 kronor utöver sagda 14,000 kronor. Slutligen har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, medgivit, att under åren 1921 och 1922 hela beloppet av inflytande elevavgifter finge i mån av behov användas till lokalhyra m. m.

Frågan är nu, huruvida ett motsvarande medgivande från riksdagens sida är erforderligt för år 1923. Ovanbemälda sakkunniga hava i sitt betänkande berört institutets ekonomiska förhållanden och gjort vissa beräkningar rörande inkomster och utgifter, vilka beräkningar självfallet äro ytterst approximativa, då någon erfarenhet icke finnes att bygga på och det är omöjligt att i allo bedöma förhållandena, sådana de kunna gestalta sig sedan institutet inflyttat i sina nya lokaler. Jag tillåter mig nu allenast hänvisa till vad de sakkunniga härom yttrat (sid. 16—20 i Kungl. Maj:ts proposition nr 194 till 1922 års riksdag). De sakkunnigas beräkningar avse emellertid tiden från och med år 1924, då de nya lokalerna tagits i bruk och verksamheten där kommit i gång. Vad angår det återstående året dessförinnan, anser jag, att man i stort sett kan räkna med förhållanden, som i det närmaste överensstämma med den ekonomiska ställningen för år 1922. Jag har från karolinska institutets kamrerarkontor mottagit en approximativ beräkning av tandläkarinstitutets inkomster och utgifter för år 1922, så lydande:

Inkomster.

Termins- och examensavgifter	kronor 42,000: —
Patientavgifter	» 41,500: —
Garderobsavgifter	» 1,500: —
Stockholms stads bidrag	» 5,000: —
Summa kronor	90,000: —

Utgifter.

Avlöning	kronor 5,960: —
Hyra	» 18,500: —
Lokalens underhåll	» 5,000: —
Bränsle	» 5,500: —

[103.]	Gas och elektricitet	kronor	6,500: —
	Vattenavgiften	»	200: —
	Tvätt och inköp av handdukar	»	5,040: —
	Städning	»	6,000: —
	Instrument och förbrukningsartiklar	»	9,000: —
	Materiel för verksamheten	»	20,000: —
	Förbandsmateriel och medicin	»	5,000: —
	Telefonavgifter	»	1,000: —
	Trycksaker	»	2,300: —
			Summa kronor 90,000: —

Visserligen finnes å nämnda utgiftssida en post, som beträffande år 1923 kommer att väsentligt reduceras, nämligen posten till hyra. Å andra poster för år 1923 torde man emellertid böra beräkna väsentligt högre siffror, exempelvis till bränsle, gas och elektricitet, vattenavgifter m. fl. ändamål, där en ökning av utgifterna betingas av de utvidgade lokaler, institutet får till sin disposition. Då det följaktligen för närvarande är omöjligt att göra några säkra beräkningar, men all sannolikhet talar för att institutets ekonomiska förhållanden komma att i stort sett för år 1923 ställa sig på liknande sätt som beträffande år 1922, synes mig försiktigheten bjuda, att medgivande utverkas av riksdagen, att jämväl under år 1923 hela beloppet av inflytande elevavgifter må i mån av behov användas till lokalhyra, uppvärmning och belysning, materiell m. m.

Hur denna fråga lämpligen bör ordnas från och med år 1924, torde få bli en senare angelägenhet, som sedermera synes böra föreläggas riksdagen i samband med förslag till ny stat för institutet. Möjligt är, att man med erfarenhet från de senare månaderna av år 1923, då institutet fått träda i verksamhet i sina nya lokaler, kan vinna en antaglig beräkningsgrund för klarläggande av dess framtida årliga budget.

Till sist vill jag allenast erinra, att vid bifall till de sakkunnigas förslag rörande nya lärarkrafter och sommarmottagning å vissa avdelningar samt måhända jämväl av andra anledningar ändringar torde erfordras i den av Kungl. Maj:t utfärdade stadgan för tandläkarinstitutet.

Under återopande av vad jag sålunda anført hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

dels av det utav riksdagen till inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler be-

viljade anslaget å 200,000 kronor för budgetåret 1923—1924 anvisa såsom *extra* reservationsanslag återstående beloppet, 100,000 kronor;

dels till förstärkning av tandläkarinstitutets lärarkrafter för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av 11,400 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas enligt av mig ovan framställt förslag;

dels ock medgiva, att under år 1923 hela beloppet av inflytande elevavgifter vid tandläkarinstitutet må i mån av behov användas till hyra av lokal för poliklinik och laboratorium, till lokals uppvärmning och belysning m. m. samt till materiell.

Serafimerlasarettet.

39. **Serafimerlasarettet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten upptaga

[104.]

Brist i serafimerlasarettets räkenskaper.

dels serafimerlasarettets *ordinarie* anslag till understöd och ersättningar med oförändrat årsbelopp, 120,000 kronor;

dels ock lasarettets *ordinarie* anslag till inrättningen för sjukas behandling med elektricitet likaledes med oförändrat årsbelopp, 750 kronor.

40. **Ökade medel till uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet.** Till täckande av år 1917 uppkommen samt för 1918 motsedd brist i serafimerlasarettets räkenskaper anvisade 1918 års lagtima riksdag ett förslagsanslag, högst 468,097 kronor, varav till täckande av den för år 1918 motsedda bristen avsetts ett belopp av 200,000 kronor. Härjämte anvisades genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 november 1918 från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter ett belopp av 350,000 kronor till täckande av ytterligare motsedd brist i lasarettets räkenskaper för år 1918, vadan sålunda hela det för sist-

[105.]

Ökade medel till uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet.

[105.] nämnda år för angivna ändamål tillgängliga beloppet uppgått till 550,000 kronor.

För enahanda ändamål anvisade dels 1919 års riksdag på tilläggsstat för samma år ett förslagsanslag, högst 550,000 kronor, dels ock 1920 års riksdag på tilläggsstat för samma år till täckande av den brist, som beräknades hava uppkommit i serafimerlasarettets räkenskaper för år 1919 — utöver av riksdagen tidigare för ändamålet anvisade medel — ett belopp av 30,000 kronor samt till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för år 1920 ett belopp av 450,000 kronor.

Under åttonde huvudtiteln föreslog Kungl. Maj:t 1921 års riksdag att anvisa på tilläggsstat för år 1921 dels till täckande av den brist, som beräknades hava uppkommit i serafimerlasarettets räkenskaper för år 1920 — utöver av riksdagen tidigare för ändamålet anvisade medel — ett belopp av 145,000 kronor, dels ock till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för år 1921 ett belopp av 500,000 kronor. Riksdagen nedsatte emellertid det sistnämnda beloppet och anvisade för omförmälda ändamål respektive 145,000 och 345,000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts förslag medgav 1922 års riksdag, att uppkommande besparingar å anslagen på tilläggsstat för år 1921 till täckande av brister i räkenskaperna för åren 1920 och 1921 finge användas till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för år 1922 samt beviljade på tilläggsstat för år 1922 för sist angivna ändamål ytterligare ett förslagsanslag, högst 165,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har direktionen över serafimerlasarettet hemställt dels om medgivande att till täckande av motsedd brist i lasarettets räkenskaper för förra halvåret 1923 måtte få användas uppkommade besparing å anslaget på tilläggsstat för år 1922 till täckande av brist i lasarettets räkenskaper för sistnämnda år, dels ock att till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 måtte anvisas ett förslagsanslag, högst 189,000 kronor.

Till stöd härför anför direktionen i sin skrivelse följande:

Ehuru lasarettets utgifter under de senare åren minskats och kunna väntas ytterligare sjunka, torde brist i räkenskaperna fortfarande vara att motse, åtminstone för de närmast kommande åren. I bilagd tablå över utgifter och inkomster har bristen för tiden 1 januari—30 juni 1923 beräknats till 95,000 kronor och för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 till 189,000 kronor.

För förra halvåret 1923 torde något nytt anslag icke vara erforderligt, under förutsättning att direktionen får använda å anslaget till täckande av brist för år 1922 uppkommande besparing.

Besparingarna å anslagen till täckande av brister i 1920 och 1921 års räkenskaper utgjorde 165,665 kronor 92 öre. De medel, som stå till direktionens förfogande för täckande av brist i 1922 års räkenskaper uppgå sålunda till 330,665 kronor 92 öre. Då bristen för år 1922 i det av direktionen antagna, huvudsakligen på beräkningar i slutet av år 1921 grundade förslaget till utgifts- och inkomststat beräknas till 244,850 kronor, torde å det för täckande av ifrågasvarande brist beviljade anslaget uppstå en behållning av omkring 86,000 kronor. Direktionen har anledning tro, att ytterligare besparing skall kunna göras. Åtskilliga ganska betydande, ej förutsedda utgifter hava visserligen uppkommit, men den härigenom föranledda ökningen motväges av minskning i andra utgifter, särskilt för kosthållet.

Beträffande utgifterna för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 torde böra anmärkas att å titeln fastighetens underhåll inräknats en till 28,000 kronor beräknad kostnad för ersättande av den stora personhissen i medicinska kliniken med två mindre hissar, varigenom skulle avhjälpas ett behov, som sedan länge gjort sig starkt gällande.

Inkomsterna hava beräknats väsentligt lägre än föregående år, beroende dels på att den ersättning för vård av medellösa sjuka, som erlägges av Stockholms stad och Stockholms läns landsting, vilken ersättning utgår med i det närmaste verkliga medeldagskostnaden, kommer att bliva lägre i samma mån som utgifterna minskas, dels på att en nedsättning av avgifterna för direkt betalande sjuka sannolikt torde få ske, dels ock på att antalet underhållsdagar, på grund av erfarenheten under den gångna delen av år 1922, ansetts böra beräknas lägre än föregående år. I fråga om nedsättning av avgifterna för direkt betalande sjuka har direktionen ansett lämpligt att avvakta de åtgärder, som i sådant hänseende må komma att vidtagas av Stockholms stad beträffande de kommunala sjukhusen.

Lasarettets utgifter och inkomster under olika poster för åren 1920 och 1921 ävensom utgifter och inkomster enligt stat för år 1922 samt enligt verkställd beräkning för tiden 1 januari—30 juni 1923 och budgetåret 1923—1924 framgå av följande, av direktionen meddelade tablå:

[105.]

Tablå över utgifter och inkomster vid serafimerlasarettet.

	1920	1921	1922	1923 ¹ / ₁ — ³⁰ / ₆	1923—24 ¹ / ₇ — ³⁰ / ₆
	Verkliga	Verkliga	Enl. stat.	Beräknade	Beräknade
<i>Utgifter.¹⁾</i>					
Balanserad brist från 1919	33,110	—	—	—	—
Läkemedel	59,546	58,428	52,500	22,000	43,000
Mineralvatten	14,110	13,431	10,500	4,750	9,500
Förbandsartiklar	49,583	33,621	30,000	15,000	30,000
Kosthåll	478,262	334,542	334,000	125,000	245,000
Avlöningar och pensioner med dyrtidstillägg	348,441	357,311	336,573	170,000	330,000
Uppvärmning och belysning . . .	401,101	150,576	115,000	55,000	110,000
Tvätt och renhållning	27,206	16,354	15,500	8,000	16,000
Kläder	54,547	35,702	36,500	18,000	35,000
Instrument och apparater	55,616	59,972	62,000	23,000	45,000
Inventarier av andra slag	44,365	31,588	26,000	12,000	24,000
Diverse för sjukvården	88,270	81,386	74,927	32,250	64,500
Fastighetens underhåll	67,613	68,741	70,000	18,000	63,000
Behållning å beviljat extra stats- anslag till täckande av brist. .	11,813	153,853	—	—	—
Summa	1,733,583	1,395,505	1,163,500	503,000	1,015,000
<i>Inkomster.</i>					
Patientavgifter, direkt betalande	346,399	333,345	355,322	120,225	240,000
Av Stockholms stad för medel- lösa	226,664	203,177	220,233	105,000	213,450
Av Stockholms stad för polikli- nik	20,800	20,800	20,800	10,400	20,800
Av Stockholms läns landsting för medellösa	369,840	344,044	176,745	100,000	207,000
Ränteöverskott	24,130	28,389	24,800	12,000	24,000
Ordinarie statsanslag	120,750	120,750	120,750	60,375	120,750
Beviljat extra d:o	480,000	345,000	—	—	—
D:o d:o d:o	145,000	—	—	—	—
Erforderligt extra statsanslag . .	—	—	244,850	95,000	189,000
Summa	1,733,583	1,395,505	1,163,500	503,000	1,015,000

¹⁾ Efter avdrag av diverse inkomster.

Statskontoret har den 11 september 1922 avgivit infordrat utlåtande i ämnet och därvid anfört följande: [105.]

Beträffande direktionens framställning rörande täckandet av den motsedda bristen i lasarettets räkenskaper för tiden 1 januari—30 juni 1923 får statskontoret, med erinran att det föreslagna tillvägagångssättet kommit till användning i fråga om täckandet av den för år 1922 beräknade bristen, tillstyrka att medgivande utverkas av riksdagen att för ändamålet anlita det å tilläggsstat för år 1922 anvisade täckningsanslaget.

Vad därefter angår frågan om täckandet av den för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 motsedda bristen i räkenskaperna får statskontoret erinra om, att spörsmålet, huruvida räkenskapsår och budgetår i allmänhet skola omfatta samma tid, ännu ej blivit slutligt avgjort. Under förutsättning emellertid att dessa år komma att sammanfalla, har statskontoret intet att erinra mot att framställning göres till riksdagen om anvisandet av medel till täckande av den motsedda bristen för nämnda tid. Rörande storleken av det anslag, som för ändamålet kan erfordras, saknar statskontoret möjlighet att yttra sig, men förutsätter att det av direktionen beräknade beloppet icke blivit för högt tilltaget — något som synes hava skett vid beräklandet av motsvarande anslag för år 1922.

Jämväl för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 är, såsom framgår av min i det föregående lämnade redogörelse, serafimerlasarettet i oundgängligt behov av ökade medel för uppehållande av sjukhusets drift. Jag har intet att erinra mot direktionens hemställan rörande sätet för täckande av den motsedda bristen i lasarettets räkenskaper för förra halvåret 1923. Beträffande direktionens framställning om anslag till enahanda ändamål för budgetåret 1923—1924, vill jag framhålla, att med hänsyn till det numera i jämförelse med år 1921 stabiliserade ekonomiska läget, man har anledning förvänta, att den beräkning, som förebragts rörande lasarettets inkomster och utgifter för ifrågavarande tidrymd, skall visa sig i huvudsak hållbar.

Departementschefen.

På grund av vad ovan anförts får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels medgiva, att uppkommande besparing å anslaget på tilläggsstat för år 1922 till täckande av brist i lasarettets räkenskaper för sistnämnda år må användas till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för tiden 1 januari—30 juni 1923,

dels ock för budgetåret 1923—1924 till beredande av ökade medel till uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 anvisa ett *extra* anslag av 189,000 kronor.

Gemensamma universitetsändamål.**[106.]**Undervis-
ning i epide-
miologi.

41. Undervisning i epidemiologi. För anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala av klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater har för vart och ett av åren 1912—1919 anvisats ett extra anslag av 6,000 kronor. Under åren 1920—1922 utgick detta anslag med ett till 9,400 kronor höjt belopp, samt utgår under förra halvåret 1923 med ett belopp av 4,700 kronor; samtliga anslag skulle användas enligt av dåvarande departementschefen vid anmälan inför Kungl. Maj:t av ärendet det 9 januari 1919 angivna grunder samt av Kungl. Maj:t i övrigt meddelade bestämmelser.

I skrivelse den 28 augusti 1922 har nu kanslersämbetet för rikets universitet, med föranledande av särskilda, utav de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium gjorda framställningar, hemställt om utverkande hos 1923 års riksdag av ett anslag för ändamålet under budgetåret 1923—1924 å 9,400 kronor.

Då detta anslagsbelopp är behövtligt jämväl för budgetåret 1923—1924, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala av klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag å 9,400 kronor, att användas enligt av vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 9 januari 1919 angivna grunder samt av Kungl. Maj:t i övrigt meddelade bestämmelser.

Utgivande av
anteckningar
efter juri-
diska föreläs-
ningar.

42. Utgivande av anteckningar efter juridiska föreläsningar. För utgivande i tryck av vederbörigen granskade anteckningar efter föreläsningar, hållna inom juridiska fakulteterna vid rikets universitet, har riksdagen under en lång följd av år, dock med vissa uppehåll, beviljat anslag på extra stat till växlande belopp. För vart och ett av åren 1917—1921 har anslaget utgått med 4,500 kronor. Föreskrifter om ifrågavarande anslags användning finnas

meddelade i kungl. brev den 30 november 1900 och den 10 november 1916.

Vid framläggande av petita till 1920 års riksdag föreslog universitetskanslern en avsevärd förhöjning av förevarande anslag, nämligen till ett belopp av 17,500 kronor. Enär det då var okänt, i vilken omfattning besparingar å tidigare beviljade anslag komme att bliva tillgängliga för ifrågavarande ändamål under år 1920, kunde denna kanslerns framställning icke vid nämnda tidpunkt föranleda någon höjning av anslaget, som jämväl för år 1921 bestämdes till 4,500 kronor. Sedermera hemställde kanslern om avlåtande till 1921 års riksdag av proposition rörande beviljande för år 1922 av ett anslag å 20,000 kronor för omförmälda ändamål. Ehuru det ej besannats, att besparingar till mera avsevärt belopp uppkommit å tidigare anslag till ifrågavarande syfte, visade det sig dock med hänsyn till de brydsamma tidsförhållandena nödvändigt att så långt som möjligt söka begränsa anslagskravet i fråga. Det belopp av 13,500 kronor eller tre gånger det före de stora prisstegringarna bestämda, som Kungl. Maj:t i överensstämmelse därmed föreslog 1921 års riksdag att bevilja för år 1922, nedsattes dock av riksdagen, så att ett anslag å 10,000 kronor anvisades för sagda syfte.

I skrivelse den 30 augusti 1921 hemställde kanslern vidare om avlåtande till 1922 års riksdag av proposition om beviljande på extra stat för förra halvåret 1923 av ett anslag å 10,000 kronor, vilken framställning utgick från ett årsbehov för år 1922 av omkring 20,000 kronor. Vid anmälan den 7 januari 1922 av åttonde huvudtitelns anslagsäskanden framhöll jag, att, då 1921 års riksdag höjt anslaget i fråga från förutvarande 4,500 kronor till 10,000 kronor för år 1922 och det med hänsyn härtill näppeligen torde böra ifrågasättas att föreslå 1922 års riksdag att skrida till ytterligare höjning av samma anslag, allraminst vid dåvarande betryckta ekonomiska läge, jag ansåg mig böra inskränka mig till att för förra halvåret 1923 förorda ett anslag för ändamålet av 5,000 kronor, vilket belopp även, i enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag, av riksdagen beviljades.

I skrivelse den 23 augusti 1922 har nu kanslersämbetet hemställt om avlåtande av proposition till 1923 års riksdag om beviljande för budgetåret 1923—1924 av ett anslag för ändamålet av 24,000 kronor. Kanslersämbetet har därvid anført, bland annat, att dessa anslag

visat sig vara av stor nytta, att behov av anslag för ändamålet med visshet torde föreligga även för budgetåret 1923—1924 samt, att döma av upplysningar, erhållna från de två fakulteternas dekaner, det erforderliga beloppet kunde antagas uppgå till sammanlagt omkring 24,000 kronor.

Departement-
schefen.

Under vissa föregående punkter har jag framhållit, hurusom den ekonomiska ställningen nödgat mig tillse, huruvida icke med utgivande i vissa fall av vetenskapliga och andra arbeten kan anstå något år, tills förhållandena medgiva sagda arbetens återupptagande. Då jag anser, att till en dylik kategori jämväl kan hänföras publiceringen av här ifrågavarande föreläsningar, har jag icke kunnat förorda, att anslag för ändamålet uppföres i riksstaten för budgetåret 1923—1924.

[107]

Tryckning av
doktorsav-
handlingar.

43. **Tryckning av doktorsavhandlingar.** Under de senaste åren hava i riksstaten varit uppförda två extra anslag såsom bidrag till kostnaderna för tryckning av doktorsavhandlingar, nämligen dels, för vart och ett av åren 1919—1922, ett reservationsanslag å 40,000 kronor för doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, dels ock, för vart och ett av åren 1921 och 1922, ett reservationsanslag å 8,000 kronor för dylika avhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg.

I fråga om fortsatt anslag för ändamålet gjordes under år 1921 framställningar från vederbörande om beredande av erforderliga medel såväl för universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet som för högskolorna i Stockholm och Göteborg. Därvid hemställde större akademiska konsistoriet i Uppsala — under framhållande av att den till Uppsala universitets förfogande stående summan av 23,000 kronor ej vore tillräcklig för att åt författarna lämna hela det författningsenliga bidraget utan att en reduktion hade måst företagas — hos kanslersämbetet för rikets universitet om utverkande av proposition till riksdagen om en ökning med 5,000 kronor av ifrågavarande statsbidrag, så att detta, för Uppsala universitets del, måtte utgå med 28,000 kronor årligen. Kanslersämbetet förklarade sig emellertid i skrivelse den 13 augusti 1921 icke finna sig övertygat om att en höjning av det dittills för ändamålet beviljade anslagsbeloppet vore av oavvisligt behov påkallad, utan inskränkte sig till att hemställa om avlåtande av proposition till 1922 års riks-

dag om beviljande för ändamålet på extra stat för förra halvåret 1923 av ett anslag av 20,000 kronor till fördelning mellan universiteten och karolinska institutet enligt härför gällande grunder. I anledning av de från högskolorna i Stockholm och Göteborg i motsvarande syfte gjorda framställningarna hemställde kanslersämbetet i skrivelse den 24 oktober 1921 om avlåtande av proposition till 1922 års riksdag om beviljande på extra stat för förra halvåret 1923 av ett anslag å 4,000 kronor för ifrågavarande ändamål. [107.]

Då emellertid de i riksstaten för år 1922 uppförda anslagen för nu ifrågavarande ändamål avsågo doktorsavhandlingar, som komme att under år 1922 ventileras vid vederbörande högskolor, och anslagen därför icke komme att utdelas förr än i början av år 1923, blevo i enlighet med min därom gjorda hemställan inga medel för ändamålet upptagna i övergångsbudgeten för förra halvåret 1923.

Från vederbörande vid universiteten och högskolorna hava nu förnyade framställningar gjorts om beredande av anslag för ändamålet under budgetåret 1923—1924. I skrivelse den 23 augusti 1922 har kanslersämbetet hemställt om avlåtande av proposition i ärendet till 1923 års riksdag och därvid anført, bland annat, att anslag för ändamålet fortfarande vore i hög grad av behovet påkallat.

Statsbidrag till tryckning av akademiska avhandlingar utgår för närvarande (kungörelsen den 27 november 1919) på grund av ansöknings i varje särskilt fall. Sådant bidrag beviljas *dels* i form av ersättning för det antal exemplar av disputationsavhandlingen ifråga, som skall utdelas eller avlämnas enligt statuterna för universiteten och stadgan för karolinska institutet, varvid ersättningen utgår med det belopp, som enligt föredetta räkningar motsvarar den ökning i utgifter, vilken framställandet i tryck av nämnda exemplar föranlett och varvid dock ersättningen i intet fall får utgå med högre belopp än 200 kronor för varje avhandling, *dels ock*, sedan ersättning av sagda slag beviljats i form av understöd med det belopp, som motsvarar skillnaden mellan kostnaden för avhandlingens framställande i tryck och sammanlagda beloppet av överflödiga typografiska utgifter, ersättning, som, enligt vad ovan sagts, blivit tillerkänd sökanden, samt utgifter, som kunna ha bekostats av annan än sökanden själv, varvid understöd likväl ej må utgå med mera än tio gånger det belopp, som av sagda skillnad i medeltal belöper på varje

Departementschefen.

ark av avhandlingen. Är det tillgängliga anslaget otillräckligt för att medgiva understöd till ovannämnda omfång, skall det mellan de understödsberättigade fördelas i förhållande till skillnadsbeloppet, i den mån detta icke överstiger det angivna maximiunderstödet. I intet fall må för en och samma avhandling sammanlagda beloppet av understöd utav sistberörda art och ersättning för till vetenskapliga institutioner överlämnade avhandlingsexemplar överstiga 1,500 kronor.

Enär tryckningskostnaderna sedan det år — 1919 — för vilket nu berörda anslag först utgått, nedgått i avsevärd mån, förordar jag, att en nedsättning sker i detsamma. Å andra sidan torde det böra uppmärksammas, att svårigheterna att erhålla bidrag till studiekostnader och uppehälle hava i ansenlig grad vuxit i samband med penningvärdets stegring. Det torde fördensskull föreligga anledning att framgå med stor varsamhet vid nedsättningen av ifrågavarande anslag, då de omständigheter, som föranlett dess tillkomst, i huvudsak alltjämt kunna sägas föreligga. Jag anser mig emellertid böra tillstyrka, att detta anslag på respektive poster minskas med en fjärdedel av den summa, som förut årligen för ändamålet beviljats.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 anvisa såsom särskilda *extra* reservationsanslag att utgå enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser,

dels såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet ett belopp av 30,000 kronor,

dels ock såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg ett belopp av 6,000 kronor.

[108.]

Kurser i
skyddskopp-
ympning.

44. **Kurser i skyddskoppympning.** För uppehållande av kurser i skyddskoppympning vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet har sedan år 1919 utgått medel å extra stat. För år 1922 utgjorde anslaget 1,000 kronor samt utgår för förra halvåret 1923 med 500 kronor.

Vederbörande hava nu gjort framställning om beredande av motsvarande anslag på extra stat för budgetåret 1923—1924. I en-

lighet med universitetskanslerns hemställan tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till arvoden å 100 kronor åt biträdande läkare samt till kostnader för materiell m. m., 25 kronor, vid en var av två kurser i skyddskoppympning vid vartdera av universiteten i Uppsala och Lund samt vid en var av fyra dylika kurser vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 1,000 kronor.

45. **Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer.** I samband med reglering av docentinstitutionen vid universiteten samt karolinska institutet anvisade riksdagen, på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, på extra stat för år 1920 ett belopp av 2,500 kronor till ersättning för opposition å disputationsavhandling åt person, som icke tillhör vederbörande universitets eller karolinska institutets lärarkår. Beloppet beräknades med 1,000 kronor för vartdera universitet och 500 kronor för karolinska institutet. Samma belopp har anvisats för ändamålet jämväl för åren 1921 och 1922 under det att för förra halvåret 1923 anvisats hälften av detta belopp eller 1,250 kronor.

[109.]
Ersättning åt
vissa oppo-
nenter vid
disputa-
tioner.

Enligt den 19 december 1919 meddelade bestämmelser för detta anslags utgående äger opponenter av ifrågakommande slag, att åtnjuta dels ersättning med belopp, uppgående till högst 300 kronor, dels ock, därest han icke vore bosatt å ort, där disputationsakten äger rum, resekostnads- och traktamentsersättning i enlighet med de för tredje klassen i gällande resereglemente givna bestämmelser. Vidare skall vid varje kalenderårs slut vederbörande akademiska myndighet avgiva förslag beträffande de ersättningsbelopp, vilka ansåges böra ifrågakomma vid under året ifrågakomna disputationsakter. Dessa förslag skulle överlämnas till prövning av universitetskanslern, som ägde att från ifrågakommande anslag anvisa erforderliga medel. Visade det sig, att tillgängliga medel ej medgäve ersättningsbeloppens utgående enligt de kanslern underställda förslagen, ägde kanslern att vidtaga sådana jämkningar eller proportionella minskningar däri, som påkallades av ersättningsbeloppens hållande inom ramen för vederbörande anslag.

Departement-
schefen.

Anslagsmedel böra enligt min mening fortfarande stå till förfogande för tillgodoseende av de krav utav ifrågavarande art, som kunna komma att framställas. Emellertid torde detta anslag icke behöva tillmätas med det belopp, som hittills beviljats för ändamålet. Det må nämligen anmärkas, att för åren 1920 och 1921 framställning ej gjorts om utdelande av ersättning av nu berörda slag. Anslagsbeloppet torde därför kunna nedsättas med 1,000 kronor i förhållande till den summa, som hittills utgått.

Jag tillstyrker, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att till ersättning för opposition å disputationssavhandling åt person, som icke tillhör vederbörande universitets eller karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkår, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av 1,500 kronor.

46. Resestipendier åt lärare vid universiteten och karolinska institutet. Sedan många år tillbaka är i riksstaten uppfört ett anslag på extra stat till resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid rikets universitet och karolinska institutet. För år 1922 var anslaget uppfört till ett belopp av 20,000 kronor. På grund av den tryckta statsfinansiella situationen blev något anslag för ändamålet icke upptaget i riksstaten för förra halvåret 1923.

Då de statsfinansiella förhållandena allttjämt, och i än högre grad, än då jag senast hade tillfälle att anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t, mana till den allra största återhållsamhet, har jag — trots det synnerligen behjärtansvärda och för det vetenskapliga arbetet betydelsefulla ändamålet med ifrågavarande anslag — funnit mig för närvarande icke kunna tillstyrka, att anslag härför begäres hos riksdagen för budgetåret 1923—1924.

Farmaceutiska institutet.

[110.]

Farmaceutiska institutet. Beredande av nya lokaler åt far-
(forts.)

47. Farmaceutiska institutet. Beredande av nya lokaler åt institutet m. m. I statsverkspropositionen till 1922 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till ändrings- med flera arbeten vid tekniska högskolans gamla byggnad för den kemiska fackskolan vid Teknologgatan i Stockholm för att i denna byggnad bereda lo-

kaler åt farmaceutiska institutet, allt i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten G. A. Nilsson med beteckning alternativ I upprättade ritningar och kostnadsförslag, bevilja ett belopp av 237,000 kronor samt därav anvisa på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 150,000 kronor. Framställningen blev i så måtto av riksdagen bifallen, att riksdagen för ändamålet beviljade ett anslag av 125,000 kronor, varav anvisades på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 65,000 kronor. Genom beslut den 15 juni 1922 ställde Kungl. Maj:t sistnämnda belopp till byggnadsstyrelsens förfogande att efter samråd med styrelsen för farmaceutiska institutet av byggnadsstyrelsen användas för därmed avsett ändamål.

Byggnadsstyrelsen har nu i skrivelse den 12 september 1922 hemställt om förslag till riksdagen att på extra stat för budgetåret 1923—1924 till fortsättande av ifrågavarande byggnadsföretag såsom reservationsanslag anvisa återstoden av det beviljade anslaget eller alltså 60,000 kronor. Då avsikten är, att arbetena skulle fullbordas under loppet av år 1923 i så god tid, att institutet kunde före årets utgång inflytta i de nya lokalerna, anser jag, att framställning nu bör göras till riksdagen i överensstämmelse med byggnadsstyrelsens förslag.

I och med att institutet kommer att inflytta i sina nya lokaler, vilket beräknas kunna ske före utgången av år 1923, lär den i institutets nu gällande stat uppförda anslagsposten å 15,000 kronor till hyra för lokaler från och med år 1924 ej bliva erforderlig. För senare delen av år 1923 äro emellertid medel för ändamålet av nöden, och synes anslagsposten i staten för budgetåret 1923—1924 böra uppföras med 7,500 kronor för att ett kommande budgetår helt försvinna ur institutets stat. Då det ordinarie anslaget för institutet för helt år räknat slutar å ett belopp av 65,900 kronor, bör det samma i riksstaten för budgetåret 1923—1924 alltså upptagas med ett belopp av 58,400 kronor.

En förflyttning av farmaceutiska institutet till den kemiska fackskolebyggnaden vid Teknologgatan skulle, på sätt jag framhöll vid min anmälan av byggnadsfrågan den 7 januari 1922, medföra vissa kostnader för laboratorieutrustning. Från styrelsen för farmaceutiska institutet hade för ändamålet begärts ett belopp av 40,000 kronor

[110.]

(forts.)

maceutiska
institutet
m. m.Byggnads-
frågan.Laboratorie-
utrustning.

[110.] och ställde sig de i december 1920 härutinnan gjorda beräkningarna på följande sätt:

Kostnadsberäkning över nedtagning av all inredning i farmaceutiska institutets nuvarande lokaler samt återuppsättning av densamma i nya lokaler i samma skick som inredningen för närvarande befinner sig.

Kemiska institutionen:

Vinden: hyllfack för glas- och utensilieförråd, preparatförråd m. m.	kronor	1,450: —
Våningen 1 tr. upp: Glasförrådet	»	170: —
Laboratorns arbetsrum	»	270: —
Laboratorium nr 3	»	900: —
Våg- och apparatrum	»	230: —
Professorns arbetsrum	»	450: —
Laboratorium för fortsättningsarbeten	»	720: —
Bottenvåningen: Laboratorium nr 1	»	1,370: —
Laboratorium nr 2	»	1,460: —
Tamburerna	»	250: —
Vaktmästarrum	»	360: —
Preparatrum	»	460: —
Svavelväterum	»	275: —

Botaniska institutionen:

Professorns arbetsrum	»	450: —
Laboratorns arbetsrum med mörkrum	»	340: —
Mikroskoperingssalen med museet	»	3,370: —

Tekniskt-farmaceutiska institutionen:

Lärarens arbetsrum	»	475: —
Rum för samlingar (1 tr. upp)	»	235: —

Fysiska institutionen:

Övningslaboratorium med mörkrum	»	460: —
---	---	--------

Bakteriologiska institutionen:

Lärarens arbetsrum	»	450: —
Övningslaboratoriet	»	630: —

Hörsalen	»	945: —
Biblioteket	»	880: —

Kronor 16,600: —

Nödvändig ändring och anpassning av inredning i tekniska högskolans kemibyggnad	kronor	16,600: —
Renoverings- och målningsarbeten å inventarierna efter flyttingen	»	5,300: —
Transportkostnader för inventarier, samlingar, bibliotek, arkiv m. m.	»	1,500: —

Summa kronor 40,000: —

Vid anmälan av byggnadsfrågan den 7 januari 1922 framhöll jag, att medel givetvis borde göras tillgängliga för ifrågavarande ändamål, men ansåg, att man här borde liksom annorstädes taga i betraktande det sedan år 1920 inträdda priset, varför summan syntes kunna begränsas till 30,000 kronor. Med beviljande av detta belopp ansåg jag det emellertid kunna anstå till byggnadsarbetenas senare skede, d. v. s. till tiden efter den 1 juli 1923. [110.]

I skrivelse den 28 augusti 1922 har nu farmaceutiska institutets styrelse upprepat sin förut gjorda framställning om anvisande av ett belopp av 40,000 kronor till laboratorieutrustning m. m. i de nya lokalerna.

I enlighet med vad jag förut i denna sak yttrat, anser jag, att framställning nu bör göras hos riksdagen om beviljande av nödiga medel till laboratorieutrustning. I avseende å det erforderliga beloppet vidhåller jag min förut hävdade uppfattning, att detsamma synes kunna beräknas till 30,000 kronor. Givetvis bör härvid från institutets sida all möjlig sparsamhet iakttagas och åtgärder vidtagas i syfte att i möjligaste mån begränsa kostnaderna.

Jag anhåller vidare att i detta sammanhang få upptaga frågan om vissa förstärkningsanslag för farmaceutiska institutet.

Ökade medel
för vissa i in-
stitutets stat
upptagna
ändamål.

För vissa ändamål, vilka under nuvarande förhållanden ej kunna behörigen tillgodoses med vederbörande å ordinarie stat uppförda anslag, behöver institutet allt fortfarande extra anslagsmedel.

De ifrågavarande ordinarie anslagen äro följande:

materialier, instrument, böcker och samlingar	kronor 7,500: —
uppvärmning, belysning och vattenförbrukning med mera dylikt	» 3,500: —
egendomens underhåll, renhållning och diverse	» 3,000: —

Till förstärkande av dessa anslagsposter har riksdagen anvisat på tilläggsstat för vart och ett av åren 1919, 1920 och 1921 15,000 kronor och för år 1922 9,000 kronor.

Jag bör nämna, att till institutets förfogande för inköp av materialier m. m. stå, utom nyssnämnda anslag å 7,500 kronor, vissa av institutets styrelse till beloppet bestämda övningsavgifter, vilka de studerande jämlikt § 31 av stadgan för farmaceutiska institutet den 22 november 1901 (Sv. förf.-samling nr 91) hava att erlægga såsom ersättning för materialier m. m., som förbrukas av de studerande.

[110.]

Institutets styrelse har nu i skrivelse den 28 augusti 1922 hemställt om utverkande av följande förstärkningsbelopp, nämligen dels 6,000 kronor för tiden 1 januari—30 juni 1923, dels 4,000 kronor för tiden 1 juli—31 december 1923, dels ock 9,000 kronor för tiden 1 januari—30 juni 1924, eller alltså sammanlagt 19,000 kronor för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924. Framställningen grundar sig på en av institutets föreståndare, professorn R. Westling till styrelsen ingiven framställning, däri han anför bland annat följande:

Enligt uppgift från institutets kamrerare uppgå utgifterna under år 1922 till och med den 15 augusti, d. v. s. under vårterminens fem månader (utgifterna under de tre sommarmånaderna äro i jämförelse med dem mycket obetydliga) för materialier, instrument etc. kronor 7,001: 46
 » uppvärmning, belysning etc. » 7,034: 12
 » egendomens underhåll etc. » 2,377: 41

Summa kronor 16,412: 99

Utgifterna å dessa tre anslagsposter för den fyra månader långa höstterminen torde alltså kunna beräknas uppgå till omkring 13,000 kronor och för hela året till omkring 29,000 kronor.

Till bestridande av dessa utgifter finnas tillgängliga:

å ordinarie stat:

anslag till materialier, instrument etc. kronor 7,500: —
 » » uppvärmning, belysning etc. . . . » 3,500: —
 » » egendomens underhåll etc. . . . » 3,000: — kronor 14,000: —
 å tilläggsstat för år 1922 » 9,000: —

övningsavgifter vid lärokurser:

för apotekarexamen, vårterminen kronor 1,920: —
 » » höstterminen » 1,800: —
 » farm. kandidatexamen » 2,000: — » 5,720: —

Summa kronor 28,720: —

Orsaken till att utgifterna under år 1922 kunnat begränsas till en något lägre summa än styrelsen i sin skrivelse av den 29 augusti 1921 beräknat, har sin grund däri, att i och med institutets beslutade flyttning till andra lokaler nyanskaffningen begränsats till det minsta möjliga och så gott som inga reparationer av de nuvarande lokalerna företagits.

I sin sistnämnda skrivelse har styrelsen anmält, att under år 1923 en brist å institutets förevarande anslagsposter vore att emotse och att denna brist ej kunde beräknas lägre än till 6,000 kronor för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Med hänsyn till vad ovan sagts och då prisnivån nu synes hava i det närmaste stabiliserats, torde också denna summa vara tillräcklig för behovet. För

höstterminen krävas omkring 4,000 kronor och för år 1923 i dess helhet alltså 10,000 kronor utöver ordinarie anslag. [110.]

I slutet av år 1923 torde institutet hava förhoppning om att kunna inflytta i sina nya lokaler i tekniska högskolans f. d. byggnad för kemi. Därmed synes emellertid under förra halvåret 1924 med det ökade utrymmet en ytterligare brist vara att vänta på vissa anslagsposter, nämligen främst på anslagsposten till uppvärmning, belysning etc. men även å den till egendomens underhåll etc., i vilken ingå utgifterna för rengöring o. dyl.

Genom tillmötesgående från tekniska högskolans kansli har undertecknad kommit i tillfälle att få del av utgifterna för uppvärmning och belysning under vårterminen 1921 i tekniska högskolans f. d. kemibyggnad. Av lysgas åtgången sålunda omkring 17,800 kbm., vilka med det nuvarande priset av 0,28 kronor per kbm. betinga en kostnad av omkring 5,000 kronor. Åtgången av koks var under nämnda tid 1,500 hektoliter, och med en nuvarande kostnad av 2 kronor 63 öre per hektoliter kommer utgiften härför att bliva omkring 4,000 kronor. Skulle, såsom styrelsen i sin skrivelse av den 18 oktober 1921 föreslagit och departementschefen i 1922 års statsverksproposition funnit ekonomiskt välbetänkt, elektrisk belysning installeras i de nya lokalerna, tillkommer utgift för elektrisk strömmen samtidigt inträder en minskning av gasförbrukningen. Huru utgifterna å dessa båda poster, elektrisk ström och gas, kunna komma att inbördes fördela sig är naturligtvis nu omöjligt att överblicka, men med hänsyn till den stora gasåtgången å institutets laboratorier torde väl knappast någon minskning av kostnaderna för belysning och gas under de angiva 5,000 kronor vara att förvänta. Då för vårterminen 1922 utgifterna å anslagsposten uppvärmning, belysning etc. i de nuvarande lokalerna uppgingo till något över 7,000 kronor och de för vårterminen 1924 sålunda torde kunna beräknas till omkring 9,000 kronor, kommer alltså här att föreligga en brist av omkring 2,000 kronor. Å utgiftsposten egendomens underhåll etc. torde ökningen för vårterminen 1924 knappast komma att belöpa sig till mer än 1,000 kronor utöver nuvarande utgifter.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att för kalenderåret 1923 räknas med ett förstärkningsanslag av 10,000 kronor, och för första halvåret 1924 med ett motsvarande anslag av 9,000 kronor, tillhoppa alltså 19,000 kronor. Utan att ingå på de till grund härför liggande beräkningarna vill jag allenast framhålla, att skäl synes mig förefinnas till en reduktion av det äskade beloppet. Under påpekande att institutet bör i möjligaste mån begränsa sina utgifter för nu ifrågavarande ändamål så att brister å anslagen ej för framtiden uppstå, beräknar jag för ändamålet ett belopp å tillhoppa 15,000 kronor. Några större olägenheter torde icke uppkomma därigenom, att sagda belopp i sin helhet uppföres å extra stat för budgetåret 1923—1924. Jag hemställer alltså att förstärkningsanslaget för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 beräknas till 15,000 kronor.

[110.]
Förvärvande
för statsver-
ket av bruks-
societetens
tomt i kvar-
teret Paris i
Stockholm.

Till sist anhåller jag att under denna punkt få beröra en fråga, som äger visst samband med farmaceutiska institutets förflyttning till de nya lokalerna vid Teknologgatan.

Då frågan om beredande av plats åt institutet i den kemiska fackskolebyggnaden blev aktuell och yttranden infordrats från vederbörande myndigheter lämnade Kungl. Maj:t den 13 januari 1921 jämväl fullmäktige i järnkontoret tillfälle att avgiva yttrande i ärendet. Sådant yttrande avgavs av bemälda fullmäktige den 28 januari 1921, och framhölls däri följande:

Vid överlämnandet till Kungl. Maj:t och kronan av den från handlanden W. N. Burmester år 1866 inköpta tomten nr 1 i kvarteret Paris fäste brukssocieteten det förbehåll, att endast byggnader för bergsundervisningen och dess främjande finge uppföras på tomten.

Sedan härefter själva bergsskolebyggnaden kommit till stånd å tomtens östra del, förklarade brukssocieteten år 1894 hinder från dess sida icke möta därför, att nybyggnad för tekniska högskolans kemiska och mineralogiska institutioner till en del förlades på omförmälda tomt. Det är denna byggnad med angränsande tomtområde, varom nu är fråga. Slutligen har brukssocieteten år 1915, i anledning av en framställning från tekniska högskolans styrelse förklarat sig medgiva, att tomten nr 1 i kvarteret Paris finge efter nämnda högskolas avflyttning därifrån av staten fritt disponeras under villkor och förbehåll, att av tomtens värde ett belopp av 200,000 kronor avsattes till en av statskontoret eller annan lämplig statsmyndighet förvaltd fond, vilkens avkastning borde enligt de närmare bestämmelser, som kunde fastställas av tekniska högskolans styrelse med godkännande av järnkontorets styrelse, användas för främjande, huvudsakligen vid bergsskolan i Stockholm, av tekniskt-vetenskaplig forskning inom de vid nämnda bergsskola företrädda vetenskapsgrenar.

Den förra bergsskolebyggnaden å tomten i fråga har av staten redan disponerats för andra ändamål.

Vid sådant förhållande, och då genom bifall till den nu föreliggande ansökningen disposition skulle träffas rörande den gamla bergsskoletomten i övrigt, anse fullmäktige därmed förutsättningarna för det utav brukssocieteten år 1915 uppställda villkoret för tomtens fria disposition av staten vara uppfyllda. Fullmäktige hemställa alltså, att Kungl. Maj:t under ovan angivna förutsättning måtte föranstalta om, att det ovannämnda beloppet, 200,000 kronor, vid tiden för Kungl. Maj:ts beslut överlämnas till statskontoret eller annan lämplig statsmyndighet att förvaltas i enlighet med de bestämmelser, som för sådant ändamål komma att fastställas.

Vid min anmälan den 7 januari 1922 av farmaceutiska institutets lokalfråga berörde jag jämväl spørgsmålet om nämnda av järnkontoret i förevarande avseende framställda krav. Jag yttrade därvid följande:

Angående den ersättning, som må böra utgå, och formen därför hava förhandlingar upptagits med järnkontoret, vilka ännu icke äro avslutade. Då brukssocieteten icke sammanträder förr än i maj 1922, kan givetvis något definitivt besked rörande dess ståndpunkt i ämnet ännu icke vinnas. Jag anser mig därför icke nu böra närmare ingå på detta spörsmål utan inskränker mig till att peka på den eventualiteten, att det inom en nära framtid kan bli nödigt att hos riksdagen äska särskilt anslag för att bereda brukssocieteten ersättning för ifrågasvarande tomt, maximalt uppgående till ett kapitalutlägg av 200,000 kronor. Det finnes enligt min uppfattning så mycket större anledning att intaga denna avvaktande ståndpunkt, som jag anser mig kunna antaga, att någon gottgörelse till brukssocieteten i varje fall icke behöver utgå under förra halvåret 1923. Jag önskar emellertid betona, att den ersättning, som må komma att utgå, är oberoende av om den kemiska fackskolans gamla byggnad användes för farmaceutiska institutets behov eller för något annat statens ändamål. Befinnes det väckta ersättningskravet böra tillmötesgå, måste staten under alla förhållanden utgiva ersättningen, såvida staten skall kunna fritt och utan alla förbehåll disponera över det tomtområde, som på sin tid av brukssocieteten överlämnades till statsverket.

Den 12 maj 1922 anmäldes ånyo denna fråga inför Kungl. Maj:t. Med hänsyn till vad i ärendet förekommit och då till främjande av teknisk vetenskaplig forskning inom de vid bergsskolan företrädde ämnesgrenarna staten anvisat betydande anslag, framför allt genom beviljande av medel till uppförande av tekniska högskolans nya byggnader vid Valhallavägen i Stockholm, samt vid det förhållande att Kungl. Maj:t och riksdagen medgivit, att bergsskolans och materialprovningsanstaltens förutvarande byggnader vid Drottninggatan finge i viss utsträckning utan hyresersättning tillsvidare upplåtas till begagnande av det under Stockholms högskola och järnkontoret ställda metallografiska institutet, beslöt Kungl. Maj:t, med hänsyn jämväl till den köpeskillning, som på sin tid av brukssocieteten erlades för förvärfvande av ifrågasvarande tomt, anmoda fullmäktige att från brukssocieteten inhämta och till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande, huruvida brukssocieteten skulle finna skäligt frånträda ovanberörda villkor rörande dispositionen av denna tomt.

I anledning härav begärde brukssocieteten yttrande i ämnet från styrelsen för tekniska högskolan. Styrelsen förklarade sig tillstyrka ett av högskolans lärarkollegium i ärendet avgivet yttrande av följande lydelse:

Såsom av den av järnkontorets styrelse för brukssocieteten år 1915 framlagda berättelsen framgår, har till svar på en från tekniska högskolans styrelse gjord framställning om besked huru nämnda tomt efter högskolans avflyttning

[110.]

till Norra Djurgården kunde få disponeras, järnkontolets styrelse meddelat, att den som villkor för hävandet av bestämmelsen i överlåtelsen till Kungl. Maj:t och Kronan av den 6 juni 1867 uppställde, att av tomtens värde — år 1906 beräknat till 440,000 kronor — 200,000 kronor skulle avsättas till en av statskontoret eller annan lämplig statsmyndighet förvaltd fond, vilkens avkastning enligt de närmare bestämmelser, som fastställas av tekniska högskolans styrelse med godkännande av järnkontolets styrelse borde användas för främjande, huvudsakligen vid bergsskolan i Stockholm av tekniskt-vetenskaplig forskning inom de vid nämnda bergsskola företrädde vetenskapsgrenar. Då Kungl. Maj:t nu gör framställning om att detta villkor häves och därvid åberopar sig på att staten genom beviljande av medel till uppförande av tekniska högskolans nybyggnader vid Valhallavägen anvisat betydande anslag till främjande av tekniskt-vetenskaplig forskning inom de vid bergsskolan företrädde ämnesgrenarna, vill kollegiet framhålla, att genom de av staten beviljade medlen till uppförande av bergsskolans nya laboratorier och laboratorieutrustningar den tekniskt-vetenskapliga forskningen inom de vid bergsskolan företrädde vetenskapsgrenarna icke blivit främjad i större utsträckning än övriga vetenskapsgrenar vid tekniska högskolan och att således bergsskolan i detta avseende icke blivit på något särskilt sätt gynnad. Vidare vill kollegiet erinra därom att statens anslag till högskolans laboratorier, huru stora de än må bliva, dock aldrig kunna fullt ersätta en forskningsfond, enär av dessa anslag icke något får användas till direkt understöd åt vetenskaplig forskning.

Med stöd av det anförda får kollegiet därför anhålla, att brukssocieteten måtte vidhålla sitt år 1915 framlagda förslag angående en forskningsfond.

Vidare överlämnade högskolans styrelse ett av professorn i mineralogi och geologi P. J. Holmquist avgivet yttrande så lydande:

Det av brukssocieteten för upplåtelsen av nämnda tomt del ställda villkoret kom den mineralogisk-geologiska avdelningen tillgodo, dels därigenom att avdelningen år 1898 fick taga i besittning de nya, jämförelsevis rymliga och synnerligen ljusa lokalerna i översta våningen av den då nya kemiska byggnaden, dels ock därigenom att den mineralogiska övningskursen (s. k. blåsrörskursen) fick försiggå uti det nya laboratoriet för allmän kemi, varigenom densamma kunde hållas under särdeles gynnsamma omständigheter.

I och med utflyttandet år 1917 till de nya lokalerna vid Valhallavägen upplöstes sambandet mellan mineralogiundervisningen och den kemiska institutionen, och då mitt yrkande på inrättandet av ett mineralogiskt-kemiskt laboratorium i byggnaden vid Valhallavägen med hänsyn till kostnaderna ej hade godkänts av omorganisationskommittén, blev följden den, att undervisningen i mineralogi vid den nya högskolan¹⁾ kom att sakna lämplig lokal för de tillhörande övningarna, varför ock den s. k. blåsrörskursen praktiskt taget har måst upphöra som sådan.

¹⁾ Den mineralogisk-geologiska undervisningen vid nya högskolan (bergsskolan) består av följande kurser: *Föreläsningskurserna* i allmän mineralogi, petrografi, Nordens berggrund, praktisk geologi, malmgeologi samt *övningskurserna* i mineralogi, makroskopisk petrografi, mikroskopisk petrografi och fältgeologi.

Denna kurs hade förut utgjort ett av den mineralogiska undervisningens vid högskolan företräden och ställt densamma i jämnbredd med det bästa av vad som förekommer för främjande av mineralogisk kunskap vid utlandets tekniska högskolor.

Det har ock visat sig, att ifrågavarande del av den bergsvetenskapliga undervisningen, då den ej längre kunde draga fördel av brukssocietetens förbehåll beträffande den gamla kemisk-mineralogiska byggnaden, gjorde en förlust av mycket väsentlig beskaffenhet.

I den plan till överflyttande av avdelningen för allmän geologi, som finnes uti förslaget till nya tekniska högskolans fortsatta utbyggande, äro emellertid lokalutrymmen medtagna, som skulle komma de mineralogiska övningarna tillgodo och möjliggöra deras återupptagande i den gamla omfattningen. Förslaget har emellertid hittills, ehuru av regeringen framlagt för riksdagen, ej av densamma antagits, och till följd därav synes det tyvärr vara oundvikligt, att dessa övningar under de närmaste åren måste komma att hållas under samma ogynnsamma förhållanden som för närvarande.

Det är emellertid av vikt, att det ogynnsamma läge, i vilket den mineralogiska undervisningen i anförst avseende befinner sig, måtte bli uppmärksammat, och då fråga föreligger, att vid statens övertagande av brukssocietetens del i gamla högskoletomten ett vederlag skulle givas, som skulle komma bergsvetenskapen till godo, så synes mig även den mineralogiska grundläggande undervisningen, vilken genom förhållandena kommit att i viss mån bli lidande, böra komma i åtanke och eventuellt bli förhjälp ur sitt trångmål.

För egen del förklarade sig brukssocieteten i skrivelse den 2 juni 1922, med hänsyn till de av styrelsen för tekniska högskolan och högskolans lärarkollegium i ärendet gjorda uttalanden, icke kunna tillmötesgå den av Kungl. Maj:t gjorda framställningen. Brukssocieteten anförde i sin skrivelse härvid följande:

Såsom skäl för järnkontorets frånträdande av det av brukssocieteten år 1915 fastställda villkor om avsättande av 200,000 kronor för bergsvetenskaplig forskning har åberopats i främsta rummet statens betydande anslag för tekniskt vetenskaplig forskning inom de vid bergsskolan företrädade ämnesgrenarna framför allt genom beviljande av medel till de nya byggnaderna vid Valhallavägen. Detta skäl förelåg emellertid redan år 1915, då villkoret uppställdes. Brukssocietetens på sin tid fattade beslut, att till staten överlämna nu ifrågavarande tomt, avsåg, att det för bergsskolan skulle kunna ordnas i vissa hänseenden bekvämare och bättre, än vad utan donationen torde hava blivit förhållandet. Då nu staten för bergsundervisningen, likasom för övriga tekniska undervisningsgrenar, uppfört nya, modernt utrustade byggnader, innebär detta, såvitt järnkontoret kan finna, icke för bergshanteringen någon särskild företrädesrätt, som skulle vara ägnad att grunda berättigade anspråk på medverkan eller uppoffring från dess sida. Fast hellre synes det stå i full och god överensstämmelse med donationens ursprungliga mening, att järnkontoret även nu söker åtminstone i någon mån tillgodogöra dess värde för beredande av en förmån för den undervisningsgren, som

[110.]

särskilt ligger järnkontoret om hjärtat, och är det år 1915 satta villkorets egentliga innebörd att företrädesvis vid bergsskolan i Stockholm möjliggöra rent vetenskaplig forskning, för vilket ändamål de ordinarie anslagen till bergsundervisningen vid tekniska högskolan icke lämna nämnvärt utrymme.

Att vid villkorets bestämmande hänsyn tagits till det mångdubbelt ökade värde tomten då vunnit jämfört med den ursprungliga köpeskillingen, synes icke kunna göras till föremål för klander, då den av järnkontoret bestämda summan i allt fall icke uppgår till hälften av tomtens då beräknade värde.

Återstår till sist de skäl, som hänföra sig till järnkontorets intresse för det efter år 1915 tillkomna metallografiska institutet, vilket i föreliggande skrivelse säges vara »ställt under Stockholms högskola och järnkontoret». Det må villigt medgivas, att sistnämnda institut av den svenska järnhanteringen hälsats med stor tillfredsställelse, och att goda förhoppningar äro knutna vid dess fortsatta verksamhet, men järnhanteringen har ock i utomordentligt hög grad visat sin offervilja för att få institutet till stånd, i det att den långt övervägande delen av det för dess åvägabringande hopsamlade kapitalet erhållits i form av gåvor från svenska järnverk. Redan då förslag om institutets bildande framkom, nödgades järnkontoret i betraktande av sin ekonomiska ställning avgiva den förklaringen, att järnkontoret icke kunde genom kapitaltillskott medverka till institutets åstadkommande. Några sådana tillskott hava icke heller från järnkontoret lämnats, varemot järnkontoret i någon mån bidragit till de årliga utgifterna. Metallografiska institutet är icke ett järnkontorets institut utan ett särskilt, fristående organ, som i och för sig måste anses väl värt det frikostiga understöd, som av staten välvilligt lämnats. Den ställning järnkontoret till sagda institut intagit, är icke av den beskaffenhet, att den kan motivera att till förmån för institutet avstå från belopp, på vilka järnkontoret funnit sig böra framställa anspråk för helt andra ändamål.

Departement-
schefen.

Såsom framgår av vad jag anfört vidhåller bruks societeten sitt förut uppställda ersättningsanspråk. Vid sådant förhållande synes mig ingen annan utväg föreligga än att genom framställning till riksdagen utverka det härför erforderliga beloppet.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels minska den i staten för farmaceutiska institutet upptagna anslagsposten till hyra för lokaler, nu för år 15,000 kronor, till 7,500 kronor samt förty i riksstaten för budgetåret 1923—1924 uppföra det ordinarie anslaget till institutet med 58,400 kronor;

dels av det till ändrings- m. fl. arbeten vid tekniska högskolans gamla byggnad för den kemiska fackskolan vid Teknologgatan i Stockholm

för att i denna byggnad bereda lokaler åt farmaceutiska institutet beviljade beloppet å 125,000 kronor anvisa för budgetåret 1923—1924 såsom *extra* reservationsanslag återstoden eller 60,000 kronor;

dels till laboratorieutrustning m. m. i farmaceutiska institutets nya lokaler anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 30,000 kronor;

dels för beredande av ytterligare medel under tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 för vissa i farmaceutiska institutets stat upptagna ändamål, nämligen till materialier m. m., till uppvärmning m. m. och till egendomens underhåll m. m. anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag å 15,000 kronor;

dels ock för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av 200,000 kronor att avsättas till en av statskontoret förvaltd fond, vilkens avkastning skall enligt de närmare bestämmelser, som kunna fastställas av styrelsen för tekniska högskolan med godkännande av järnkontorets styrelse, användas för främjande, huvudsakligen vid bergsskolan i Stockholm, av tekniskt-vetenskaplig forskning inom de vid nämnda bergsskola företrädda vetenskapsgrenar.

Allmänna barnbördshuset i Stockholm.

48. **Uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset.** Med hänsyn till de ökade kostnader för allmänna barnbördshuset i Stockholm, som beräknades bli en följd av institutionens inflyttning i de för densamma uppförda nybyggnaderna å kungl. Djurgården, föreslog Kungl. Maj:t i en den 29 mars 1912 till riksdagen avlåten proposition, nr 193, att för uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset måtte beviljas — utöver för barnbördshuset utgående ordinarie anslag å 24,853 kronor — ytter-

[111.]

Uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset.

- [111.] ligare å extra stat för år 1913 ett anslag å 64,250 kronor. Under uttalande att en del poster i det för inrättningen uppgjorda statförslaget syntes väl högt tilltagna samt att ett beviljande för år 1913 av det begärda anslaget ingalunda finge anses innefatta ett godkännande till siffran av förslagets särskilda poster, biföll riksdagen nyssnämnda proposition.

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar beviljade riksdagen för samma ändamål på extra stat för år 1914 66,221 kronor, för vart och ett av åren 1915—1917 70,000 kronor, för år 1918 91,000 kronor, för år 1919 123,100 kronor och för år 1920 160,000 kronor. Härjämte har riksdagen anvisat på tilläggsstat för år 1918 dels till täckande av under år 1916 uppkommen brist i allmänna barnbördshusets räkenskaper 10,307 kronor, dels ock till ersättande av ett av statskontoret lämnat förskott för uppehållande av barnbördshusets verksamhet under år 1917 61,895 kronor.

Till uppehållande av verksamheten under åren 1918 och 1919 anvisades vidare, utöver förut berörda medel, dels, såvitt angick år 1918, genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 oktober 1918 100,000 kronor att utgå av vederbörande anslag till oförutsedda utgifter, dels ock beträffande år 1919 på tilläggsstat för samma år 89,000 kronor.

Beträffande år 1921 anvisade riksdagen på extra stat för samma år ett anslag för ändamålet av 225,500 kronor, varjämte riksdagen på tilläggsstat för år 1920 anvisade dels till täckande av under åren 1917 och 1918 uppkomna brister i barnbördshusets räkenskaper ett belopp av 29,388 kronor, därav för år 1917 714 kronor och för år 1918 28,674 kronor, dels till täckande av under år 1919 uppkommen brist i samma räkenskaper ett belopp av 79,741 kronor, dels ock såsom ytterligare förstärkning utöver förut anvisade medel för år 1920 ett belopp av 110,200 kronor. För år 1921 utgick dessutom ett av riksdagen på samma års tilläggsstat anvisat anslag av 8,000 kronor till uppehållande under senare halvåret 1921 av en spädbarnsavdelning vid barnbördshuset. I avseende å sjukhusets ekonomi för år 1921 är emellertid att uppmärksamma, att i räkenskaperna för detta år uppstått ett överskott av i runt tal 26,714 kronor, vilken summa av direktionen inlevererats till statskontoret.

För verksamhetens uppehållande under år 1922 anvisade riksdagen på extra stat för samma år ett anslag av 150,000 kronor,

varjämte på tilläggsstat för nämnda år utgick ett anslag av 47,850 kronor, samt för förra halvåret 1923 på extra stat för ifrågavarande halvår ett anslag av 33,458 kronor. [111.]

Såsom framgår av ovan angivna siffror, började utgifterna för barnbördshuset att med år 1918 stiga rätt väsentligt i höjden, detta beroende på kristiden, vars verkningar redan då började göra sig starkt kännbara. I samband med beviljande av ökat anslag till barnbördshuset framhöll 1918 års riksdag, hurusom det syntes riksdagen både önskvärt och billigt, att Stockholms stad, med hänsyn till den stora fördel staden hade av denna inrättning därigenom att dess medellösa barnaföderskor därstädes finge åtnjuta fri vård, lämnade något bidrag till uppehållande av barnbördshusets verksamhet. I avseende å de åtgärder, vilka föranleddes av detta riksdagens uttalande, vill jag hänvisa till den utförliga redogörelse i ämnet, jag lämnade under punkten 96 i bilagan åttonde huvudtiteln till 1922 års statsverksproposition. Jag tillåter mig nu allenast rekapitulera huvuddragen av densamma.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 22 juli 1918 uppdragit åt direktionen över allmänna barnbördshuset att, så snart ske kunde, verkställa utredning i den av riksdagen väckta frågan om skyldighet för Stockholms stad att lämna bidrag till uppehållande av barnbördshusets verksamhet, avgav direktionen i skrivelse den 29 april 1919 sådant yttrande och förslag, varvid direktionen tillika ifrågasatte, huruvida icke denna bidragsskyldighet borde utsträckas även till andra kommuner, från vilka patienter vårdades å barnbördshuset.

Efter det därefter direktionen anbefallts att till Kungl. Maj:t inkomma med detaljerat förslag till de ekonomiska avtal, som, under förutsättning att vården vid barnbördshuset skulle upphöra att vara kostnadsfri, borde träffas med Stockholms stad och eventuellt andra kommuner i avseende å rätt till beläggning av platser å barnbördshuset, avgav direktionen den 22 april 1920 utlåtande i ämnet och föreslog därvid, att Kungl. Maj:t måtte

dels upphäva bestämmelsen i gällande reglemente för barnbördshuset, § 2, att vården å barnbördshuset skulle lämnas kostnadsfritt;

dels bestämma, att avkastningen av barnbördshusets fonder skulle användas till bekostande av frisängar;

dels meddela direktionen rätt att besluta en skälig legosängsavgift;

[111.] *dels ock* bemyndiga direktionen att med Stockholms stad, respektive Stockholms län träffa avtal av det innehåll, att barnbördshusets direktion åtog sig att i mån av utrymme å barnbördshuset mottaga patienter, som hade hemortsrätt i Stockholms stad, respektive Stockholms län mot en legosängsavgift, icke överstigande den i fråga om Stockholms stads sjukhusinrättningar fastställda, mot det att Stockholms stad, respektive Stockholms län å sin sida förbunde sig att beträffande dylika patienter betala ej mindre hälften av kostnaderna utöver legosängsavgifterna än även för de medellösa legosängsavgifterna.

Efter det på grund av särskilda remisser utlåtanden i ärendet avgivits av vederbörande myndigheter, beslöt Kungl. Maj:t den 22 juni 1921 *dels* utfärda kungörelse angående ändrad lydelse av § 2 i förnyade reglementet för allmänna barnbördshuset den 25 februari 1916 att lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1922 — vilken kungörelse innebar uteslutande av den förut i reglementet intagna föreskriften om kostnadsfri vård — *dels* förordna, att avkastningen av barnbördshusets fonder skulle användas till bekostande av frisängar därstädes, *dels ock* anbefalla överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholm att från stadsfullmäktige i Stockholm, respektive Stockholms läns landsting infordra och till Kungl. Maj:t överlämna yttranden, huruvida stadsfullmäktige och landstinget godkände ovanberörda, av direktionen föreslagna grunder till avtal mellan direktionen samt Stockholms stad och län i avseende å rätt till beläggning av platser å barnbördshuset.

I anledning härav överlämnade överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholm till Kungl. Maj:t från stadsfullmäktige och landstinget infordrade yttranden i ämnet, av vilka yttranden inhämtades, att stadsfullmäktige godkänt berörda grunder, under förutsättning, bland annat, att likartad överenskommelse komme till stånd mellan barnbördshuset och länet, varemot landstinget ställt sig avvisande mot det föreliggande förslaget.

Med föranledande av vad sålunda förekommit anmodades direktionen att till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill de föreliggande omständigheterna kunde giva anledning. I skrivelse den 8 december 1921 hemställde direktionen om bemyndigande att utan hinder av ovanberörda kungörelse den 22 juni 1921 under år 1922 lämna kostnadsfri vård åt vid barnbördshuset intagna

kvinnor, och lämnade Kungl. Maj:t genom beslut den 22 december 1921 det av direktionen begärda bemyndigandet.

[111.]

Vid anmälan av de för förra halvåret 1923 beviljade anslagen framhöll 1922 års riksdag, att det av direktionen framlagda förslaget till överenskommelser mellan direktionen och Stockholms stad och län syntes riksdagen erbjuda en lycklig lösning av spörsmålet, och betonade riksdagen önskvärdheten av att denna fråga snarast bragtes till avgörande.

Genom beslut den 15 juni 1922 anbefallde Kungl. Maj:t direktionen att *dels* träda i förhandlingar med Stockholms läns landsting och Stockholms stadsfullmäktige i och för åstadkommande av avtal i avseende å rätt till beläggning av platser å barnbördshuset av den beskaffenhet, som, på sätt ovan nämnts, redan av direktionen förordats, *dels* snarast möjligt underställa Kungl. Maj:t den överenskommelse, som i berörda hänseende kunde träffas mellan direktionen och vederbörande kommunala myndigheter, *dels* ock till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de bestämmelser, som, i händelse en överenskommelse av angiven art komme till stånd, borde av Kungl. Maj:t utfärdas.

I skrivelse den 28 september 1922 har nu direktionen framlagt sina anslagsäskanden för budgetåret 1923—1924. Direktionen meddelar till en början, att Stockholms läns landsting i september 1922 beslutat ikläda sig ersättningsskyldighet i överensstämmelse med det förslag till avtal, som direktionen den 22 april 1920 framlagt för Kungl. Maj:t, samt erinrar, att Stockholms stadsfullmäktige redan hösten 1921 fattat enahanda beslut. Då de nya betalningsprinciperna sålunda synas kunna tillämpas vid barnbördshuset från och med den 1 januari 1923, har direktionen lagt dessa till grund för sin nu föreliggande inkomstberäkning.

Direktionen anför i sin skrivelse till en början följande:

I skrivelse den 22 april 1920 föreslog direktionen, att avkastningen av fonderna skulle användas till bekostandet av frisångar, vilket Kungl. Maj:t senare godkänt. Direktionen beräknar denna inkomst under nu ifrågavarande budgetår till 9,337 kronor, men har icke ansett sig böra medtaga denna post såsom inkomst, emedan det är omöjligt beräkna, i vilken utsträckning frisångsmedel böra komma till användning, förr än någon erfarenhet vunnits angående de betalningsprinciper, som skola tillämpas från och med den 1 januari 1923.

För att kunna beräkna utgifterna har direktionen låtit uppgöra översikt av utgifterna under förra halvåret 1922, av vilken framgår att sammanlagda utgifterna belöpt sig till 134,056 kronor 63 öre.

[111.]

Beträffande de olika utgiftsposterna i översikten vill direktionen framhålla följande. Utgifterna för fastighetens underhåll och omkostnader äro under förra halvåret alltid mindre än under det senare, då nödiga reparationer i regel utföras på sommaren. Direktionen kan därför vid beräkningen för hela året icke taga dubbla summan av utgifterna under första halvåret, utan måste beräkna ett något högre belopp. Enär dylika kostnader nu äro avsevärt lägre än då direktionen begärde anslag för 1922 års utgifter, anser direktionen eu så stor summa som 15,000 kronor ej vara av nöden, utan förmenar, att ett anslag å 10,000 kronor skall visa sig tillräckligt. Inventariers anskaffning torde ställa sig något billigare under andra halvåret och upptages denna utgiftspost till samma summa som den för år 1922 beräknade eller 22,000 kronor. Avlöningars konto torde komma att ytterligare något nedgå, men sannolikt icke avsevärt, emedan minskningen i dyrtidstilläggen till en del kompenseras av ökningen av ålderstilläggen och direktionen med anledning av det mycket förökade arbete, som till följd av de nya betalningsprinciperna kräves av kontorspersonalen, ser sig nödsakad att något höja sysslomannens lön och att anställa ett kontorsbiträde. Direktionen har därför icke ansett sig kunna upptaga denna utgiftspost lägre än till 75,000 kronor. Utgiftsposterna för livräntor, utspisning, tvätt och renhållning samt uppvärmning och belysning torde icke kunna beräknas bliva avsevärt lägre än under förra halvåret 1922 och upptagas därför i avrundade tal till belopp, motsvarande de dubbla verkliga utgifterna för nämnda halvår. Kostnaderna för läkemedel m. m. hava, sedan 1922 års stat beräknades, gått ned betydligt, men torde ej kunna förväntas ytterligare nedgå. Direktionen beräknar dem därför enligt verkliga kostnaden under förra halvåret 1922. Utgiften 5,712 kronor 58 öre omfattar emellertid blott 5 månader, varför halvårets kostnader torde komma att i runt tal belöpa sig till 7,000 kronor, till följd varav direktionen nu beräknar denna utgiftspost till 14,000 kronor. Utgifterna för instrumenter och undervisningsmaterial samt skrivmaterial, tryckningskostnader m. m. falla synnerligen ojämnt under arbetsåret. Det är en tillfällighet, att de verkliga utgifterna under första halvåret så mycket understiga del beräknade, och detta förhållande blir ej bestående under andra halvåret. Direktionen anser sig med stöd av föregående års erfarenhet ej kunna upptaga dessa belopp lägre än de för år 1922 beräknade. Beräkningen för oförutsedda utgifter har visat sig i stort sett väl överensstämma med de verkliga kostnaderna.

På grund av vad sålunda anförts anser direktionen barnbördshusets utgifter under budgetåret 1 juli 1923—30 juni 1924 böra beräknas på följande sätt:

Fastighetens underhåll och omkostnader	10,000:—
Inventarier	22,000:—
Avlöningar	75,000:—
Livräntor	200:—
Utspisning	68,000:—
Tvätt och renhållning	13,400:—
Uppvärmning och belysning	48,000:—
Läkemedel, gas, bomull m. m.	14,000:—
Instrument och undervisningsmaterial	5,000:—
Skrivmaterial, tryckningskostnader o. d.	3,000:—
Oförutsedda utgifter	6,000:—

Summa kronor 264,600:—

Den av direktionen åberopade översikten över utgifterna under [111.]
förra halvåret 1922 visar följande siffror:

Fastighetens underhåll och omkostnader	3,891: 13
Inventarier	13,691: 42
Avlöningar	40,739: 51
Livräntor	100: —
Utspisning	33,932: 58
Tvätt och renhållning	6,709: 46
Uppvärmning och belysning	24,111: 67
Läkemedel, gas, bomull m. m.	5,712: 58
Instrumenter och undervisningsmateriel	821: 29
Skrivmaterial, tryckningskostnader o. d.	953: 02
Oförutsedda utgifter	3,393: 97

Summa kronor 134,056: 63

Direktionen övergår därefter att beräkna inkomsterna. Enligt ovanberörda avtal skola utgifterna gäldas enligt följande principer. Patienten själv eller vederbörande fattigvårdssamhälle skall betala legosängsavgiften. Denna har direktionen ansett i regel bliva densamma som för Stockholms stads sjukhus eller för närvarande 3 kronor. Staten å ena samt Stockholms stad och Stockholms län å andra sidan dela lika restkostnaden, d. v. s. skillnaden mellan legosängsavgiften och den verkliga kostnaden per underhållsdag. Dock skall staten ensam betala hela restkostnaden för patienter från andra län än Stockholms län samt för medellösa dylika patienter jämväl legosängsavgiften. I anslutning härtill beräknar direktionen inkomsterna på följande sätt.

Barnbördshuset hade år 1921 34,857 underhållsdagar. Under förutsättning att antalet underhållsdagar under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 blir detsamma som under år 1921, skulle barnbördshuset behöva en inkomst per underhållsdag av i runt tal 7 kronor 60 öre för att täcka den beräknade utgiften av 264,600 kronor.

Av kostnaderna för å barnbördshuset vårdade skall staten ensam svara för dem, som åsamkas barnbördshuset i fråga om intagna kvinnor från andra län än Stockholms län, eller ungefär 5 proc. av samtliga underhållsdagar, med undantag därav att ej medellösa hava att själva gälda legosängsavgifterna. Då det nu, innan erfarenhet vunnits, ej är möjligt att beräkna hur många, som ej komma att betala själva, har direktionen i detta sammanhang räknat med, att staten skulle betala samtliga legosängsavgifter. Detta förhållande kommer säkerligen inte att inträffa, vadan således här en liten, men oberäknelig besparing är att emotse. Under denna förutsättning skulle staten alltså betala 7 kronor 60 öre för 1,743 underhållsdagar (= 5 % av 34,857) eller 13,246 kronor 80 öre.

[111.]

Av kostnaden för återstående 33,114 underhållsdagar skulle patienterna eller vederbörande fattigvårdssamhälle betala 3 kronor per dag eller 99,342 kronor, och staten hälften av restkostnaden eller alltså 2 kronor 30 öre per underhållsdag. Med 33,114 underhållsdagar och en kostnad per dag av 2 kronor 30 öre skulle staten här bära en kostnad av 76,162 kronor 20 öre. För uppehållandet av driften vid barnbördshuset under året 1 juli 1923—30 juni 1924 skulle direktionen alltså behöva ett statsanslag å tillhoppa 89,409 kronor.

Direktionen påpekar emellertid vidare, att vid beräkningen av barnbördshusets utgifter för budgetåret 1923—1924 tillkomme en omständighet, som förut icke funnits, nämligen hänsynen till den nya gynekologiska avdelningen. Härom yttrar direktionen:

1922 års riksdag medgav direktionen att vidtaga vissa till- och ombyggnader vid barnbördshuset för att därigenom bereda plats för en gynekologisk avdelning. Denna, avsedd för 40 patienter, beräknas bliva färdig att tagas i bruk den 1 november 1923. Under 8 månader av här avsedda budgetår måste alltså beräknas, att barnbördshuset har 40 vårdplatser mer än hittills varit fallet.

Det torde ligga i sakens natur, att det icke är direktionen möjligt att nu, innan någon erfarenhet föreligger från denna avdelning, framlägga några fullt tillförlitliga beräkningar angående dess driftkostnader.

Direktionen anser det osannolikt, att man kan beräkna mer än 25 underhållsdagar per säng och månad, d. v. s. för 40 sängar 1,000 underhållsdagar per månad och alltså för 8 månader 8,000 underhållsdagar.

Kostnaden per underhållsdag torde böra beräknas till detsamma som å barnbördsavdelningen eller till 7 kronor 60 öre, vadan hela kostnaden skulle uppgå till 60,800 kronor.

Med samma betalningsprinciper, som nyss framhöllos, skulle av denna summa gäldas av statsverket dels hela kostnaden för de patienter, som varken tillhörde Stockholms stad eller Stockholms län, dels hälften av restkostnaden för de övriga.

Förstnämnda utgift, 5 procent av totalkostnaden, 60,800 kronor, belöper sig till 3,040 kronor. Sedan totalkostnaden minskats med denna summa, återstår 57,760 kronor. Av denna summa skola patienterna själva eller vederbörande fattigvårdssamhälle gälda legosängsavgifterna, 3 kronor, för 95 procent av de 8,000 underhållsdagarna eller 7,600 underhållsdagar, 22,800 kronor. Minskas summan 57,760 kronor med denna summa av legosängsavgifterna, återstår 34,960 kronor, av vilka staten skall betala hälften eller 17,480 kronor.

För den gynekologiska avdelningen skulle direktionen alltså behöva ett statsanslag å sammanlagt 20,520 kronor.

Direktionen hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen begära för uppehållande av driften vid barnbördshuset under budgetåret 1923—1924 dels ett anslag av 89,409 kronor, dels ett av 20,520 kronor eller sammanlagt ett anslag av 109,929 kronor. Då det ordinarie anslaget till barnbördshuset uppgår till 24,853

kronor, skulle det nu erforderliga förstärkningsanslaget utgöra [111. 85,076 kronor.

De till grund för direktionens föreliggande framställning liggande beräkningarna synas mig icke giva anledning till några befogade erinringar. Vad utgiftssidan beträffar uppvisar den en tydlig nedgång i avseende å de uppskattade kostnaderna i förhållande till vad som beräknats för förra halvåret 1923. Medan för detta halvår kostnaderna uppskattades till 164,200 kronor, beräknas de för hela året 1 juli 1923—30 juni 1924 till 264,600 kronor. Vidkommande gäldandet av ifrågavarande utgifter grunda sig beräkningarna härutinnan på den av mig förut omnämnda överenskommelsen mellan direktionen å ena sidan samt Stockholms stad och län å den andra, om vilken överenskommelse riksdagen uttalat, att densamma syntes innebära en lycklig lösning av frågan. Mot de härvid gjorda beräkningarna har jag ej funnit anledning till erinran.

Departement-
schefen.

Driftkostnaderna för den nya gynekologiska avdelningen kunna självfallet icke nu exakt beräknas; man har måst nöja sig med en approximativ uppskattning, varvid förhållandena vid den äldre barnbördsavdelningen fått tjäna till ledning. Framdeles böra givetvis icke kostnaderna för den gynekologiska avdelningen särskiljas från barnbördshusets övriga ekonomi utan böra driftkostnaderna även för denna avdelning så att säga ingå bland anstaltens ordinära utgifter. Sannolikt kan man ett kommande år motse en minskad totalsumma. Emellertid kan i saknad av varje erfarenhet någon säkerhet härutinnan för närvarande icke vinnas.

I avseende å det slutbelopp, vartill direktionen kommit — jag frånräknar det ordinarie anslaget å 24,853 kronor och beräknar således det ifrågasatta förstärkningsanslaget till 85,076 kronor — torde det vara av intresse att undersöka, huru det begärda statsunderstödet, som grundar sig på barnbördshusets nya betalningsprinciper, ställer sig i förhållande till de förstärkningsanslag, som av statsmedel de senaste åren utgått till uppehållande av barnbördshusets verksamhet. Till belysande härav vill jag meddela följande tablå, vilken upptager de av riksdagen eller Kungl. Maj:t anvisade extra tilläggsanslagen, inklusive anslag till täckande av brister och med avdrag för vad av direktionen sedermera återlevererats till statsverket.

[111.]

För år	Beviljade statsmedel. Kronor	För år	Beviljade statsmedel. Kronor
1913	64,250	1919	291,841
1914	66,221	1920	270,200
1915	70,000	1921	206,786
1916	80,307	1922	197,850
1917	132,609	1923 $\frac{1}{1}$ — $\frac{80}{6}$	33,458
1918	219,674	1923 $\frac{1}{7}$ —1924 $\frac{80}{6}$ (nu äskade)	85,076

Av denna sammanställning framgår, hurusom från och med den tid (den 1 januari 1923), då det nya avtalet är avsett att träda i kraft, en väsentlig nedgång i statsanslaget förmärkes. Till en del är denna visserligen att tillskriva det fallande prisläget, men den torde väsentligast grunda sig på de ändrade betalningsgrunderna.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

dels i riksstaten för budgetåret 1923—1924 uppföra det *ordinarie* anslaget till allmänna barnbördshuset i Stockholm med 24,853 kronor,

dels ock till uppehållande av verksamheten vid barnbördshuset för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av 85,076 kronor.

F. Tekniska högskolan m. m.

Tekniska högskolan.

1. **Tekniska högskolan.** I riksstaten äro för tiden 1 januari —30 juni 1923 för tekniska högskolan uppförda dels ett ordinarie bestämt anslag å 181,375 kronor, dels ock ett ordinarie reservationsanslag å 30,625 kronor. Det förra anslaget avser medel till avlöningar, det senare till vissa omkostnader för uppehållande av undervisningen vid högskolan. Anslagen äro, på sätt framgår av bilagan åttonde huvudtiteln till 1922 års statsverksproposition, punkten 97, beräknade, avlöningsanslaget efter ett helårsbelopp av 362,750 kronor och omkostnadsanslaget efter ett helårsbelopp av 64,000 kronor.

[112.]
Tekniska högskolan.

I skrivelse den 4 september 1922 har tekniska högskolans styrelse tillstyrkt, att vissa av högskolans lärarkollegium gjorda framställningar, avseende uppförande å högskolans stat av åtskilliga nya lärarbefattningar, måtte föreläggas 1923 års riksdag. Av dessa framställningar är det två, åsyftande inrättandet av nya speciallärarbefattningar i ämnena pappersteknik och gjuteriteknik i och för genomförande av en rationell omläggning av den sedan år 1920 lediga professuren i mekanisk teknologi, vilka jag skulle velat tillmötesgå så till vida, att jag önskat föreslå deras uppförande å extra stat. Emellertid finner jag mig med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget nödsakad avstå härifrån.

Vidare har styrelsen med skrivelse den 16 december 1922 till Kungl. Maj:t överlämnat och därvid till bifall förordat en av högskolans lärarkollegium gjord framställning om förändring av följande å högskolans ordinarie stat uppförda professurer, nämligen dels professuren i väg- och brobyggnadslära till en professur i vägbyggnad och kommunikationsteknik, dels ock professuren i järnbyggnadslära till en professur i brobyggnad. Tillika har lärarkollegiet före-

[112.] slagit vissa därav föranledda ändringar i stadgan angående tentamina och examina vid tekniska högskolan den 7 juli 1921.

I berörda framställning har lärarkollegiet anfört bland annat följande:

Såsom namnet angiver omfattar professuren i väg- och brobyggnadslära undervisning i dels vägbyggnadslära, dels brobyggnadslära. Undervisningen i vägbyggnadslära innebär en fullständig och ingående behandling av detta ämne, men av brobyggnadsläran behandlas, förutom broarna såsom integrerande delar i vägen, endast vissa delar av det konstruktiva, nämligen broars underbyggnad (grundförstärkning, landfasten och pelare) samt broöverbyggnader av sten och trä. I den mycket väsentliga del av brobyggnadsläran, som omfattar broöverbyggnader av järn- och järnbetong, meddelas undervisning av professorn i järnbyggnadslära.

Det har sedan flera år tillbaka ifrågasatts, att den del av professuren i väg- och brobyggnadslära, som omfattar brobyggnadsläran, skulle utbrytas och ersättas med en utvidgad undervisning i kommunikationsteknik, ett ämne, som på grund av kommunikationsmedlens snabba utveckling blivit av allt större vikt. Lärarkollegiet finner nu tiden vara inne för genomförandet av en dylik omläggning. Brobyggnadsfrågorna skulle inom den sålunda omlagda professuren endast behandlas mera allmänt, och i den omfattning, som betingas av brons ingående såsom en del i vägen.

Den omlagda professuren skulle sålunda omfatta: Projektering, byggande, underhåll och drift av järnvägar och körvägar av olika slag. Behandling av järnvägar, spårvägar, körvägar och vattenvägar ur trafiktekniska och driftekonomiska synpunkter. Ekonomiska jämförelser emellan olika hithörande kommunikationsmedel.

Professurens benämning bör i samband härmed ändras till professur i vägbyggnad och kommunikationsteknik.

Den ur professuren i väg- och brobyggnadslära utbrutna undervisningen skulle, vad de konstruktiva delarna av brobyggnadsläran beträffar, tilläggas professuren i järnbyggnadslära. (De teoretiska stabilitets- och hållfasthetsberäkningarna tillhöra redan nu professuren i byggnadsstatik). Genom denna överflyttning vinnas den fördelen, att hela den egentliga brobyggnadsläran sammanföres inom ett läroämne. Genom någon koncentrerings av ämnet kan överflyttningen ske utan ökning av professurens nuvarande undervisningstid. Oaktat inom denna professur fortfarande skall meddelas undervisning även beträffande andra bärande konstruktioner än dem, som tillhöra brobyggnader, komma dock brobyggnaderna att upptaga en så övervägande del av professurens undervisning, att benämningen av professuren bör ändras till professur i brobyggnad och själva läroämnet undergå en motsvarande namnförändring.

Den övriga delen av den utbrutna undervisningen har huvudsakligen omfattat den naturliga grundens beskaffenhet, grundförstärkningar, arbetsmaskiner o. d. Häri meddelas f. n. undervisning inom arkitektavdelningen av professorn i byggnadsteknik, nämligen i en kurs om 2 timmar i veckan under en termin, och det synes vara lämpligt, att väg- och vattenbyggarna få deltaga i denna kurs.

De skulle härigenom även få en önskvärd ökad undervisning i allmän byggnadslära. Detta kan, utan någon omläggning av professuren i byggnadsteknik genomföras genom upptagande av denna kurs i läroplanen för väg- och vattenbyggarna. För att de studerande icke härigenom skola erhålla ökad belastning, bör föreläsningstiden inom den omlagda professuren i vägbyggnad och kommunikationsteknik inskränkas till i medeltal 4 timmar i veckan. Härtill komma övningstimmar i erforderligt antal liksom vid de andra professurerna i väg- och vattenbyggnadsavdelningens tillämpningsämnen.

Från professurens i järnbyggnadslära nuvarande innehavare O. Linton har sedermera till ecklesiastikdepartementet överlämnats följande handling:

Professuren i järnbyggnadslära, som förutom järnkonstruktioner även omfattar bärande konstruktioner av järnbetong, har från början och utan min medverkan fått sitt namn från endast det ena av de båda byggnadsmaterialier, den avser.

Genom att i stället bilda namnet ur de byggnadskonstruktioner den till huvudsaklig del omfattar, skulle namnet bättre komma att täcka innehållet. Enär läran om brobyggnader till mycket väsentlig del redan ingår i professuren och efter den tilltänkta omflyttningen helt och hållet skulle komma att förläggas dit, så är med hänsyn till professurens omfattning benämningen brobyggnad riktigare än järnbyggnad, i synnerhet som brobyggnader av andra stenmaterialier än järnbetong och ävenledes brobyggnader av trä skulle överflyttas.

Att benämningen brobyggnad, som bör väljas på grund av sin korthet, visserligen täcker en mycket väsentlig del av innehållet men ej det hela är en ur namnsynpunkt oundviklig formell olägenhet, som emellertid i verkligheten kan avlägsnas genom att i högskolans program angiva, att professuren i brobyggnad innefattar läran om bärande konstruktioner av järn, stenmaterial och trä, vilket ju i övrigt närmare komme att framgå av det detaljerade programmet.

De hittills i väg- och brobyggnadsläran behandlade brobyggnaderna av naturlig sten och oarmerad betong kunna i teoretiskt hänseende närmast sägas vara specialfall av järnbetongbroar, och även i konstruktivt hänseende samt ur utförandesynpunkt kommer deras behandling i samband med järnbetongbroar att erbjuda fördelen av större enhetlighet.

Träkonstruktioner förekomma redan inom järnbyggnadsläran i form av ställningar och valvstommar för uppsättning av järnkonstruktioner och gjutning av järnbetongvalv.

Genom en koncentrerung inom järnbyggnadsläran av alla slags brobyggnader kunna dessa i sin helhet behandlas på kortare tid än om de bibehållas uppdelade på två läroämnen.

Likaså anser jag det med hänsyn till jämförande studier vara av stor betydelse och till fördel för undervisningen, om de tre brobyggnadsmaterialierna: järn, sten (naturlig och konstgjord) samt trä komma att falla inom samma läroämne.

[112.]

Enär alltså lärarkollegiets förslag till omändring av de nuvarande professurerna i väg- och brobyggnadslära samt i järnbyggnadslära enligt min mening innebär en förbättring, får jag härmed meddela:

att jag intet har att erinra emot, att namnet å min nu innehavda professur ändras från järnbyggnadslära till brobyggnad samt

att jag är villig att å mitt arbetsprogram och i min undervisning jämväl upptaga brobyggnader av andra stenmaterialier än järnbetong och därjämte även träbroar, under förutsättning att undervisningen för väg- och vattenbyggarna beträffande metoder för grundläggningar och arbetsmaskiner härför i enlighet med kollegiets förslag kombineras med den undervisning i ämnet, som av professorn i byggnadsteknik meddelas inom arkitekturavdelningen.

Departement-
mentschefen.

Mot de framställda förslagen om förändringar av professuren i väg- och brobyggnadslära samt professuren i järnbyggnadslära har jag intet att i sak erinra. Såsom av det föregående framgår kunna dessa förändringar genomföras utan ökad kostnad för statsverket. Den förstnämnda professuren är för närvarande ledig, och har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 7 juli och den 30 december 1922 medgivit, att med åtgärder för återbesättande av densamma må anstå till den 1 juli 1923. Jag tillstyrker alltså, att framställning göres till riksdagen i enlighet med lärarkollegiets förslag. I händelse framställningen av riksdagen bifalles, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga ändringar i förenämnda stadga även som meddela de föreskrifter, som eljest kunna finnas behövlige på grund av de förändrade ämnesområdena för ifrågavarande professurer.

Då i övrigt högskolans framställningar icke synas mig böra föranleda några äskanden hos 1923 års riksdag om ändringar i högskolans ordinarie stat, får jag tillstyrka, att för budgetåret 1923—1924 förenämnda båda ordinarie anslag upptagas med de år 1922 beräknade helårsbeloppen respektive 362,750 kronor och 64,000 kronor.

Jag hemställer alltså att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels förklara, att professuren i väg- och brobyggnadslära samt professuren i järnbyggnadslära vid tekniska högskolan skola från och med den 1 juli 1923 ändras, den förra till en professur i vägbyggnad och kommunikationsteknik och den senare till en professur i brobyggnad,

dels ock för tekniska högskolan uppföra såsom *ordinarie* anslag till avlöningar ett belopp

av 362,750 kronor samt såsom *ordinarie* reservationsanslag till vissa omkostnader för upprätthållande av högskolans verksamhet ett belopp av 64,000 kronor.

2. Arvoden åt professorsvikarier. I riksstaten för år 1922 finnes uppfört ett särskilt ordinarie förslagsanslag till arvoden åt professorsvikarier vid tekniska högskolan till belopp av 3,000 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 upptogs anslaget med halva beloppet eller 1,500 kronor. För budgetåret 1923—1924 bör anslaget uppföras med samma belopp som för år 1922. Jag hemställer därför, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

[113.]

Arvoden åt professorsvikarier.

att i riksstaten uppföra det under rubrik: Tekniska högskolan upptagna *ordinarie* förslagsanslaget till arvoden åt professorsvikarier med ett belopp av 3,000 kronor.

3. Arvoden åt vissa speciallärare. På extra stat för år 1922 har riksdagen för tekniska högskolan anvisat ett förslagsanslag, högst 27,450 kronor, att utgå med högst följande belopp:

[114.]

Arvoden åt vissa speciallärare.

till arvode åt en speciallärare i teknisk kemi....	kronor	1,200:—
» arvode åt en speciallärare i bokföring.....	»	750:—
» arvode åt en speciallärare i elektroteknik....	»	4,000:—
» arvode åt en speciallärare i skogsskötsel.....	»	1,000:—
» arvode åt en speciallärare i fotografi	»	1,000:—
» höjning av arvodet åt specialläraren i geologi	»	500:—
» arvode åt en speciallärare i läran om verktygsmaskiner.....	»	5,000:—
» arvode åt en speciallärare i läran om kemiskt-tekniska apparater.....	»	2,500:—
» ersättning åt specialläraren i gruvmätning för sommarövningar	»	900:—
» arvode åt en speciallärare i läran om maskin-element	»	4,000:—
» arvode åt en speciallärare i flygteknik	»	3,000:—
» arvode åt en speciallärare i läran om värmemotorer	»	3,600:—

[114.] För förra halvåret 1923 utgår för ifrågavarande ändamål hälften av nämnda belopp eller 13,725 kronor.

Förslag föreligger nu från tekniska högskolans myndigheter om utverkande för budgetåret 1923—1924 av anslag på extra stat till samma ändamål och med enahanda belopp som för år 1922.

Jag har intet att erinra mot detta äskande utan hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 27,450 kronor, att för härefter angivna ändamål utgå med högst följande belopp:

till arvode åt en speciallärare i		
teknisk kemi.....	kronor	1,200: —
» arvode åt en speciallärare i		
bokföring.....	»	750: —
» arvode åt en speciallärare i		
elektroteknik.....	»	4,000: —
» arvode åt en speciallärare i		
skogsskötsel.....	»	1,000: —
» arvode åt en speciallärare i		
fotografi.....	»	1,000: —
» höjning av arvodet åt spe-		
cialläraren i geologi.....	»	500: —
» arvode åt en speciallärare i		
läran om verktygsmaskiner	»	5,000: —
» arvode åt en speciallärare i		
läran om kemiskt-tekniska		
apparater.....	»	2,500: —
» ersättning åt specialläraren i		
gruvmätning för sommaröv-		
ningar.....	»	900: —
» arvode åt en speciallärare i		
läran om maskinelement ..	»	4,000: —
» arvode åt en speciallärare i		
flygteknik.....	»	3,000: —
» arvode åt en speciallärare i		
läran om värmemotorer ...	»	3,600: —

Summa kronor 27,450: —

4. **Tillfälliga lärarbiträden och assistenter.** Å tekniska högskolans ordinarie stat finnes uppförd en anslagspost: Anslag till tillfälliga lärarbiträden och assistenter, å 14,300 kronor. I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag beviljade 1920 års riksdag till förstärkning av nämnda anslagspost på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 25,000 kronor.

[115.]

Tillfälliga
lärarbiträden
och assisten-
ter.

Utredning i ämnet återfinnes i bilagan åttonde huvudtiteln till 1920 års statsverksproposition, sid. 353—355. Av denna utredning framgår, att sammanlagda beloppet av arvoden till assistenter och tillfälliga lärarkrafter för år 1921 av lärarkollegiet uppskattades till 131,400 kronor, att till täckande härav genom elevavgifter och förberörda ordinarie anslag stod till buds en summa av 92,600 kronor, samt att således en brist förelåg till belopp av 38,800 kronor. Emellertid ansåg lärarkollegiet möjligt, att assistentarvodena år 1921 skulle kunna något sänkas till följd av en börjande återgång till normala förhållanden, varför såsom anslag för ifrågavarande ändamål begärdes ett belopp av 35,000 kronor. På sätt av det förut sagda framgår blev emellertid, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, anslaget av riksdagen bestämt till 25,000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1921 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för ifrågavarande ändamål bevilja ett belopp av 35,000 kronor. Riksdagen, som i sin skrivelse nr 8 A, punkten 112, anmälde sitt beslut i ämnet, beviljade på extra stat för år 1922 såsom särskilda förslagsanslag, högst, dels till förstärkning av berörda anslagspost ett belopp av 25,000 kronor, dels ock till tillfällig förstärkning för år 1922 av samma anslagspost ett belopp av 10,000 kronor.

Riksdagen, som ansåge, att den av lärarkollegiet redan förut uttalade meningen om arvodenas sänkning med hänsyn till en börjande återgång till normala förhållanden med större fog nu kunde göras gällande, hade ej velat bevilja ett förstärkningsanslag av den storlek, Kungl. Maj:t ifrågasatt, då givetvis svårigheter torde komma att yppa sig att ett följande år få nedsatt ett en gång beviljat anslag av den karaktär som det förevarande. Det syntes riksdagen därför mest ändamålsenligt, att nu för ändamålet bevilja ett belopp lika med vad för år 1921 utginge eller alltså 25,000 kronor och därutöver ett belopp av 10,000 kronor såsom ett engångsanslag till tillfällig förstärkning för år 1922 av arvoden till lärarbiträden och assistenter.

På extra stat för förra halvåret 1923 beviljade 1922 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för ifrågavarande ändamål ett belopp av 19,250 kronor, utgörande 55 % av ett utav Kungl.

Maj:t beräknat helårsbelopp av 35,000 kronor. Härvid frångicks med hänsyn till att anslaget endast avsåge halvårsbudgeten — på sätt jämväl Kungl. Maj:t föreslagit — den uppdelning av anslaget i ett förstärkningsanslag och ett engångsanslag, som gjorts av 1921 års riksdag.

Från högskolans sida föreligger nu framställning om extra anslag för ändamålet för budgetåret 1923—1924. Lärarkollegiet beräknar anslagsbehovet för hela året till ett belopp av 40,000 kronor. Lärarkollegiet anför bland annat:

Då assistenternas arvoden allt fortfarande beräknas efter samma grunder med avseende på assistenternas kompetens m. m. som före kristiden och den nödvändiga ökningen av deras arvoden således utgöres endast av på dessa arvoden belöpande dyrtidstillägg är det ifrågavarande anslagets storlek enbart beroende på assistentantalets ökning med nya läroämnens upptagande i högskolans läroplan. Enligt vad lärarkollegiet nu kan bedöma, kommer det för år 1922 beviljade anslaget att bli så otillräckligt, att nedsättningar av assistenternas grundarvoden för instundande hösttermin synas bli ofrånkomliga, ett förhållande, som om det ej bliver av endast tillfällig art måste få synnerligen menliga följder för högskolans undervisning.

Tekniska högskolans styrelse förordar i skrivelse den 4 september 1922 bifall till kollegiets framställning.

Departementschefen.

Den uppdelning av anslaget för förevarande ändamål, som gjordes av 1921 års riksdag, innebar, synes det mig, en uttalad förväntan från riksdagens sida, att det engångsanslag å 10,000 kronor, som utgick för år 1922, så snart ske kunde borde avföras ur budgeten. Särskilt med hänsyn till de synnerligen stora svårigheterna att bereda erforderliga medel för täckande av utgifter, som oundgängligen måste uppföras på budgeten för anslagsåret 1923—1924, finner jag tidpunkten för en sänkning av ifrågavarande anslagsmedel till lärarbiträden och assistenter nu vara inne.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till tillfälliga lärarbiträden och assistenter vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 25,000 kronor.

[116.]

Vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss vaktbetjäning m. m.

5. Vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss vaktbetjäning m. m. För år 1922 utgick å extra stat till vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss vaktbetjäning m. m. vid tekniska högskolan ett anslag av 18,690 kronor samt till bestridande av ökade bokbindningskostnader vid högskolan ett anslag av 4,000 kronor, alltså

tillhopa 22,690 kronor. För förra halvåret 1923 anvisades för nämnda [116.] ändamål såsom anslag å extra stat hälften av berörda belopp eller 11,345 kronor. Förslag föreligger nu från tekniska högskolan om anslag under samma anslagsrubrik med enahanda belopp för helt år räknat, som utgått för år 1922.

Här avsedda anslag, för så vitt det avser medel till fyllnads- arvoden och avlöning åt vaktbetjäning, synes mig vara för högskolan oundgängligen nödvändigt och för budgetåret 1923—1924 böra utgå med samma belopp som för år 1922. Däremot anser jag, att med hänsyn till den sjunkande prisnivån en nedsättning kan ske i anslaget till ökade bokbindningskostnader vid biblioteket och vill i sådant avseende föreslå en minskning till hälften, vadan anslaget för detta ändamål skulle för berörda budgetår utgå med allenast 2,000 kronor. Jag hemställer alltså, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att för tekniska högskolan anvisa för budget- året 1923—1924 ett *extra* anslag av 20,690 kro- nor, att för nedan angivna ändamål utgå med högst följande belopp:

till fyllnadsarvode åt rektors		
biträde vid tillsyn av bygg-		
naderna m. m.....	kronor	1,000: —
» förhöjning av sekreterarens		
arvode	»	2,000: —
» förhöjning av kamrerarens		
arvode	»	2,700: —
» arvode åt en vaktmästare	»	1,570: —
» » » en maskinist ..	»	1,865: —
» » » två portvakter .	»	300: —
» » » en vaktmästare,		
tillika preparator.....	»	2,160: —
» arvoden åt extra laborato-		
rievaktmästare.....	»	5,595: —
» arvode åt en extra vakt-		
mästare vid biblioteket ...	»	1,500: —
» ökade bokbindningskostna-		
der vid biblioteket	»	2,000: —

Tillhopa kronor 20,690: —

[117.]

Samlingar
och labora-
tioner.

6. **Samlingar och laborationer.** Å tekniska högskolans stat finnes under rubriken: Anslag till samlingar och laborationer uppfört ett belopp av 17,500 kronor. Till förstärkning av denna anslagspost har riksdagen beviljat på extra stat för åren 1920, 1921 och 1922 såsom förslagsanslag, högst, respektive 75,000 kronor, 110,000 kronor och 130,000 kronor.

Enligt 1921 års riksdags beslut i ärendet skulle sist omnämnda belopp, 130,000 kronor, fördela sig på de olika avdelningarna vid högskolan på följande sätt:

Avdelningen för allmänna vetenskaper	kronor	4,000: —
Mekaniska avdelningen	»	30,000: —
Skeppsbyggnadsavdelningen	»	4,500: —
Elektrotekniska avdelningen	»	11,000: —
Kemiska avdelningen	»	24,000: —
Bergsvetenskapliga avdelningen	»	28,500: —
Väg- och vattenbyggnadsavdelningen	»	18,000: —
Arkitekturavdelningen	»	10,000: —
Summa kronor		130,000: —

Genom beslut den 22 juni 1921 ställde Kungl. Maj:t berörda anslag å tillhopa 130,000 kronor till högskolestyrelsens förfogande. Därvid föreskrevs tillika, att vederbörande avdelningar vid högskolan skulle från och med år 1922 hava del i förenämnda ordinarie anslagspost å 17,500 kronor med följande belopp, vart för sig betecknat såsom särskilt reservationsanslag:

Avdelningen för allmänna vetenskaper	kronor	500: —
Mekaniska avdelningen	»	4,375: —
Skeppsbyggnadsavdelningen	»	575: —
Elektrotekniska avdelningen	»	1,300: —
Kemiska avdelningen	»	3,100: —
Bergsvetenskapliga avdelningen	»	4,000: —
Väg- och vattenbyggnadsavdelningen	»	2,350: —
Arkitekturavdelningen	»	1,300: —
Summa kronor		17,500: —

I sin skrivelse rörande riksdagspetita för tekniska högskolan till 1922 års riksdag anhöll styrelsen för tekniska högskolan efter förslag av lärarkollegiet om extra anslag för förra halvåret 1923 till samlingar och laborationer till ett belopp, beräknat efter ett anslagsbehov av i runt tal 250,000 kronor för helt år, varav 55 % skulle

erfordras för nämnda halvårsperiod. I statsverkspropositionen till sistnämnda riksdag hemställde Kungl. Maj:t på min föredragning om ett anslag för ändamålet av 82,500 kronor, utgörande 55 % av ett av Kungl. Maj:t beräknat helårsbehov av 150,000 kronor. [117.]

Riksdagen anmälde i sin skrivelse nr 8 A, punkten 104, att riksdagen till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisat på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 71,500 kronor, att av Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Kungl. Maj:t funne skäligt bestämma. Riksdagen anförde härvid:

Riksdagen vill erinra, hurusom från tekniska högskolan ursprungligen räknats med ett årligt anslagsbehov för nu ifrågavarande ändamål av 250,000 kronor. De stora krav, som i såväl detta som andra avseenden från nämnda högskola ställas på statsverket, hava ej undgått att väcka riksdagens uppmärksamhet. Hur berättigat än det understöd är, som staten lämnar de tekniska vetenskaperna, kan statens understödjande verksamhet dock ej utvidgas i obegränsad omfattning. Då andra vetenskapliga och tekniska institutioner för närvarande måste i sin verksamhet i stor utsträckning underkasta sig inskränkningar av hänsyn till det rådande ekonomiska läget, synes riksdagen inga skäl föreligga till att tekniska högskolan härifrån skulle bilda ett undantag. Med allt beaktande av den tendens till återhållsamhet i avseende å statsutgifterna, som i förevarande punkt kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts förslag, anser sig riksdagen kunna, utan att därigenom högskolans intressen trädas för nära, gå ett steg längre; riksdagen anser sig för nu ifrågavarande ändamål böra räkna med förstärkningsanslag till enahanda belopp för år räknat som beviljats för år 1922 eller således 130,000 kronor. Med utgångspunkt från att härav 55 procent böra beräknas på förra halvåret 1923, skulle den för nämnda tid erforderliga summan utgöra 71,500 kronor.

Den ordinarie anslagsposten å 17,500 kronor ingår i det ordinarie reservationsanslaget till tekniska högskolan, i 1922 års rikstat uppfört med ett belopp av 64,000 kronor. Nämnda anslag uppförde riksdagen för förra halvåret 1923, med godtagande av Kungl. Maj:ts förslag till anslagets fördelning, med ett belopp av 30,625 kronor. I fråga om anslagsposten till samlingar och laborationer innebar Kungl. Maj:ts förslag, att även detta för nämnda halvårsperiod skulle uppföras med 55 % av helårsbeloppet eller 9,625 kronor.

Genom beslut den 15 juni 1922 ställde Kungl. Maj:t det extra anslaget å 71,500 kronor till högskolestyrelsens förfogande för därmed avsedda ändamål samt föreskrev, att nämnda anslagspost å 9,625 kronor ävensom det på extra stat för samma ändamål anvisade

[117.] reservationsanslaget skulle för tiden 1 januari—30 juni 1923 fördelas på de olika avdelningarna inom högskolan med följande belopp:

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Summa Kronor.
Avdelningen för allmänna vetenskaper . . .	320: —	2,300: —	2,620: —
Fackavdelningen för maskinbyggnad och mekanisk teknologi	2,040: —	15,150: —	17,190: —
Fackavdelningen för skeppsbyggnad ¹	700: —	5,220: —	5,920: —
Fackavdelningen för elektroteknik	590: —	4,450: —	5,040: —
Fackavdelningen för kemi och kemisk tek- nologi	2,195: —	16,250: —	18,445: —
Fackavdelningen för bergsvetenskap	1,770: —	13,180: —	14,950: —
Fackavdelningen för väg- och vattenbygg- nad	1,190: —	8,830: —	10,020: —
Fackavdelningen för arkitektur	690: —	5,150: —	5,840: —
Verkstaden	130: —	970: —	1,100: —
Summa kronor	9,625: —	71,500: —	81,125: —

¹ Därav till flygteknik 30 kronor av ordinarie anslaget och 220 kronor av extra anslaget.

Framställning föreligger nu från högskolan om anslag å extra stat för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1923—1924. I särskilda till lärarkollegiet ingivna skrivelser från de olika fackavdelningarnas lärare samt från den lärargrupp, som företräder de allmänna vetenskaperna, hava förslag lämnats för de olika avdelningarnas behov av anslag till samlingar och laborationer för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924. Lärarkollegiet hemställer med anledning härav om anslag till de särskilda avdelningarna och institutionerna med följande belopp.

Till *allmänna vetenskaper*:

Till institutionen för fysik	kronor	2,500: —
» » » läran om maskinelement	»	2,000: —
» » » allmän geologi	»	800: —
» » » ritteknik	»	1,000: —
» » » fotografi	»	1,200: —
» » » hållfasthetslära	»	2,000: —
» » » beskrivande geometri	»	300: —
» » » mekanik	»	500: —

Kronor 10,300: —

Till mekaniska avdelningen:

[117.]

Till institutionen för ångteknik	kronor	14,000:—
» » » förbränningsmotorer	»	20,650:—
» » » vattenmotorer	»	7,000:—
» » » mekanisk teknologi	»	1,500:—
» » » pappersteknik	»	2,300:—
» » » gjuteriteknik	»	800:—
» » » järnets manufakturering	»	300:—
» » » verktygsmaskiner	»	4,000:—
» » » teknisk hygien	»	1,000:—
» » » hiss- och transportanordningar	»	1,000:—
» » » uppvärmnings- och ventilationsanordningar	»	300:—
		Kronor 52,850:—

Till skeppsbyggnadsavdelningen:

Till institutionen för skeppsbyggnadslära	kronor	1,700:—
» » » hydromekanik	»	9,950:—
» » » varvsanläggning	»	650:—
» » » elektroteknik	»	500:—
» » » flygteknik	»	1,000:—
		Kronor 13,800:—

Till elektrotekniska avdelningen:

Till institutionen för elektrisk anläggningsteknik o. elektroteknik	kronor	4,100:—
» » » läran om värmemotorer	»	500:—
» » » elektromaskinlära	»	5,000:—
» » » teoretisk elektroteknik	»	5,700:—
		Kronor 15,300:—

Till väg- och vattenbyggnadsavdelningen:

Till institutionen för väg- och brobyggnad	kronor	1,200:—
» » » byggnadsstatik	»	10,750:—
» » » geodesi	»	3,500:—
» » » vattenbyggnad	»	12,000:—
» » » järnbyggnad	»	6,000:—
» » » industriell ekonomi III	»	750:—
» » » arkitektonisk formlära	»	500:—
		Kronor 34,700:—

[117.]

Till kemiska avdelningen:

Till institutionen för oorganisk kemi	kronor	13,000:—
» » » organisk kemi	»	5,000:—
» » » kemisk teknologi	»	14,000:—
» » » elektrokemi	»	4,000:—
» » » zymoteknik	»	300:—
» » » värmeteknik och maskinlära	»	1,050:—
» » » läran om maskinelement	»	1,800:—
» » » läran om kemiskt-tekn. apparater	»	3,000:—
		Kronor 42,150:—

Till bergsvetenskapliga avdelningen:

Till institutionen för järnets metallurgi	kronor	6,400:—
» » » hyttmekanik samt järnets bearbetning och behandling	»	6,400:—
» » » bergskemi	»	4,800:—
» » » metallografi	»	800:—
» » » gruvvetenskap och anrikningslära	»	11,200:—
» » » gruvmätning	»	400:—
» » » gruvmekanik	»	8,000:—
» » » mineralogi och geologi	»	1,600:—
		Kronor 39,600:—

Till arkitekturavdelningen:

Till institutionen för frihandsteckning	kronor	400:—
» » » ornamentik	»	400:—
» » » husbyggnadslära	»	800:—
» » » modellering	»	600:—
» » » byggnadsteknik	»	11,500:—
» » » arkitektur	»	4,400:—
» » » byggnadshygien	»	500:—
» » » arkitekturens historia	»	750:—
» » » svenska arkitekturens historia	»	295:—
» » » stadsanläggningslära	»	400:—
		Kronor 20,045:—
Verkstaden	»	4,000:—
		Summa kronor 232,745:—

Till bestridande av det sålunda beräknade utgiftsbeloppet, 232,745 kronor, skulle stå till förfogande den ordinarie anslagsposten till samlingar och laborationer, vilken av kollegiet beräknas till sitt hit-tillsvarande helårsbelopp eller 17,500 kronor. För att täcka högsko-

lans behov erfordrades alltså ett ytterligare belopp av 215,245 kronor, om vars beviljande på extra stat för budgetåret 1923—1924 kollegiet hemställer.

I skrivelse den 4 september 1922 tillstyrker styrelsen för tekniska högskolan bifall till lärarkollegiets framställning.

Någon anslagsökning till förenämnda ändamål finner jag mig icke under rådande tidsförhållanden kunna förorda. I stället förefaller det mig vid en jämförelse med de förstärkningsanslag, som utgått för åren 1920 och 1921, respektive 75,000 och 110,000 kronor, som om det för år 1922 utgående beloppet, 130,000 kronor, kunde tåla någon nedprutning. Jag vill dock, med hänsyn till den betydelse, det äger för undervisningen vid högskolan, att anslag av här ifrågasvarande art icke äro för knappt tillmätta, ej förorda större minskning av anslaget än till 100,000 kronor. Då detta belopp så avsevärt understiger vad som från högskolans sida begärts, torde lärarkollegiets framställning näppeligen kunna läggas till grund för en blivande anslagsfördelning mellan de olika avdelningarna. Det bör därför ankomma på Kungl. Maj:t att efter förnyat förslag från tekniska högskolan besluta såväl härom som i fråga om den ordinarie anslagspostens fördelning.

Departementschefen.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 100,000 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma.

7. Ökade medel till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. Å tekniska högskolans ordinarie stat finnes uppfört ett anslag till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. å 25,000 kronor. Under en följd av år har riksdagen dels anvisat medel på extra stat för samma ändamål, dels ock beviljat anslag på tilläggsstat till förstärkande av nämnda ordinarie anslag. En redogörelse härför, för så vitt angår åren 1917—1920, återfinnes i bilagan åttonde huvudtiteln till 1920 års statsverksproposition, punkten 154, till vilken jag ber att få hänvisa.

[118.]

Ökade medel till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m.

- [118.] I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har 1920 års riksdag dels, i likhet med vad som skett för år 1920, för ifrågavarande ändamål anvisat på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 250,000 kronor, dels ock på tilläggsstat för år 1920 beviljat ej mindre till täckande av för år 1919 motsedd brist i omförmälda ordinarie anslag ett förslagsanslag, högst 130,000 kronor, än även till förstärkning av samma anslag för år 1920 ett förslagsanslag, högst 145,000 kronor. 1921 års riksdag anvisade för ändamålet såsom särskilda förslagsanslag, högst, dels på extra stat för år 1922 250,000 kronor, dels ock på tilläggsstat för år 1921 130,000 kronor. Till bestridande under år 1922 av utgifterna för bränsle, lyshållning m. m. vid tekniska högskolan stod alltså till högskolans förfogande ett belopp av sammanlagt 275,000 kronor.

För sistnämnda år ansågs något anslag å tilläggsstat ej behöfligt men beviljade 1922 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för förra halvåret 1923 för ifrågavarande ändamål ett belopp av 75,000 kronor, beräknat efter ett helårsbehov av 150,000 kronor.

Tekniska högskolans lärarkollegium har den 17 maj 1922 uttalat, att kollegiet ansåge sig ha anledning förvänta, att anslaget å 75,000 kronor skulle visa sig vara tillfyllest samt att någon sänkning i bränslepriserna för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 komme att äga rum. Kollegiet föreslår på grund härav att för nämnda tid måtte beviljas ett extra anslag av 130,000 kronor.

Tekniska högskolans styrelse hemställer i utlåtande den 4 september 1922 om bifall till lärarkollegiets förslag.

Departementschefen.

Här ifrågavarande anslag användes av högskolan huvudsakligen för bestridande av omkostnader för bränsle och belysning men anlitas jämväl till gäldande av utgifter för högskolans kansli (tryckning, extra skrivbiträde m. m.), renhållning och städning, reparationer, telefon- och telegraf, vattenavgifter m. m.

De av högskolans lärarkollegium uttalade förhoppningarna om att det för förra halvåret 1923 anvisade extra anslaget skulle bliva tillfyllest hava visat sig icke vara grundade. Såsom framgår av nästföljande punkt, beräknar högskolans myndigheter numera, att brist skall uppstå i anslagsmedlen för ifrågavarande ändamål såväl för år 1922 som för förra halvåret 1923, nämligen till belopp av 10,000 kronor för den förra och 30,000 kronor för den senare budgetperio-

den. Det sammanlagda anslagsbehovet beräknas sålunda numera till 285,000 kronor för år 1922 och 117,500 kronor för förra hälften av år 1923. I jämförelse med dessa belopp företer det av högskolan begärda extra anslaget å 130,000 kronor för budgetåret 1923—1924 en betydande nedsättning. Jag har därför icke funnit någon anledning till erinran mot den gjorda framställningen.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till beredande av ökade medel för tekniska högskolan till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 130,000 kronor.

8. Täckande av brister å tekniska högskolans anslag till bränsle, lyshållning m. m. för år 1922 och förra halvåret 1923. I skrivelse den 14 december 1922 har lärarkollegiet vid tekniska högskolan meddelat, att vid 1922 års utgång en brist i anslaget till bränsle, lyshållning m. m. komme att föreligga till belopp av omkring 10,000 kronor, samt att en beräkning av de sannolika utgifterna för bränsle, lyshållning m. m. under förra halvåret 1923, med iakttagande av de av Stockholms stad ifrågasatta sänkningarna i prisen å gas och elektrisk energi och med inskränkning i förbrukningen så långt, som ansåges möjligt, visade, att vid nämnda halvårs slut en ytterligare brist av 30,000 kronor komme att uppstå. Kollegiet hemställer därför att till täckande av berörda brister ett anslag å 40,000 kronor måtte begäras hos riksdagen. Högskolans styrelse har i yttrande den 16 december 1922 tillstyrkt bifall till denna framställning.

Sedermera har högskolans rektor efter anmodan till ecklesiastikdepartementet överlämnat två promemorior, av vilka ställningen under ifrågavarande anslagstitel närmare framgår, såvitt gäller den här avsedda tidsperioden, den 1 januari 1922—30 juni 1923.

Av promemoriorna, vilka jämväl innefatta uppgift om de anslagsmedel, som för berörda tid äro disponibla, ber jag att få återgiva följande:

Bränsle, lyshållning m. m. under år 1922.

Bränsle	kronor	80,000: —
Eldarpersonal	»	21,800: —
Elektrisk belysning, kraft, gas	»	68,400: —
Vatten	»	12,800: —

[119.]

Täckande av
brister å
tekniska hög-
skolans an-
slag till
bränsle, lys-
hållning m. m.
för år 1922
och förra
halvåret 1923.

[119.] Städning av lokaler	kronor	39,700: —
Gårdars underhåll	»	7,700: —
Inventarier	»	14,600: —
Diverse	»	5,000: —
Telefoner	»	7,600: —
Kansliutgifter (skrivutensilier, papper, annonsering, tryckning av katalog, program m. m.)	»	31,700: —
		Kronor 289,300: —

Skuld från 1921 å bränsle, lyshållning m. m.	kronor	17,600: —
Förbrukningen under år 1922	»	289,300: —
Anslag för år 1922	»	275,000: —
		Kronor 31,900: —

Av dessa 31,900 kronor kunna 21,800 kronor bestridas av elevavgifter, varför vid årets slut en brist om 10,100 kronor förefinnes å anslaget bränsle, lyshållning m. m.

Bränsle, lyshållning m. m. under förra halvåret 1923.

Bränsle	kronor	38,900: —
Eldarpersonal	»	10,500: —
Elektrisk belysning, kraft, gas	»	27,500: —
Vatten	»	5,000: —
Städning av lokaler	»	20,000: —
Gårdars underhåll	»	3,000: —
Inventarier }	»	7,000: —
Diverse }		
Kansliutgifter (skrivutensilier, papper, annonsering, tryckning av katalog, program m. m.)	»	13,000: —
Telefoner	»	3,800: —
		Kronor 128,700: —

Skuld å bränsle, lyshållning m. m. från 1922	kronor	10,100: —
Beräknad förbrukning under tiden $\frac{1}{1} - \frac{30}{6}$ 1923	»	128,700: —
Anslag för tiden $\frac{1}{1} - \frac{30}{6}$ 1923	»	87,500: —
		Kronor 51,300: —

Av dessa 51,300 kronor torde 11,300 kronor kunna bestridas av elevavgifter, varför vid $\frac{1}{7}$ 1923 en brist av 40,000 kronor torde förefinnas å anslaget bränsle, lyshållning m. m.

Departementschefen.

Högskolans myndigheter synas mig genom den sålunda förebagta utredningen hava ådagalagt behovet av det uppgivna beloppet, 40,000 kronor. Särskilt vill jag i fråga om beräkningen av

utgifterna för ifrågavarande ändamål under förra halvåret 1923 frambålla, att, enligt vad en jämförelse med motsvarande uppgift för år 1922 ger vid handen, nämnda beräkning synes vara uppgjord under allvarlig strävan att på alla punkter, där så är möjligt, iakttaga den strängaste sparsamhet.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av motsedda brister för år 1922 och förra halvåret 1923 å tekniska högskolans anslag till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 40,000 kronor.

9. **Ändring i byggnadsplanen för tekniska högskolan.**

Uti den av 1911 års riksdag beslutade byggnadsplanen för tekniska högskolan ingår, bland annat, uppförande av en paviljong för magnetometri för en kostnad, som beräknades till 8,192 kronor. (Se prop. ¹²⁴/1911 s. 148). Plats för paviljongen skulle efter överenskommelse med Djurgårdsförvaltningen beredas utanför det för högskolebyggnaderna avsedda tomtområdet å Norra Djurgården.

I skrivelse den 1 juli 1922 har nu tekniska högskolans byggnadskommitté — med förmålan att lämplig plats för nämnda paviljong icke kunnat erhållas i så god tid före krigsutbrottet att dess uppförande kunnat utbjudas på entreprenad, innan prisstegringen inträtt, och att det sedermera visat sig omöjligt att få paviljongen uppförd för den av riksdagen fastslagna kostnaden — anhållit om medgivande till sådan förändring i byggnadsplanen, att i stället för nämnda paviljong måtte få för tillgodoseende av den magnetometriska undervisningen för en kostnad av 8,192 kronor inom den s. k. gruvgården i tekniska högskolans huvudbyggnader anordnas ett magnetiskt experimentrum i enlighet med ett framställningen bifogat av bergskolans föreståndare professorn i gruvvetenskap vid högskolan G. W. Petersson uppgjort förslag.

Professor Petersson anför:

Då det är önskvärt att beredande av möjlighet att vid högskolan utföra de studier i magnetometri, som avsetts med nämnda paviljong, ej uppskjutes längre, har jag undersökt möjligheterna att för ändamålet använda redan befintligt utrymme inom tekniska högskolans nybyggnad vid Valhallavägen. Jag har därvid funnit att det med den magnetiska paviljongen avsedda syftet till huvudsaklig

[120.]

Ändring i byggnadsplanen för tekniska högskolan.

[120.] del kan nås genom en del kompletteringar och omändringar i den s. k. gruvgården, d. v. s. ljusgården i den för den bergsvetenskapliga institutionen upplåtna delen av högskolans byggnad vid Valhallavägen.

I denna av höga väggar omgivna gård befinna sig på var och en av de fyra våningshöjderna läktare, vilka användas för övningarna för gruvmätning och delvis magnetometri. Förbindas de långsgående läktarna med flyttbara broar av trä, löpande på skenor av icke magnetiserbart material, t. ex. messing, möjliggöres utförande av observationer runt om — på olika nivåer — i gårdens mitt upphängda magneter o. d. på samma sätt som var avsett i den magnetiska paviljongen. Magneterna, vilka avses hava en längd av 3—4—5 meter, skola upphängas i ljusgården så att deras läge lätt kan ändras såväl i vertikal som i sidodet.

Kostnaderna för gruvgårdens apterande till magnetiskt experimentrum har jag beräknat komma att uppgå till följande belopp:

4 st. flyttbara broar enligt anbud från firman Holzbau »System Meltzer» i Darmstadt, genom professor O. Linton	kronor 2,400: —
Frakt från Darmstadt till Stockholm c:a	» 350: —
Löpskenor av messing, 93 m. (c:a 470 kg.)	» 1,650: —
Räcken av trä med messing 120 m.	» 1,440: —
6 st. hasplar à 90 kronor och 6 st. block à 20 kronor	» 660: —
250 m. lina av fosforbrons à 1 krona 30 öre	» 325: —
27 m. stuprör av koppar à 5 kronor	» 135: —
5 st. stativ för magnetometrar à 50 kronor	» 250: —
3 st. magneter à 3—5 m. längd	» 300: —
Omändringar, montering och frakter etc. (10 % av föreg.) (arbetslöner)	750: —
	Summa kronor 8,260: —

På grund av det anförda anhåller jag att få disponera det ovan anförda anslaget, 8,192 kronor, till gruvgårdens apterande till magnetiskt experimentrum i stället för till den ifrågasatta magnetiska paviljongen.

Över byggnadskommitténs framställning hava yttranden avgivits den 29 juli 1922 av styrelsen för tekniska högskolan, den 3 augusti 1922 av byggnadsstyrelsen och den 11 augusti 1922 av statskontoret, vilka myndigheter samtliga tillstyrkt bifall till framställningen.

Departementschefen.

Det av styrelsen för tekniska högskolan framlagda förslaget innebär ett redan länge välbehövt tillgodoseende av den magnetometriska undervisningen vid högskolan. Av ovan angivna skäl har den ursprungliga planen med en särskild byggnad för ifrågavarande ändamål ej kunnat komma till stånd. Då det nu föreliggande förslaget synes kunna genomföras inom ramen av den av 1911 års riksdag godkända kostnadsberäkningen för tekniska högskolans full-

ständiga utbyggnad och vidare innebär ett ytterligare utnyttjande av lokalutrymmena inom högskolan, anser jag mig böra understödja detsamma. Mot den av professorn Petersson gjorda kostnadsberäkningen har jag intet att erinra.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att medgiva sådan ändring i den av 1911 års riksdag beslutade planen för tekniska högskolans fullständiga utbyggande att i stället för den i berörda plan ingående paviljongen för magnetometri, må inom den s. k. gruvgården i högskolans huvudbyggnad å Norra Djurgården anordnas ett magnetiskt experimentrum för en kostnad av högst 8,192 kronor och i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med det av mig här ovan återgivna, av professorn G. W. Petersson uppgjorda förslaget.

Chalmers tekniska institut.

10. **Chalmers tekniska institut.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har i riksstaten för tiden den 1 januari—30 juni 1923 det ordinarie bestämda anslaget till Chalmers tekniska institut, för år 1922 utgörande 161,850 kronor, upptagits med 81,892 kronor samt det ordinarie reservationsanslaget till institutet, för år 1922 utgörande 23,550 kronor, med 11,775 kronor. Det ordinarie bestämda anslaget är avsett till avlöning och arvoden åt institutets personal; det ordinarie reservationsanslaget åter till stipendier och premier åt elever, till bibliotek, samlingar och laborationer, till verkstaden samt till uppvärmning, belysning och diverse utgifter. För budgetåret 1923—1924 böra ifrågakvarande anslag upptagas med oförändrade helårsbelopp.

[121.]
Chalmers tekniska institut.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga det *ordinarie* anslaget till avlöningar m. m. vid Chalmers tekniska institut med ett belopp av 161,850 kronor samt det *ordinarie* reservationsanslaget till samma institut med ett belopp av 23,550 kronor.

[122.]Uppvärm-
ning, belys-
ning m. m.

11. **Uppvärmning, belysning m. m.** Styrelsen för Chalmers tekniska institut har i skrivelse den 28 augusti 1922 gjort framställning i fråga om de anslag, som styrelsen ansett böra för tillgodo-seende av institutets behov äskas av 1923 års riksdag. Framställningen utmynnar i en hemställan om anslag dels till förstärkande av de ordinarie anslagen till uppvärmning, belysning och diverse utgifter samt till bibliotek, samlingar och laboratorium, dels ock till resestipendier åt lärare vid institutet.

Uppvärm-
ning, belys-
ning och di-
verse ut-
gifter.

Å institutets ordinarie stat finnes uppfört ett anslag å 12,000 kronor till uppvärmning, belysning och diverse utgifter. Anslaget har emellertid länge visat sig otillräckligt, varför riksdagen under en följd av år beviljat medel till dess förstärkande och till täckande av i anslaget uppkomna brister. År 1922 har riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts därom väckta förslag, för ifrågavarande ändamål på extra stat för förra halvåret 1923 beviljat ett extra anslag av 15,000 kronor.

Styrelsen hemställer nu om ett förstärkningsanslag av 55,000 kronor för budgetåret 1923—1924. Styrelsen grundar sitt äskande på följande sammanställning av tillgångar och utgifter under denna titel alltsedan år 1921.

Följande sammanställning ger en översikt av förhållandena beträffande anslagen till nämnda ändamål under år 1921.

Inkomster:

Ordinarie statsanslag	kronor	12,000: —
Extra anslag	»	60,000: —
På tilläggsstat till täckande av beräknad brist vid 1920 års ut- gång	»	24,892: —
På tilläggsstat till ytterligare utgifter under år 1921	»	10,000: —
Hyresmedel m. m.	»	1,432: 66
Balans (brist) till 1922	»	15,028: 15
		Kronor 123,352: 81

Utgifter:

Balans från 1920	kronor	33,851: 46
Till uppvärmning, belysning och diverse utgifter	»	89,501: 35
		Kronor 123,352: 81

Vid 1921 års utgång uppgick bristen alltså till 15,028 kronor 15 öre. I skrivelse den 24 augusti 1921 hade den beräknats till 14,959 kronor 46 öre.

[122.]

År 1922 hava utgifterna för uppvärmning och belysning väsentligt minskats. För förra halvåret uppgå de till 29,134 kronor 52 öre och torde därför kunna beräknas till 58,000 kronor för år 1922, till 29,000 kronor för förra halvåret 1923 och till 58,000 kronor för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924. Om inkomsterna av elevavgifter, hyresmedel m. m., som tagas i anspråk för ifrågavarande utgifter, uppskattas till 2,000 kronor, skulle ställningen vid 1922 års slut te sig på följande sätt:

Inkomster:

Ordinarie anslag	kronor 12,000: —
Extra anslag	» 55,000: —
Beräknade elevavgifter, hyresmedel m. m.	» 2,000: —
Balans (brist) till 1923	» 4,028: 15
	Kronor 73,028: 15

Utgifter:

Balans från 1921	kronor 15,028: 15
Till uppvärmning, belysning och diverse utgifter	» 58,000: —
	Kronor 73,028: 15

Vid 1922 års slut torde därför vara att emotse en brist av omkring 4,000 kronor.

Till bestridande av utgifterna under förra hälften av år 1923 och för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 stå till styrelsens förfogande:

Under förra hälften av år 1923:		Under året 1 juli 1923—30 juni 1924:	
Ordinarie stat	kronor 6,000: —	Ordinarie anslag	kronor 12,000: —
Extra anslag	» 15,000: —	Beräknade elevavgif-	
Beräknade elevavgif-		ter m. m.	» 2,000: —
ter m. m.	» 1,000: —		
	Kronor 22,000: —		Kronor 14,000: —

Under förra hälften av år 1923 torde därför den beräknade bristen vid årets början, 4,000 kronor, komma att ökas med ytterligare 7,000 kronor eller till omkring 11,000 kronor. Under budgetåret 1923—1924 stå till styrelsens förfogande 14,000 kronor, under det att utgifterna tillsammans med balansen, på sätt framgår av det föregående, kunna beräknas uppgå till ungefär 69,000 kronor. Till förstärkande under budgetåret 1923—1924 av det i institutets stat uppförda ordinarie anslaget till uppvärmning, belysning och diverse utgifter erfordras sålunda ett extra anslag å 55,000 kronor.

Mot styrelsens beräkningar synes mig den anmärkningen kunna göras, att styrelsen trots höstterminens kortare längd räknar med samma utgifter till uppvärmning m. m. för senare halvåret som under det förra. Då de faktiska utgifterna för ifrågavarande ändamål

Departementschefen.

- [122.] under förra halvåret 1922 utgjort 29,134 kronor 52 öre, torde för höstterminen 1922, varom några exakta uppgifter ännu icke kunnat erhållas, desamma icke komma att överstiga 25,000 kronor. Totalutgifterna under år 1922 skulle alltså belöpa sig till omkring 54,000 kronor i stället för, såsom styrelsen gjort gällande, 58,000 kronor. Man torde fördenskull icke behöva räkna med någon brist för nämnda år. För förra halvåret 1923 och budgetåret 1923—1924 böra utgifterna för ändamålet kunna ytterligare nedbringas, så att bristen för sistnämnda budgetår icke skall behöva överstiga ett sammanlagt belopp av 40,000 kronor, vilket belopp jag vill föreslå till det ordinarie anslagets förstärkande under samma tid.

Bibliotek,
samlingar
och labora-
torium.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1914—1917 till förstärkning av det å ordinarie stat uppförda anslaget å 9,000 kronor till bibliotek, samlingar och laboratorium anvisat 6,000 kronor. För enahanda ändamål har riksdagen på extra stat anvisat för vart och ett av åren 1918—1921 14,000 kronor, för år 1922 16,000 kronor samt för förra halvåret 1923 8,000 kronor. Vidare har riksdagen år 1921 på tilläggsstat anvisat 3,000 kronor till täckande av brist vid 1919 års utgång i nämnda anslagspost samt till förstärkande under åren 1920 och 1921 av samma anslagspost.

I nu föreliggande skrivelse har styrelsen, med förmålan att ett anslag å 16,000 kronor för år räknat fortfarande vore behövt, hemställt om beviljande av nämnda belopp för budgetåret 1923—1924.

Departementschefen.

Jag har intet att erinra mot denna styrelsens begäran.

Resestipendier åt lärare.

Slutligen vill jag erinra, att riksdagen till resestipendier åt lärare vid institutet på extra stat för vartdera av åren 1921 och 1922 anvisat ett reservationsanslag av 2,000 kronor men att framställning om anslag härtill icke av Kungl. Maj:t gjordes hos 1922 års riksdag. I överensstämmelse med vad jag beträffande liknande anslag för andra kategorier av befattningshavare förut anfört, torde något anslag för ändamålet, därom framställning nu blivit av styrelsen gjord, icke heller böra äskas hos 1923 års riksdag.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 anvisa såsom särskilda *extra* anslag

dels till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid Chalmers tekniska institut ett belopp av 40,000 kronor,

dels ock till bibliotek, samlingar och laboratorier vid samma institut ett belopp av 16,000 kronor.

12. Nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna. [123.]
1922 års riksdag har med anledning av Kungl. Maj:ts därom framställda förslag, till nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut anvisat ett anslag av 300,000 kronor. Totalkostnaden för berörda byggnadsföretag, sådant det av riksdagen beslutats, hade approximativt uppskattats till 2,530,000 kronor.

Nybyggnader
för de kemiska och
fysiska institutionerna

Den av Kungl. Maj:t den 15 juni 1922 för ändamålet tillsatta byggnadskommittén har nu preliminärt föreslagit att för arbetenas fullföljande måtte för nästkommande budgetår anvisas ytterligare 700,000 kronor. Utredningen i ärendet är emellertid ännu icke slutförd, varför jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut, i riksstaten för budgetåret 1923—1924 för ändamålet beräkna ett belopp av 700,000 kronor.

G. Skolöverstyrelsen.

[124.]
Skolöver-
styrelsen.

1. **Skolöverstyrelsen.** Det ordinarie förslagsanslaget till skolöverstyrelsen är i 1922 års riksstat uppfört med ett belopp av 560,400 kronor, och i riksstaten för förra halvåret 1923 med hälften av nämnda belopp, 280,200 kronor. Gällande stat för skolöverstyrelsen, som är fastställd den 22 juni 1921, slutar å ett belopp av 560,400 kronor. I tjänsteförteckningen för överstyrelsen äro bland andra upptagna 14 ledamöter i lönegrad B 20. Av dessa äro tre chefer för var sin avdelning inom överstyrelsen och uppbära härför var och en ett arvode av 500 kronor årligen, för vilket ändamål i staten är uppfört ett särskilt förslagsanslag, högst, å 1,500 kronor. I tjänsteförteckningen finnas vidare upptagna, bland andra, 3 sekreterare och 1 förste bibliotekskonsulent, samtliga placerade i avdelning B, 15:e lönegraden.

I skrivelse den 11 september 1922 har skolöverstyrelsen nu hemställt om sådan ändring i tjänsteförteckningen för skolöverstyrelsen att, med uteslutande av 3 ledamöter, däri måtte uppföras tre avdelningschefer med avlöning enligt 1:a lönegraden i avdelning A av den i gällande avlöningsreglemente ingående löneplanen, samt att de 3 sekreterarna och förste bibliotekskonsulenten måtte hänföras till avlöningsgrad B 16. Förslagsanslaget, högst 1,500 kronor till arvode åt de tre avdelningscheferna skulle försvinna, varefter, enligt överstyrelsens beräkningar, den ordinarie staten skulle ökas med tillhoppa 9,708 kronor, varav 6,060 kronor skulle belöpa på förändringen med avseende å avdelningscheferna och 3,648 kronor på höjningen av sekreterarnas och förste bibliotekskonsulentens lönegrad.

Överstyrelsens framställning beträffande avdelningscheferna motiveras i huvudsak därmed, att ett årligt arvode av 500 kronor måste anses vara för ringa för att utgöra skäligen ersättning för det ökade arbete och ansvar, som åvila nämnda befattningshavare.

I fråga om förste bibliotekskonsulenten och sekreterarna åberopar översty-

relsen sitt yttrande av den 23 december 1920 rörande lönerogleringskommitténs förslag i sistberörda hänseende. Överstyrelsen anser sig där hava förebragt fullgoda skäl för att dessa befattningshavare borde hänföras åtminstone till samma lönegrad (B 16) som departementens förste kanslisekreterarbefattningar respektive vissa intendents- och antikvariebefattningar.

Över skolöverstyrelsens ifrågavarande framställning har allmänna civilförvaltningens lönenämnd den 28 september 1922 avgivit utlåtande. Lönenämnden anför:

Vad till en början beträffar skolöverstyrelsens framställning om uppförande å styrelsens ordinarie stat av tre avdelningschefer med lön i 1:a lönegraden, avdelning A, enligt den i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) intagna löneplanen och därmed sammanhängande minskning av antalet ledamöter i styrelsen med tre, får allmänna civilförvaltningens lönenämnd framhålla, hurusom överstyrelsens ifrågavarande förslag icke är att betrakta allenast såsom avseende en uppflyttning å löneskalan av vissa befattningar inom överstyrelsen, utan att förslaget måste anses innebära en verklig organisationsförändring av principiell och ingripande betydelse för verkets administration. Av vad skolöverstyrelsen anfört till stöd för sin framställning har lönenämnden för sin del icke funnit sig övertygad om, att en dylik organisationsändring under nuvarande förhållanden är påkallad av något oundgängligt behov, eller att förändringen skulle bli till fördel för överstyrelsens framtida verksamhet. Å andra sidan torde det kunna emotas, att, om denna skolöverstyrelsens framställning skulle vinna bifall, likartade krav komme att resas även från andra förvaltningsområdens eller verkstyrelsers sida. Under sådana förhållanden anser sig lönenämnden icke kunna tillstyrka bifall till vad skolöverstyrelsen i nu berörda hänseenden föreslagit.

Rörande den av överstyrelsen ifrågasatta uppflyttningen av å överstyrelsens ordinarie stat upptagna 3 sekreterare och 1 förste bibliotekskonsulent från 15:e till 16:e lönegraden, avdelning B i avlöningsreglementet, tillåter sig lönenämnden erinra därom, att nämnden genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 september 1921 anbefallts att till utredning upptaga bland annat frågan om de dåvarande andra gradstjänsternas placering i det nya lönesystemet samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Till följd av det stora antal mera brådskande ärenden, som upptagit lönenämndens tid, har nämnden hittills icke varit i tillfälle att mera ingående sysselsätta sig med denna fråga, men är det nämndens avsikt att så snart ske kan upptaga densamma till vidare behandling. Då den anbefallda utredningen härvid torde komma att omfatta jämväl de befattningar, som avses i förevarande punkt av skolöverstyrelsens framställning, lär nämnden bli i tillfälle att i annat och vidsträcktare sammanhang återkomma till frågan om den rätta placeringen i lönegrad av nu ifrågavarande tjänster; och får nämnden därför hemställa, att skolöverstyrelsens framställning i denna del icke för närvarande måtte till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

På de av allmänna civilförvaltningens lönenämnd anförda skälen finner jag mig icke kunna förorda bifall till skolöverstyrelsens förslag

Departementschefen.

[124.] vare sig i fråga om de tre avdelningscheferna eller ifråga om sekreterarna och förste bibliotekskonsulenten. Det i överstyrelsens ordinarie stat ingående förslagsanslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän å 376,500 kronor samt det i samma stat upptagna förslagsanslaget, högst, å 1,500 kronor för arvoden å 500 kronor till tre avdelningschefer skulle alltså för budgetåret 1923—1924 bibehållas oförändrade.

Vad åter beträffar överstyrelsens ordinarie stat i övrigt har jag med hänsyn till den bjudande nödvändigheten av att i nuvarande statsfinansiella läge i görligaste måtto inskränka statens förvaltningskostnader ansett mig böra undersöka huruvida icke på vissa punkter en reducering av anslagsbeloppen kunde ske. Jag har härvid efter samråd med överstyrelsens chef kommit till det resultatet, att en dylik inskränkning bör, utan att ämbetsverket hindras eller tillskyndas avsevärda olägenheter vid fullgörandet av dess centrala arbetsuppgifter, kunna vidtagas i fråga om två av den ordinarie statens anslagsposter nämligen dels förslagsanslaget, högst, till skrivmaterialier, expenser, bränsle samt tryckningskostnader å 100,000 kronor, dels ock förslagsanslaget till vikariatsersättningar å 24,000 kronor.

Anslaget till skrivmaterialier m. m. beräknas genom inställande för några år framåt av tryckningen av statistiska avdelningens redogörelser för skolväsendet, överstyrelsens årsberättelse och vissa cirkulär ävensom genom andra åtgärder i besparingssyfte kunna nedsättas med sammanlagt 30,000 kronor till 70,000 kronor.

Vad angår vikariatsanslaget torde genom en sammanslagning för sommarmånaderna av överstyrelsens arbetsrotlar m. m. behovet av vikarier under ledamöternas semester kunna inskränkas, vilket kan beräknas medföra en besparing i arvoden å omkring 8,000 kronor. Förslagsanslaget till vikariatsersättningar synes alltså böra bestämmas till allenast 16,000 kronor.

I fråga om övriga här icke berörda ordinarie anslag å skolöverstyrelsens stat, nämligen förslagsanslaget, högst, till arvode till en konsulent och särskild föredragande för ärenden angående husligt arbete å 6,000 kronor samt förslagsanslaget, högst, till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. å 52,400 kronor, vill jag icke ifrågasätta någon ändring, men kommer i stället att i det följande föreslå en avsevärd reducering av det extra anslaget till inspektion och sakkunniga biträden hos överstyrelsen samt, beträffande

extra anslaget till förstärkande av överstyrelsens arbetskrafter, dess fullständiga indragning.

I enlighet med vad förut sagts skulle alltså det ordinarie anslaget till skolöverstyrelsen, för år 1922 upptaget till 560,400 kronor, minskas med 38,000 kronor till 522,400 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande stat för skolöverstyrelsen att tillämpas från och med den 1 juli 1923:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 376,500: —
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 16,000: —
Arvoden å 500 kronor till tre avdelningschefer	» 1,500: —
Arvode till en konsulent och särskild föredragande för ärenden angående husligt arbete	» 6,000: —
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 52,400: —
Skrivmaterialier, expenser, bränsle samt tryckningskostnader .	» 70,000: —

Förslagsanslag kronor 522,400: —

dels och i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till skolöverstyrelsen med ett belopp av 522,400 kronor.

2. **Övergångsstat.** Genom beslut av 1922 års riksdag bestämdes, i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning, det ordinarie anslaget till övergångsstat för skolöverstyrelsen till 1,900 kronor och upptogs i riksstaten för förra halvåret 1923 nämnda anslag med ett belopp av 950 kronor. Anslaget utgår, med fördelning i lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg, åt överdirektören A. W. Falk utöver avlöning såsom ledamot och avdelningschef å läroverksavdelningen. Falk har nämligen ej ingått på den nya lönestaten.

[125.]
Övergångs-
stat.

[125.]

I skrivelse den 11 september 1922 framhåller skolöverstyrelsen, att därest Kungl. Maj:t med anledning av överstyrelsens av mig under nästföregående punkt omförmälda hemställan om ändrade avlöningsbestämmelser för avdelningscheferna inom överstyrelsen framlade förslag i ämnet till riksdagen samt tillfälle bereddes den av avdelningscheferna, vilken nu åtnjöt lön såsom överdirektör å övergångsstat, att övergå till den sålunda ändrade lönestaten för överstyrelsen, vartill denne förklarar sig villig, det från övergångsstaten nu utgående beloppet ej vidare skulle erfordras, varför något anslag å övergångsstat ej skulle behöva av Kungl. Maj:t beräknas i förslaget till riksstat för budgetåret 1923—1924.

Som jag emellertid avstyrkt skolöverstyrelsens nyssberörda framställning får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* anslaget till övergångsstat för skolöverstyrelsen med ett belopp av 1,900 kronor.

Ökade arbets-
krafter för
skolöversty-
relsen.

3. **Ökade arbetskrafter för skolöverstyrelsen.** Till förstärkande av skolöverstyrelsens arbetskrafter, för vilket ändamål 1921 års riksdag på extra stat för år 1922 anvisat ett förslagsanslag, högst 20,000 kronor, beviljade 1922 års riksdag för tiden 1 januari—30 juni 1923 allenast 7,500 kronor, likaledes förslagsanslag, högst. Härvid uttalade riksdagen såsom sin mening, att någon nedsättning av anslaget skulle kunna äga rum, då den förlängning av den dagliga arbetstiden inom skolöverstyrelsen, som inträtt från och med 1922 års ingång i samband med ikraftträdandet av den nya lönestaten för ämbetsverket, innebure att överstyrelsen kunde i större utsträckning än förut tillgodogöra sig tjänstemännens arbetskraft.

Genom beslut den 13 april 1922 förordnade Kungl. Maj:t, att med anlitande av ovannämnda förslagsanslag å 20,000 kronor finge under år 1922 hos överstyrelsen anställas en extra notarie med lön enligt 16:e löneklassen i löneplanen för ordinarie manliga tjänstemän, en extra bokhållare med ett arvode av 4,596 kronor för år samt ett extra kvinnligt kanslibiträde med lön enligt 6:e löneklassen i löneplanen för ordinarie kvinnliga tjänstemän; och ställde Kungl. Maj:t för avlöande av bemälda extra notarie, extra bokhållare och extra kvinnliga kanslibiträde av ifrågavarande förslagsanslag ett belopp av högst 13,080 kronor till överstyrelsens förfogande för därmed avsett ändamål.

Vidare förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 8 september 1922 beträffande användningen av den dittills odisponerade delen av ifrågavarande anslag eller 6,920 kronor, att av detta belopp finge under år 1922 utgå arvode åt en extra förste amanuens med 4,596 kronor för år, samt att återstoden, högst 2,324 kronor, skulle ställas till överstyrelsens förfogande för det med anslaget avsedda ändamål i övrigt.

Skolöverstyrelsen har nu gjort framställning om anslag för här ifrågavarande ändamål jämväl för budgetåret 1923—1924. Överstyrelsen har därvid anført, att behov förefunnes av anslag till samma belopp som det för år 1922 anvisade, men att överstyrelsen med hänsyn till det förhandenvarande ekonomiska läget inskränkte sig till att hemställa om ett anslag å allenast 15,000 kronor.

På sätt jag redan under nästföregående punkt nämnt har jag efter förhandlingar med skolöverstyrelsens chef kommit till den uppfattningen, att anslag för ifrågavarande ändamål icke behöver äskas hos 1923 års riksdag. Överstyrelsens chef har nämligen såsom sin mening uttalat, att, därest det statsfinansiella läget skulle påfordra långtgående inskränkningar av personalanslagen — och så är obestridligen förhållandet — det ligger närmast till hands att tänka på en minskning av den hos överstyrelsen anställda extra ordinarie personalen. Genom en reducering av antalet hos överstyrelsen anställda amanuenser och extra biträden beräknas kunna uppstå en besparing å i runt tal 15,000 kronor, vilket belopp för helt år räknat motsvarar det för förra halvåret 1923 beviljade anslaget till ökade arbetskrafter hos överstyrelsen. Nämda anslag bör därför enligt min mening helt indragas såvitt angår budgetåret 1923—1924. Emellertid anlitas, såsom av det föregående inhämtas, anslaget för närvarande till avlönande av tre extra befattningshavare, som för överstyrelsens arbete anses oundgängligen nödvändiga, nämligen en extra notarie, en extra bokhållare och en extra förste amanuens. För min del har jag intet att erinra mot, att överstyrelsen jämväl i fortsättningen beredes tillgång till dessa arbetskrafter, vilket synes kunna ske därigenom, att utgiften för deras arvoden överflyttas från förenämnda extra anslag till det på överstyrelsens ordinarie stat upptagna anslaget till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare. Jag erinrar härvid om, att jag under nästföregående punkt föreslagit, att sistberörda anslag måtte få utgå med, för helt år räknat, oförändrat belopp.

Departementschefen.

I enlighet med vad jag sålunda anført, har jag funnit någon hemställan icke böra göras om äskande av anslag till förstärkande av skolöverstyrelsens arbetskrafter för budgetåret 1923—1924.

4. **Byggnadssakkunnigt biträde.** Till arvode åt byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen anvisade 1921 års riksdag på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 4,800 kronor

[126.]
Byggnads-
sakkunnigt
biträde.

och för samma ändamål beviljade 1922 års riksdag på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 2,400 kronor.

Skolöverstyrelsen har nu gjort framställning om anslag för ifrågakvarande ändamål jämväl för budgetåret 1923—1924.

Departement-
schefen.

Då samma omständigheter, vilka tidigare föranlett riksdagen att bevilja sådant anslag, fortfarande kvarstå, och då anslaget torde böra för nu ifrågakvarande budgetår utgå med enahanda belopp som under år 1922, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till arvode åt byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 4,800 kronor.

[127.]

Inspektion
och sakkun-
niga biträden.

5. Inspektion och sakkunniga biträden. I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar anvisade 1921 års riksdag på extra stat för år 1922 för inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen ett förslagsanslag, högst 28,000 kronor, och 1922 års riksdag beviljade för samma ändamål för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 14,000 kronor.

Enligt beslut den 8 september 1922 förordnade Kungl. Maj:t, att arvoden till inspektören och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen skulle för år 1922 utgå från ovannämnda förslagsanslag, högst 28,000 kronor, med följande belopp nämligen:

till 1 inspektör för gymnastikundervisningen och konsulent för		
fysisk uppfostran	kronor	2,000: —
» 1 konsulent för skolhygien	»	2,000: —
» 1 inspektör för undervisningen i manlig slöjd	»	2,000: —
» 1 inspektör för undervisningen i kvinnligt yrkesarbete	»	2,000: —
» 1 inspektör för undervisningen i kvinnlig slöjd	»	2,000: —
» 1 inspektör för undervisningen i teckning	»	2,000: —
» 1 inspektör för undervisningen i musik och sång	»	2,000: —
» 1 konsulent i fråga om skolträdgårdsskötsel	»	2,000: —
» 1 inspektör för den elektrotekniska yrkesundervisningen	»	1,000: —
» 1 konsulent för nykterhetsundervisning	»	2,500: —

Summa kronor 19,500: —

Tillika ställde Kungl. Maj:t ifrågakvarande anslag till överstyrelsens förfogande med rätt för överstyrelsen att använda den del av anslaget, som icke erfordrades för bestridande av ovan angivna arvoden, till tillfälliga utgifter för med

anslaget avsedda ändamål; och skulle det åligga överstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse över användningen av sistberörda del av anslaget.

Skolöverstyrelsen har nu gjort framställning om anslag för ifrågasvarande ändamål jämväl för budgetåret 1923—1924.

Vid de överläggningar jag, såsom förut nämnts, haft med skolöverstyrelsens chef rörande möjligheten av en reducering av överstyrelsens arbetskrafter har av denne framhållits, att en inskränkning av antalet inspektörer och konsulenter kunde tills vidare utan allt för stora olägenheter ske. Genom en sådan tillfällig indragning beräknas kunna i arvoden inbesparas omkring 12,000 kronor, vadan alltså anslaget skulle kunna nedsättas till 16,000 kronor. Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 16,000 kronor.

6. Bestridande av expeditiönsvaktsgöromål hos skolöverstyrelsen. På grund av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har riksdagen på extra stat för år 1922 till beredande av arvode åt en extra expeditiönsvakt hos skolöverstyrelsen anvisat ett förslagsanslag, högst 1,800 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 är nämnda anslag uppfört med halva beloppet, högst 900 kronor.

[128.]

Bestridande av expeditiönsvaktsgöromål hos skolöverstyrelsen.

Överstyrelsen hemställer nu i sin meranämnda skrivelse den 11 september 1922, att berörda anslag måtte för nästkommande budgetår höjas till 2,520 kronor. Den föreslagna höjningen motiverar överstyrelsen sålunda:

Det arbete, som utföres av ifrågasvarande extra expeditiönsvakt, är av samma art och omfattning som de ordinarie expeditiönsvakternas. Det synes därför överstyrelsen riktigt, att denne avlönas i enlighet med de bestämmelser, som lämnats i 43 § av kungörelsen den 31 december 1921 (nr 778) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartementen och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen. Enligt åberopade bestämmelser skall en befattningshavare, avlönad av anslag å extra stat, åtnjuta avlöning enligt löneklass, som är närmast lägre än den, som skulle hava gällt, därest vederbörande varit innehavare av ordinarie tjänst inom ifrågasvarande lönegrad. Om berörda bestämmelse tillämpas på en extra expeditiönsvakt, ger detta till resultat, att han bör avlönas med 2,364 kronor eller med den avlöning, som utgår enligt 1:a lönegraden, löneklass b i löneplanen för icke-ordinarie manliga tjänstemän. Nu ifrågasvarande expeditiönsvakt har emellertid tjänstgjort så lång tid i statens tjänst,

att han bör erhålla uppflyttning i högre löneklass, varför lönen åt honom synes böra utgå enligt löneklass 1 i sistnämnda löneplan eller med 2,520 kronor.

I ärendet har allmänna civilförvaltningens lönenämnd den 28 september 1922 avgivit yttrande samt därvid anfört:

I betraktande av att ifrågavarande befattningshavare fått sig anförtrott arbete av samma art och omfattning som de ordinarie expeditionsvakterna, har nämnden icke funnit anledning till erinran mot att medel, på sätt överstyrelsen ifrågasatt, anvisas för avlönande enligt 43 § uti kungörelsen den 31 december 1921 (nr 778) av en expeditionsvakt å extra stat hos överstyrelsen.

Departement-
schefen.

Genom arbetstidens utökning till sju timmar är möjlighet beredd för överstyrelsen att än ytterligare utnyttja förefintliga ordinarie expeditionsvaktens arbetskraft, varför de expeditionsvaktsgöromål, som återstå för ifrågavarande extra vaktbiträde, enligt min mening borde kunna inskränkas därhän, att deras bestridande må anses skäligen gottgjort med det förut beräknade helårsanslaget, 1,800 kronor. Jag anser mig av nu anförda skäl icke böra tillstyrka en ökning av beloppet och vill föreslå, att anslaget för budgetåret 1923—1924 rubriceras: »till bestridande av expeditionsvaktsgöromål hos skolöverstyrelsen».

Jag hemställer alltså, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av expeditionsvaktsgöromål hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 1,800 kronor.

[129.]
Lokal åt skol-
överstyrelsen.

7. Lokal åt skolöverstyrelsen. Till förhyrande av ämbetslokaler åt skolöverstyrelsen för tiden 1 april—30 september 1923 anvisade 1922 års riksdag på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 32,890 kronor.

Till detta belopp skulle, enligt vad då kunde beräknas, kostnaderna belöpa sig för förhyrande dels av fyra våningar i den byggnad, Barnhusgatan 18, där överstyrelsens läroverks-, folkskol- och yrkesskolavdelningar nu äro inrymda, dels ock av tillhoppa 23 rum i Auditoriebyggnaden, avsedda för överstyrelsens statistiska avdelning, bibliotekskonsulenterna m. fl. till överstyrelsen hörande befattningshavare.

Skolöverstyrelsen har nu gjort framställning om medel till bestridande av hyresersättning för erforderliga lokaler åt överstyrelsen

under tiden 1 oktober 1923—30 september 1924 och därvid anført bland annat följande:

Vid uppgörande av kontrakt för tiden från och med den 1 oktober 1922 hade vissa förändringar beträffande överstyrelsens lokaler kunnat ske. Det hade nämligen lyckats överstyrelsen att få förhyra ytterligare en lägenhet om 10 rum och kök i byggnaden vid Barnhusgatan 18, varigenom bibliotekskonsulenterna samt överstyrelsens expedition för undervisningsmateriell från den 1 oktober 1922 kunde överflyttas dit från Auditoriebyggnaden, samt en länge önskad förändring i dispositionen av överstyrelsens lokaler vid Barnhusgatan kunde komma till stånd. Vidare hade hyresbeloppet för samtliga fem lägenheter vid Barnhusgatan bestämts till 50,000 kronor för år ävensom i kontraktet inrymts rätt för överstyrelsen att i viss ordning kunna förlänga kontraktet. Efter berörda flyttning komme överstyrelsen att från den 1 oktober 1922 frånträda tillhoppa 10 rum i Auditoriebyggnaden. Kostnaden för de där efter flyttningen förhyrda 13 rum utgjorde 9,000 kronor för år. Hela hyreskostnaden för samtliga erforderliga lokaler skulle alltså belöpa sig till 59,000 kronor för år, vilket belopp dock skulle minskas med 1,200 kronor, utgörande den ersättning, som enligt avtal skulle lämnas överstyrelsen av yrkespedagogiska centralanstalten för två rum, som upplåtits till nämnda anstalt. Årshyran för de lokaler, som av överstyrelsen förhyrdes från den 1 oktober 1922 utgjorde sålunda 57,800 kronor.

Mot de av överstyrelsen nu vidtagna förändringarna med avseende å dess ämbetslokaler synes mig intet vara att anmärka, då härigenom vunnits den fördelen, att överstyrelsen i högre grad än förut fått lokalerna samlade på ett håll samtidigt som årskostnaderna för statsverket avsevärt nedbragts. Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till förhyrande av ämbetslokaler åt skolöverstyrelsen för tiden 1 oktober 1923—30 september 1924 anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 57,800 kronor.

H. De allmänna läroverken m. m.

Högre lärarinneseminariet.

[130.]
Högre lära-
rinnesemi-
nariet.

1. **Högre lärarinneseminariet.** Å riksstatens åttonde huvudtitel finnes uppfört ett ordinarie anslag till högre lärarinneseminariet. Anslaget har under de senare åren — jämväl för år 1922 — varit bestämt till 116,985 kronor. I den för tiden 1 januari—30 juni 1923 fastställda övergångsstaten upptogs anslaget med 60,175 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1922 angående de anslagsbehov, som borde föreläggas 1923 års riksdag, har skolöverstyrelsen anfört, att ifrågavarande anslag borde fortfarande utgå med samma belopp, som anvisats för år 1922.

I anslutning till denna överstyrelsens framställning tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* anslaget till högre lärarinneseminariet med 116,985 kronor.

[131.]
Stipendier, lo-
kalhyra, ex-
penser, uppe-
hållande av
hushållssko-
lans verksam-
het m. m.

2. **Stipendier, lokalhyra, expenser, uppehållande av hushållsskolans verksamhet m. m.** Under en följd av år har riksdagen, på grund av Kungl. Maj:ts framställningar, å extra stat beviljat anslag för tillgodoseende av vissa behov vid högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor. Nämda anslag, som vid olika tillfällen blivit förhöjt, utgick för år 1922 med 55,310 kronor. De i nämnda års anslag ingående posterna voro fördelade på följande sätt:

till uppehållande av en valfri fjärde årskurs	kronor	4,800: —
» undervisning i träslöjd	»	510: —
» stipendier	»	2,000: —
» förhyrande av lokaler för normalskolans lägsta klasser . . .	»	4,500: —
» förhyrande av lokaler för undervisning i biologi och teckning	»	4,500: —
» förhyrande av nya lokaler för seminariet och normalskolan	»	1,600: —

till expenser	kronor 12,000: —	[131.]
» uppehållande av hushållsskolans verksamhet samt upprätt- hållande av den vid skolan anordnade kursen för utbildande av husmödrar	» 24,500: —	
» förhöjning av arvodet åt seminariets läkare	» 900: —	

Tillhopa kronor 55,310: —

att utgå såsom ett gemensamt förslagsanslag å högst sistnämnda belopp.

De för tiden 1 januari—30 juni 1923 erforderliga anslagspos-
terna beräknades i vissa fall efter något ändrade belopp, för år räk-
nat. Därjämte ansågs att de olika posterna borde för sagda tid utgå
med halva årsbelopp med undantag för det till stipendier avsedda
beloppet, som ansågs bära i sin helhet utgå under årets förra hälft.
I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1922 års
riksdag alltså för tiden 1 januari—30 juni 1923 följande belopp:

till uppehållande av en valfri fjärde årskurs	kronor 2,400: —
» undervisning i träslöjd	» 255: —
» stipendier	» 2,000: —
» förhyrande av lokaler för normalskolans lägsta klasser . . .	» 3,500: —
» » » » undervisning i biologi och teck- ning	» 3,500: —
» förhyrande av nya lokaler för seminariet och normalskolan	» 800: —
» expenser	» 4,500: —
» uppehållande av hushållsskolans verksamhet samt upprätt- hållande av den vid skolan anordnade kursen för utbildande av husmödrar	» 11,250: —
» förhöjning av arvodet åt seminariets läkare	» 450: —

Tillhopa kronor 28,655: —

att utgå såsom ett gemensamt förslagsanslag å högst sistnämnda belopp.

För budgetåret 1923—1924 har skolöverstyrelsen i skrivelse den
31 augusti 1922 hos Kungl. Maj:t begärt extra anslag till semina-
riet och normalskolan för nyss angivna ändamål, delvis med höjda
belopp. Överstyrelsens äskanden grunda sig på framställningar av
vikarierande rektorn vid seminariet, innefattade i en den 26 juni
1922 till överstyrelsen avlåten skrivelse.

Till uppehållande av en valfri fjärde årskurs, till undervisning
i träslöjd, till stipendier, till förhyrande av dels lokaler för normal-
skolans lägsta klasser, dels lokaler för undervisning i biologi och
teckning samt dels nya lokaler för seminariet och normalskolan
ävensom till förhöjning av arvodet åt seminariets läkare hemställer

Valfri fjärde
årskurs, un-
dervisning i
träslöjd, sti-
pendier, lo-
kalhyra, samt
förhöjning av
arvodet åt
seminariets
läkare.

- [131.] rektorn vid seminariet om beviljande av anslag, utgående, för år räknat, med samma belopp som för förra hälften av år 1923, d. v. s. med fördubbling av sistnämnda belopp utom i fråga om anslaget till stipendier, som för sagda halvår utgått med hela sitt belopp. Skolöverstyrelsen har intet haft att erinra mot berörda hemställan, vid vilket förhållande framställning synes böra göras till riksdagen om anvisande av ifrågavarande belopp, respektive 4,800, 510, 2,000, 7,000, 7,000, 1,600 och 900 kronor.

Expenser. Till bestridande av s. k. expenser vid högre lärarinneseminariet — varmed vid nämnda läroanstalt avsetts kostnader för uppvärmning, belysning, städning och renhållning, anskaffande av undervisningsmaterieil, inköp av böcker till läroanstaltens bibliotek, diverse förbrukningsartiklar m. m. — har seminariet sedan åtskilliga år tillbaka haft att tillgå dels visst belopp av inskrivnings- och terminsavgifter vid den med seminariet förenade statens normalskola för flickor, dels ock ett av riksdagen beviljat extra anslag.

Det av inskrivnings- och terminsavgifter utgående beloppet har, efter företagen höjning, från och med år 1918 utgjort 17,000 kronor årligen, och medgivande till dess användande på nu angivet sätt har under senare år av riksdagen lämnats för en tidsperiod av tre år. Av 1920 års riksdag har sålunda medgivits, att högst sistnämnda belopp må av berörda avgifter utgå för ifrågavarande ändamål för vart och ett av åren 1921, 1922 och 1923.

Återstoden av sagda avgifter, vilkas storlek bestämmes av Kungl. Maj:t, är anslagen dels till vissa hyresersättningar och hyresbidrag, dels ock till amortering och förräntning av seminariet påvilande skuld.

Det av riksdagen anvisade extra anslaget till expenser har vid flera olika tillfällen undergått förändring. Så t. ex. höjdes det samma av 1920 års riksdag från 5,000 kronor till 8,000 kronor, varjämte av riksdagen på tilläggsstat för år 1920 beviljades 3,000 kronor till förstärkande av det för sistnämnda år anvisade anslaget. Den starka prisstegringen under de senaste åren föranledde snart ytterligare höjning av expensanslaget, som av 1921 års riksdag höjdes till 12,000 kronor för år 1922, samtidigt som riksdagen på tilläggsstat för år 1921 för ändamålet anvisade ett förstärkningsanslag av 3,000 kronor. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag

bestående slutligen 1922 års riksdag anslagsposten till expenser för tiden 1 januari—30 juni 1923 till 4,500 kronor, motsvarande ett årsanslag å 9,000 kronor. [131.]

Av det nu anförda framgår, att för år 1922 till bestridande av expenser funnits att tillgå tillhoppa 29,000 kronor, medan för förra halvåret 1923 i sådant hänseende står till förfogande förenämnda extra anslag å 4,500 kronor samt på samma halvår fallande del av berörda inskrivnings- och terminsavgifter, eller tillhoppa ungefär 13,000 kronor.

I sin förut omförmälda skrivelse har rektor vid lärarinneseminarieret gjort framställning angående beloppet av de till bestridande av expenser avsedda medlen.

Till följd av prisfall på åtskilliga förnödenheter, framför allt på bränsle och i fråga om tryckningskostnader, torde det för år 1922 disponibla beloppet, för så vitt då kunde förutses, vara tillräckligt för att förhindra fortsatt försämring och förslitning. Men till den nyanskaffning, som vore nödvändig för att i fråga om undervisningsmateriell m. m. sätta läroanstalten i sådant skick, att den kunde anses tillfredsställa även synnerligen blygsamma anspråk, vore det alldeles otillräckligt; och någon förbättring i berörda hänseende under förra halvåret 1923 kunde svårigen vara att förvänta, då anslaget sänkts från 12,000 kronor till 9,000 kronor för helt år räknat. Vid den ännu kvarstående fördröjning, som inträtt efter år 1914, då de till expenser disponibla medlen belöpte sig till 17,000 kronor, vore uppenbarligen i den vägen icke mycket att hoppas av ett belopp, som för sagda halvår utgjorde 13,000 kronor. Oaktat den brydsamma statsfinansiella ställningen, som manade till största sparsamhet, funne rektor det därför vara hans oavvisliga plikt att, under hänvisning till det otillfredsställande skick, vari läroanstalten i merberörda avseende fortfarande befunne sig, hemställa, att anslaget för budgetåret 1923—1924 måtte höjas till åtminstone 12,000 kronor, d. v. s. till det belopp, varmed det utginge för kalenderåret 1922.

I samband härmed har rektor erinrat om riksdagens förut omförmälda medgivande i fråga om dispositionen av viss del av inskrivnings- och terminsavgifterna vid normalskolan för flickor och därvid anført, att höjning av sagda avgifter sannolikt ej vore att påräkna, att på grund av bristande utrymme ett ökat antal lärjungar ej kunde intagas i skolan och att på grund härav någon högre inkomst av berörda slag ej kunde beräknas. Den del av nämnda avgifter, som kunde disponeras till bestridande av expenser, borde därför upptagas till samma belopp som tidigare, och rektor hemställde därför, att i sådant hänseende ett belopp av 8,500 kronor måtte få användas för förra halvåret 1924.

[131.] I sitt yttrande över rektors framställning har skolöverstyrelsen anfört följande:

Då det under de gångna åren av inskrivnings- och terminsavgifter vid statens normalskola för flickor för expensutgifter disponerade beloppet av 17,000 kronor icke räckt till bestridandet av sagda utgifter för seminariet och normalskolan, utan därutöver måst årligen beviljas icke obetydliga förstärkningsanslag samt sådant anslag ifrågasatts jämväl för budgetåret 1923—1924, torde det vara ofrånkomligt, att medgivandet att av inskrivnings- och terminsavgifterna vid normalskolan använda visst belopp för bestridande av expensutgifter lämnades även i framtiden och avsåge oförändrat belopp. På sätt förut ägt rum, syntes emellertid medgivandet böra begränsas till att omfatta viss tid. Rektor hade nu ifrågasatt medgivande för allenast förra halvåret 1924, men i likhet med vad förut varit fallet, borde medgivandet lämnas för en längre tidsperiod, med hänsyn till budgetårets omläggning, förslagsvis för tiden från och med den 1 januari 1924 till och med budgetåret 1925—1926.

Vad därefter anginge det av rektor begärda extra anslaget till expensutgifter för budgetåret 1923—1924 å 12,000 kronor, ville överstyrelsen hänvisa till vad i förevarande hänseende anförts i överstyrelsens skrivelse den 31 augusti 1921 beträffande framställning till riksdagen om anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923. I anslutning härtill anför överstyrelsen, att överstyrelsen icke kunde annat än ansluta sig till den uppfattning, åt vilken rektor sålunda givit uttryck, och syntes det överstyrelsen, som om med en anslagshöjning å 3,000 kronor åtminstone de mest framträdande bristerna skulle kunna avhjälpas. Det vore alltså nödvändigt, att det särskilda anslaget till expensutgifter för budgetåret 1923—1924, tillfälligt utginge med 12,000 kronor.

Departement-
chefen.

Behovet av medel till bestridande av s. k. expenser vid högre lärarinneseminariet har, såsom jag i det föregående omnämnt, jämsides med den starka prisstegringen under senare år varit i starkt stigande. Den begynnande prisreduktionen föranledde en minskning av respektive anslagsmedel, i vad angår förra hälften av år 1923.

Som nämnts har en stor del av lärarinneseminariets expensutgifter bestritts med visst belopp av de vid statens normalskola för flickor inflytande inskrivnings- och terminsavgifterna. Det av riksdagen härtill lämnade medgivandet går emellertid till ända med år 1923, varför förlängning av detsamma begärts. En dylik förlängning är ock enligt min mening oundgänglig, och jag tillstyrker därför utan tvekan den gjorda framställningen i nyssberörda hänseende. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag det lämpligt, att nämnda medgivande begäres för tiden till och med budgetåret 1925—1926.

Vad därefter beträffar det ifrågasatta extra anslaget till expen-

ser är uppenbarligen ett dylikt anslag även för budgetåret 1923—1924 oundgängligen nödvändigt. Det för förra hälften av år 1923 beviljade anslaget till expenser beräknades efter ett belopp, sänkt från 12,000 kronor till 9,000 kronor för år räknat. Rektor, och med honom skolöverstyrelsen, har, i likhet med vad som skedde i seminariets petita till 1922 års riksdag, hemställt, att anslaget måtte för budgetåret 1923—1924 ånyo beräknas till 12,000 kronor, och såsom skäl härtill anfört det trängande behovet av komplettering av seminariets undervisningsmateriell, bibliotek och övriga inventarier, vilka syften under krisåren kunnat tillgodoses endast i mycket ringa omfattning.

[131.]

Såsom framgår av det till 1922 års statsverksproposition fogade utdrag av protokoll över ecklesiastikärenden blev vid beräkning av det expensanslag, som ansågs bära för förra halvåret 1923 begäras av riksdagen, jämväl i viss omfattning hänsyn tagen till de sålunda omförmälda bristerna i seminariets utrustning. Av rektors och skolöverstyrelsens skrivelser framgår emellertid, att stora brister ännu förefinnas. Under sådana omständigheter lär man bära vid beräkningen av seminariets behov av expensmedel även för budgetåret 1923—1924 fästa avseende vid nu angivna förhållande.

Av rektor vid seminariet har jag erhållit en tablå med specificerad uppgift å seminariets expensutgifter under år 1921 samt beräkning av de sannolika utgifterna för år 1922. Tablåen visar, att nämnda utgifter för år 1921 uppgingo till 30,473 kronor 71 öre samt att för år 1922 beräknats ett utgiftsbelopp av 29,000 kronor. Bland utgiftsposterna visar posten »vatten, lyse och bränsle» en betydande nedgång under år 1922.

För min del anser jag mig ej kunna tillstyrka den framställda begäran om höjning av expensanslaget utan tillstyrker, att det samma beräknas till samma belopp, som, för helt år räknat, anvisats för förra halvåret 1923. För bestridande av expensutgifter finnes för nämnda halvår disponibelt ett belopp, som motsvarar ett årsbelopp av sammanlagt 26,000 kronor. Samma belopp torde alltså bära för ändamålet avses även för budgetåret 1923—1924. Utgår man så från att såsom hittills 17,000 kronor få tagas av förut omförmälda inskrivnings- och terminsavgifter, återstår ett belopp av 9,000 kronor, som skulle behöva begäras såsom extra anslag av riksdagen.

[131.] Mot ett sålunda beräknat belopp av inalles 26,000 kronor för budgetåret 1923—1924 till bestridande av expenser vid seminariet stå sammanlagt 29,000 kronor för år 1922 och ett för helt år beräknat belopp av 26,000 kronor under förra hälften av år 1923.

Upphållande av hushållsskolans verksamhet.

Med högre lärarinneseminariet är förbunden en hushållsskola, avsedd att utbilda lärarinnor i huslig ekonomi. Till nämnda skola är enligt beslut av 1918 års lagtima riksdag anknuten en kurs för utbildande av husmödrar vid större offentliga anstalter av olika slag.

Till uppehållande av nämnda hushållsskola och husmoderskurs beviljade 1920 års riksdag ett belopp av 24,000 kronor. Anslaget höjdes med hänsyn till kommande hyresstegring av 1921 års riksdag till 24,500 kronor för år 1922. För förra halvåret 1923 bestämdes anslaget till 11,250 kronor, d. v. s. till hälften av ett för helt år beräknat anslag å 22,500 kronor.

I sin förenämnda skrivelse har rektor vid lärarinneseminariet meddelat, att hyran för hushållsskolans lokaler från och med den 1 oktober 1922 höjts från 3,000 kronor till 5,700 kronor för år, eller med 2,700 kronor, en stegring, som med avseende fäst vid lokalernas storlek och de reparationer, husägaren förbundit sig att utföra, näppeligen kunde betecknas som oskäligen. Den sålunda uppkomna merutgiften — av rektor beräknad till 5,400 kronor eller den på två hyresår uppkommande ökningen — vore ofrånkomlig.

Rektor har vidare anför, att biträdande föreståndarinnan för hushållsskolan förnyat sin tidigare gjorda framställning om anställandet av en tredje lärarinna vid skolan med full tjänstgöring, vilket skulle medföra en merkostnad av 400 kronor. Förslaget förordades av rektor.

Beträffande skolans samtliga utgifter under läsåret 1923—1924 har rektor hänvisat till en hans skrivelse bifogad promemoria från biträdande föreståndarinnan jämte av rektor å promemorian tillagda anmärkningar. Av promemorian framginge, att samtliga utgifter under sagda läsår — inberäknat den ökade hyreskostnaden — utgjorde 53,200 kronor, medan skolans egna inkomster (terminsavgifter, elevavgifter för mat samt beställningar) beräknats till 20,500 kronor. Det behövliga extra anslaget till skolan utgjorde alltså 32,700 kronor, eller, för helt år räknat, 10,200 kronor mer än som beviljats för förra halvåret 1923.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1922 yttrat sig i anledning av rektors framställning.

Beträffande först den ökade hyreskostnaden har överstyrelsen beräknat den samma för tiden intill den 1 juli 1924 och därigenom jämkat den härför behövliga anslagsökningen till 4,725 kronor, och har överstyrelsen tillstyrkt beviljande av detta belopp.

I fråga om fast anställande vid hushållsskolan av ytterligare en lärarinna med full tjänstgöring har överstyrelsen, då behovet av ifrågavarande lärarinna syntts vara till fullo ådagalagt, biträtt rektors i ämnet gjorda hemställan.

[131.]

Vad slutligen angår beräkningen av skolans samtliga utgifter under läsåret 1923—1924, har överstyrelsen till en början vidtagit viss jämkning i den av biträdande föreståndarinnan och av rektor gjorda beräkning i fråga om det behöfliga anslaget storlek och därigenom kommit till något lägre belopp än det av rektor angivna.

Med hänsyn, fortsätter överstyrelsen, till nuvarande statsfinansiella förhållanden, som nödvändiggjöra iakttagandet av den yttersta sparsamhet, samt det fortgående priset på livsmedel och allchanda andra förnödenheter anser sig överstyrelsen icke kunna tillstyrka en höjning i nu förevarande anslag i vidare mån, än förut angivits, eller *dels* till förstärkning av hushållsskolans hyresanslag med ett belopp av 4,725 kronor, vilket, såsom av det föregående framgår, i sig innesluter det belopp av 2,025 kronor, som utgör höjning av hyran för de tre hyreskvartalen den 1 oktober 1922—den 30 juni 1923 och som jämväl skulle utgå på extra stat för budgetåret 1923—1924, och *dels* med förberörda 400 kronor, utgörande merutgift för avlöning av en tredje lärarinna med fast anställning vid hushållsskolan. Utgifterna för hushållsskolan skulle då beräknas uppgå till det nuvarande statsanslagets belopp, efter beräkning för helt budgetår, 22,500 kronor, vartill komma förstärkningen av hyresanslagen för skolan, tillhopa 4,725 kronor, ävensom merutgiften för förenämnda lärarinnas fasta anställning, 400 kronor, i följd varav dessa utgifter skulle uppgå till sammanlagt 27,625 kronor.

I en sedermera till mig överlämnad promemoria har biträdande föreståndarinnan för hushållsskolan anfört, bland annat, följande:

För att bereda lärarinneeleverna någon övning i att undervisa även inom folkskolans påbyggnader har det varit nödvändigt att inrätta ännu en övningsklass, en dag i veckan, med elever från folkskolans 8:e klass. Vid dessa övningslektioner måste en av skolans lärarinnor tjänstgöra. Denna tjänstgöring skötes av skolans 3:e lärarinna, vilken är anställd som timlärarinna. Härigenom har hennes tjänstgöring ökats med 6 timmar i veckan och hennes lön från 2,100 till 2,500 kronor, eller samma lön som de båda fasta lärarinnornas. Om en extra timlärarinna skulle användas till denna tjänstgöring, skulle det kosta seminariet minst 500 kronor. Den vidtagna anordningen ställer sig sålunda billigare. Under sådana förhållanden synes det ej orimligt att begära, att lärarinnan i fråga finge anses lika fast anställd vid skolan som de andra lärarinnorna.

Som jag redan nämnt, har årshyran för hushållsskolans lokaler intill den 1 oktober 1922 utgått med 3,000 kronor. Jag har också erinrat om att anslaget till seminariets hushållsskola för år 1922 höjdes, bland annat, med 500 kronor för att möta förebådad hyresstegring från nämnda dag. Ifrågavarande stegring, uppgående till

Departementschefen.

- [131.] 675 kronor för hyreskvartal, har sedermera visat sig överstiga vad man tidigare väntat, och för år 1922 har på grund därav uppstått en brist i vederbörande anslag å 850 kronor. Av samma skäl måste för förra hälften av år 1923, för vilken tidsperiod ett belopp av 250 kronor tagits i beräkning till förhöjd hyra för hushållsskolan, uppstå en brist å 1,100 kronor i den till lokalhyra beräknade anslagsposten. Slutligen kommer, som nämnt, hyran under budgetåret 1923—1924 att utgå med 5,700 kronor, vilket belopp, jämfört med det för förra hälften av år 1923 beviljade, eller 3,500 kronor för år räknat, innebär en ökning av 2,200 kronor. Slutresultatet blir således, att medel nu böra beräknas dels för att täcka brist, som uppstått eller kommer att uppstå i hyresanslagsposten intill den 1 juli 1923, tillhoppa 1,950 kronor, dels ock för gäldande under nyssnämnda budgetår av den kontrakterade hyran, 5,700 kronor. För nu ifrågasvarande ändamål erfordras alltså sammanlagt 7,650 kronor. Vid beräkningen av detta belopp har jag tagit hänsyn till de hyresbelopp, som faktiskt under tiden intill den 1 juli 1924 utbetalts eller komma att utbetalas.

Rektor vid högre lärarinneseminariet har — i enlighet med förslag av biträdande föreståndarinnan vid seminariets hushållsskola och med tillstyrkande från skolöverstyrelsen — återupprepat en tidigare gjord hemställan om åtgärder för beredande av fast anställning åt en tredje lärarinna vid skolan för bestridande av undervisning, som nu är anförtrodd åt en timlärarinna. För detta förslags realiserande skulle enligt rektor erfordras ett anslag av 400 kronor, men i en senare avgiven promemoria har föreståndarinnan meddelat, att nyssnämnda timlärarinna nu fått sin tjänstgöring så ökad, att hennes sammanlagda arvode uppgår till samma belopp, som tillkommer fast anställd lärarinna. Den ifrågasatta åtgärden för beredande av fast anställning åt berörda lärarinna skulle således nu ej medföra någon särskild kostnad.

Jag inser till fullo behovet för hushållsskolan att hava tillgång till tre lärarinnor med full tjänstgöring och alltså också nödvändigheten av att tillräckliga medel för dessas avlönande alltjämt finnas tillgängliga. Men då det visat sig möjligt att redan under nuvarande förhållanden bereda ifrågasvarande timlärarinna en emot övriga lärarinnors arvode svarande avlöning och då hela hushållsskolans verksamhet uppehålls genom medel, beviljade på extra stat, synes

mig någon särskild åtgärd i nu föreslaget syfte knappast vara oundgängligen nödvändig. [131.]

I fråga om anslaget till hushållsskolan i övrigt har av skolöverstyrelsen ingen förändring ifrågasatts. Hela det för skolan och den därtill hörande husmoderskursen erforderliga anslaget skulle alltså för budgetåret 1923—1924 uppgå till 30,150 kronor, d. v. s. 7,650 kronor mer, för år räknat, än det för förra hälften av år 1923 beviljade beloppet. Häremot har jag intet att erinra. Det bör framhållas att hela den sålunda begärda ökningen är föranledd av förberörda, den 1 oktober 1922 inträdda ökning av hyran för hushållsskolans lokaler. Inom ramen för det av mig sålunda förordade anslaget bör det stå vederbörande fritt att — med iakttagande av tidigare meddelade bestämmelser om arvodena till fast anställda lärare — beräkna de olika utgiftsposterna.

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning har riksdagen allt ifrån år 1919 medgivit, att vaktmästaren och eldaren vid högre lärarinneseminariet finge komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring, vilken bestämts till 400 kronor åt vaktmästaren och 250 kronor åt eldaren, allt för år. Till bestridande av kostnaderna för berörda avlöningsförbättringar har riksdagen årligen beviljat extra anslag å högst 650 kronor. För förra halvåret 1923 är anslaget i riksstaten upptaget med halvt belopp, eller högst 325 kronor.

Tillfällig
löneförbättring
åt vaktmästaren och
eldaren.

Anledningen till att dylik löneförbättring begärts och att förslag om lönereglering för här ifrågavarande befattningshavare ej framlagts har varit den, att under senare år utredning pågått angående lönereglering för läroverksvaktmästare, en reglering, som varit avsedd att omfatta även sistnämnda två befattningshavare.

Den sålunda påbegynta utredningen kan visserligen sägas vara slutförd, men med hänsyn till det sammanhang, vari sagda löneregleringsfråga kommit att stå till det vittomfattande spörsmål om en allmän revision av undervisningsväsendet, som behandlats av den s. k. skolkommissionen, har det ej ansetts lämpligt att för närvarande framlägga förstnämnda fråga till lösning och ej heller att ur angivna sammanhang lösbryta frågan om definitiv lönereglering för omförmälda två befattningshavare vid högre lärarinneseminariet. Under sådana omständigheter äro medel för beredande av tillfällig löneförbättring åt sistnämnda befattningshavare fortfarande behövliga.

[131.]

För budgetåret 1923—1924 erfordras således ett anslag av samma storlek som det för tiden före år 1923 bestämda.

Ifrågavarande anslag har tidigare varit i riksstaten uppfört under särskild punkt. Skäl finnas emellertid enligt min mening för ett inflyttande av sagda anslag under nu förevarande punkt, och jag tillstyrker därför en dylik åtgärd.

Som jag i det föregående omnämnt, hava samtliga under denna punkt omförmälda anslagsposter utom den sistnämnda utgjort ett gemensamt anslag, hittills förslagsanslag, högst. Storleken av det nu behövlige gemensamma anslaget för budgetåret 1923—1924, beräknat efter de förslag, jag nu framlagt, är 63,610 kronor. Jämföres beloppet med det för förra hälften av år 1923 beviljade anslaget för helt år räknat, visar det sig, att en ökning av 8,300 kronor uppstått. Härav belöper sig 7,650 kronor på höjt hyresanslag och 650 kronor på den nu föreslagna inflyttningen under förevarande anslag av anslaget till tillfällig löneförbättring åt vaktmästaren samt eldaren.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att vaktmästaren samt eldaren vid högre lärarinneseminariet må för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring med följande belopp:

vaktmästaren med 400 kronor samt

eldaren med 250 kronor;

dels ock för seminariet anvisa för budgetåret 1923—1924:

till uppehållande av en valfri

fjärde årskurs	kronor	4,800: —
» undervisning i träslöjd	»	510: —
» stipendier	»	2,000: —
» förhyrande av lokaler för normalskolans lägsta klasser	»	7,000: —
» förhyrande av lokaler för undervisning i biologi och teckning	»	7,000: —

till förhyrande av nya lokaler för seminariet och normalskolan.....	kronor	1,600: —
» expenser.....	»	9,000: —
» uppehållande av hushållsskolans verksamhet samt upprätthållande av den vid skolan anordnade kursen för utbildande av husmödrar ..	»	30,150: —
» förhöjning av arvodet åt seminariets läkare.....	»	900: —
» tillfällig löneförbättring åt vaktmästaren och eldaren..	»	650: —

Tillhopa kronor 63,610: —

att utgå såsom ett gemensamt *extra* anslag å sistnämnda belopp.

3. **Arvoden åt timlärare och vikarier.** Till bestridande av arvoden åt timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet har riksdagen sedan flera år tillbaka anvisat medel å extra stat. För år 1921 utgick för detta ändamål 18,575 kronor, och anslaget höjdes av 1921 års riksdag till 20,400 kronor. Höjningen förorsakades av ökat behov av medel dels till avlönande av vikarier, dels ock till bekostande av högre antal timlärartimmar vid normalskolan för flickor. Vid beräkningen av det för år 1921 erforderliga anslaget avsågos omkring 4,000 kronor för vikarier och omkring 16,400 kronor för timlärare.

På framställning av Kungl. Maj:t höjdes nu ifrågavarande anslag av 1922 års riksdag till ett belopp, beräknat till 21,000 kronor för helt år, till följd varav anslaget i riksstaten för tiden 1 januari —30 juni 1923 uppfördes med 10,500 kronor. Höjningen var föranledd av ökat behov av medel till vikariers avlönande.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen i anledning av förut omförmälda, av rektor vid högre lärarinneseminariet till överstyrelsen ingivna skrivelse föreslagit, att här ifrågavarande anslag måtte för budgetåret 1923—1924 bestämmas till ett belopp, motsvarande, för helt år räknat, det för förra halvåret 1923 anvisade, eller 21,000 kronor.

[132.]

Arvoden åt
timlärare och
vikarier.

[132.]

I sammanhang med nu omnämnda anslagsäskande anhåller jag få erinra om ett för Kungl. Maj:t tidigare anmält ärende rörande anslaget till timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet. I skrivelse den 31 januari 1922 har vikarierande rektorn vid seminariet anmält, att viss brist i nyssnämnda anslag uppstått. Härom anför rektorn i huvudsak följande:

Oaktat all möjlig sparsamhet iakttagits i fråga om användandet av timlärare, har till följd av de omfattande tjänstledigheter, som måst beviljas på grund av sjukdom, det till arvoden åt timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet och statens normalskola för flickor beviljade anslaget under år 1921 överskridits med 424 kronor 89 öre. Då dessutom vid årsskiftet vissa övningslärarinnor av skolöverstyrelsen retroaktivt uppflyttats i högre lönegrad dels från och med den 1 juli 1920, dels från och med den 1 januari 1921, har under januari 1922 åt dem utbetalats 161 kronor 70 öre för övertimmar under tiden till och med den 31 december 1921, vilken summa till allra största delen rätteligen bör inberäknas i 1921 års utgifter. Bristen i berörda anslag för år 1921 uppgår därför till 586 kronor 57 öre.

Å andra sidan har den uti det till stipendier, lokalhyra m. m. vid seminariet för samma år beviljade anslaget ingående anslagsposten till uppehållande av en valfri fjärde årskurs vid seminariet ej fullständigt förbrukats till arvoden för föreläsningar och lektioner.

Rektorn hemställde därför, att den under år 1921 uppkomna bristen å förstberörda anslag måtte få täckas genom medel ur anslaget till uppehållande av en valfri fjärde årskurs för samma år.

Skolöverstyrelsen, som den 20 februari 1922 yttrade sig över denna framställning, tillstyrkte densamma, men underställde tillika på given anledning Kungl. Maj:ts prövning fråga om disposition av eventuellt uppkommen besparing å sistnämnda anslag.

Statskontoret avgav den 24 april 1922 utlåtande i ärendet.

Genom beslut den 12 maj 1922 förklarade Kungl. Maj:t, som förmålde Sig vilja framdeles meddela beslut i fråga om täckande av berörda brist å anslaget till timlärare och vikarier, hinder ej möta för att överskott för visst år å någon i anslaget till stipendier, lokalhyra m. m. ingående post användes till täckande av samma år uppkommen brist å annan under sistnämnda anslag upptagen post.

Den av rektorn konstaterade bristen har således ej blivit täckt utan kvarstår oersatt.

Departementschefen.

Någon ändring av det för budgetåret 1923—1924 behövlige anslaget till timlärare och vikarier, jämfört med det för övergångsstaten 1923 beviljade och för helt år räknat, har ej ansetts erfor-

derlig, och jag tillstyrker alltså framställning till riksdagen på sätt skolöverstyrelsen föreslagit.

Vad vidare beträffar den av rektor vid högre lärarinneseminarier anmälda bristen å det för år 1921 beviljade anslaget, har, såsom torde framgå av vad rektorn anført, densamma till största delen uppstått på grund av omfattande tjänstledighet genom sjukdomsfall samt i någon mån även till följd av beslut av skolöverstyrelsen om beviljande av ålderstillägg åt befattningshavare vid seminariet. Bristen har således huvudsakligen vållats av omständigheter, som ej kunnat förutses vid beräkningen av anslagsbehovet i förevarande hänseende och vilka ej heller kunnat undvikas. Det synes mig nödvändigt att genom hänvändelse till riksdagen erhålla medel till bristens täckande. Härvid torde för undvikande av öretal det begärda beloppet böra avrundas nedåt till 586 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anført hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 såsom *extra* anslag anvisa

dels till arvoden åt timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminarier ett belopp av 21,000 kronor.

dels ock till täckande av brist i motsvarande anslag för år 1921 ett belopp av 586 kronor.

De allmänna läroverken.

4. De allmänna läroverken. Det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken, vilket anslag omfattar ett flertal anslagsposter, var i 1922 års riksstat uppfört med 7,667,877 kronor. Genom beslut av 1922 års riksdag höjdes anslaget till 7,672,377 kronor och uppfördes i riksdagen för förra hälften av år 1923 med 3,918,789 kronor.

[133.]

De allmänna
läroverken.

Nu angivna höjning av anslaget var förorsakad av riksdagens på framställning av Kungl. Maj:t fattade beslut i fråga om ombildning av vissa ämneslärarinnebefattningar vid statens samskolor till adjunktstjänster. Nämda ombildning tog sin början därmed, att 1921 års riksdag i enlighet med Kungl. Majts förslag beslöt dels

- [133.] medgiva, att en ämneslärarinnebefattning vid en var av statens samskolor finge vid nuvarande innehavares avgång från tjänsten, dock tidigast efter ingången av år 1922, förändras till adjunktsbefattning, dels ock för att möjliggöra en dylik ombildning av tre ämneslärarinnebefattningar höja det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 4,500 kronor.

Anledningen till Kungl. Maj:ts berörda förslag var främst att återställa den jämvikt mellan antalet manliga och kvinnliga lärare vid sagda läroanstalter, som förefanns, innan genom 1918 års riksdags beslut kvinnas rätt att innehava ordinarie ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk högst väsentligt utsträcktes, men även önskan att i någon mån tillgodose det vid läroverken förefintliga starka behovet av nya, även för manliga sökande tillgängliga ordinarie tjänster. Förändringen var avsedd att ske successivt, och man utgick ifrån att tre ämneslärarinnebefattningar skulle årligen bliva lediga.

Den sålunda påbörjade ombildningen har sedermera fortsatts, i det att 1922 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beslöt att för förändring under år 1923 av tre befattningar av ifrågakörande slag till adjunktstjänster höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 4,500 kronor. Vid fixerandet av det belopp, varmed sistnämnda anslag borde uppföras i riksstaten för förra halvåret 1923, beräknades ett belopp av 2,300 kronor motsvara den på sagda halvår fallande kostnaden för berörda ombildning.

På grund av riksdagens sistberörda beslut förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 15 juni 1922, att den ämneslärarinnebefattning, som först blivit eller bleve ledig vid en var av tre utav statens samskolor, vid vilken dylik ombildning icke redan ägt rum, skulle förändras till adjunktsbefattning, dock att tillsättande av sålunda till adjunktstjänst ombildad befattning finge ske tidigast för tiden från och med ingången av år 1923. Därjämte anbefalldes skolöverstyrelsen att i sinom tid vidtaga erforderliga åtgärder för tillsättandet av de tre adjunktsbefattningar, till vilka berörda ämneslärarinnebefattningar sålunda skulle förändras.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen erinrat om att man från början räknat med att tills vidare tre ämneslärarinnebefattningar skulle ombildas under varje kalenderår, men att det med hänsyn till budgetårets omläggning vore lämpligt, att nämnda ombildning hädanefter räknades efter budgetår. Då under förra

hälften av år 1924 två dylika befattningar borde beräknas bliva lediga, hemställde överstyrelsen om förslag till riksdagen om beviljande av medel för två lärarinnebefattningars ombildande under förra halvåret 1924. [133.]

Vad beträffar det belopp, varmed reservationsanslaget till de allmänna läroverken bör upptagas i riksstaten för budgetåret 1923—1924, ber jag få anföra följande.

Någon minskning av de olika, i anslaget ingående anslagsposterna synes mig med de undantag, jag i det följande får tillfälle angiva, ej möjlig att nu åvägabrinda. Den ojämförligt största delen av anslaget utgöres av medel till avlöningar och arvoden, vilka under nuvarande förhållanden i avseende å organisation m. m. av de allmänna läroverken ej lämna rum för någon jämkning nedåt. Vad särskilt beträffar de till extra arvoden åt vissa befattningshavare avsedda anslagsposterna, ber jag få erinra, att dessa poster i i varje fall ej äro på långt när tillräckliga för sina ändamål utan att extra anslag för behovens fyllande sedan länge måst äskas och av riksdagen anvisas. Däremot får jag erinra om att Kungl. Maj:t föreslog 1922 års riksdag att vid beräkningen av läroverksanslagets storlek för förra hälften av år 1923 minska anslaget med 21,000 kronor, motsvarande de i anslaget ingående anslagsposterna: Resestipendier åt lärare i främmande språk samt Reseunderstöd åt lärare vid de allmänna läroverken, särskilt de läroverk, där provårskurs är anordnad, å respektive 15,000 kronor och 6,000 kronor. Samma åtgärd anser jag, i anslutning till vad jag förut i dag anfört beträffande upptagandet för budgetåret 1923—1924 av anslag till resestipendier, böra nu vidtagas.

Beträffande vidare skolöverstyrelsens nyssberörda förslag om här ifrågavarande anslags höjande för beredande av medel till ombildning av två ämneslärarinnebefattningar till adjunktstjänster, har jag trott mig kunna avstyrka förslag till riksdagen i nämnda syfte. Som nämnts hava medel av riksdagen beviljats för omgestaltning i här ifrågavarande syfte av tre ämneslärarinnebefattningar under vartdera av åren 1922 och 1923. Enligt vad jag inhämtat hava under år 1922 ombildats och tillsatts tre dylika befattningar. Vidare får jag erinra om att — sedan skolöverstyrelsen beviljat en lärarinna vid samskolan i Åmål avsked från och med den 1 mars 1922 samt förmålt sig anse lämpligt, att den sålunda ledigblivna lärarinne-

befattningen från och med år 1923 förändrades till adjunktstjänst — Kungl. Maj:t genom beslut den 28 april 1922 medgivit, att med åtgärder för tillsättande av ifrågavarande befattning finge anstå tills vidare dock längst till utgången av år 1922. Jag har vidare erfarit, att under loppet av år 1923 två ämneslärarinnor vid samskolor, där ombildning av här förevarande art ej förut ägt rum, uppnå stadgad pensionsålder men att under förra hälften av år 1924 ingen lärarinnebefattning kommer att bliva ledig på grund av tjänstinnehavarens inträde i pensionsåldern. Det är alltså ej uteslutet, att tre dylika befattningar under loppet av år 1923 varda förvandlade till adjunktstjänster medan under förra halvåret 1924 någon av sistberörda omständighet möjliggjord ombildning icke lärer kunna äga rum. Under sådana förhållanden torde ett avbrott i den nu fortgående ombildningen kunna utan allt för kännbara olägenheter inträda.

Slutresultatet skulle alltså bliva, att förhöjning av reservationsanslaget i sist angivna syfte ej skulle vidtagas samt att det för år 1923 beräknade anslagsbeloppet, 7,672,377 kronor, skulle minskas med tillhoppa 21,000 kronor till 7,651,377 kronor.

Under åberopande av vad jag nu anfört hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* reservationsanslaget till de allmänna läroverken med ett belopp av 7,651,377 kronor.

[134.]

Extra och vikarierande ämneslärare.

5. **Extra och vikarierande ämneslärare.** I det gemensamma reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingår ett anslag till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov. Anslaget bestämdes av 1918 års lagtima riksdag till 250,000 kronor, efter att tidigare hava utgått med 200,000 kronor. Enär nyssnämnda ordinarie anslag ej varit tillräckligt för sagda lärares avlönande, har riksdagen under åtskilliga år på extra stat anvisat anslag till arvoden åt extra och vikarierande lärare vid de allmänna läroverken. Det extra anslaget utgick för år 1921 med 460,000 kronor, samma belopp som anvisats jämväl för vartdera av åren 1919 och 1920. Av 1921 års riksdag anvisades därjämte för ändamålet å tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 15,200 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag i nu berörda hänseende till 1921 års riksdag avsåg, förutom anslaget å 1921 års tilläggsstat, jämväl bevil-

jandet av ett extra anslag för år 1922 av 566,000 kronor, varav 511,000 kronor beräknats för avlönande av extra och vikarierande ämneslärare. Statsutskottet förklarade sig emellertid i sitt utlåtande över sagda framställning anse, att den till grund för framställningen liggande beräkningen icke kunde grundas på ett ådagalagt behov och att man med skäl kunde förvänta, att en ytterligare utsträckt tjänstgöringstid för de ordinarie lärarna — självfallet inom ramen för läroverksstadgans föreskrifter — skulle minska behovet av extra lärare. På grund härav kunde utskottet icke tillstyrka den ifrågasatta anslagshöjningen utan förordade ett anslagsbelopp av 499,000 kronor. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen, som alltså torde hava gillat utskottets uttalande angående omfattningen av läroverkslärarnas undervisningsskyldighet.

[134.]

Spörsmålet härom har fått så mycket större räckvidd, som det samma väsentligen inverkar på frågorna om behovet av nya ordinarie ämneslärartjänster samt om antalet behövliga extra lärare. I avseende å nu angivna frågor och deras tidigare behandling inom riksdagen anhåller jag få hänvisa till de detaljerade redogörelser, som lämnats i de till statsverkspropositionerna till 1919, 1920 och 1921 års riksdagar fogade utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden.

Det anslag Kungl. Maj:t på min tillstyrkan föreslog 1922 års riksdag att för här berörda ändamål anvisa för förra hälften av år 1923 var beräknat att motsvara kostnaden för 196 extra lärare. Framställningen innebar en ökning av antalet dylika lärare med 6, för vilka emellertid beräknades allenast det lägre arvode, som utgår till extra ordinarie lärare, vilka ej äga full kompetens till ordinarie ämneslärartjänst vid allmänt läroverk. Det för förra halvåret 1923 begärda extra anslaget utgjorde 278,000 kronor.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av sistberörda anslagskrav anförde jag, bland annat, under hänvisning till en av mig återgiven tablå över den genomsnittliga undervisningstiden för lärare vid de högre allmänna läroverken höstterminen 1921, att det syntes mig, som skulle skolöverstyrelsen hava genom sina åtgärder i fråga om lärarnas tjänstgöringsskyldighet åstadkommit en jämförelsevis god överensstämmelse mellan de av läroverksstadgan föreskrivna timtalen och de i verkligheten förekommande.

I sin skrivelse den 3 juni 1922 angående regleringen för tiden

[134.] 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel (nr 8 A) anförde riksdagen i detta ärende, bland annat, följande:

Departementschefen hade även berört den i samband med frågan om förvarande anslags storlek stående frågan om de ordinarie läroverkslärarnas tjänstgöringstid. I avseende härå ville riksdagen allenast erinra därom, att riksdagen vid upprepade tillfällen givit uttryck åt den uppfattningen, att man genom en utökning av denna tid, varigenom densamma bragtes i närmare överensstämmelse med läroverksstadgans föreskrifter, kunde vinna en ökad arbetsprestation av de ordinarie lärarna och dymedelst minska behovet av extra lärare. Den av departementschefen även nu framlagda tabblån i avseende å läroverkslärarnas undervisningstid gäve vid handen, att tjänstgöringstiden allt fortfarande hölle sig i underkanten av den vederbörligen fastställda tiden. Riksdagen hade ej kunnat undgå taga intryck av berörda förhållande, då det nu gällde en utökning av antalet extra lärare. Utginge man nämligen från att läroverkslärarnas genomsnittliga undervisningstid höjdes, komme givetvis, såsom ovan antytts, behovet av nya lärartjänster att i samma mån minskas.

Då således, enligt riksdagens mening, den tjänstgöringstid, som borde tillkomma läroverkslärare, ännu icke i avseende å sin omfattning uppnått önskvärd effektivitet, kunde riksdagen icke finna behovet av ökade lärarkrafter vara översägligen styrkt. Riksdagen kunde följaktligen icke finna det vara tillrädligt att tillstyrka nya extra lärartjänster, innan det uppvisats, att läroverksstadgans föreskrifter i berörda avseende blivit mera genomgående tillämpade, än vad som nu vore fallet.

I enlighet med denna sin uppfattning anvisade riksdagen för förra halvåret 1923 allenast ett belopp av 269,000 kronor.

Genom beslut den 30 juni 1922 har Kungl. Maj:t anvisat för läsåret 1922—1923 för avlönande av extra ämneslärare vid de allmänna läroverken högst 619,000 kronor, motsvarande kostnaden för 190 extra lärare, efter 3,300 kronor för 170 lärare med full kompetens och 2,900 kronor för 20 lärare utan sådan kompetens.

Skolöverstyrelsen har nu i skrivelse den 21 augusti 1922 gjort framställning om förslag till 1923 års riksdag om beviljande av höjt anslag till arvoden åt extra och vikarierande lärare.

Överstyrelsen har till en början omnämnt, att antalet extra lärare vid de allmänna läroverken under läsåret 1921—1922 varit 187, däri inberäknat timlärare med sammanlagt 81 veckotimmar, motsvarande ungefär 3 extra lärare.

Därefter erinrar överstyrelsen om 1922 års riksdags nyss omförmälda beslut i fråga om storleken av det extra anslaget för förra hälften av år 1923 till extra och vikarierande ämneslärare samt om riksdagens därvid gjorda uttalande, däri

riksdagen bland annat hänvisar till förenämnda, av mig återopade tablå över omfattningen av vissa lärares undervisning.

[134.]

Beträffande den ifrågavarande tablå ansåge sig överstyrelsen emellertid böra erinra om att denna tablå icke ensam kunde läggas till grund för bedömande av lärarnas tjänstgöring, utan att hänsyn måste tagas till omständigheter, som ej framginge av tablå. Sålunda gjordes där icke skillnad mellan de lektorer, som vore domkapitelsledamöter (16 procent av hela antalet), vilka enligt läroverksstadgan hade sig ålagd en undervisningsskyldighet för vecka, som med 2 timmar understeg den för övriga lektorer föreskrivna. I fråga om adjunkter och extra ordinarie lärare erbjöde det synnerligen stora svårigheter att uppdraga en bestämd gräns mellan lärare med huvudsaklig tjänstgöring å gymnasiet och lärare med annan tjänstgöring, ett förhållande, varpå överstyrelsen i sin skrivelse framlagt exempel.

En över de allmänna läroverkens lärares tjänstgöring uppgjord statistik, som grundades uteslutande på det antal timmar, de varje vecka undervisade, utan att hänsyn togs till det stadium, timmarna avsåge, kunde, såsom de anförda exemplen visade, icke väntas giva en rätt uppskattning av det arbete, olika grupper av lärare utförde.

Överstyrelsen hade på grund av nu anförda omständigheter icke kunnat finna, att den medeltjänstgöring, som under läsåret 1921—1922 ålegat de allmänna läroverkens lärare, verkligen befunnit sig i underkanten av den vederbörligen fastställda.

För att emellertid förebygga, att vid något läroverk läroverksstadgans föreskrifter angående lärarnas tjänstgöringstid icke skulle bli vederbörligt beaktade, hade överstyrelsen den 27 mars 1922 till rektorsämbetena utsänt en cirkulärskrivelse, genom vilken dessa anmodats att vid uppgörande av förslag till fördelning av lärarnas tjänstgöring under läsåret 1922—1923 tillse, att som regel den genomsnittliga undervisningstiden för lektorerna och för de adjunkter, vilkas huvudsakliga tjänstgöring vore förlagd till realskolans sjätte klass och gymnasiet, bleve minst 21 veckotimmar och för övriga adjunkter minst 26 veckotimmar. Vid granskningen av förslagen om anställande av extra lärare hade överstyrelsen haft sin uppmärksamhet fäst vid att nämnda anmodan blivit vederbörligen beaktad.

Då frågan om behovet av nya lärarkrafter vid de allmänna läroverken intimt sammanhängde med frågan, huruvida de redan anställda lärarna kunde enligt gällande föreskrifter åläggas ytterligare tjänstgöring, hade överstyrelsen ansett sig böra i detalj undersöka förhållandena vid de olika läroverken. Enligt vad överstyrelsen ansåge sig hava här uppvisat, måste en undersökning av lärarnas genomsnittliga undervisning för vecka, uttryckt i antalet veckotimmar, bli missvisande, om icke skillnad gjordes mellan undervisning å högre och lägre stadier, på grund varav överstyrelsen ansett sig komma till ett säkrare resultat genom att, med en genomsnittlig tjänstgöring av 21 respektive 26 veckotimmar för de båda huvudgrupperna lärare som utgångspunkt, för varje allmänt läroverk beräkna det under sagda läsår förefintliga behovet av lärarkrafter. Allt efter som vid ett läroverk det så beräknade behovet av lärarkrafter över- eller understeg de anställda lä-

- [134.] rarnas antal, låge ovedersägligt lärarnas genomsnittliga undervisningstid vid läroverket över eller under den nämnda normaltjänstgöringen av 21 respektive 26 veckotimmar. Resultatet av ifrågavarande utredning framginge av en överstyrelsens skrivelse bifogad tabellbilaga.

För varje läroverk vore i tabellen angivet antalet lärartimmar under läsåret 1922—1923 på olika stadier samt antalet av rektors undervisningstimmar under läsåret. Med ledning av dessa timtal hade vid alla läroverk utom provårsläroverken och statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm det behövliga antalet lärare beräknats genom att antaga en lärares tjänstgöringsskyldighet vara 21 timmar vid undervisning å gymnasiet eller i realskolans 6 klass och 26 timmar vid undervisningen i realskolans övriga klasser. Vid provårsläroverken och nya elementarskolan hade beräkningen utförts på samma sätt, med undantag av att tjänstgöringsskyldigheten här upptagits till respektive 20,5 och 25,5 timmar. Före uträkningen av antalet behövliga lärare hade vid varje läroverk rektors undervisningstimmar fråndragits, vid de högre allmänna läroverken från timmarna å gymnasiet och vid realskolorna från timmarna i realskolans klasser 1—5. Vid de högre allmänna läroverken hade därjämte före beräkningen fråndragits de timmar, som bestredes av lektorer, vilka vore medlemmar av domkapitel, och hade härvid dessas undervisningsskyldighet upptagits till 19 timmar. Vid samskolorna hade på samma sätt fråndragits de av lärarinnorna bestridda undervisningstimmarna, vilkas antal beräknats till 21 timmar för första lärarinnan och 24 timmar för övriga lärarinnor. Samtliga här anförda siffror utgjorde medeltalen av de i läroverksstadgan föreskrivna högsta och lägsta timtalen för respektive slag av lärare.

Den gjorda undersökningen hade, såsom tabellbilagan utvisade, givit vid handen, att vid samtliga allmänna läroverk utom 10 högre allmänna läroverk och 3 realskolor det med läroverksstadgans medelsiffror för lärarnas tjänstgöringsskyldighet som utgångspunkt beräknade behovet av lärarkrafter överstege det tillgängliga antalet lärare. Undantagen utgjordes av de 4 provårsläroverken i Stockholm, provårsläroverket i Uppsala, statens provskola, nya elementarskolan, högre allmänna läroverken i Halmstad, Malmö, Nyköping och Skara samt de båda realskolorna i Göteborg och realskolan i Mariestad. Bland de anförda läroverken befunde sig icke mindre än 9 av landets största läroverk. Då tjänstgöringen vid dessa läroverk på grund av avdelningarnas storlek bleve särskilt betungande och då ingenstädes det förefintliga antalet lärare annat än med en bråkdel av en hel lärarkraft överskjöte det beräknade behovet, hade överstyrelsen icke ansett det vara möjligt ålägga lärarna vid de nämnda läroverken ytterligare tjänstgöring.

Då vidare den gjorda undersökningen visat, att det sammanlagda behovet av lärarkrafter skulle med ett 20-tal lärare överstiga antalet anställda lärare, om lärarnas tjänstgöring icke skulle överstiga läroverksstadgans medelsiffror, funne överstyrelsen det vara ovedersägligt, att medeltjänstgöringen för de allmänna läroverkens lärare för närvarande icke obetydligt överstege, vad som enligt gällande läroverksstadga borde betraktas som en normal tjänstgöring.

Sedan år 1921 hade, fortsätter överstyrelsen, antalet klasser och avdelningar ökats med 10, medan lärarantalet ökats med endast 3. De allmänna läroverkens

lärare hade härmed — så vida läroverksstadgans föreskrifter beträffande hänsynstagande till den för granskning och rättning av lärjungarnas skriftliga arbeten erforderliga tid skulle äga gällande kraft — fått sig ålagd tjänstgöring till sådan omfattning, att tjänstgöring därutöver ej kunde enligt gällande läroverksstadga åläggas nämnda lärare. Överstyrelsen ansåge således den av riksdagen anvisade utvägen för minskning av behovet av nya lärarkrafter icke kunna vidare anlitas.

[134.]

Slutligen har överstyrelsen framhållit, att överstyrelsen vid ej mindre än 43 läroverk inom sammanlagt 99 klasser eller klassavdelningar måst under läsåret 1921—1922 medgiva mottagandet av övertaliga lärjungar och att samma utväg måst tillgripas även för läsåret 1922—1923. Ej heller syntes någon minskning i tillströmningen till de allmänna läroverken kunna vara att räkna med, då under senaste femårsperiod lärjungantalet i statens klasser vid sagda läroverk ökats med i medeltal 696 för år.

Överstyrelsen funne det alltså nödvändigt att för läsåret 1923—1924 räkna med ett behov av minst 10 nya extra lärare. Då en ökning av antalet icke provärsutbildade lärare vid de allmänna läroverken icke vore önskvärd, hade överstyrelsen räknat med ett årsarvode av 3,300 kronor för var och en. Det behöfliga extra årsanslaget borde alltså ökas med tillhoppa 33,000 kronor, eller från 499,000 kronor till 532,000 kronor.

Såsom min nyss lämnade redogörelse visar, har även 1922 års riksdag uttalat såsom sin mening, att vid de allmänna läroverken ämneslärarnas undervisningsskyldighet ännu ej uttagits i den utsträckning, läroverksstadgan förutsätter. Med hänsyn härtill avslog riksdagen av Kungl. Maj:t gjord framställning om höjning av anslaget till extra och vikarierande lärare.

Departementschefen.

Sedermera har emellertid skolöverstyrelsen, liksom tidigare vid upprepade tillfällen skett, vidtagit åtgärder i syfte att ytterligare öka läroverkslärarnas tjänstgöring. Därjämte har överstyrelsen verkställt en undersökning, avseende läsåret 1922—1923 i syfte att utröna i vad mån den faktiska tillgången på lärare vid varje allmänt läroverk svarade mot det behov av lärarkraft, som med hänsyn till antalet erforderliga lärartimmar och gällande föreskrifter om tjänstgöringsskyldighet kan konstateras för läroverket. För denna undersöknings innehåll och resultat har jag redogjort i det föregående. Jag torde därför här endast behöva upprepa, att undersökningen ådagalägger, att vid de allra flesta läroverk det sålunda beräknade behovet av lärarkraft överstiger den faktiskt förefintliga tillgången på lärare. Då nu överstyrelsen utgått från en undervisningsskyldighet av 21 och 26 timmar i veckan för respektive lärare med huvud-

[134.]

saklig tjänstgöring å gymnasiet och lärare med huvudsaklig tjänstgöring i realskolan, d. v. s. medeltalen av de olika lärargruppernas i läroverksstadgan föreskrivna högsta och lägsta timtal, synes mig resultatet otvetydigt visa, att någon allmän ytterligare ökning av läroverkslärarnas undervisningsskyldighet icke kan ske, om man skall iakttaga läroverksstadgans föreskrifter i förevarande hänseende. Den uppfattning, varåt jag gav uttryck vid föredragning inför Kungl. Maj:t för framläggande för 1922 års riksdag av framställning från skolöverstyrelsen om höjning av extraläraryrket, har således blivit ytterligare stärkt genom vad sedan dess förevarit.

Härtill kommer att, enligt vad överstyrelsen meddelat, antalet inträdessökande vid de allmänna läroverken icke visar tecken till nedgång, samt att mångenstädes bristen på tillgänglig lärarkraft medfört tvång såväl att avvisa skaror av inträdessökande som att i flera fall väsentligt överskrida det av läroverksstadgan medgivna maximiantalet lärjungar i en klass eller avdelning.

Med hänsyn till nu angivna omständigheter och då en fortsatt stark begränsning av antalet extra lärare enligt min åsikt kommer att i många fall medföra betydande svårigheter för lämpligt bedrivande av undervisningen vid de allmänna läroverken, finner jag mig böra tillstyrka skolöverstyrelsens förslag om höjning av här ifrågasvarande anslag med ett belopp motsvarande årsarvodet till 10 extra lärare. Härvid har jag emellertid ansett mig böra räkna med det högre belopp, som utgår till extra ordinarie lärare med full kompetens till ordinarie lärarbefattning vid allmänt läroverk, i fråga om 6 arvoden och med det i nyssberörda hänseende stadgade lägre beloppet i fråga om 4 arvoden. Härigenom begränsas kostnadsökningen till 31,400 kronor. Hela det för budgetåret 1923—1924 för ändamålet erforderliga extra anslaget skulle härvid uppgå till 530,400 kronor.

Vid beräkningen av det belopp, varmed reservationsanslaget till de allmänna läroverken bör uppföras i riksstaten för samma tid, har jag upptagit anslagsposten till arvoden åt extra lärare och vikarier samt till oförutsedda behov med dess tidigare belopp, 250,000 kronor.

Under åberopande av vad jag nu anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 530,400 kronor.

6. Understöd åt extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken under förfall på grund av sjukdom. [135.] Under åttonde huvudtiteln är uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 5,000 kronor, avsett att under vissa förutsättningar bereda understöd åt extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken under förfall på grund av sjukdom. För förra halvåret 1923 är detta anslag i riksstaten upptaget med hälften av sitt belopp, eller med 2,500 kronor.

Understöd åt extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken under förfall på grund av sjukdom.

Då anslaget under senare tid ej tagits till fullo i anspråk, lär en nedsättning av detsamma kunna utan olägenhet vidtagas. Jag anser ett anslagsbelopp av 3,000 kronor för närvarande tillräckligt och tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till understöd åt extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken under förfall på grund av sjukdom med 3,000 kronor.

7. Extra arvoden åt teckningslärare. [136.] I det gemensamma reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingår ett särskilt anslag till extra arvoden åt teckningslärare. Anslaget bestämdes av 1918 års lagtima riksdag till 132,600 kronor. Detsamma ingår med 71,400 kronor i det belopp, varmed reservationsanslaget till de allmänna läroverken upptagits i riksstaten för förra hälften av år 1923.

Extra arvoden åt teckningslärare.

Utöver nämnda ordinarie anslag har riksdagen sedan åtskilliga år tillbaka å extra stat anvisat medel till extra arvoden åt teckningslärare. För år 1922 utgjorde ifrågavarande extra anslag 69,150 kronor, och för förra halvåret 1923 har riksdagen anvisat 36,300 kronor. För sagda halvår står alltså för ändamålet till förfogande ett sammanlagt belopp av 107,700 kronor.

Genom beslut den 30 juli 1922 anvisade Kungl. Maj:t till extra arvoden åt teckningslärare under läsåret 1922—1923 ett belopp av högst 197,000 kronor, motsvarande efter ett medelpris av 125 kronor för veckotimme kostnaden för 1,576 timmar.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen beräknat

- [136.] behovet av anslag för berörda extra undervisning under läsåret 1923—1924.

Överstyrelsen föreslår till en början, att förenämnda i det allmänna reservationsanslaget ingående anslagspost för ändamålet måtte upptagas med sitt för tiden före år 1923 bestämda belopp, 132,600 kronor, samt erinrar om att överstyrelsen tidigare beräknat det för läsåret 1922—1923 behövlige antalet extra undervisningstimmar i teckning till 1,600. Att hela detta antal icke behövt tagas i anspråk för sagda läsår berodde dels på den i kungörelsen den 15 april 1921 (n:r 191) föreskrivna minskningen i antalet veckotimmar i teckning inom andra, tredje och fjärde ringarna å latingymnasiet, dels därpå, att vid vissa läroverk ämneslärare av mera tillfällig anledning ålagts sådan undervisning i välskrivning, som förut bestritts av biträdande teckningslärare.

Vidare erinrar överstyrelsen om en av överstyrelsen den 21 augusti 1922 gjord framställning om sådan ändring i undervisningsplanen för realskolan, att överstyrelsen kunde vid läroverk med större antal lärjungar i realskolan medgiva anställande av undervisning i frivillig teckning under högst 4 timmar i veckan utom timplanen. Under förutsättning att detta av Kungl. Maj:t beviljades, komme behovet av extratimmar i teckning att ökas. Då en ökning i timmarnas antal även vore erforderlig för att från ämneslärare kunna överflytta några välskrivningstimmar till teckningslärare och för inrättandet av nya parallellavdelningar, ansåge sig överstyrelsen för läsåret 1923—1924 böra räkna med att 1,600 extratimmar i teckning skulle visa sig erforderliga. Med en medelkostnad av 125 kronor för veckotimme och läsår skulle kostnaden uppgå till 200,000 kronor. Frändroges från detta belopp 132,600 kronor, som ifrågasatts utgå av det gemensamma reservationsanslaget, återstode 67,400 kronor, som alltså skulle bestridas av anslag å extra stat, vilket skulle innebära en minskning i det nuvarande extra årsanslaget, 69,150 kronor, med 1,750 kronor.

Departement-
mentschefen.

Den framställning, varom skolöverstyrelsen talar och som avsåg ökning av antalet timmar för frivillig teckning i realskolan, har — såsom jag anhåller få bringa i erinran — den 9 november 1922 anmälts för Kungl. Maj:t, varvid densamma förklarats ej föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Överstyrelsen har föreslagit en ökning i timantalet av 24 timmar, så att hela antalet extra timmar skulle under läsåret 1923—1924 uppgå till 1,600, eller samma antal, som ursprungligen beräknats vara erforderligt för läsåren 1921—1922 och 1922—1923 men som av förut angivna skäl ej till fullo tagits i anspråk. Då förslaget om ökning av antalet timmar för frivillig teckning i realskolan ej vunnit Kungl. Maj:ts bifall, kan tydligen redan av denna anledning en minskning i det av överstyrelsen föreslagna timantalet vidtagas. Oavsett sistberörda omständighet har jag emellertid med hän-

syn till nu rådande förhållanden funnit mig nödsakad att för närvarande avstyrka varje ökning i timantalet och således utgå från samma antal timmar som det för läsåret 1922—1923 medgivna, eller 1,576. Då medelkostnaden för timme fortfarande synes kunna beräknas till 125 kronor, skulle hela kostnaden alltså uppgå till 197,000 kronor. Den för här ifrågavarande ändamål avsedda, i reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagsposten har hittills utgjort 132,600 kronor — jag har i min beräkning av sistnämnda reservationsanslags storlek för budgetåret 1923—1924 även nu upptagit anslagsposten till detta belopp — och frånräknas nämnda ordinarie anslagspost, återstår ett belopp av 64,400 kronor att begäras såsom extra anslag av riksdagen. På detta sätt uppstår en minskning i det extra anslagsbehovet, jämfört med förhållandet under förra delen av år 1923 och för helt år räknat, av 3,000 kronor.

Under återopande av vad jag nu anfört hemställer jag alltså om förslag till riksdagen

att till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 64,400 kronor.

8. Extra arvoden åt gymnastiklärare. Till extra arvoden åt gymnastiklärare finnes ett i reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslag, av 1918 års lagtima riksdag bestämt till 20,000 kronor. I det belopp, varmed reservationsanslaget till de allmänna läroverken upptagits i riksstaten för förra halvåret 1923, ingår berörda anslagspost med ett belopp av 10,800 kronor.

Utöver nu nämnda ordinarie anslag har för ifrågavarande ändamål anslag på extra stat beviljats av riksdagen. För år 1922 utgjorde sistberörda anslag 12,500 kronor, och för förra halvåret 1923 är anslaget bestämt till 6,800 kronor.

För här berörda arvoden står alltså för nämnda halvår till förfogande sammanlagt 17,600 kronor, motsvarande kostnaden för 242 veckotimmar à 135 kronor.

Genom beslut den 30 juni 1922 anvisade Kungl. Maj:t till extra arvoden åt gymnastiklärare för läsåret 1922—1923 ett belopp av högst 32,524 kronor, motsvarande efter ett medelpris av 138 kronor 40 öre för veckotimme 235 timmar. Att medelpriset sålunda måste

[137.]

Extra arvoden åt gymnastiklärare.

- [137.] höjas utöver det tidigare beräknade beror därpå, att ersättningen för den extra tjänstgöringen författningsenligt utgår med högre belopp allt efter den avlöningsgrad, vari vederbörande befattningshavare befinner sig. Dessas uppflyttning i högre avlöningsgrad medför alltså högre genomsnittlig kostnad för den extra tjänstgöringen.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen berört frågan om anslag för här förevarande ändamål.

Överstyrelsen framhåller, att utöver den i det allmänna reservationsanslaget ingående anslagsposten för ändamålet, vilken borde upptagas till nuvarande årsbeloppet, 20,000 kronor, behov av extra anslag för ändamålet alltjämt förefunnes. Från läroverksrektorernas sida hade upprepade gånger påpekats nödvändigheten av att uppdelat lärjungarna i flera och därigenom mindre gymnastikavdelningar samt erinrats om de olägenheter, som vållades av allt för stora avdelningar. Såsom sådana olägenheter hade angivits, att svårighet uppstode för gymnastikläraren att övervaka lärjungarna och därigenom minska risken för olycksfall, att gymnastikens goda fysiska inverkan på lärjungarna riskerades, då läraren icke på grund av avdelningens storlek kunde rätta den enskilde elevens fel i rörelser och ställningar, att stora svårigheter uppstode vid ordningens och disciplinens upprätthållande såväl i gymnastiksal som i avklädningsrum samt att lektionerna bleve mycket krävande och betungande för läraren. Slutligen hade anförts, att de tillgängliga gymnastiksalarna flerstädes ej vore tillräckliga för de många lärjungarna.

Begärd höjning av det extra anslaget hade, erinrar överstyrelsen vidare, ej bifallits av riksdagen, enär behovet av densamma enligt riksdagens mening ej varit till fullo styrkt av utredningen i ärendet. Anslag hade sålunda utgått för läsåret 1921—1922 för 240 extra undervisningstimmar i gymnastik, och enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1922 för läsåret 1922—1923 för 235 sådana timmar. Denna sänkning med 5 timmar hade icke berott därpå, att behovet minskats, utan därpå, att man nödgats beräkna medelkostnaderna för dessa timmar till 138 kronor 40 öre i stället för såsom förut till 135 kronor.

Med hänsyn till förnyade framställningar om ökat antal extra undervisningstimmar i gymnastik och till riksdagens nyss omförmälda uttalande hade överstyrelsen verkställt utredning rörande antalet i gymnastik deltagande lärjungar, antalet gymnastikavdelningar och därav betingade extra timmar för höstterminen 1921 vid de allmänna läroverken ävensom rörande det antal gymnastikavdelningar och extratimmar, som under samma termin skulle hava varit behöfliga, därest medelantalet lärjungar i varje avdelning hade satts till högst 80. Resultatet av utredningen framginge av en överstyrelsens skrivelse bifogad tablå, vilken visade, att 393 eller rättare 400 extra timmar vore erforderliga för gymnastikundervisningen.

För höstterminen 1921 hade medel anslagits till 240 dylika timmar, vadan alltså den behöfliga ökningen i dessa timmar utgjorde 160.

Överstyrelsen tänkte sig nu, att ökningen kunde fördelas på exempelvis 4 år med 40 timmar för varje år och hemställde därför, att, då enligt förut omförmälda

beslut den 30 juni 1922 medel anslagits för 235 timmar, för budgetåret 1923—1924 måtte beräknas 275 timmar.

[137.]

Erhölles anslag för det nu begärda timantalet, kunde överstyrelsen vid vissa läroverk förordna biträdande gymnastiklärare. Den minskning i medelkostnaden för timme, som uppkomme däri genom, att vissa timmar ej bestredes av den ordinarie gymnastikläraren, uppvägdes emellertid därav, att de ordinarie lärarna genom uppflyttning i högre lönegrad komme att successivt erhålla större ersättning för timme. Överstyrelsen ansåge sig därför böra tills vidare räkna med en medelkostnad av 135 kronor för veckotimme. Efter nämnda medelpris erfordrades alltså i runt tal 37,100 kronor. Med frånräknande av det ordinarie anslaget, 20,000 kronor, uppginge det behöfliga extra anslaget till 17,100 kronor, d. v. s. en höjning med 4,600 kronor vore erforderlig.

Att ett starkt behov föreligger av ökat anslag till extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken, medförande möjlighet till gymnastikavdelningarnas minskande, torde ej kunna bestridas. Ehuru jag således ej kan förbise det berättigade i överstyrelsens begäran i nu berörda hänseende, finner jag mig dock av de rådande förhållandena nödsakad att begränsa mig till förslag om beviljande av medel för samma antal timmar, som legat till grund för riksdagens beslut angående anslaget storlek för förra hälften av år 1923 eller således för 242 timmar.

Departementschefen.

Såsom jag förut omnämnt, har skolöverstyrelsen vid sin beräkning av det för läsåret 1923—1924 behöfliga anslagsbeloppet räknat med ett medelpris av 135 kronor för veckotimme. Å andra sidan har Kungl. Maj:t vid anvisande av anslag för läsåret 1922—1923 för här ifrågavarande ändamål i överensstämmelse med överstyrelsens förslag utgått från ett medelpris av 138 kronor 40 öre för veckotimme. Då, så vitt utredningen i ärendet visar, det ej finnes anledning antaga, att, när gymnastiklärarkåren ej utökas på sätt överstyrelsen tänkt sig, medelpriset kommer att under läsåret 1923—1924 ställa sig lägre än under läsåret 1922—1923, torde man böra grunda beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1923—1924 på ett medelpris av 138 kronor 40 öre. Kostnaden för 242 timmar efter sistnämnda medelpris utgör 33,492 kronor eller i runt tal 33,500 kronor. Frändrages den förberörda ordinarie anslagsposten, 20,000 kronor, återstår ett belopp av 13,500 kronor, vilket således skulle såsom extra anslag erfordras för budgetåret 1923—1924. Den sålunda föreslagna ökningen, 830 kronor, beror alltså ej på ökat antal undervisningstimmar utan på höjd medelkostnad för timme.

Jag bör tillägga, att jag vid beräkningen av det belopp, varmed reservationsanslaget till de allmänna läroverken bör uppföras i riksstaten för sagda budgetår, upptagit förenämnda, däri ingående anslagspost till dess tidigare belopp, 20,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 13,500 kronor.

[138.]

Extra arvoden åt musiklärare.

9. **Extra arvoden åt musiklärare.** Bland de i det gemensamma reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagen är ett å 5,000 kronor avsett till extra arvoden åt musiklärare vid sagda läroverk. I riksstaten för förra halvåret 1923 upptogs anslaget med 2,700 kronor.

Till förstärkning av sistberörda anslagspost har riksdagen under de senaste åren anvisat medel på extra stat. För ändamålet var sålunda å 1922 års stat uppfört ett belopp av 3,000 kronor, och för förra halvåret 1923 beviljades till dylika arvoden på extra stat ett belopp av 1,600 kronor.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 30 juni 1922 anvisat högst 7,920 kronor till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken under läsåret 1922—1923, ett belopp, som motsvarar kostnaden för 55 veckotimmar efter ett medelpris av 144 kronor för timme. I fråga om den sålunda inträdda ökningen i medelkostnaden från tidigare 140 kronor ber jag få erinra om vad jag i sådant hänseende anført under näst föregående punkt.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen hemställt om utverkande av anslag för nu ifrågakvarande ändamål under budgetåret 1923—1924.

Till en början tillstyrker överstyrelsen, att den ordinarie anslagsposten för nu berörda arvoden ånyo upptages till sitt tidigare belopp, 5,000 kronor.

Överstyrelsen erinrar därefter om att överstyrelsen vid tidigare tillfälle för Kungl. Maj:t framhållit önskvärdheten av att medel till bestridande av kostnaden för ett större antal extra undervisningstimmar i musik kunnat disponeras för läsåret 1922—1923. Överstyrelsen hade härvid särskilt tänkt på vikten av att möjlighet kunde beredas att dela de vid vissa läroverk alltför stora sångavdelningarna. För läsåret 1923—1924 ansågo sig överstyrelsen därför böra räkna med 60 extra-

timmar i musik eller 5 mer än under läsåret 1922—1923, under vilket de ifrågasvarande timmarnas antal till följd av ökning i medelkostnaden för timme måst inskränkas till 55 timmar från 57 timmar under närmast föregående läsår. Under en följd av år hade sagda medelkostnad beräknats till 140 kronor. Då emellertid det enligt en inom överstyrelsen företagen undersökning visat sig, att medelkostnaden för nu ifrågasvarande undervisningstimmar vore i stigande och för vårterminen 1922 kunde beräknas till 143 kronor 93 öre för veckotimme, funne sig överstyrelsen böra för läsåret 1923—1924 uppskatta medelkostnaden för timme till 145 kronor. Kostnaden för 60 timmar bleve efter detta medelpris 8,700 kronor. Frändroges från detta belopp det ifrågasatta ordinarie anslaget, 5,000 kronor, återstode 3,700 kronor att bestridas av anslag å extra stat, vilket skulle innebära en höjning av det nuvarande extra årsanslaget med 700 kronor.

[138.]

Behovet av extra anslagsmedel till bestridande av kostnaderna för extra undervisningstimmar i musik vid de allmänna läroverken kvarstår, enligt vad skolöverstyrelsen vitsordat, allt fortfarande. Överstyrelsen har framhållit önskvärdheten av att ökat anslag för ändamålet beviljas och i sådant syfte ifrågasatt en höjning av det extra anslaget, motsvarande ytterligare 5 undervisningstimmar.

Departementschefen.

De önskemål, överstyrelsen sålunda uttalat, sakna enligt min mening ej berättigande. Då emellertid kraven i nu förevarande hänseende ej kunna sägas vara alldeles oavvisliga, finner jag mig för närvarande icke kunna tillstyrka överstyrelsens framställning utan utgår vid min beräkning av anslagsbeloppet från det timantal, som legat till grund för riksdagens beslut angående anslag för ändamålet för förra hälften av år 1923.

Såsom jag redan omnämnt, utgör sistberörda antal 57. Det av riksdagen beviljade anslaget för läsåret 1922—1923 förutsatte ett medelpris för veckotimme av 140 kronor. Vid beräkningen av anslaget för nämnda läsår fann emellertid Kungl. Maj:t i enlighet med överstyrelsens uttalande nödigt att beräkna medelpriset till 144 kronor för timme. Enligt vad överstyrelsen i sin förberörda skrivelse framhållit, är medelpriset för ifrågasvarande undervisning för närvarande i stigande, och överstyrelsen har för den skull själv räknat med ett medelpris av 145 kronor för timme under läsåret 1923—1924. Jag ansluter mig till överstyrelsens mening härutinnan och anser följaktligen, att anslagsbehovet för budgetåret 1923—1924 bör beräknas till 8,265 kronor. Frånräknas det ordinarie anslaget för ändamålet, 5,000 kronor, återstår ett belopp av 3,265 kronor,

- [138.] vilket belopp bör såsom extra anslag äskas av riksdagen. Sistberörda belopp innebär en höjning av det nuvarande helårsbeloppet med 265 kronor.

Vad beträffar den ordinarie anslagsposten för här ifrågakvarande ändamål, har jag, såsom jag nyss antytt, vid beräkning av storleken av reservationsanslaget till de allmänna läroverken upptagit nämnda post till av skolöverstyrelsen föreslaget belopp, eller 5,000 kronor.

På grund av vad jag nu anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 3,265 kronor.

Undervisning
i manlig slöjd
vid de all-
männa läro-
verken.

10. Undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken. Till bekostande av undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken är under åttonde huvudtiteln uppfört ett ordinarie förslagsanslag. För vartdera av åren 1921 och 1922 har riksdagen bestämt anslaget till 42,500 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 är ifrågakvarande anslag i riksstaten upptaget med ett belopp av 23,000 kronor, ungefär motsvarande den på sagda halvår fallande delen av läsåret eller $\frac{21}{39}$ av hela anslaget för år räknat.

Ifrågakvarande undervisning är anordnad på grund av stadgande i § 5 i gällande läroverksstadga därom, att i realskolan, där förhållandena det medgiva, åt lärjungar, som sådant åstunda, meddelas undervisning i slöjd. Berörda möjlighet att erhålla undervisning i slöjd har genom beslut av 1918 års lagtima riksdag utsträckts att gälla lärjungar vid allmänt läroverk över huvud taget. Nu gällande bestämmelser i fråga om förenämnda anslag äro givna i kungörelse den 5 november 1920 (nr 791) angående arvoden åt manlig lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken m. m.

Av det nu sagda framgår att ifrågakvarande undervisning är avsedd för manliga lärjungar vid de allmänna läroverken samt att densamma är frivillig.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1922 föreslagit, att förevarande anslag skulle i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptagas till sitt fulla tidigare belopp, 42,500 kronor.

Jag har nyss påpekat, att den undervisning i manlig slöjd, som meddelas i de allmänna läroverken, är frivillig. Då det på grund av det statsfinansiella läget är en tvingande nödvändighet att i möjligaste mån begränsa statsutgifterna, finner jag mig vid sådant förhållande — utan att vilja fränkänna den manliga slöjden värde såsom undervisningsämne — böra föreslå, att medel till undervisningen i manlig slöjd vid de allmänna läroverken för budgetåret 1923—1924 ej måtte äskas av riksdagen.

Departement-
schefen.

11. Extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete.

Enligt beslut av 1918 års lagtima riksdag är för lärarinnorna i kvinnligt handarbete vid statens samskolor föreskriven en undervisningsskyldighet för den fastställda lönen av 6 veckotimmar, varjämte av samma riksdag bestämdes, att ytterligare tjänstgöring skulle kunna intill en viss gräns åläggas dylik lärarinna mot viss ersättning för varje veckotimmes undervisning utöver den mot den ordinarie avlöningen svarande undervisningstiden.

Till bestridande av kostnaderna för ifrågavarande extra undervisningstimmar anvisade nämnda års riksdag ett anslag å 7,500 kronor, ingående i reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

I samband med fastställandet av högre maximiantal undervisningstimmar för berörda lärarinnor anvisade 1920 års riksdag till extra arvoden åt dessa lärarinnor ett extra anslag för år 1921 å 2,900 kronor, av 1921 års riksdag höjt till 3,300 kronor för år 1922.

I den för tiden 1 januari—30 juni 1923 fastställda riksstaten upptogs anslaget med 1,800 kronor, motsvarande kostnaden för förra hälften av år 1923 av samma antal extra veckotimmar, som beräknats för år 1922, medan den i förenämnda ordinarie reservationsanslag ingående anslagsposten för sagda halvår upptogs till 4,000 kronor.

Det för år 1922 disponibla anslaget för nu ifrågavarande ändamål uppgick, såsom framgår av det sagda, till sammanlagt 10,800 kronor. Genom beslut den 30 juni 1922 anvisade Kungl. Maj:t högst 10,080 kronor för extra tjänstgöring under läsåret 1922—1923 av lärarinnor i kvinnligt handarbete vid statens samskolor, vilken summa motsvarar 112 undervisningstimmar å 90 kronor för veckotimme.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[139.]

Extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1922 redogjort för anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål.

Det ordinarie anslaget, ingående i reservationsanslaget till de allmänna läroverken, borde enligt överstyrelsens mening för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 utgå med 7,500 kronor. Beträffande behovet av extra anslag för ändamålet, anser överstyrelsen sådant anslag böra för läsåret 1923—1924 beräknas efter samma antal extra timmar som under de föregående två läsåren, d. v. s. 120 timmar. Det erforderliga extra anslaget för budgetåret 1923—1924 skulle alltså uppgå till 3,300 kronor.

Departement-
schefen.

Av skolöverstyrelsens skrivelse synes, att behovet av extra undervisningstimmar i kvinnligt handarbete kan beräknas vara oförändrat för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924. Vid beräkningen av det belopp, till vilket reservationsanslaget till de allmänna läroverken bör upptagas i riksstaten för sistnämnda tid, har jag i likhet med överstyrelsen räknat med ett oförändrat belopp, eller 7,500 kronor, för anslagsposten extra arvoden till lärarinnor i kvinnligt handarbete. Ej heller mot överstyrelsens beräkning av det extra anslagsbehovet för nu ifrågavarande anslagstid har jag skäl till erinran.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid statens samskolor anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag å 3,300 kronor.

[140.]

Arvoden åt
skolläkare.

12. **Arvoden åt skolläkare.** För bestridande av arvoden åt läkare vid de allmänna läroverken finnes en i reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagspost: »arvoden åt skolläkare», vilken från och med år 1921 utgör 30,700 kronor. Till förstärkning av nämnda anslagspost har riksdagen sedan åtskilliga år anvisat ett extra anslag, vars storlek står i direkt proportion till antalet under höstterminen närvarande lärjungar vid de allmänna läroverken. En skolläkares arvode utgår nämligen dels i form av ett fast årligt grundbelopp — tidigare utgörande 150 kronor vid högre allmänt läroverk och 100 kronor vid real- och samskola men genom beslut av 1920 års riksdag höjt till nuvarande belopp, 500 kronor vid högre allmänt läroverk och 300 kronor vid real- och samskola — dels ock med ett visst belopp för varje under höstterminen vid respektive läroverk närvarande lärjunge. Sistnämnda belopp, som beräknas utgå av nyssberörda extra anslag, blev av 1922 års riksdag nedsatt från 4 kronor till 3 kronor för lärjunge,

och hela det extra anslaget bestämt till 42,000 kronor för förra hälften av år 1923.

För tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 har nu skolöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1922, med utgångspunkt från den av 1922 års riksdag bestämda ersättningen av 3 kronor för lärjunge, beräknat det erforderliga extra anslaget till 87,000 kronor. Då antalet lärjungar i de av staten bekostade klasserna vid de allmänna läroverken höstterminen 1921 uppgick till 28,062, har överstyrelsen beräknat, att motsvarande antal skulle höstterminen 1923 utgöra omkring 29,000.

Såsom jag nyss nämnt, höjdes det fasta skolläkararvodet av 1920 års riksdag till nuvarande belopp, samtidigt som det för lärjunge utgående beloppet höjdes. Sistnämnda belopp sänktes som sagt av 1922 års riksdag till 3 kronor. Med hänsyn till den finansiella ställningen torde en ytterligare sänkning av det rörliga arvodet vara erforderlig. Jag anser mig därför böra föreslå, att sistberörda arvode bestämmas till 2 kronor för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge. Det behöfliga extra anslaget skulle på sådant sätt begränsas till 58,000 kronor. Jag tillstyrker alltså, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att till arvoden åt skolläkare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* förslagsanslag å 58,000 kronor.

13. Provårskurs i Göteborg. Sedan åtskilliga år tillbaka hava provårskurser varit anordnade — förutom vid fem allmänna läroverk, tre i Stockholm, ett i Uppsala och ett i Lund, dit dylika kurser av ålder varit förlagda samt vid två folkskoleseminarier — jämväl vid högre realläroverket i Göteborg och högre latinläroverket därstädes. För uppehållande av sistberörda två kurser hava medel av riksdagen årligen anvisats å extra stat. Från och med år 1919 har det härför avsedda anslaget uppgått till högst 27,350 kronor. Därjämte utgår till upprätthållande av dessa kurser, enligt av 1917 års riksdag lämnat medgivande, årligen ett belopp av 500 kronor från den i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagsposten till praktisk utbildning av blivande lärare vid samma läroverk.

Under de senaste åren har emellertid fråga uppstått, huruvida båda de i Göteborg upprätthållna kurserna vore behöfliga. Anled-

[141.]

Provårs-
kurs i
Göteborg.

- [141.] ningen härtill har varit den avsevärda minskning i antalet provårskandidater, som på senare tid ägt rum. Vårterminen 1922 visade sig nedgången i nämnda antal vara så betydande, att jag vid anmälan inför Kungl. Maj:t av de anslagsbehov under åttonde huvudtiteln, som borde föreläggas 1922 års riksdag, ansåg det uppenbart, att de dåvarande förhållandena ej krävde fortsatt upprätthållande av båda Göteborgskurserna, samt till följd därav tillstyrkte anslag för upprätthållande under vårterminen 1923 av allenast en provårskurs i Göteborg. I enlighet med min hemställan äskade Kungl. Maj:t hos riksdagen för nyss angivna ändamål på extra stat för förra halvåret 1923 ett förslagsanslag, högst 6,840 kronor. Framställningen bifölls av riksdagen.

För upprätthållande av provårskurser allenast under vårterminen 1922 vid högre realläroverket i Göteborg och vid högre latinläroverket därstädes hade Kungl. Maj:t då redan ställt till skolöverstyrelsens förfogande ett belopp av högst 13,675 kronor att utgå av det av riksdagen för ändamålet för år 1922 anvisade anslag.

I anledning av särskilda, av Kungl. Maj:t meddelade beslut gjorde skolöverstyrelsen därefter i skrivelse den 24 maj 1922 framställning dels i fråga om anordnandet under höstterminen 1922 av provårskurser vid berörda två läroverk i Göteborg, dels ock beträffande det läroverk i Göteborg, vid vilket provårskurs borde anordnas efter utgången av år 1922.

Genom beslut den 2 juni 1922 ställde Kungl. Maj:t till förfogande för upprätthållande under höstterminen 1922 vid högre realläroverket i Göteborg och vid högre latinläroverket därstädes av provårskurser för praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken ett belopp av högst 13,675 kronor, att utgå av det utav riksdagen för ändamålet anvisade anslag. Härvid skulle iakttagas att den till högre latinläroverket i Göteborg förlagda kursen borde anordnas för dels sådana lärarkandidater, vilka av skolöverstyrelsen redan anvisats att under vårterminen och höstterminen 1922 genomgå provår vid nämnda läroverk, dels ock de lärarkandidater, som kunde komma att av skolöverstyrelsen dit hänvisas för genomgående av provår allenast under höstterminen 1922.

Ytterligare förordnade Kungl. Maj:t genom beslut samma dag, dels att den vid högre latinläroverket i Göteborg anordnade provårskursen skulle upphöra med utgången av år 1922, dels ock att

tills vidare provårskurs fortfarande skulle vara anordnad vid högre realläroverket därstädes. Därjämte föreskrevs att till följd härav det enligt gällande bestämmelser till rektor vid högre latinläroverket i Göteborg i egenskap av föreståndare för provårskursen då utgående särskilda arvudet ävensom de till ordinarie ämneslärare vid samma läroverk utgående särskilda arvoden och ersättningar från och med år 1923 tills vidare icke skulle utgå. Samtidigt ställde Kungl. Maj:t till skolöverstyrelsens förfogande medel för upprätthållande av provårskurs under vårterminen 1923 vid högre realläroverket i Göteborg. [141.]

I skrivelse den 31 augusti 1922 har nu skolöverstyrelsen gjort framställning om beredande av medel för upprätthållande under läsåret 1923—1924 av provårskurs vid allmänt läroverk i Göteborg.

Överstyrelsen erinrar därom, att överstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1921 yttrat, bland annat, att flera omständigheter tydde på, att de senare årens minskning i antalet provårskandidater, vilken dock först under de två senaste åren medfört vakanser vid provårskurserna, kunde vara av tillfällig natur. I själva verket hade det av överstyrelsen sålunda väntade omslaget redan kommit, ännu mera både hastigt och kraftigt, än överstyrelsen ansett sig kunna räkna med. Under förutsättning att vid varje provårsläroverk samtidigt kunde mottagas 10 provårskandidater, hade vid provårsläroverken funnits sammanlagt 9 vakanser under höstterminen 1921 och 19 vakanser under vårterminen 1922. För den provårskurs, som börjat med höstterminen 1922, hade överstyrelsen av tillfälliga anledningar ansett sig böra räkna med allenast 9 provårsplatser vid varterdera av Göteborgsläroverken men med 11 vid ett av de övriga provårsläroverken. Under dessa förutsättningar hade för sagda termin funnits sammanlagt 57 lediga provårsplatser. Av de sökande, som anmält sig till provår med början sagda termin, hade vissa antingen varit inkompetenta eller sedermera återkallat sin ansökan. Vid terminens början hade kvarstått 71 kompetenta sökande. Överstyrelsen hade alltså måst på grund av bristande utrymme tillbakavisa 14 kompetenta sökande. Vad folkskoleseminarierna beträffade, syntes, under förutsättning av det hittills beräknade maximiantalet av 12, vid sistnämnda läroanstalt under höstterminen 1922 komma att finnas 4 à 5 vakanser.

Ehuru således en stark ökning i tillströmningen till läroverksprovåret ägt rum, ansåge sig överstyrelsen böra för närvarande inskränka sig till att begära anslag till provårskurs vid ett av Göteborgsläroverken.

Vad sedermera angår det för ändamålet erforderliga beloppet, har överstyrelsen erinrat om att det för förra hälften av år 1923 anvisade anslaget, högst 6,840 kronor, utgjorde hälften av det anslag, som varit erforderligt för sagda halvår för provårskurs vid båda Göteborgsläroverken och som av överstyrelsen begärts. Sistnämnda anslag åter vore i sin ordning hälften av kostnaden, högst 27,350 kronor, för omförmälda två provårskurser för helt år. Emellertid komme icke kostnaderna för läroverksprovåret i Göteborg att minskas med så mycket

- [141.] som hälften, därigenom att den ena av de båda kurserna indroges. Trots denna indragning komme nämligen vissa föreläsningar och kurser, som hittills varit gemensamma för båda läroverken, delvis därjämte för folkskoleseminariet i samma stad, att fortgå som förut och draga samma kostnader som förut, ehuru de bleve avsedda för 1 à 2 läroanstalter i stället för 2 à 3. Därtill komme, att nyssnämnda belopp av 27,350 kronor under de efter 1918 förflutna åren visat sig väl knappt och för år 1922 komme att bli alltför knappt.

När beloppet i fråga bestämdes av 1918 års riksdag, hade däri inräknats det av samma riksdag beslutade särskilda arvode av 300 kronor för år till varje ordinarie ämneslärare vid provårsläroverk, därvid beräknats, att vid de båda provårsläroverken i Göteborg funnes sammanlagt 53 till sådant arvode berättigade lärare. I verkligheten hade emellertid antalet redan då varit 54, och sedan dess hade antalet genom nyinrättande eller överflyttande av tjänster ytterligare vuxit till 58, utan att provårsanslaget vunnit däremot svarande ökning. Vidare hade antalet sådana provårskandidater, som genomginge provåret på en termin, under åren vuxit och därmed även kostnaderna, enär för varje sådan kandidat handledararvodet utginge med 250 kronor, under det att för sådana kandidater, som genomginge provåret på två terminer, samma arvode för termin utginge med 150 kronor eller, i händelse vederbörandes provår omfattade fyra ämnen, 200 kronor.

Under sådana omständigheter hade överstyrelsen verkställt en beräkning i fråga om de verkliga kostnaderna för en provårskurs vid allmänt läroverk i Göteborg och därvid kommit till följande resultat.

Då antalet ordinarie ämneslärare vid vartdera av de högre allmänna läroverken i Göteborg vore 29, uppginge de särskilda arvoden till rektor och ordinarie ämneslärare till högst 1,500 kronor + 29×300 kronor, d. v. s. högst 10,200 kronor för år.

Beträffande handledararvodena beräknade överstyrelsen, att terminligen 5 lärarkandidater skulle komma att genomgå provårskursen på en termin, att 2 komme att i provåret medtaga 4 ämnen samt att 3 genomginge provåret på 2 terminer. Under sådana förutsättningar komme handledararvodena att uppgå till för termin högst $5 \times 250 + 2 \times 200 + 3 \times 150$ kronor = 2,100 kronor eller för år högst 4,200 kronor.

För föreläsningar och kurser utginge jämlikt kungl. brev den 31 december 1919 arvodet tills vidare i regel med 35 kronor för timme; och ansåge sig överstyrelsen böra räkna med fortsatt utgående av detta belopp. Antalet timmar kunde växla, men enligt hittills följda grunder skulle maximiantalet för år av dylika timmar vara i Göteborg 64. Från detta antal avginge emellertid på grund därav, att provårskurs anordnades allenast vid ett läroverk i Göteborg, dels 8 timmar rektorskonferenser, dels några timmar metodiska föreläsningar i vissa ämnen. De senare kunde ej exakt beräknas, men torde knappast överstiga det antal av 6, som erfordrades, för att antalet lämpligen skulle avrundas till 50. Årskostnaderna för samtliga nu ifrågavarande föreläsningar och kurser skulle alltså stiga till 50×35 kronor d. v. s. 1,750 kronor. Emellertid plägade vissa av dessa föreläsningar och kurser vara gemensamma för läroverk och seminarium i Göteborg,

och kostnaderna för desamma delades i sådant fall proportionellt mellan anslaget till läroverksprovår och anslaget till seminarieprovår. Med hänsyn till förhållandena i nu berörda hänseende ansåge sig överstyrelsen böra beräkna kostnaderna för föreläsningar och kurser till 1,600 kronor årligen.

[141.]

Tillsamman skulle således för ett år erfordras:

till särskilda arvoden åt rektor och ordinarie ämneslärare . .	högst 10,200 kronor
till handledararvoden	» 4,200 »
till föreläsningar och kurser	» 1,600 »

tillsammans högst 16,000 kronor

Överstyrelsen erinrar vidare om det av 1917 års riksdag lämnade medgivandet, att för provårskurserna vid de allmänna läroverken i Göteborg finge användas 500 kronor ur det ordinarie anslaget till provårskurser vid allmänna läroverk. Frånräknades sistnämnda belopp från förberörda summa, 16,000 kronor, behövde det extra anslaget sättas till endast 15,500 kronor; och hemställde överstyrelsen om förslag till riksdagen att anvisa sagda belopp för budgetåret 1923—1924.

Skolöverstyrelsens av mig återgivna skrivelse visar, att den under de senaste åren pågående minskningen i antalet provårskandidater vid provårsläroverken numera upphört samt att tvärtom ett ej oväsentligt antal lärarkandidater måst höstterminen 1922 avvisas på grund av bristande utrymme vid provårsläroverken. Vad beträffar de två folkskoleseminarier, där provårskurs är anordnad, har nyss angivna ändring i frekvensen ej ägt rum på samma sätt som vid provårsläroverken. Detta förhållande har emellertid ej kunnat avhjälpa den brist på utrymme, som gjort sig gällande vid läroverken, säkerligen i väsentlig mån på grund av den begränsning i avseende å möjligheten av seminariekursernas utnyttjande för blivande läroverkslärare, som otvivelaktigt förefinnes.

Departementschefen.

Även om alltså den nu inträffade förändringen i avseende å tillströmningen till provårskurserna visat sig vara så stor, att de anmälda kunnat i normal omfattning fylla alla de kurser, som till utgången av år 1922 varit anordnade vid allmänna läroverk, anser jag likväl — i överensstämmelse med skolöverstyrelsen — att något förslag om återupprättande av den nyligen indragna Göteborgskursen ej för närvarande bör framställas. Ännu kan nämligen icke med visshet bedömas, huruvida den inträffade ökningen i antal är tillfällig eller av mera stadigvarande natur. Någon tids erfarenhet synes mig alltså böra avvaktas, innan frågan om provårskursernas antal upptages till förnyad prövning. Härtill kommer dessutom nödvändigheten att i möjligaste mån begränsa statsutgifterna.

Jag tillstyrker alltså skolöverstyrelsens förslag i avseende å antalet kurser.

Vad beträffar kostnaderna under budgetåret 1923—1924 för en provårskurs i Göteborg, har skolöverstyrelsens utredning givit vid handen ett behov av något större anslag, för år räknat, än det, som beviljats för förra hälften av år 1923. Överstyrelsen har nämligen påvisat, att en indragning av den ena provårskursen i Göteborg icke nedbringar kostnaderna för den återstående kursen till hälften och således ej medgiver en halvering av det tidigare anslaget för två dylika kurser, enär vissa utgifter för föreläsningar, kurser och dylikt äro i det närmaste oberoende av antalet provårskurser och lärarkandidater. Den ökade kostnad, jämfört med förra hälften av år 1923, som av överstyrelsen beräknats, uppgår till 1,820 kronor för år.

Mot överstyrelsens beräkning i nu ifrågavarande hänseende synes mig ingen erinran kunna göras, och jag tillstyrker jämväl härutinnan överstyrelsens förslag.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för upprätthållande under läsåret 1923—1924 vid ett högre läroverk i Göteborg av provårskurs för blivande lärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 15,500 kronor.

[142.]

Anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska och engelska.

14. **Anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska och engelska.** I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beslöt 1920 års riksdag att för anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska och engelska vid de allmänna läroverken med flera läroanstalter anvisa på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor. Därjämte medgav riksdagen, att resekostnads- och traktamentsersättning till nämnda lärare finge enligt bestämmelserna för fjärde klassen i gällande resereglemente utgå från det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar.

Bestämmelser i fråga om undervisningens anordnande m. m. fastställdes av Kungl. Maj:t genom beslut den 19 november 1920, att gälla tills vidare, så länge anslag för ändamålet vore tillgängligt.

Av 1921 års riksdag anvisades för nu förevarande ändamål på extra stat för år 1922 ett anslag likaledes å 3,000 kronor. Vad beträffar anslag för förra delen av år 1923, ber jag få erinra om att skolöverstyrelsen i sådant hänseende gjort framställning dels om beviljande av ett företrädesvis för läroanstalter med mindre lärjungantal avsett belopp av 6,600 kronor, dels ock om rätt för ifrågasvarande lärare att åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt bestämmelserna för tredje klassen i gällande resereglemente. Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av denna överstyrelsens framställning anförde jag, bland annat, att jag ej ansåge det alldeles oundgängligt, att förhöjning av anslaget inträdde redan för vårterminen 1923, samt att jag tänkt mig, att hälften av det då utgående anslaget, eller 1,500 kronor, skulle begäras för förra halvåret 1923 men att sedermera skulle i sinom tid beräknas ett belopp av 6,000 kronor för helt läsår. Det syntes mig nämligen sannolikt, att med en dylik förhöjning av anslaget det skulle bli möjligt att ernå en jämnare fördelning av undervisningen på de läroanstalter, som kunde ifrågakomma. Då den ersättning, som utginge till de lärare, vilka uppbure denna undervisning, ansåges vara och måhända också vore väl låg, borde det efter eventuell höjning av anslaget tagas under omprövning, huruvida tillräckliga skäl förelåge till ökning av det av Kungl. Maj:t bestämda dagarvode till lärarna. Förslaget om ändrade bestämmelser rörande resekostnads- och traktamentsersättningen förklarade jag mig ej kunna tillstyrka. I enlighet med min hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för berörda ändamål för tiden 1 januari —30 juni 1923 anvisa ett extra förslagsanslag å högst 1,500 kronor. Förslaget bifölls av riksdagen.

Skolöverstyrelsen har nu i skrivelse den 31 augusti 1922 anhallit om framställning till riksdagen angående fortsatt anslag för berörda undervisning under läsåret 1923—1924.

Överstyrelsen framhåller i sin skrivelse till en början den betydelse, undervisningen genom infödda lärare visat sig äga, och de goda resultat, som hittills erhållits av den anordnade undervisningen. Genom beviljande av ett särskilt riksdagsanslag hade emellertid, säger överstyrelsen, i själva verket en inskränkning i avseende å verksamhetens omfattning vållats, då numera särskilda anslag till dylik undervisning vid större läroanstalter ej kunde erhållas.

Ytterligare har överstyrelsen påpekat, att det arvode, som utginge till de vid ifrågasvarande undervisning använda lärarna vore för knappt, därvid överstyrelsen anknutit till de i det föregående återgivna yttrandena vid framläggande

[142.] inför Kungl. Maj:t av framställning om anslag för ändamålet för förra delen av år 1923.

Överstyrelsen redogör därefter ingående för ifrågavarande lärares tjänstgöring och grunderna för den till lärarna utgående ersättningen för arbetet. Det framgår härav, att med avbrott för påsk- och pingsthelgerna samt korta besök i hemmet lärarnas tid upptagits för undervisningsändamål från omkring 20 januari till omkring 10 maj under vårterminen samt från omkring 10 september till omkring 5 à 10 december under höstterminen, det vill säga nära nog den tid, som läroverken kunnat för ändamålet lämpligen disponera, utan att störande rubbningar i undervisningens gång vid terminernas början och slut behövt befaras. Bortsett från sommar- och vinterferierna, fortfar överstyrelsen, ägnades alltså hela deras tid åt arbetet vid skolorna, och annan stadigvarande sysselsättning vore de under anförda förhållanden tydligen förhindrade att mottaga. Långt ifrån att för lärarna vara en bisyssla vore alltså denna undervisning vid svenska läroverk och skolor deras egentliga livsuppgift samt borde ock från den synpunkten bedömas och honoreras.

Efter en översikt av de nu anställda lärarnas kvalifikationer för sitt uppdrag uppdrager överstyrelsen en jämförelse mellan dem och de vid universiteten anställda lektorerna och söker visa, att den betydande skillnaden i avseende å arvodets storlek ej motsvarades av en liknande skillnad beträffande undervisningens art och kravet på förutsättningarna för dess bedrivande.

Överstyrelsen undersöker vidare möjligheten av en jämnare fördelning av ifrågavarande undervisning på större och mindre läroanstalter och anför därvid, att de utländska lärarnas arbetsperioder skulle kunna utsträckas med ytterligare en halv månad för år, varigenom ännu ett par läroverk skulle kunna komma i åtnjutande av undervisningen.

Efter att hava framhållt betydelsen av att — då möjligheterna inskränkts för lärarna vid läroanstalter av olika slag att genom resor i utlandet vidmakthålla kontakten med det talade språket — inom landet äga en institution sådan som den här ifrågavarande, har överstyrelsen återupprepat sin tidigare framställning om beviljande av ett anslag å 6,600 kronor samt om rätt för ifrågavarande utländska lärare att åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i resereglementet.

Departement-
mentschefen.

Jag är i likhet med skolöverstyrelsen fullt övertygad om att den undervisning genom infödda lärare, som kommit till stånd vid olika läroanstalter, är synnerligen nyttig. Resultaten hava enstämmigt betygats vara goda, och undervisningen har, uppgives det, med stort intresse mottagits av såväl lärare som lärjungar. Med hänsyn härtill anser jag det vara högeligen önskvärt, att denna löftesrika verksamhet får fortfara och utvecklas, i den mån omständigheterna så medgiva. Härtill kommer ytterligare, att de under senare år för olika lärarkategorier beviljade resestipendierna på grund av de statsökonomiska förhållandena för närvarande äro indragna och icke heller

torde komma att utgå för nästkommande budgetår. Den olägenhet, [142.]
som sagda åtgärder otvivelaktigt medföra främst för lärare i främmande levande språk, kan i någon mån kompenseras genom det tillfälle till kontakt med det talade språket, som de infödda lärarnas besök och undervisning vid läroanstalterna innebära. Jag tillstyrker därför framställning till riksdagen om beviljande av medel till fortsatt undervisning av ifrågavarande art.

Hittills har anslaget utgått med 3,000 kronor för år. Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av motsvarande anslagsbehov för förra hälften av år 1923, anförde jag, såsom redan erinrats, att man borde för nämnda halvår begära hälften av det då utgående anslaget, eller 1,500 kronor, men att sedermera borde i sinom tid beräknas ett belopp av 6,000 kronor för helt läsår.

Den mening, jag då uttalade i fråga om önskvärdheten av en höjning av här berörda anslag, hyser jag fortfarande. På grund av den trängande nödvändigheten att i möjligaste mån begränsa statsutgifterna anser jag mig emellertid ej kunna nu förordad fullt så stor ökning av anslaget, som jag tidigare tänkt mig. Jag tillstyrker därför ett anslagsbelopp av 5,000 kronor för budgetåret 1923—1924.

Det har tidigare och jämväl nu framhållits, att den ersättning, som utgår till ifrågavarande lärare, är för låg. Det blir möjligt att med den anslagsökning, jag nu förordad, bereda utrymme för någon höjning av berörda ersättning, därest Kungl. Maj:t finner dylik förhöjning erforderlig.

Skolöverstyrelsen har vidare återupprepat sin tidigare gjorda hemställan, att resekostnads- och traktamentsersättning till lärarna skulle utgå enligt bestämmelserna för tredje klassen i gällande rese-reglemente. Jag finner emellertid tillräckliga skäl icke vara anförda för detta förslag.

Jag torde slutligen i detta sammanhang få beröra ett förhållande, som står i nära samband med denna undervisningsfråga och har en viss betydelse därför. Då ändamålet med förevarande undervisning främst är att giva lärjungarna tillfälle att erhålla omedelbar beröring med infödda personer under en ordnad skolundervisnings former och därigenom utveckla och stärka sitt språk-sinne samt öka sin förmåga att förstå det talade språket, men undervisningen därjämte är ägnad att, såsom jag i det föregående antytt, giva vederbörande läroanstalts lärare friska impulser och tillfälle till

[142.] språklig övning, är det enligt min mening av stor vikt, att de infödda lärarna själva — förutom det att de besitta goda teoretiska kvalifikationer för sitt uppdrag — stått och stå i direkt kontakt med sitt eget land och dess språk. Jag ber få erinra om att denna synpunkt vunnit beaktande på ett i vissa avseenden näraliggande område, nämligen i fråga om universitetslektorerna. Enligt gällande bestämmelser erfordras för behörighet till lektorsbefattning vid universitet, bland annat, att vederbörande under de anställningen närmast föregående åren huvudsakligen vistats i ett land, där respektive språk talas. Åt samma håll pekar den bestämmelsen, att samma person ej må under längre tid än sammanlagt sex år innehava förordnande såsom universitetslektor.

Jag har velat erinra om dessa förhållanden, då det synts mig angeläget, att de synpunkter, som varit bestämmande för nyss angivna stadganden i fråga om universitetslektorerna, varda i möjligaste mån iakttagna jämväl för den undervisningsverksamhet, varom nu är fråga. Skulle särskilda bestämmelser i detta hänseende komma att visa sig behövliga, lär det ankomma på Kungl. Maj:t att därtinnan fatta beslut.

Under åberopande av vad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska och engelska vid de allmänna läroverken med flera läroanstalter anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 5,000 kronor.

Ökade medel
till resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken.

15. **Ökade medel till resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken.** För beredande av resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken hava i reservationsanslaget till nämnda läroverk ingått två anslag. Det ena, avsett till resestipendier åt lärare i främmande levande språk, har utgått med 15,000 kronor, det andra med rubriken: reseunderstöd åt lärare vid de allmänna läroverken, särskilt vid de läroverk, där provårskurs är anordnad, har utgått med 6,000 kronor.

På extra stat hava dessutom för vartdera av åren 1921 och 1922 anvisats till förstärkande av dessa anslag två förslagsanslag, högst å respektive 15,000 kronor och 6,000 kronor.

I reservationsanslaget till de allmänna läroverken för tiden 1 januari—30 juni 1923 hava några belopp till resestipendier icke beräknats, och ej heller har något anslag till ökande av resestipendie-medlen för lärare vid de allmänna läroverken upptagits i riksstaten för nämnda tid.

Vid behandling förut denna dag av anslaget till de allmänna läroverken för budgetåret 1923—1924 har jag förklarat mig icke kunna tillstyrka, att något belopp av nämnda anslag avsåges till resestipendier. Under sådant förhållande kan jag än mindre förorda äskande för berörda tid av extra anslag till resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken.

16. Bidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor. Under de senaste åren har riksdagen årligen på framställning av Kungl. Maj:t beviljat anslag för täckande, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av utgifter, som under respektive år skulle bestridas av ljus- och vedkassan vid vederbörande allmänna läroverk men som ej kunde utgöras av denna kassas medel, därest ej terminsavgifterna till densamma sattes minst till visst angivet belopp. Anslagen, vilka haft förslagsanslags natur, hava uppgått till 150,000 kronor för år 1918, 430,000 kronor för år 1919, 600,000 kronor för år 1920, 450,000 kronor för år 1921 och 100,000 kronor för år 1922. Det högsta belopp, varmed avgifterna till ljus- och vedkassan förutsattes skola utgå, var för de två förstnämnda åren bestämt till 15 kronor för varje termin, för år 1920 till 20 kronor samt från och med år 1921 till 25 kronor för termin.

De förslagsanslag, som av riksdagen anvisats till understöd åt ljus- och vedkassorna, blevo under flera år väsentligen överskridna vid den fördelning av anslagen, som av Kungl. Maj:t verkställets.

Under åren 1921 och 1922 har emellertid på grund av sjunkande materiel- och bränslepriser en betydande del av det för respektive år beviljade anslaget ej behövt tagas i anspråk.

Sedan skolöverstyrelsen med särskilda skrivelser den 23 maj och den 22 september 1922 överlämnat från vederbörande rektorer till överstyrelsen inkomna ansökningar om statsbidrag för vårterminen, respektive höstterminen 1922 samt själv avgivit förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 15 juni och den 5 oktober 1922 för ändamålet anvisat för vårterminen 14,255

[143.]

Bidrag till de
allmänna
läroverkens
ljus- och ved-
kassor.

- [143.] kronor och för höstterminen 3,065 kronor. De understöd, som utdelades för år 1922, uppgingo alltså sammanlagt till 17,320 kronor, medan det för samma år av riksdagen anvisade anslaget, som förut nämnts, utgjorde 100,000 kronor. Ett belopp av 82,680 kronor har alltså kunnat besparas.

I skrivelse den 25 september 1922 har skolöverstyrelsen gjort framställning i ämnet och därvid anförde:

Då man knappast torde behöva räkna med någon avsevärd stegring av de kostnader, som skulle bestridas av ljus- och vedkassorna, torde för de tre terminer, som nu vore i fråga, ett belopp av ungefär en och en halv gång det för år 1922 använda beloppet eller, med någon avrundning, av 25,000 kronor, kunna anses tillräckligt. Då emellertid en fullt exakt beräkning enligt sakens natur vore omöjlig, borde tydligen anslaget allttjämt hava karaktär av förslagsanslag. Överstyrelsen hemställde alltså om anvisande på extra stat av ett förslagsanslag av 25,000 kronor för täckande, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av utgifter, som under förra halvåret 1923 samt budgetåret 1923—1924 skulle bestridas av ljus- och vedkassan vid vederbörande allmänna läroverk, men som ej kunde utgöras, därest ej terminsavgifterna till densamma sattes till högre belopp än 25 kronor.

Departementschefen.

Jag har redan nämnt, att anspråken på det för år 1922 beviljade anslaget varit jämförelsevis små. Särskilt har detta varit fallet med de för höstterminen 1922 gjorda framställningarna. Emellertid har det visat sig, att det för några få läroverk allttjämt ej är möjligt att i så att säga normal ordning bringa jämvikt mellan ljus- och vedkassornas inkomster och utgifter. I avseende härå tillåter jag mig erinra, att bränsleprisen, som tidigare i främsta rummet orsakat förevarande anslagsbehov, visserligen numera sjunkit högst avsevärt, men dock ännu icke till den nivå de intogo vid kristidens början. Härtill kommer, att ljus- och vedkassorna hava att svara för åtskilliga kostnader förutom för bränsle och lyse. Från sagda kassor bestridas nämligen enligt läroverksstadgans föreskrift även kostnaderna för renhållning av de för läroverkets ändamål avsedda eller upplåtna lokaler ävensom för tillfälliga anordningar i dessa eller likartade avseenden samt avlöning åt vaktmästare, eldare och övrig betjäning. Som känt är hava sist omnämnda kostnader ingalunda sjunkit i samma mån som bränslekostnaderna, varför ifrågavarande kassor i berörda hänseenden allttjämt äro väsentligt mera belastade än tidigare. Och slutligen kan man ej med säkerhet beräkna, hur förhållandena i här förevarande avseenden komma att gestalta sig under åren 1923 och 1924.

Nu angivna förhållanden äro, såsom jag nyss antytt, för vissa läroverk alljämt av den stora betydelse, att möjlighet till erhållande av extra understöd bör för dem bibehållas, varför jag anser mig ej kunna underlåta att tillstyrka förnyad framställning i ämnet till riksdagen.

På grund av budgetårets omläggning och tilläggsstatens bortfallande torde anslaget nu böra beviljas för förra halvåret 1923 samt budgetåret 1923—1924. Vad beträffar det för sagda tid erforderliga beloppet, synes mig, med hänsyn till storleken av den för höstterminen 1922 beviljade anslagssumman, ett belopp av 10,000 kronor kunna anses tillräckligt.

Någon sänkning av den för år 1922 bestämda maximiavgiften till ljus- och vedkassorna anser jag mig icke för närvarande kunna förorda.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, för tackande, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av utgifter, som under tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 skola bestridas av ljus- och vedkassan vid vederbörande allmänna läroverk, men som ej kunna utgöras, därest ej terminsavgifterna till densamma sättes till högre belopp än 25 kronor, anvisa ett *extra* förslagsanslag av 10,000 kronor.

Kommunala mellanskolor.

17. **Kommunala mellanskolor.** I riksstaten finnes uppfört ett ordinarie förslagsanslag till kommunala mellanskolor, vilket anslag upprepade gånger höjts, allt efter som antalet läroanstalter av nyssnämnt slag ökats. För år 1922 utgick anslaget med ett belopp av 930,000 kronor. Under år 1921 tillkommo emellertid åtskilliga mellanskolor, så att antalet dylika skolor vid mitten av höstterminen 1921 uppgick till 66. På grund av denna ökning i antalet beräknade 1922 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag förenämnda förslagsanslag till 1,085,000 kronor för år räknat samt uppförde anslaget i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 med ett belopp av 599,600 kronor eller ungefär ²¹/₃₈ av nyss angivna årsbelopp.

[144.]

Kommunala
mellanskolor.

[144.]

Efter det framställning i förevarande fråga avläts till 1922 års riksdag, har ytterligare ett antal kommunala mellanskolor tillkommit, i det att mellanskolorna i Valdemarsvik, Sandviken, Västansfors, Gudmundrå och Skoghall genom olika beslut under år 1922 av Kungl. Maj:t erkänts såsom kommunala mellanskolor. Vid mitten av höstterminen 1922 uppgick alltså antalet kommunala mellanskolor till 71.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen ifrågasatt förnyad höjning av förslagsanslaget till berörda skolor.

Efter erinran om tillökningen i antalet skolor framhåller överstyrelsen, att för det dåvarande visserligen icke från någon skola föreläge ansökning om dess erkännande såsom kommunal mellanskola. På grund av under de senare åren vunnen erfarenhet kunde man emellertid med stor sannolikhet beräkna, att under den närmare framtiden åtskilliga läroanstalter, särskilt högre folkskolor, skulle inkomma med ansökan om erkännande såsom kommunala mellanskolor. Om man därför antog, att vid början av eller under loppet av budgetåret 1923—1924 tillkomme ytterligare 4 sådana läroanstalter, skulle alltså det sammanlagda antalet av dessa vid utgången av nämnda tidsperiod kunna beräknas uppgå till 75.

Då det för tiden 1 januari—30 juni 1923 beviljade anslaget, motsvarande för helt budgetår 1,085,000 kronor, vore beräknat för 70 kommunala mellanskolor, skulle alltså anslaget till de kommunala mellanskolorna — enligt förut tillämpad beräkningsgrund av ett statsanslag för varje sådan skola av i medeltal 15,500 kronor — behöva höjas med $5 \times 15,500$ kronor = 77,500 kronor eller sålunda till 1,085,000 kronor + 77,500 kronor = 1,162,500 kronor.

Departement-
schefen.

Min föregående framställning visar, att antalet kommunala mellanskolor för närvarande något överstiger det antal, som lagts till grund för beräkningen av det av 1922 års riksdag beviljade anslaget för dylika skolor. Möjligt är att, såsom skolöverstyrelsen antager, antalet skolor kommer att under den närmare framtiden ytterligare stiga. Då det emellertid under nuvarande förhållanden torde erbjuda vissa svårigheter att beräkna, i vilken utsträckning en dylik ökning kan komma att äga rum, synes man mig kunna för närvarande begränsa sig till en höjning av ifrågavarande förslagsanslag till det belopp, som betingas av det redan nu förefintliga antalet skolor. Då som nämnts 71 skolor nu äro erkända av Kungl. Maj:t och ett belopp av 15,500 kronor brukat beräknas för varje skola, skulle anslaget behöva för budgetåret 1923—1924 höjas till i runt tal 1,100,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till kommunala mellanskolor med ett belopp av 1,100,000 kronor.

18. Undervisning i handarbete vid kommunala mellanskolor. Av 1917 års riksdag beviljades ett ordinarie förslagsanslag å 2,000 kronor under rubriken: Undervisning i slöjd vid kommunala mellanskolor. Genom beslut av 1920 års riksdag höjdes anslaget till 4,000 kronor och uppfördes samtidigt i riksstaten under förändrad benämning: Undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor.

[145.]

Undervisning
i hand-
arbete vid
kommunala
mellanskolor.

Anslaget höjdes ånyo av 1922 års riksdag med 6,000 kronor till 10,000 kronor, och för tiden 1 januari—30 juni 1923 uppfördes anslaget i riksstaten med ett belopp av 5,000 kronor.

I fråga om villkor för anslagets utgående äro bestämmelser meddelade genom kungörelse den 31 december 1920 (nr 938) angående statsbidrag för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen meddelat, att överstyrelsen ånyo undersökt, i vilken utsträckning understöd från ifrågavarande anslag för närvarande utginge.

För läsåret 1920—1921 hade, anför överstyrelsen, understöd tilldelats 24 kommunala mellanskolor för tillhopa 68 slöjdavdelningar med 10,200 kronor.

En för läsåret 1921—1922 verkställd undersökning, vars resultat föreläge i en överstyrelsens skrivelse bifogad tablå, visade väsentlig ökning av dessa siffror. För sistnämnda läsår hade understöd tilldelats sammanlagt 42 kommunala mellanskolor för 15 avdelningar i manlig slöjd och 97 avdelningar i kvinnlig slöjd, tillhopa för 112 slöjdavdelningar med 16,500 kronor, då nämligen för 4 kvinnliga slöjdavdelningar understöd utgått allenast under vårterminen 1922. De kommunala mellanskolornas antal vore för det dåvarande 71.

De anförda siffrorna visade, ej blott att slöjdundervisningen vid de kommunala mellanskolorna under läsåret 1921—1922 gått starkt framåt, utan även att anledning funnes antaga, att denna utveckling komme att fortsätta. Det vore ännu ett stort antal kommunala mellanskolor, som, på grund av ej fulltaliga lärjungavdelningar, ej vore berättigade till statsbidrag för undervisning i slöjd. Sannolikt komme emellertid under den närmare framtiden flertalet av dessa att bli därtill berättigade. Då härtill komme, att de kommunala mellanskolornas antal överhuvud raskt ökades, komme enligt all sannolikhet för budgetåret 1923—1924 beloppet av de understöd, som utginge från anslaget i fråga, att ökas utöver den summa, varmed dessa understöd faktiskt utgått under läsåret 1921—1922.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[145.]

Då emellertid ej möjlighet förefunnes att exakt beräkna storleken av denna ökning, ansåge överstyrelsen det lämpligt att för budgetåret 1923—1924 beräkna ett till 17,000 kronor avrundat belopp.

Departementschefen.

Enligt stadgan för kommunala mellanskolor skall vid skola, där flickor undervisas, undervisning meddelas i handarbete, varjämte, där förhållandena det medgiva, åt lärjungar, som sådant åstunda, må meddelas undervisning i slöjd. Undervisningen i kvinnligt handarbete är följaktligen vid nämnda skolor obligatorisk, medan undervisningen i slöjd — manlig såväl som kvinnlig — är frivillig.

Tidigare i dag har jag i fråga om anslag till undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken anfört, att jag, med hänsyn därtill att sistberörda undervisning vore frivillig, ansåge mig kunna för att bidra till statsutgifternas begränsande tillstyrka, att medel för ändamålet ej begärdes för budgetåret 1923—1924. I anslutning till denna min uppfattning bör också här ifrågavarande anslag till slöjd vid de kommunala mellanskolorna kunna begränsas, så att medel beräknas för bestridande allenast av den undervisning, som är obligatorisk, d. v. s. undervisningen i kvinnligt handarbete.

Enligt vad skolöverstyrelsen meddelat, utgick till bekostande av undervisning i handarbete läsåret 1921—1922 omkring 14,000 kronor. Som nämnts utgår anslaget för förra hälften av år 1923 med ett belopp av 5,000 kronor, motsvarande ett årsbelopp av 10,000 kronor. Anslaget torde alltså böra höjas till samma belopp som nyssnämnda till undervisning i handarbete utgående understöd, eller 14,000 kronor, under det att medel för bestridande av undervisningen i slöjd ej bör beräknas. En följd härav är tydligen, att anslag till sistberörda undervisning ej må utgå för läsåret 1923—1924. Föreskrifter i ämnet lär Kungl. Maj:t i händelse av riksdagens bifall till mitt nuvarande förslag framdeles komma att meddela.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor, därstädes i stället uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag å 14,000 kronor till undervisning i handarbete vid kommunala mellanskolor.

19. Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor. I enlighet med Kungl. Maj:ts i sådant hänseende gjorda framställning beslöt 1920 års riksdag medgiva, att tillfällig löneförbättring finge med vissa belopp för år 1920 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, varjämte för ändamålet anvisades på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag av 130,000 kronor. Jämväl på tilläggsstat för år 1921 uppfördes av 1921 års riksdag ett förslagsanslag av samma storlek till bestridande av kostnaderna för tillfällig löneförbättring åt förenämnda lärarpersonal.

Hos 1922 års riksdag gjorde Kungl. Maj:t framställningar, avseende dylik löneförbättring dels för år 1922, dels ock för förra hälften av år 1923. Riksdagen biföll berörda framställningar och anvisade för ändamålet dels på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag av 130,000 kronor, dels ock på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag av 65,000 kronor.

Ifrågavarande löneförbättring utgår och har från början utgått med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende för år 1920 gällande grunder bestämt.

Bestämmelser i fråga om sagda löneförbättring under år 1922 och förra halvåret 1923 hava lämnats i kungörelse den 15 juni 1922 (nr 406) angående tillfällig löneförbättring under år 1922 och förra halvåret 1923 åt lärarpersonal vid kommunala mellanskolor.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen gjort framställning om beredande av medel för ifrågavarande löneförbättring under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

Behovet av löneförbättring för berörda lärarpersonal kvarstode enligt överstyrelsens mening oförändrat även för sistnämnda tid. På grund av ökningen i de kommunala mellanskolornas antal hade emellertid anslaget belopp visat sig otillräckligt. Utgifterna för anslaget hade under det senast tilländalupna budgetåret belöpt sig till 193,925 kronor 27 öre, och då åtskilliga nya kommunala mellanskolor sedan dess tillkommit, syntes anslaget för nu ifrågakommande regleringsperiod ej kunna sättas lägre än till 200,000 kronor. Den sålunda inträdande höjningen med 70,000 kronor hade emellertid, såsom av det föregående framginge, till allra största delen redan inträtt, så att den nu ifrågasatta ökningen i själva verket belöpte sig till blott omkring 6,000 kronor.

[146.]

Tillfällig
löneförbättring
åt lärarpersonalen
vid kommunala
mellanskolor.

[146.]
Departement-
schefen.

Mot skolöverstyrelsens framställning i nu förevarande hänseende har jag intet att erinra. Såsom framgår av vad överstyrelsen anført, har den under de senaste åren inträffade starka tillväxten i antalet kommunala mellanskolor vållat ett ej oväsentligt överskridande av det i riksstaten uppförda anslagsbeloppet. Under sådana förhållanden och då det ökade behovet med hänsyn till nyss angivna omständighet givetvis ej är av tillfällig natur, synes mig en höjning av förslagsanslaget ofrånkomlig. Jag biträder alltså överstyrelsens förslag även i fråga om anslagsbeloppet och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

dels ock för berörda ändamål anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* förslagsanslag av 200,000 kronor.

Resestipendier
åt lärar-
personalen
vid kommu-
nala mellan-
skolor.

20. Resestipendier åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor. I riksstaten för vart och ett av åren 1921 och 1922 har funnits uppfört ett anslag å 3,500 kronor till resestipendier åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 har något belopp för ifrågavarande ändamål icke anvisats.

I anslutning till den uppfattning jag i det föregående i flera fall gjort gällande i fråga om utgående av resestipendier under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924, anser jag mig icke kunna förorda, att något anslag till nu ifrågavarande resestipendier uppföres i riksstaten för budgetåret 1923—1924.

Privatläroverk.

21. **Reservationsanslaget till privatläroverken.** Under riksstatens åttonde huvudtitel finnes sedan åtskilliga år tillbaka uppfört ett ordinarie reservationsanslag till privatläroverk, från vilket utgår understöd åt ett flertal enskilda läroanstalter. Anslaget, som innefattar fyra anslagsposter, avsedda för enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier, har under de senare åren utgått med ett belopp av 751,000 kronor. De nyssnämnda anslagsposterna hava för år 1922 uppgått till respektive 20,000 kronor, 470,000 kronor, 232,500 kronor och 28,500 kronor.

[147.]
Reservations-
anslaget till
privat-
läroverken.

I övergångsbudgeten för förra hälften av år 1923 är anslaget — och jämväl en var av de olika anslagsposterna — upptaget till halft belopp, eller med 375,500 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1922 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för budgetåret 1923—1924 upptagas med det för år 1922 bestämda beloppet, 751,000 kronor.

Mot skolöverstyrelsens hemställan i fråga om här berörda anslagsberäkning har jag intet att erinra utan tillstyrker förslag till riksdagen i enlighet därmed. Ej heller finnes enligt min mening anledning att jämka på storleken av de i anslaget ingående anslagsposterna och detta så mycket mindre, som jag icke vill ifrågasätta, att för nästkommande budgetperiod något anslag äskas till ökat understöd till privatläroverken, dock med undantag för de enskilda lärarinneseminarierna. Till sistnämnda fråga återkommer jag under nästföljande punkt.

Departement-
schefen.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra de i det *ordinarie* reservationsanslaget till privatläroverken ingående anslagsposterna med följande belopp nämligen:

enskilda mellanskolor	kronor	20,000: —
högre flickskolor	»	470,000: —
högre goss- och samskolor . . .	»	232,500: —
enskilda lärarinneseminarier . .	»	28,500: —
att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 751,000 kronor.		

[148.]

Extra under-
stöd åt enskil-
da lärarinne-
seminarier.22. **Extra understöd åt enskilda lärarinneseminarier.**

Kris-
arens ekonomiska verkningar gjorde sig som bekant ej minst känn-
bara för enskilda läroanstalter av olika slag, och statsmakternas un-
derstöd begärdes och erhöles för många bland nämnda anstalter. Jag
får i sådant hänseende erinra om att riksdagen på förslag av Kungl.
Maj:t beviljade anslag för beredande av extra understöd åt de en-
skilda mellanskolor, högre flickskolor samt högre goss- och samskolor,
vilka åtnjota understöd från åttonde huvudtiteln's reservationsanslag
till privatläroverk. Jämväl åt den fjärde grupp av läroanstalter, de
enskilda lärarinneseminarierna, som understödes av sistnämnda an-
slag, beviljade riksdagen extra understöd. Beslut härom fattades
första gången av 1921 års riksdag, som för beredande under år
1921 av extra understöd åt de statsunderstödda enskilda lärarinne-
seminarierna anvisade på tilläggsstat för år 1921 ett reservations-
anslag av 19,000 kronor. Ett av Kungl. Maj:t samtidigt framställt
förslag om beviljande av dylikt understöd jämväl för år 1922 vann
däremot ej riksdagens bifall, enligt vad som framgår av riksdagens
yttrande i frågan på grund därav, att ifrågavarande läroanstalters
verksamhet givetvis vore i särskilt hög grad beroende av resultatet
av då pågående utredningsarbete rörande skolväsendet i dess helhet.

Efter framställning av Kungl. Maj:t anvisade sedermera 1922
års riksdag för berörda seminariers understödjande på tilläggsstat
för samma år ett reservationsanslag av likaledes 19,000 kronor.

Genom beslut den 13 april 1922 anbefallde Kungl. Maj:t skol-
överstyrelsen att inkomma med förslag till de bestämmelser, som
kunde finnas erforderliga i anledning av sistberörda av riksdagen
fattade beslut. Efter det dylikt förslag avlämnats av överstyrelsen,
fördelade Kungl. Maj:t genom beslut den 26 maj 1922 berörda un-
derstödsmedel, varvid såsom villkor föreskrevs, bland annat, att vid
ifrågavarande seminarier då utgående terminsavgifter ej finge för
läsåret 1922—1923 höjas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har nu skolöverstyrelsen gjort
framställning om förnyat extra understöd åt de enskilda lärarinne-
seminarierna.

Överstyrelsen påpekar, att det av 1922 års riksdag beviljade anslaget, som
med lika stort belopp utgått även år 1921, varit avsett att bringa en lindring i
de ekonomiska svårigheter, vari de nämnda seminarerna under kristiden råkat.
Dessa svårigheter komme, ansåge överstyrelsen, att fortbestå åtminstone under

den närmaste framtiden, varför enligt överstyrelsens mening behov av extra understöd även för år 1923 måste anses föreligga. Då emellertid 1922 års riksdag vid beviljandet av anslag till extra understöd åt vissa privatläroverk för tiden 1 januari—30 juni 1923 uttalat, att sistnämnda anslag, som till sin karaktär vore ett otvetydigt kristidsanslag, snarast möjligt borde försvinna ur riksstaten, ansåge sig överstyrelsen böra begränsa sin framställning om anslag för extra understöd åt de enskilda lärarinneseminarierna till att avse endast förra halvåret 1923, i följd varav anslagssumman komme att minskas med hälften, eller till 9,500 kronor.

[148.]

Tydligt är att, såsom av 1921 års riksdag framhållits, de privata högre lärarinneseminariernas verksamhet är nära förknippad med frågan om en förändrad organisation av det högre skolväsendet, eller, med andra ord, med resultatet av det arbete, som den s. k. skolkommissionen haft att utföra.

Departementschefen.

Som allbekant är, har skolkommissionen den 28 april 1922 avgivit förslag till grunder för en ny läroverksorganisation och har därmed fullgjort en betydande del av sitt uppdrag. Då emellertid förslag på grundval av kommissionens betänkande ej kan avlåtas till 1923 års riksdag, äro de privata lärarinneseminariernas uppgift och verksamhet oförändrade.

Att behov av ytterligare extra statsunderstöd för berörda läroanstalter alltjämt föreligger har betygats av skolöverstyrelsen och har även på annat sätt kommit till uttryck. Emellertid har jag ej kunnat förbise, vad 1922 års riksdag uttalat i fråga om liknande anslag till övriga privatläroverk och jag har därför måst noga tillse, huruvida i avseende å de enskilda seminarierna andra förhållanden kunna anses föreligga än beträffande övriga privatläroverk.

Det har då synts mig uppenbart, att behovet av ekonomiskt understöd i regel är jämförelsevis större i fråga om de enskilda lärarinneseminarierna än beträffande övriga slag av privata läroanstalter. I sådant hänseende vill jag särskilt framhålla, hurusom hela driften av ett högre seminarium torde få anses medföra relativt högre kostnader än annan dylik verksamhet. Seminariernas uppgift som lärarutbildningsanstalter medför nämligen med nödvändighet krav på särskilt högt kvalificerad och därför också särskilt dyr lärarpersonal, och för seminarieundervisningens rätta bedrivande erfordras därjämte undervisningsmateriel av olika slag i större omfattning och av dyrbarare beskaffenhet än vid lägre läroanstalter. Jag måste alltså såsom min mening uttala, att seminarierna med hänsyn till

de i fråga om dem föreliggande särskilda omständigheterna äro i större behov av extra understöd än övriga privatläroverk.

Då härtill kommer att sagda seminariers betydelse för det högre skolväsendet på grund av deras betydande medverkan vid rekryteringen av lärarinnekårerna vid allmänna och enskilda läroanstalter alltjämt är mycket stor och kommer att så förbliva, intill dess frågan om förändrad organisation av det högre skolväsendet slutligt avgjorts, har jag ansett mig utan tvekan kunna biträda skolöverstyrelsens förslag om förnyat anslag till extra understöd åt ifrågakarande läroanstalter. Det erbjuder emellertid svårigheter att nu bedöma behovet under ett kommande arbetsår, varför jag anser lämpligast att för närvarande begära anslag endast för vårterminen 1923.

I fråga om anslagets storlek har skolöverstyrelsen föreslagit hälften av det för år 1922 anvisade, eller 9,500 kronor. Då det emellertid förefallit mig sannolikt, att i fråga om vissa av de utgiftsposter, vilkas starka stegring torde hava i främsta rummet föränlett beviljandet av anslag till extra understöd, någon minskning inträtt, efter det 1922 års anslag beräknades, har jag ansett mig kunna reducera det begärda anslaget med i runt tal 1,000 kronor och således begränsa detsamma till 8,500 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande, under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, av extra understöd för vårterminen 1923 åt de statsunderstödda enskilda lärarinneseminarierna anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 8,500 kronor.

[149.]

Lönetillägg
åt lärarinnor
vid statsunderstödda
enskilda läroanstalter.

23. Lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. I samband med reglering av avlöningsförhållandena vid statsunderstödda enskilda läroanstalter och av grunderna för statsunderstöd åt dem beslöt 1909 års riksdag under riksstatsens ättonde huvudtitel uppföra ett ordinarie förslagsanslag till lönetillägg åt lärarinnorna vid nyssnämnda läroanstalter. Efter av 1913 års riksdag beslutad förhöjning av anslaget är detsamma i riksstaten uppfört med 280,000 kronor.

I övergångsbudgeten för förra halvåret 1923 är anslaget upptaget med $\frac{10}{36}$ av sitt nämnda belopp, eller med 148,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen anfört, bland annat, att den under senare år pågående utvecklingen av de enskilda läroanstalterna föranlett ett år för år stegradt överskridande av anslagets belopp. Till belysning härav har överstyrelsen hänvisat till en överstyrelsens skrivelse bifogad tabellbilaga, i vilken uppgifterna för år 1919 vore hämtade ur rikshuvudboken för sagda år men de för 1920 och 1921 ur riksräkenskapsverkets budgetredovisning. Av tabeln framginge, att differensen mellan den i riksstaten uppförda summan och det belopp, som visade sig erforderligt, år 1921 uppgått till ej mindre än 169,534 kronor 26 öre.

Med hänsyn härtill har överstyrelsen föreslagit en höjning av anslaget till 449,727 kronor 66 öre eller avrundat till 450,000 kronor.

Jag är ense med skolöverstyrelsen om att här ifrågavarande anslag bör i riksstaten uppföras med det belopp, varmed detsamma enligt vunnen upplysning under senaste tid verkligen utgått. Ingen anledning finnes heller att förmoda, att de nu konstaterade anspråken på anslaget äro av tillfällig natur.

Departementschefen.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter med ett belopp av 450,000 kronor.

24. De enskilda läroanstalternas vikariatskassa. Under riksstatens åttonde huvudtitel finnes uppfört ett ordinarie förslagsanslag med rubrik: Bidrag till de enskilda statsunderstödda läroanstalternas vikariatskassa. Anslaget är avsett att understödja den kassa med nu angivna namn, som har till ändamål att, så vitt angår till kassan anslutna läroanstalter, lämna bidrag till bestridande av avlöningen till vikarier för lärarinnor, som äro tjänstlediga på grund av sjukdom, och därvid betrygga rätt för nämnda lärarinnor att bibehålla en del av sina löneförmåner.

[150.]

De enskilda läroanstalternas vikariatskassa.

För tiden 1 januari—30 juni 1923 uppfördes ifrågavarande anslag med hälften av det för år 1922 upptagna beloppet å 19,000 kronor, eller med 9,500 kronor.

I enlighet med skolöverstyrelsens därom gjorda hemställan tillstyrker jag förslag till riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget: bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa med ett belopp av 19,000 kronor.

[151.]

Tillfällig
löneförbättring
åt lärarpersonalen
vid privatläroverken.

25. Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken. I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1918—1922 samt för förra halvåret 1923 på extra stat anvisat anslag för beredande av tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken, d. v. s. vid sådana enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier, som åtnjuta understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk. Anslagets belopp har under sagda år ökats från 275,000 kronor för år 1918 till 2,000,000 kronor för vart och ett av åren 1920, 1921 och 1922. För tiden 1 januari—30 juni 1923 utgår anslaget med 1,055,600 kronor, d. v. s. med ett för helt år räknat oförändrat belopp. Anslaget har ständigt haft förslagsanslags natur.

De för löneförbättringens utgående och åtnjutande behövliga villkor och föreskrifter hava lämnats i kungörelse den 15 juni 1922 (nr 407) angående tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid privatläroverk.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har skolöverstyrelsen hemställt om anvisande av ett förslagsanslag å 2,000,000 kronor för beredande av tillfällig löneförbättring åt ifrågavarande lärarpersonal även under budgetåret 1923—1924.

Sedermera har Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund hos Kungl. Maj:t hemställt om sådan ändring i de för löneförbättringens utgående för närvarande stadgade grunder, att, med beaktande därvid av den tidigare erkända principen om likställighet i slutlön mellan ämneslärarinnor med s. k. högre och lägre kompetens, för ämneslärarinna i högsta lönegraden, även om hon tillhörde den kategori, som hade en begynnelselön av 1,200 kronor, beräknades en tillfällig löneförbättring av samma belopp som för lärarinna med s. k. högre kompetens.

I sitt över denna framställning den 23 november 1922 avgivna yttrande har skolöverstyrelsen, bland annat, erinrat om att överstyrelsen i samband med avgivande av framställningar att avlåtast till 1921 års riksdag hemställt om åtgärd av samma innebörd som den av lärarinneförbundet nu begärda. Med framhållande att överstyrelsen fortfarande funne den påyrkade ändringen i grunderna för den tillfälliga löneförbättringens utgående befogad, har överstyrelsen anfört, att överstyrelsen, med hänsyn till det under rådande förhållanden starkt framträdande behovet att iakttaga största möjliga återhållsamhet beträffande statens utgifter, ansåge sig ej för närvarande kunna tillstyrka bifall till framställningen.

Samma skäl, som tidigare föranlett Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga förslag om tillfällig löneförbättring för privatläroverkens lärarpersonal och som kommit riksdagen att bifalla sagda förslag, föreligga allt fortfarande. Frågan om lönereglering för nämnda lärarpersonal har nära förknippats med den utredning om revision av det allmänna undervisningsväsendet, varom Kungl. Maj:t den 31 december 1918 fattade beslut. Det mycket omfattande utredningsarbete, som föranletts av sagda beslut, har, som bekant, pågått inom skolkommissionen. Denna har med skrivelse den 28 april 1922 till Kungl. Maj:t överlämnat betänkande, innefattande grunder för en ny läroverksorganisation. Betänkandet har utremitterats till vederbörande myndigheter m. fl. för avgivande av yttrande före den 1 maj 1923. Det är alltså uteslutet, att slutlig prövning av kommissionens förslag och därav eventuellt föranledda framställningar till riksdagen skall kunna äga rum så tidigt, att anslag till tillfällig löneförbättring under budgetåret 1923—1924 åt här ifrågavarande lärarpersonal därigenom göres överflödigt.

Departement-
schefen.

Under sådana omständigheter föreligger tydligen nu samma behov av provisorisk lönereglering för nämnda lärarpersonal, som föranlett tidigare riksdagars beslut i detta hänseende. Jag tillstyrker därför förslag till riksdagen att bevilja för budgetåret 1923—1924 erforderliga medel härför.

Beträffande de grunder, som böra vara bestämmande för löneförbättringens utgående, har, som jag nämnt, framställning gjorts om viss ändring i desamma. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag mig dock ej kunna tillstyrka den härom gjorda framställningen.

[151.] Ej heller i övrigt finnes, så vitt jag kan se, någon anledning att göra ändring i de nu tillämpade grunderna för löneförbättringen. Det för ifrågavarande tid erforderliga anslaget torde alltså bära utgå med oförändrat belopp, 2,000,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

dels för beredande under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* förslagsanslag av 2,000,000 kronor;

dels ock förklara, att den tillfälliga löneförbättringen skall i sin helhet gäldas av statsmedel samt utgå efter följande grunder:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 eller någon del av nämnda tid är anställd i egenskap av föreståndare, ämneslärare med full tjänstgöring, timlärare eller övningslärare vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, utöver den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915.

a) till föreståndare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 1,500 kronor för år;

b) till ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium, därest läraren åtnjuter av-

löning efter den löneskala, som utgår från en begynnelseavlöning av 1,400 kronor, med 1,500 kronor för år samt, därest läraren åtnjuter avlöning efter den löneskala, som utgår från en begynnelseavlöning av 1,200 kronor, med 1,200 kronor för år;

c) till manlig timlärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 60 kronor för veckotimme och år, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlitande i större omfattning av manliga lärarkrafter;

d) till manlig timlärare vid högre flickskola med 50 kronor för veckotimme och år;

e) till kvinnlig timlärare vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 50 kronor för veckotimme och år;

f) till övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 40 kronor för veckotimme och år.

3) Den tillfälliga löneförbättringen utgår, vad angår enskild mellanskola och högre flickskola, under förutsättning att en summa, motsvarande 20 procent av det sammanlagda till lärarpersonalen vid vederbörande skola i tillfällig löneförbättring under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 utgående beloppet, varder för skolans verksamhet för nämnda tid i övrigt anslagen av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande.

4) Det må ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må befinnas erforderliga.

[152.]Fackskolan
för huslig
ekonomi i
Uppsala.

26. **Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.** Till fackskolan för huslig ekonomi utgår numera — sedan alla till läroanstalten tidigare utgående anslag genom 1920 års riksdags beslut sammanslagits till ett enda, väsentligen förhöjt anslag — understöd från ett å attonde huvudtiteln uppfört extra anslag å 95,000 kronor, vilket hittills haft karaktären av förslagsanslag, högst. I övergångsbudgeten för förra hälften av år 1923 är anslaget uppfört med, för år räknat, oförändrat belopp, för nämnda halva år bestämt till 52,800 kronor.

Genom beslut den 15 juni 1922 ställde Kungl. Maj:t det av riksdagen för tiden 1 januari—30 juni 1923 beviljade anslaget till förfogande för styrelsen för skolan och meddelade samtidigt erforderliga föreskrifter i fråga om villkor för anslagets åtnjutande m. m.

I en till skolöverstyrelsen ingiven, av överstyrelsen med skrivelse den 31 augusti 1922 till Kungl. Maj:t överlämnad ansökning, har fackskolans styrelse hemställt om utverkande av statsunderstöd åt skolan för budgetåret 1923—1924 till samma belopp, som av riksdagen beviljats för föregående år.

Skolöverstyrelsen har anfört, att överstyrelsen ej ansåge sig kunna föreslå någon sänkning av det hittills utgående anslaget, enär den tidigare av riksdagen medgivna anslagshöjningen betingats huvudsakligen av nödvändigheten att höja lärarinnornas löner samt de sammanlagda lönebeloppen för år 1923 enligt den ansökningen bifogade, även för budgetåret 1923—1924 gällande lönestaten för skolan till följd av flera lärarinnors uppflyttning i högre lönegrad väsentligen överstege motsvarande kostnad under åren 1921 och 1922.

Överstyrelsen har alltså hemställt, att ett anslag av 95,000 kronor måtte för berörda budgetår beviljas fackskolan.

Departement-
schefen.

Jag tillstyrker framställning till riksdagen angående beviljande av fortsatt anslag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Vad beträffar storleken av dylikt anslag, får jag erinra om att de nu rådande statsekonomiska förhållandena nödgat mig att i fråga om åtskilliga anslag tillstyrka en nedsättning. Detta har gällt såväl statsinstitutioner som enskilda statsunderstödda verksamhetsgrenar. Med hänsyn till nu angivna omständigheter måste enligt min mening även fackskolan vidkännas viss minskning i sitt anslag. Vid övervägande av det belopp, vartill anslaget nu borde föreslås, har jag stannat för ett belopp av 75,000 kronor, vilket i jämförelse med hittills utgående årsunderstöd innebär en minskning av 20,000 kronor.

Under åberopande av det anförda tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 75,000 kronor.

27. Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål. Till understöd åt kurser för utbildning av lärarinnor i hushållsgöromål har riksdagen årligen beviljat ett anslag, som för år 1922 utgjorde 18,000 kronor och som för förra halvåret 1923 bestämts till 10,000 kronor, vilket belopp, för år räknat, motsvarar det för år 1922 beviljade.

[153.]
Understöd
till utbild-
ningskurser
för lärarin-
nor i hus-
hållsgöromål.

Av förenämnda anslag utgår hälften till kurs, anordnad vid Ateneum för flickor i Stockholm och vanligen kallad Ateneums skolköksseminarium, och hälften till en av Göteborgs allmänna folkskolestyrelse upprättad kurs, vanligen benämnd Göteborgs skolköksseminarium. Envar av nu nämnda båda läroanstalter, som alltså för närvarande erhåller 9,000 kronor för år, fick genom beslut av 1920 års riksdag sagda årsanslag höjt från 4,000 kronor. Sistnämnda riksdagsbeslut föranleddes huvudsakligen av det stora behovet att höja lönerna för läroanstalternas lärarinnor.

Genom beslut den 15 juni 1922 ställde Kungl. Maj:t det för förra hälften av år 1923 beviljade anslaget till vederbörandes förfogande och föreskrev samtidigt, bland annat, att för utgående av ifrågavarande understöd skulle gälla de i Kungl. Maj:ts brev den 21 januari 1921 meddelade villkor och bestämmelser.

I särskilda ansökningar hava styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse anhållit, att för berörda kursers uppehållande under läsåret 1923—1924 måtte beviljas dem ett understöd av 9,000 kronor vardera.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1922 yttrat sig över berörda ansökningar och därvid anført, bland annat:

Beträffande anslaget till dessa utbildningskurser gällde vad överstyrelsen i annat sammanhang anført rörande anslaget till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, nämligen att den höjning av anslaget, som beviljats av 1920 års riksdag, huvudsakligen föranletts av nödvändigheten att höja lärarinnornas löner och att därför någon sänkning av detsamma ej syntes kunna ifrågasättas. Rörande Ateneums skolköksseminarium omnämndes visserligen i en till ansökningen fogad P. M., att på grund av en omläggning av undervisningen antalet veckotimmar

under läsåret 1923—1924 komme att minskas med 10, motsvarande en minskning av kostnaderna för löner med 600 kronor. Denna minskning syntes dock vara av mera tillfällig natur och vore i alla händelser för obetydlig, för att en sänkning av det förutvarande anslaget skulle kunna vidtagas. Även med ett statsunderstöd å 9,000 kronor komme nämligen, enligt vad de till ansökningarna fogade statförslagen för budgetåret 1923—1924 utvisade, en brist att uppstå, som måste täckas med andra medel än de beräknade terminsavgifterna och statsbidragen.

Överstyrelsen tillstyrkte följaktligen bifall till de gjorda framställningarna.

Departementschefen.

De två läroanstalter, varom här är fråga, fylla som bekant på sitt område en betydelsefull uppgift i det allmänna undervisningsväsendet, och synas mig därför vara väl förtjänta av fortsatt statsunderstöd.

Beträffande storleken av det för sådant understöds utgående erforderliga anslaget ber jag få ånyo erinra om de minskningar, som jag i fråga om många andra anslagskrav funnit ofrånkomliga. Så vitt jag förmår bedöma, kan beträffande förevarande båda kurser viss reduktion ske, utan att kursernas tillvaro sättes på spel. Jag tillstyrker därför en minskning med 1,000 kronor för vardera kursen. Under sådana förhållanden kan hela anslaget begränsas till 16,000 kronor.

Anslaget till ifrågavarande kurser torde böra utgå under de villkor, Kungl. Maj:t må finna lämpligt föreskriva.

På grund av vad jag nu anfört tillstyrker jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 16,000 kronor, att under de villkor, Kungl. Maj:t må finna lämpligt föreskriva, utgå till styrelsen för aktiebolaget Ate-neum för flickor i Stockholm med högst 8,000 kronor och till Göteborgs allmänna folkskolestyrelse med likaledes högst 8,000 kronor.

[154.]

Understöd
åt vissa an-
stalter för
utbildande
av lärarin-
nor i hand-
arbete.

28. Understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete. Sedan åtskilliga år tillbaka har statsunderstöd utgått till tre läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete, nämligen högre handarbetslärarinneseminariet vid Maria Nor-

denfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg, Andrea Eneroths handarbetskola och seminarium i Stockholm samt föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm. Till ytterligare en dylik utbildningsanstalt har statsunderstöd utgått, nämligen fackskolans för huslig ekonomi i Uppsala lärarinnekurs i handarbete. Sistnämnda kurs åtnjuter emellertid numera understöd från det anslag, som utgår till sagda fackskola i dess helhet.

Det till förstberörda tre läroanstalter utgående understödet utgjorde för år 1920 6,000 kronor för var och en men höjdes av 1920 års riksdag för år 1921 till högst 8,000 kronor för en var. Även för år 1922 har understödet utgått med högst 8,000 kronor för varje läroanstalt, och i riksstaten voro nämnda understödsbelopp hopförda till ett förslagsanslag, högst 24,000 kronor.

Förutom nu angivna anslag har riksdagen för vart och ett av åren 1919, 1920, 1921 och 1922 anslagit medel till beredande av tillfällig löneförbättring åt lärarinnorna vid sagda tre läroanstalter, och har det för dem avsedda beloppet för vart och ett av åren 1920, 1921 och 1922 utgjort 3,100 kronor, att utgå med den fördelning, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

I proposition till 1922 års riksdag begärde Kungl. Maj:t något ökat anslag för ifrågavarande ändamål, närmast i syfte att bereda läroanstalterna möjlighet att avlöna sina lärarinnor efter de grunder, som av Kungl. Maj:t fastställts för motsvarande lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Förslaget innebar tillika, att nyss omförmälda särskilda anslag till tillfällig löneförbättring ej längre skulle utgå. För förra halvåret 1923 begärdes ett anslag av 15,500 kronor, att utgå med högst 5,000 kronor till en var av Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg samt föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm och med högst 5,500 kronor till Andrea Eneroths handarbetskola och seminarium i Stockholm.

Den inbördes skillnad i avseende å anslagsbeloppen, som sålunda föreslogs, ansågs motiverad av vissa särskilda omständigheter, främst den, att förstnämnda två läroanstalter i motsats till Andrea Eneroths läroanstalt åtnjuta vissa av vederbörande kommuner medgivna ekonomiska fördelar.

I sin skrivelse den 3 juni 1922 (Nr 8 A) angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens

[154.] åttonde huvudtitel anförde riksdagen beträffande här ifrågavarande anslagsäskande, att riksdagen icke funne tillräckligt bärande skäl vara anförda för den då föreslagna förhöjningen utan ansett sig böra anvisa anslag till motsvarande belopp, som beviljats till de tre läroanstalterna för år 1922, det vill säga 24,000 kronor, vartill borde läggas ett den tillfälliga löneförbättringen motsvarande belopp av 3,100 kronor, alltså 27,100 kronor för år räknat. För förra halvåret 1923 anvisade riksdagen följaktligen ett belopp av 13,550 kronor att utgå med den fördelning mellan ifrågavarande läroanstalter, som Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma.

Genom beslut den 8 september 1922 fördelade Kungl. Maj:t det av riksdagen för sistnämnda halvår beviljade anslaget med 4,500 kronor till Maria Nordenfelts, 4,400 kronor till Handarbetets vänner och Hulda Lundins samt 4,650 kronor till Andrea Eneroths läroanstalt. Tillika föreskrevs, bland annat, att lärarinna i handarbete vid vederbörande läroanstalt skulle avlönas med minst 2 kronor 50 öre för undervisningstimme om 45 minuter.

Från nu ifrågavarande tre läroanstalter hava inkommit ansökningar om fortsatt statsanslag, innebärande begäran om understödets bestämmande till 11,000 kronor i fråga om Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium och 12,000 kronor beträffande vardera av de båda andra utbildningsanstalterna. Såsom skäl för framställningarna om höjt statsunderstöd har anförts huvudsakligen väntad hyresstegring, behov av medel till skälig höjning av lärarinnornas löner samt företagna utvidgningar av undervisningen.

Över framställningarna har skolöverstyrelsen den 31 augusti 1922 avgivit utlåtande och därvid anført, bland annat, följande:

Överstyrelsen ville, såsom tidigare skett, alltjämt hävda den uppfattningen, att det måste anses vara ett statsintresse att genom fastställande av skäliga minimilöner vid dessa seminarier bereda dem möjlighet att erhålla och behålla verkligt dugande lärarkrafter. Därvid ville överstyrelsen än en gång betona, att ingen anledning syntes förefinnas, varför lärarinnorna vid dessa seminarier ej skulle tillförsäkras samma jämförelsevis tryggade ställning i ekonomiskt avseende, som handarbetslärarinnorna vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala erhållit genom 1920 års riksdags beslut om minimilöner i fyra lönegrader för samtliga vid fackskolan anställda lärarinnor, såväl med full tjänstgöring som med timtjänstgöring.

Med nuvarande understöd vore det emellertid för seminarierna omöjligt att bereda sina lärarinnor denna förmån. I sitt förslag angående fördelning av det för förra hälften av år 1923 beviljade anslaget till berörda seminarier hade över-

styrelsen tillstyrkt, att då den tillfälliga löneförbättringen inräknats i sagda anslag, minimilönen för lärarinnorna skulle fastställas till 2 kronor 50 öre för undervisningstimme i stället för tidigare 1 krona 50 öre.

[154.]

Denna föreslagna ökade timavlöning motsvarade endast lönen i första lönegraden för de vid fackskolan för huslig ekonomi anställda lärarinnorna, och de lärarinnor, som under många år tjänstgjort vid handarbetsseminarierna, ägde sålunda ingen garanti för att deras lön komme att utgå med högre belopp än nämnda minimilön, 2 kronor 50 öre för undervisningstimme.

Under sådana förhållanden funne sig överstyrelsen ej kunna underlåta att föreslå en höjning av det nu utgående anslaget till dessa seminarier. Överstyrelsen hade beräknat, att den erforderliga anslagsökningen för den av överstyrelsen nu föreslagna löneregleringen skulle uppgå till 3,900 kronor. Det för budgetåret 1923—1924 erforderliga anslaget uppginge alltså till 31,000 kronor, och tillstyrkte överstyrelsen förslag till riksdagen om sagda anslags beviljande.

Med hänsyn till den betydelse, här ifrågavarande läroanstalter hava för vårt lands undervisningsväsende, anser jag, att anslag för ändamålet bör fortfarande beredas och tillstyrker framställning till riksdagen därom.

Departementschefen.

Det hittills utgående understödet har utgjort 8,000 kronor för läroanstalt och år, medan för förra hälften av år 1923 någon olikhet i fråga om understödsbeloppen av Kungl. Maj:t bestämts. För budgetåret 1923—1924 har förhöjning begärts av vederbörande läroanstalter såväl som av skolöverstyrelsen. Någon förhöjning anser jag mig dock för närvarande ej kunna tillstyrka utan måste inskränka mig till att föreslå samma anslag, för år räknat, som riksdagen beviljat för förra halvåret 1923 eller 27,100 kronor. Anslaget torde böra fördelas på sätt Kungl. Maj:t prövar skäligt.

Jag hemställer alltså, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till understöd enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 27,100 kronor, att med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes, utgå till Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg, föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm samt Andrea Ene-roths handarbetsskola och seminarium i Stockholm.

Resestipendier
åt lärarpersonalen
vid enskilda
läroanstalter.

29. **Resestipendier åt lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter.** Under åtskilliga år har riksdagen årligen beviljat anslag till resestipendier åt lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter. Anslaget, som varit uppfört på extra stat, uppgick för år 1922 till 18,000 kronor. Något anslag för ändamålet uppfördes icke i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Under hänvisning till vad jag tidigare i dag anfört i fråga om förslag till riksdagen om anvisande av medel till resestipendier, anser jag mig icke böra ifrågasätta äskande av medel till här ifrågavarande resestipendier hos 1923 års riksdag.

Resestipendier och studieunderstöd
åt vissa föreståndarinnor
och lärarinnor i hushållsgöromål.

30. **Resestipendier och studieunderstöd åt vissa föreståndarinnor och lärarinnor i hushållsgöromål.** Riksdagen har under flera år på extra stat beviljat anslag dels till resestipendier, dels ock till understöd vid fortsatta studier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid lärarinneutbildningsanstalter i huslig ekonomi även som åt skolkökslärarinnor vid andra läroanstalter. För år 1922 utgick anslaget med 4,000 kronor. I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är något anslag för ifrågavarande ändamål icke uppfört.

Under åberopande av vad jag under näst föregående punkt anfört, anser jag, att förslag till riksdagen om beviljande för budgetåret 1923—1924 av medel för nu ifrågavarande resestipendier icke bör ifrågakomma.

I. Folkundervisningen.

Anstalter för lärarutbildning.

Folkskoleseminarier.

1. **Nya ordinarie tjänster.** Den pågående ombildningen av vissa folkskoleseminarier till dubbelseminarier har numera fortskridit så långt, att seminarierna i Karlstad och Umeå med läsåret 1921—1922 samt seminarierna i Luleå och Linköping med läsåret 1922—1923 erhållit parallellavdelningar till samtliga klasser. Seminarierna i Skara och Landskrona komma först senare att erhålla full uppsättning av parallellavdelningar.

[155.]

Nya ordinarie
tjänster.

Vad beträffar byggnader för ifrågavarande läroanstalter har beslut av riksdagen fattats angående nybyggnader för seminarierna i Luleå, Karlstad, Umeå och Linköping. Den för seminariet i Luleå avsedda nybyggnaden är färdigställd och tagen i bruk, nybyggnaden för seminariet i Karlstad torde bliva fullbordad under loppet av år 1923. Den för seminariet i Umeå avsedda nya byggnaden kan ej bliva färdig till inflyttning förrän under år 1924. Nybyggnaden för seminariet i Linköping är beslutad av 1922 års riksdag och avsedd att påbörjas under förra halvåret 1923.

I samband med nu förevarande utvidgning av seminarierna inträder givetvis ett ökat behov av ordinarie lärarkrafter, såväl ämnes- som övningslärare samt lärare i de med seminarierna förenade övningsskolorna. I detta avseende må erinras, att genom beslut av 1921 och 1922 årens riksdagar sammanlagt 7 nya lektorstjänster, 1 lärartjänst i musik samt 6 övningsskollärartjänster upprättats i Luleå, Karlstad och Umeå. Tillika hava av sistnämnda riksdag medel anvisats för ökande av de till vederbörande lärare i teckning och trädgårdsskötsel vid folkskoleseminarierna i Karlstad och Luleå utgående avlöningar.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har nu skolöverstyrelsen gjort framställning om uppförande vid folkskoleseminarierna på ordinarie

- [155.] stat från och med den 1 juli 1923 av 6 nya lektorstjänster, en lärartjänst i gymnastik med lek och idrott, en lärartjänst i manlig slöjd och 3 övningsskollärartjänster samt om ökande av de till vederbörande lärare i teckning och trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Umeå utgående avlöningarna.

Beträffande dessa nu föreslagna tjänster har överstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

Vad först angår behovet av lektorstjänster, må till en början erinras, att vid ett dubbelseminarium kräves ett antal av 5 sådana utöver det för enkelseminarium erforderliga. Vid de fyra seminarier, i Luleå, Karlstad, Umeå och Linköping, vilka med hänsyn till såväl ombildningens som byggnadsfrågans läge torde få anses böra ifrågakomma i nu förevarande avseende, har behovet av nya tjänster genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1921 och den 15 juni 1922 på följande sätt tillgodosetts:

	beviljade 1921—1922		tillsammans	återstående
Luleå	2	2	4	1
Karlstad	1	1	2	3
Umeå	1	0	1	4
Linköping	0	0	0	5

Med hänsyn till ej mindre nuvarande statsfinansiella läge än även önskvärdheten av att icke ett alltför stort antal tjänster samtidigt ifrågakomma till besättande med ordinarie innehavare, varigenom möjligheterna att erhålla kvalificerade sökande på ett mindre lämpligt sätt begränsas, finner sig överstyrelsen icke böra föreslå, att samtliga behövliga 13 tjänster på en gång upprättas. Med beaktande av nämnda synpunkter vill överstyrelsen förorda, att för seminarierna i Karlstad och Luleå, vilkas nya byggnader den 1 juli 1923 äro eller förutsättas vara färdigställda, beräknas återstående 4 nya lektorstjänster. Jämväl synes det i hög grad önskvärt, att seminariet i Umeå, för inskränkning av antalet extra ordinarie lärare, erhåller 1 ny lektorstjänst. Och slutligen finner överstyrelsen det påkallat av hänsyn till en ändamålsenlig planläggning av inredningen av specialrummen i nybyggnaden för folkskoleseminariet i Linköping, att en ny lektor i de naturvetenskapliga ämnena där vinner anställning redan från och med läsåret 1923—1924.

I fråga om erforderliga nya övningslärartjänster vill överstyrelsen ånyo erinra, att vid folkskoleseminariet i Karlstad behov föreligger av ytterligare en lärartjänst i gymnastik med lek och idrott samt av en lärartjänst i manlig slöjd, vilka båda tjänster överstyrelsen upptagit redan i sin framställning den 31 augusti 1921. Vad angår seminariet i Luleå låter det sig ännu icke med säkerhet avgöra, om detta seminarium alljämt bör mottaga både manliga och kvinnliga elever, och det är sålunda icke möjligt att bedöma, huruvida gymnastik- och musiklektartjänsterna böra besättas med manliga eller kvinnliga innehavare. Överstyrelsen finner i betraktande härav försiktigheten bjuda, att med dessa befattningsars uppförande å ordinarie stat må anstå ytterligare något år. Vidkom-

mande seminariet i Umeå torde med hänsyn till de krav på nya tjänster vid folkskoleseminarierna, som ifrågasättas till föreläggande för 1923 års riksdag, inga nya övningslärartjänster där böra upprättas. Överstyrelsen vill emellertid föreslå, att teckningslärartjänsten där likställes med motsvarande tjänster vid dubbelseminarierna. Enahanda torde förhållandet böra bli med trädgårdsläraren, vilken för närvarande i avlöningshänseende intager en särställning, betingad av den nuvarande seminarieträdgårdens ringa omfattning. Som emellertid genom redan vidtagna utvidgningar samt framförallt i och med den nya seminarietomtens ibruggande väsentligt ökade anspråk ställas på läraren i trädgårdsskötsel för den nya trädgårdens anläggning och skötsel, och sålunda, efter vad överstyrelsen genom sina konsulenter för trädgårdsskötsel inhämtat, göromålen vid folkskoleseminariet i Umeå fullt motsvara dem, som föreligga vid övriga dubbelseminarier, torde fullgiltigt anledning finnas för att befattningen i fråga från och med den 1 juli 1923 likställes med motsvarande befattning vid övriga dubbelseminarier.

Vad slutligen beträffar behövliga lärartjänster vid övningsskolorna, vill överstyrelsen inskränka sig att förorda, att vid seminariet i Umeå måtte nyupprättas enahanda antal sådana tjänster som av 1922 års riksdag medgivits för vart och ett av seminarierna i Luleå och Karlstad. Någon direkt merutgift förorsakas icke därigenom statskassan.

För här ifrågavarande nya tjänster erfordras anslag från och med den 1 juli 1923 med 5,800 kronor för varje lektorstjänst eller för 6 tjänster 34,800 kronor, för en gymnastiklärartjänst 3,380 kronor, för en slöjdlärartjänst 2,940 kronor, för 3 övningsskollärartjänster, samtliga beräknade för manliga innehavare, efter 3,400 kronor för varje, 10,200 kronor, eller tillsammans 51,320 kronor. Då vidare avlöningen för teckningslärare vid dubbelseminarium utgår med ett belopp, som med 1,560 kronor överstiger avlöningen för sådan lärare vid enkelseminarium, erfordras härför ytterligare ett belopp av 1,560 kronor. Arvodet för läraren i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Umeå utgår för närvarande med 1,000 kronor årligen, vid annat enkelseminarium med 2,400 kronor till manlig lärare, vid dubbelseminarium tillkommer ett ytterligare arvode av i regeln 800 kronor. Härigenom föranledes alltså ett ökat anslagsbehov av 2,200 kronor.

Det belopp, varmed reservationsanslaget till folkskoleseminarierna sålunda av nu berörda anledning bör höjas, utgör alltså 55,080 kronor, vilken förhöjning bör inträda från och med budgetåret 1923—1924.

Genom den nämnda ökningen av reservationsanslaget till folkskoleseminarierna uppkommer en minskning i reservationsanslaget till studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. å omkring 38,900 kronor, vadan alltså den totala ökningen av förevarande anslagsbehov endast utgör 16,180 kronor.

När jag till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1922 (1922 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln sid. 351—354) yttrade mig angående skolöverstyrelsens då gjorda anslagsäskanden i fråga om nya ordinarie lärartjänster vid folkskoleseminarierna i Luleå, Karlstad, Umeå och Linköping, an-

Departementschefen.

[155.] förde jag, att jag under dåvarande bekymmersamma ekonomiska omständigheter ansett mig böra taga under övervägande, huruvida icke överförandet till ordinarie stat av de för nämnda seminarier behöfliga tjänsterna kunde försiggå i ett något långsammare tempo än överstyrelsen tänkt sig, och att jag vid dylikt övervägande funnit, att så kunde ske. Kungl. Maj:ts av mig förordade förslag till riksdagen i förevarande avseende innebar därför en ganska stark beskärning av överstyrelsens äskanden. Nuvarande statsfinansiella förhållanden tvinga mig att även nu fasthålla samma ståndpunkt i ämnet som föregående år och att således avvika från skolöverstyrelsens i det föregående återgivna förslag.

Beträffande de föreslagna lektorstjänsterna finner jag mig sålunda böra föreslå, att med uppförande på ordinarie stat av dylika tjänster må tills vidare anstå.

Vidare torde det utan större olägenhet kunna anstå med inrättande vid seminariet i Karlstad av de nya ordinarie lärartjänster i gymnastik med lek och idrott samt i manlig slöjd, om vilka skolöverstyrelsen gjort framställning. Likaså torde det av överstyrelsen föreslagna likställandet av trädgårdslärartjänsten vid seminariet i Umeå med motsvarande tjänster vid dubbelseminarier kunna tills vidare uppskjutas.

Däremot anser jag mig kunna utan tvekan tillstyrka bifall till skolöverstyrelsens förslag om inrättande av tre nya ordinarie övnings-skollärartjänster vid seminariet i Umeå, som ju redan har parallellavdelningar till seminariets samtliga årsklasser och således i realiteten är ett fullständigt dubbelseminarium. Den föreslagna åtgärden föranleder nämligen icke någon omedelbar ökning av statens utgifter, eftersom avlöningen åt en extra ordinarie övningsskollärare vid parallellavdelning jämlikt riksdagens medgivande utgår med samma belopp som avlöningen åt en ordinarie övningsskollärare.

Slutligen vill jag även förorda, att teckningslärartjänsten vid seminariet i Umeå i avlöningshänseende likställas med motsvarande tjänster vid dubbelseminarierna. En sådan likställighet föranleder, såsom jag i ovan åberopade bilaga till 1922 års statsverksproposition, sid. 353, närmare påvisat, icke heller någon ökad kostnad för statsverket.

Av 1922 års riksdag beräknades den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarier ingående anslags-

posten: Folkskoleseminarierna för helt år till 1,862,920 kronor. Under förutsättning av bifall till mitt förslag skulle sagda anslagspost komma att höjas med 11,760 kronor. Motsvarande minskning har vidtagits i fråga om anslagsbeloppet till studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier, om vilket belopp jag skall närmare yttra mig under en följande punkt.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av medel för upprättande från och med den 1 juli 1923 vid folkskoleseminariet i Umeå av ytterligare 3 nya övningsskollärartjänster samt för ökande av den till vederbörande lärare i teckning vid samma seminarium utgående avlöningen höja den i det gemensamma *ordinarie* reservationsanslaget till folkskoleseminarier ingående posten: Folkskoleseminarierna, nu 1,862,920 kronor för år, med 11,760 kronor till 1,874,680 kronor.

2. Stipendier för elever vid folkskoleseminarier. På grund av Kungl. Maj:ts framställning höjde 1922 års riksdag den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarier ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, då 179,025 kronor, med 19,200 kronor till 198,225 kronor och beräknade av nämnda höjning i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 halva beloppet eller 9,600 kronor. Nämnda anslagspost upptogs i anslutning härtill i riksstaten för nämnda tid med ett belopp av 99,113 kronor.

I sin skrivelse den 15 juni 1921 angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 åttonde huvudtitel uttalade riksdagen under punkten 186, att riksdagen ville lika med dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet framhålla vikten av att en undersökning rörande frågan om de av statsmedel utgående stipendierna komme till stånd för utrönande huruvida och i vad mån enhetliga grunder för bestämmande av stipendiebeloppen lämpligen kunde införas. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 22 juni 1921 åt skolöverstyrelsen och lantbruksstyrelsen att gemensamt verkställa utredning huruvida och i vilken utsträck-

[156.]

Stipendier
för elever vid
folkskole-
seminarier.

ning stipendier av statsmedel kunde böra utgå till elever vid läroanstalter av skilda slag, samt därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag i ämnet, vartill nämnda utredning kunde föranleda. Till åttlydnad härav hava sagda styrelser i skrivelse den 23 november 1922 inkommit till Kungl. Maj:t med omförmälda utredning och förslag. Då jag emellertid icke är beredd att taga ställning till nämnda förslag, som avser en utvidgning av stipendieverksamheten samt ökade kostnader för densamma, och då för övrigt de nuvarande förhållandena tvinga till inskränkningar på alla håll, där sådana äro möjliga, kommer jag nu att i mina framställningar rörande elevstipendier i stort sett utgå från de grunder, som hittills varit i förevarande avseende tillämpade.

Vad beträffar stipendier för elever vid folkskoleseminarier hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga den i det gemensamma *ordinarie* reservationsanslaget till folkskoleseminarier ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier med ett belopp av 198,225 kronor.

[157.]

3. Höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier.

Höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier.

För beredande av höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier anvisade 1920 års riksdag dels på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 125,000 kronor, dels ock på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag, högst 55,000 kronor. Avsikten med ifrågasatt anslag var att möjliggöra en höjning av stipendiebeloppen, så att sagda belopp, som av 1913 års riksdag beräknats till 100 kronor i medeltal för behövande elev och för läsår, skulle kunna från och med höstterminen 1920 beräknas till i medeltal 200 kronor för behövande elev och läsår. För berörda ändamål upptogs jämväl i 1922 års riksstat ett förslagsanslag, högst 125,000 kronor och i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 62,500 kronor.

Enligt vad skolöverstyrelsen meddelat, har ifrågasatt anslag icke medgivit den av 1920 års riksdag beräknade förhöjningen i stipendiebeloppen. För år 1921 utgjorde sålunda medeltalet per stipendiat 189 kronor, och för år 1922 hade sagda medeltal sjunkit till 172 kronor.

Ehuru jag ingalunda anser sistnämnda stipendiebelopp vara för högt, finner jag mig dock nödsakad att för närvarande föreslå en sänkning till i medeltal 160 kronor för stipendiat och läsår. Med utgångspunkt härifrån skulle en besparing av 25,000 kronor kunna erhållas och det ifrågavarande anslagsbeloppet nedbringas till 100,000 kronor. Det torde emellertid böra tagas under övervägande, huruvida icke anslaget bör förändras till reservationsanslag. Då erfarenheten synes hava givit vid handen, att större sparsamhet i allmänhet iakttages med anslag av sistnämnda karaktär, då vidare ett reservationsanslag skulle vara mera ägnat att anpassa sig efter förekommande fluktuationer i elevantalet, och då slutligen den nödvändiga begränsningen av utgifterna under anslaget vinnes även med ett reservationsanslag, har jag funnit mig böra tillstyrka den ifrågasatta förändringen av anslagets beteckning.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av höjda stipendier åt elever
vid folkskoleseminarier anvisa för budgetåret 1923—
1924 ett *extra* reservationsanslag av 100,000 kronor.

4. Studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har 1922 års riksdag till anordnande av studentkurser vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Strängnäs, Växjö, Lund, Stockholm och Kalmar, av parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Landskrona, Umeå, Karlstad och Luleå samt av preparandkurs vid sistnämnda seminarium anvisat på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 200,860 kronor.

Genom beslut den 15 juni 1922 ställde Kungl. Maj:t öfvermålade anslag till skolöverstyrelsens förfogande med rätt för överstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med de för riksdagen framlagda beräkningar mellan vederbörande folkskoleseminarier fördela berörda anslag.

Överstyrelsen har nu, med förmålan att överstyrelsen inhämtat upplysningar i ämnet från vederbörande rektorer, hos Kungl. Maj:t hemställt om beredande av medel för samma ändamål för budgetåret 1923—1924.

Kostnaderna för studentkurserna i Uppsala, Strängnäs, Växjö, Lund, Kalmar och Stockholm har överstyrelsen beräknat på följande sätt.

[158.]

Studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier.

Studentkurser.

[158.]

Uppsala.

Till lärararvoden	kronor 11,825: —
» tilläggsarvoden för seminarieläkaren, bibliotekarien och skrivbiträde, kostnader för uppvärmning, belysning, renhållning, undervisningsmateriell m. m.	» 1,450: —
» elevstipendier	» 2,500: —
Summa kronor	15,775: —

Strängnäs.

Till lärararvoden	kronor 14,264: —
» tilläggsarvoden för seminarieläkaren, bibliotekarien och skrivbiträde, kostnader för hyra för övningsskolans lokaler och deras uppvärmning, belysning och renhållning samt materialier för kemikurs och slöjdundervisning	» 2,800: —
» elevstipendier	» 2,500: —
Summa kronor	19,564: —
eller avrundat	» 19,565: —

Växjö.

Till lärararvoden	kronor 15,030: —
» tilläggsarvoden för seminarieläkaren, bibliotekarien och skrivbiträde samt kostnader för materiell för kemikurs och slöjdundervisning	» 1,100: —
Summa kronor	16,130: —

Lund.

Till lärararvoden	kronor 16,250: —
» tilläggsarvoden åt seminarieläkaren, bibliotekarien och skrivbiträde, kostnader för uppvärmning, belysning och renhållning samt materiell för kemikurs och slöjdundervisning m. m.	» 1,350: —
» elevstipendier	» 2,500: —
Summa kronor	20,100: —

Stockholm.

Till lärararvoden	kronor 16,680: —
» tilläggsarvoden åt seminarieläkaren, bibliotekarien och skrivbiträde samt kostnader för vatten, uppvärmning, belysning, materialier för skolkök, kemikurser m. m.	» 2,900: —
Summa kronor	19,580: —

Kalmar.

Till lärararvoden	kronor 17,845: —
» tilläggsarvoden åt läkaren, bibliotekarien och skrivbiträde samt kostnader för vatten, ved, lyse, materiell och lokaler för övningsskolan ävensom för dessa lokalers uppvärmning, belysning och renhållning m. m.	» 3,450: —
» elevstipendier	» 2,500: —
Summa kronor	23,795: —

För *parallellavdelningarna* hava följande kostnader beräknats: [158.]

Seminariet i Linköping.

*Parallell-
avdelningar.
Linköping.*

Sedan 1922 års riksdag beträffande ifrågavarande seminarium beviljat medel för ändamålet, föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 15 juni 1922, att parallellavdelningar skulle anordnas vid seminariet under vårterminen 1923 till första, andra, tredje och fjärde klasserna. För läsåret 1923—1924 bör alltså äskas anslag till parallellavdelningar till klasserna I—IV, och kostnaderna härför hava uppskattats till nedannämnda belopp. Det bör erinras, att beräkningen av lärararvodena är gjord under den förutsättningen, att seminariet från och med den 1 juli 1924 erhåller ytterligare en ordinarie lektorsbefattning.

Till lärararvoden	kronor 35,249: —
» lokalhyror	» 7,900: —
» tilläggsarvoden åt läkaren, bibliotekarien och skrivbiträde samt kostnader för uppvärmning, belysning, renhållning, materiell, tryck m. m.	» 8,800: —
» elevstipendier	» 9,600: —
Summa kronor	61,549: —
eller avrundat	» 61,550: —

Folkskoleseminariet i Skara.

Skara.

Genom beslut den 15 juni 1922 föreskrev Kungl. Maj:t, att vid nämnda seminarium parallellavdelningar skulle anordnas under vårterminen 1923 till första, andra och tredje klasserna. För läsåret 1923—1924 böra alltså anslag äskas till upprätthållande av dylika avdelningar vid klasserna I—IV, och kostnaderna härför kunna beräknas på följande sätt.

Till lärararvoden	kronor 44,407: —
» lokalhyror	» 5,600: —
» ändrings- och inredningsarbeten i förhyrda lokaler samt skolmöbler	» 7,200: —
» tilläggsarvoden åt läkaren, bibliotekarien och skrivbiträde samt kostnader för uppvärmning, belysning, renhållning, materiell, tryck m. m.	» 9,600: —
» elevstipendier	» 9,600: —
Summa kronor	76,407: —
eller avrundat	» 76,405: —

Folkskoleseminariet i Landskrona.

Landskrona.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1922 föreskrevs, att parallellavdelningar vid ifrågavarande seminarium skulle anordnas under vårterminen 1923 till första och andra klasserna. För läsåret 1923—1924 bör alltså anslag äskas till upprätthållande av dylika avdelningar vid klasserna I—III. Kostnaderna anges genom följande beräkning. Beträffande hyresbeloppet må erinras, att, för att tillförsäkra

- [158.] seminariet tillgång till ändamålsenliga lokaler i den nuvarande byggnadens närhet, avtal måst träffas om förhyrande av något större lokalutrymme än som under här ifrågavarande läsår strängt taget vore nödvändigt. Möjligen torde dispositionen av en del av detsamma kunna överlätas på stadens folkskolor och kostnaden såmedelst något nedbringas.

Till lärararvoden	kronor 25,029: —
» lokalhyror	» 9,000: —
» ändringsarbeten och inredning i nyförhyrda lokaler samt skolmöbler	» 5,000: —
» tilläggsarvoden åt seminarieläkaren, bibliotekarien och skrivbiträde samt kostnader för uppvärmning, belysning, renhållning, böcker och övrig undervisningsmaterieell, tryck m. m.	» 6,150: —
Till elevstipendier	» 7,200: —
Summa kronor	52,379: —
eller avrundat	» 52,380: —

Folkskoleseminariet i Umeå.

Umeå.

Genom Kungl. Maj:ts meranämnda beslut föreskrevs, att parallellavdelningar vid ifrågavarande seminarium skulle anordnas under vårterminen 1923 till första, andra, tredje och fjärde klasserna, till vilka avdelningar alltså anslag bör utgå även för läsåret 1923—1924. Vid beräkningen av lärararvodena har förutsatts, att, seminariet från och med den 1 juli 1923 erhåller en ny ordinarie lektorstjänst och att 3 ordinarie övningsskolläroretjänster inrättas, ävensom att för teckningsläraren och trädgårdsläraren samma avlöningsförmåner som för motsvarande lärare vid övriga dubbelseminarier upptagas å ordinarie stat.

Kostnaderna härför beräknas på följande sätt.

Till lärararvoden	kronor 24,503: —
» lokalhyror	» 5,400: —
» tilläggsarvoden åt seminarieläkaren, bibliotekarien och skrivbiträde samt kostnader för uppvärmning, belysning, renhållning, materieell, tryck m. m.	» 8,580: —
» elevstipendier	» 9,600: —
Summa kronor	48,083: —
eller avrundat	» 48,085: —

Folkskoleseminarierna i Karlstad och Luleå.

Karlstad och
Luleå.

På enahanda sätt som skett för budgetperioden 1 januari—30 juni 1923, torde jämväl för budgetåret 1923—1924 vissa kostnader för upprätthållande av undervisningen vid folkskoleseminarierna i Karlstad och Luleå böra fortsättningsvis bestridas ur anslaget till studentkurser och parallellavdelningar.

Så är för förra halvåret 1923 beträffande folkskoleseminariet i Karlstad fallet med vissa lärararvoden samt hyres- och flyttningskostnader. För budgetåret

[158.]

1923—1924 torde endast lärararvodena bära ifrågakomma till bestridande ur anslaget i fråga. Under förutsättning att medel av riksdagen anvisas i överensstämmelse med överstyrelsens i det föregående omförmälda förslag i fråga om nya lärartjänster, torde anslagsbehovet för nämnda seminarier kunna inskränkas till arvode för 7 timlärartimmar i gymnastik à 145 kronor, 1,015 kronor.

Vid folkskoleseminariet i Luleå ha för första halvåret 1923 medel till bestridande av vissa lärararvoden inberäknats i här förevarande anslag. Därest ytterligare en lektorstjänst, på sätt överstyrelsen ifrågasatt, upprättas på ordinarie stat, erfordras medel allenast till avlönande av en lärare i musik samt en lärare i gymnastik med lek och idrott med följande belopp:

för 1 extra ordinarie lärare i musik	kronor 2,700: —
» 1 » » i gymnastik med lek och idrott	» 2,600: —
Summa kronor	5,300: —

Den *preparandkurs*, som jämlikt beslut av 1916 års riksdag varit inrättad vid seminariet i Luleå från och med höstterminen 1916, bör givetvis upprätthållas även under läsåret 1923—1924, och torde den kunna fortgå efter samma plan som hittills. Utgifterna för kursens upprätthållande under nämnda läsår skulle bli följande.

Preparandkurs.

Till lärararvoden	kronor 4,109: 64
» ledning av kursen	» 350: —
» läkararvode	» 220: —
Summa kronor	4,679: 64
eller avrundat	» 4,680: —

De kostnader för uppehållande av undervisningen i studentkurser, parallellavdelningar och preparandkurs vid folkskoleseminarierna, till vilkas bestridande anslag å extra stat för budgetåret 1923—1924 erfordras, kunna i överensstämmelse med nu lämnade redogörelse sammanfattas sålunda:

Sammanfattning.

för studentkurs	vid seminariet i Uppsala	kronor 15,775: —
» » »	» Strängnäs	» 19,565: —
» » »	» Växjö	» 16,130: —
» » »	» Lund	» 20,100: —
» » »	» Stockholm	» 19,580: —
» » »	» Kalmar	» 23,795: —
» parallellavdelningar	» Linköping	» 61,550: —
» » »	» Skara	» 76,405: —
» » »	» Landskrona	» 52,380: —
» » »	» Umeå	» 48,085: —
» » »	» Karlstad	» 1,015: —
» » »	» Luleå	» 5,300: —
» preparandkurs	» Luleå	» 4,680: —
		Summa kronor 364,360: —

[158.]
Departementschefen.

På grund av de redogörelser för den sedan många år tillbaka befintliga lärarbristen inom rikets folkskolor och de beräkningar rörande den behövliga lärarproduktionen, som tidigare vid olika tillfällen lämnats av skolöverstyrelsen, kan man med säkerhet antaga, att sagda brist icke kan hava blivit avhjälpt vid början av läsåret 1923—1924, men det förefaller mig dock icke otänkbart, att det under de senare åren betydligt ökade antalet av utexaminerade lärare skulle kunna hava verkat därhän, att åtminstone en av de förut nämnda studentkurserna skulle kunna utan allt för stor olägenhet indragas. Huruvida så verkligen kan ske, ser jag mig emellertid icke nu i stånd att med säkerhet bedöma, men åtgärder hava vidtagits för anställande av en undersökning i sådant avseende. Skulle denna undersökning medföra, att förslag rörande indragning av en dylik kurs kan avlätas till innevarande års riksdag, skall jag framdeles göra anmälan härom. Tills vidare måste jag således räkna med det av skolöverstyrelsen nu föreslagna antalet studentkurser och parallellavdelningar.

De av överstyrelsen gjorda kostnadsberäkningarna för ifrågasvarande kurser och parallellavdelningar synas vara utförda i enlighet med av riksdagen förut godtagna grunder. Mot sagda beräkningar i stort sett har jag därför intet att erinra. Då det emellertid syntes nödvändigt att vid folkskoleseminariet i Landskrona förhyra större utrymme än som för därvarande parallellavdelningar är alldeles oundgängligt, bör det givetvis tillses, att de av seminariet förhyrda lokaler, som icke tagas i bruk för seminariets räkning, om möjligt uthyras och den därav härflytande inkomsten tillgodoföres statsverket.

Såsom i det föregående omförmälts har överstyrelsen gjort sina förberörda kostnadsberäkningar under den förutsättningen, att överstyrelsens under punkten 155 omförmälda förslag angående inrättande av nya ordinarie lärartjänster vid folkskoleseminarierna vunne bifall. Då jag emellertid ansett mig böra avstyrka inrättandet av vissa sådana tjänster, måste givetvis medel till motsvarande extra ordinarie lärarkrafter i stället beräknas under nu förevarande anslag.

Överstyrelsen hade sålunda föreslagit inrättande av dels 6 nya

ordinarie lektorstjänster, nämligen 1 i Luleå, 3 i Karlstad, 1 i Umeå [158.] och 1 i Linköping, dels ock 1 ny ordinarie gymnastiklärartjänst och 1 ny ordinarie lärartjänst i slöjd vid seminariet i Karlstad. Enligt mitt förslag under punkten 155 skulle med inrättandet av samtliga dessa tjänster tills vidare anstå. Vidare hade överstyrelsen hemställt, att trädgårdslärartjänsten vid seminariet i Umeå skulle i avlöningshänseende likställas med motsvarande tjänster vid dubbelseminarier. Härom anförde jag under nyssnämnda punkt, att genomförandet av denna likställighet torde tills vidare kunna uppskjutas. Med anledning av vad jag sålunda föreslagit bör nu enligt min mening, utöver vad överstyrelsen beräknat, här upptagas medel till följande avlöningar under budgetåret 1923—1924 nämligen:

Vid seminariet i Luleå:

för 1 extra ordinarie lektor kronor 3,300: —

Vid seminariet i Karlstad:

för 3 extra ordinarie lektorer kronor 9,900: —
 » 1 » » lärare i gymnastik » 2,700: —
 » 1 » » lärare i manlig slöjd » 2,660: —

Vid seminariet i Umeå:

för 1 extra ordinarie lektor kronor 3,300: —
 » läraren i trädgårdsskötsel » 800: —

Vid seminariet i Linköping:

för 1 extra ordinarie lektor kronor 3,300: —
 Summa kronor 25,960: —

Den av överstyrelsen beräknade kostnaden för parallellavdelningar vid seminariet i

Luleå kronor 5,300: —
 skulle sålunda ökas med » 3,300: —
 till » 8,600: —

[158.]

På motsvarande sätt skulle den beräknade kostnaden vid seminariet i

Karlstad	kronor	1,015: —
ökas med	»	15,260: —
till	»	16,275: —
den beräknade kostnaden vid seminariet i Umeå.	»	48,085: —
ökas med	»	4,100: —
till	»	52,185: —
och den beräknade kostnaden vid seminariet i Linköping	»	61,550: —
ökas med	»	3,300: —
till	»	64,850: —

Efter nu angivna ökning i beloppen för de fyra sistnämnda seminarierna och med bibehållande av skolöverstyrelsens förslag i övrigt skulle kostnaderna för ifrågavarande kurser och avdelningar bli följande:

För studentkurser:

Uppsala	kronor	15,775: —
Strängnäs	»	19,565: —
Växjö	»	16,130: —
Lund	»	20,100: —
Stockholm	»	19,580: —
Kalmar	»	23,795: —

För parallellavdelningar:

Linköping	kronor	64,850: —
Skara	»	76,405: —
Landskrona	»	52,380: —
Umeå	»	52,185: —
Karlstad	»	16,275: —
Luleå	»	8,600: —

För preparandkurs:

Luleå	kronor	4,680: —
Summa kronor		390,320: —

Jag anser mig böra här omförmåla, att skolöverstyrelsen vid upprättande av sitt förslag i förevarande avseende vidtagit erkän-

nansvärda reduceringar å de av seminariernas rektorer begärda beloppen. Under normala förhållanden skulle jag därför icke haft något att erinra mot överstyrelsens förslag. Men under nuvarande brydsamma ekonomiska förhållanden har jag icke ansett mig kunna underlåta att taga under överbäggande, huruvida icke nyssnämnda summa, 390,320 kronor, skulle kunna i någon mån ytterligare nedbringas. Jag har därvid icke ansett mig kunna föreslå någon nedsättning i de begärda beloppen till lärararvoden samt till tilläggsarvoden åt seminarieläkare, bibliotekarier och skrivbiträden; icke heller torde någon sänkning kunna beräknas i de för hyror och elevstipendier avsedda beloppen. Däremot håller jag före, att de ifrågavarande seminarierna skulle under budgetåret 1923—1924 kunna hjälpa sig fram, även om en nedsättning skulle göras av övriga poster — låt vara att det komme att vara förenat med vissa svårigheter och försakelser. Dessa poster äro värme, lyse, renhållning, vatten, undervisningsmateriell, materialier för kemikalier och för slöjdundervisningen, tryck, expeditionskostnader m. m. De för sagda poster beräknade beloppen utgöra tillsammans något över 33,000 kronor. Med hänsyn till vad jag nyss anförde samt till prismarknadens läge föreställer jag mig, att sistnämnda summa skulle kunna minskas med inemot tredjedelen eller med något mer än 10,000 kronor, och att det för budgetåret 1923—1924 erforderliga reservationsanslaget för nu förevarande ändamål sålunda skulle kunna stanna vid ett avrundat belopp av 380,000 kronor.

Givetvis måste den största omtanke och sparsamhet iakttagas vid handhavande av de medel, som stå till seminarierektorernas förfogande, så att endast sådana utgifter göras, som äro oundgängligen nödvändiga för uppehållande av seminariernas verksamhet. Jag förutsätter, att såväl seminarierektorerna som skolöverstyrelsen noga vinnlägga sig om ett dylikt återhållsamt handhavande av de medel, som må av riksdagen beviljas för ändamålet.

Såsom skett beträffande anslag för ifrågavarande ändamål från och med år 1915, torde även nu beräknade anslag böra beviljas i en summa utan specificering i särskilda poster och fördelningen av de beviljade beloppen seminarierna emellan ske sedermera efter inhämtande av förnyade upplysningar rörande anslagsbehoven och de för kursernas och avdelningarnas uppehållande lämpligaste anordningarna.

På grund av vad nu anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till anordnande av studentkurser vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Strängnäs, Växjö, Lund, Stockholm och Kalmar, av parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Landskrona, Umeå, Karlstad och Luleå samt av preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 380,000 kronor.

[159.]

Hyresersättning till rektorerna vid vissa folkskoleseminarier.

5. Hyresersättning till rektorerna vid vissa folkskoleseminarier. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har 1922 års riksdag till bestridande av hyresersättning till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Lund, Karlstad och Umeå, utan rätt för sagda rektorer att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg, anvisat på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 5,700 kronor. 1922 års anslag för motsvarande ändamål utgjorde 11,400 kronor.

De belopp, som Kungl. Maj:t för ovanberörda hyresersättning ställt till förfogande av vederbörande länsstyrelser för att kvartalsvis tillhandahållas vederbörande rektorer, utgöra för tiden 1 januari—30 juni 1923 räknat:

åt rektor vid folkskoleseminariet i Linköping	600 kronor
» » » » » Skara	900 »
» » » » » Kalmar	600 »
» » » » » Lund	1,000 »
» » » » » Karlstad	1,250 »
» » » » » Umeå	1,200 »

eller tillhopa 5,550 kronor.

Skolöverstyrelsen har nu hemställt om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål även för budgetåret 1923—1924 och därvid anfört bland annat:

Beträffande anslaget belopp synes någon förhöjning av hyresersättningen för närvarande ej erforderlig i fråga om seminarierna i Linköping, Skara, Lund, Karlstad och Umeå. Däremot torde ersättningen till rektor vid seminariet i Kalmar böra höjas. Rektor har nämligen anmält, att hyran från och med den 1 april 1923 blivit höjd till 1,600 kronor årligen. I förevarande anslagsäskande torde alltså till hyresersättning åt rektor vid folkskoleseminariet i Kalmar böra beräknas sagda belopp, 1,600 kronor. Det erforderliga beloppet skulle sålunda utgöra sammanlagt 11,500 kronor. Vidare torde, i likhet med vad beträffande

ifrågavarande anslag hittills beslutats, ett särskilt belopp böra upptagas att efter ansökan vid behov enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas till reglering av hyresersättning åt vederbörande rektorer. Detta belopp bör lämpligen för ifrågavarande budgetperiod beräknas till samma summa som för år 1922 eller 2,000 kronor. Anslagets slutsumma skulle härigenom uppgå till 13,500 kronor.

Att medel för ifrågavarande ändamål böra beredas även för budgetåret 1923—1924 synes mig självfallet. Såsom synes av det föregående stiga de hyror, som ovannämnda rektorer för närvarande få betala för sina bostäder, till sammanlagt 11,500 kronor för år. Utöver detta belopp har skolöverstyrelsen äskat 2,000 kronor till mötande av eventuell hyresförhöjning under budgetåret, men med hänsyn till de förändrade förhållanden, som nu sannolikt kunna förväntas på hyresmarknaden, torde det kunna anses tillräckligt, om ett belopp av 1,000 kronor avses för eventuell hyresreglering.

Departementschefen.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av hyresersättning till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Lund, Karlstad och Umeå, utan rätt för sagda rektorer att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* anslag av 12,500 kronor.

6. Hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg. På grund av Kungl. Maj:ts framställning i ämnet har 1922 års riksdag för beredande av hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg anvisat på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag av 6,000 kronor, utan rätt för vederbörande lärare att å ifrågavarande hyresbidrag åtnjuta dyrtidstillägg. 1922 års anslag för samma ändamål utgör 12,000 kronor.

[160.]

Hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg.

Beloppen av de särskilda hyresbidragen till ifrågavarande lärare hava fastställts genom beslut av 1918 års lagtima riksdag och av 1921 års riksdag.

Nu har skolöverstyrelsen hemställt om anslag för samma ändamål för budgetåret 1923—1924 och därvid anmält, att, enligt vad överstyrelsen inhämtat, någon förändring med avseende å nu utgå-

ende kommunala hyresbidrag till lärare vid de allmänna läroverken i Stockholm och Göteborg icke vidtagits.

Departement-
schefen.

Samma skäl, som hittills föranlett beviljande av de här avhandlade hyresbidragen, föreligga alltså, vadan anslag för ändamålet torde böra utgå jämväl under budgetåret 1923—1924. Någon förändring av de fastställda beloppen synes icke erforderlig.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för beredande av hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* förslagsanslag av 12,000 kronor, utan rätt för vederbörande lärare att å ifrågavarande hyresbidrag åtnjuta dyrtidstillägg.

[161.]

Förhyrande
av vissa loka-
ler för folk-
skolesemina-
riet i Göte-
borg m. m.

7. Förhyrande av vissa lokaler för folkskoleseminariet i Göteborg m. m. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen till förhyrande av vissa lokaler för folkskoleseminariet i Göteborg samt till dessa lokalers uppvärmning, belysning och städning m. m. anvisat på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 1,140 kronor. 1922 års anslag för ifrågavarande ändamål utgör 2,275 kronor.

I skrivelse till skolöverstyrelsen har t. f. rektorn vid seminariet hemställt, att berörda anslag måtte för budgetåret 1923—1924 höjas till 2,950 kronor.

Till stöd härför har rektor anført, dels att hyresvärden för den tid, som sagda budgetår omfattade, begärde en hyra av 2,400 kronor, dels att kostnaderna för lokalernas uppvärmning m. m. ansåges böra, liksom för år 1922 ägt rum, upptagas till 850 kronor. Sammanlagda kostnaden för lokalerna skulle härigenom uppgå till 3,250 kronor. Efter avdrag av viss hyresinkomst uppginge anslagsbehovet till nämnda belopp, 2,950 kronor.

Skolöverstyrelsen har anført följande:

Överstyrelsen, som finner behov av lokalerna i fråga alltså föreligga, anser en höjning av anslaget ofrånkomlig. Det av rektor beräknade beloppet för uppvärmning m. m. synes likväl med hänsyn till nu gällande bränslepriser kunna så begränsas, att anslaget ej behöver höjas med större belopp än vad som motsvarar höjningen av årshyran eller 400 kronor.

Departement-
schefen.

Med instämmande i vad skolöverstyrelsen sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förhyrande av vissa lokaler för folkskoleseminariet i Göteborg samt till dessa lokalers uppvärmning, belysning och städning m. m. anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* reservationsanslag av 2,675 kronor.

8. **Nya byggnader för dubbelseminariet i Umeå.** I anledning av en inom riksdagen väckt motion beviljade 1920 års riksdag till uppförande av byggnader för dubbelseminarium i Umeå i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Gustaf Holmdahl upprättade ritningar ett belopp av 2,384,000 kronor och anvisade därav på extra stat för år 1921 såsom reservationsanslag 384,000 kronor. [162.]

Nya byggnader för dubbelseminariet i Umeå.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet anvisade 1921 års riksdag av det beviljade anslaget på extra stat för år 1922 såsom reservationsanslag 1,000,000 kronor.

Den 21 oktober 1921 antog Kungl. Maj:t av Umeå stad gjort erbjudande angående dränering av ifrågavarande seminarietomt samt ställde för ändamålet till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av 17,800 kronor att utgå av omförmälda av 1920 års riksdag anvisade anslag å 384,000 kronor.

Sedan byggnadsstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat infortrat, av arkitekten Holmdahl omarbetat förslag till uppförande av byggnaderna i fråga, har Kungl. Maj:t genom beslut den 3 mars 1922 fastställt de till förslaget hörande ritningarna med vissa ändringar, varjämte Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att omedelbart gå i författning om utförande av byggnadsarbetet ävensom för ändamålet ställt till styrelsens förfogande dels återstoden av ovannämnda, av riksdagen för år 1921 anvisade belopp å 384,000 kronor, dels ock omförmälda av 1921 års riksdag anvisade belopp å 1,000,000 kronor.

Nu hava skolöverstyrelsen och byggnadsstyrelsen gjort framställningar om anvisande av ytterligare medel för ifrågavarande byggnadsarbete. Byggnadsstyrelsen har därvid anfört bland annat:

I skrivelse den 16 februari 1922 har byggnadsstyrelsen angivit den beräknade kostnaden till 2,258,700 kronor. Därvid påpekade styrelsen emellertid, att den av arkitekten Holmdahl tidigare angivna kostnadssumman befunnits för sin tid synnerligen lågt beräknad. Av detta skäl har styrelsen vid numera skedd förnyad undersökning icke funnit sig kunna vidtaga någon ytterligare minskning i det

tidigare beräknade, redan angivna kostnadsbeloppet, 2,258,700 kronor. Utöver det beviljade beloppet, 1,384,000 kronor, erfordras alltså ytterligare 874,700 kronor. För budgetåret 1923—1924 torde erfordras 700,000 kronor och återstoden först därefter följande år.

Departementschefen.

Med hänvisning till den av byggnadsstyrelsen nu gjorda beräkningen av kostnaderna för ovanberörda byggnader hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att av det för uppförande av byggnader för dubbelseminarium i Umeå beviljade beloppet å 2,384,000 kronor anvisa för budgetåret 1923—1924 såsom *extra* reservationsanslag ett belopp av 700,000 kronor.

[163.]

Inredning
och möble-
ring av ny-
byggnaden
för folkskole-
seminariet i
Umeå.

9. Inredning och möblering av nybyggnaden för folkskoleseminariet i Umeå. Med skrivelse den 3 november 1922 har skolöverstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat dels en av rektorn vid folkskoleseminariet i Umeå N. H. Nyman gjord framställning angående anslag för inredning och möblering av seminariets nya byggnad samt för trädgårdsanläggning vid seminariet, dels ock ett av Nyman upprättat detaljerat kostnadsförslag rörande nämnda inredning och möblering m. m.

Berörda kostnadsförslag är uppdelat på tre huvudavdelningar, avseende fast inredning, övrig inredning och möblering samt inhägnad och anläggande av seminarieträdgård och idrottsplan. Däremot har närmare utredning angående nyanskaffning av egentlig undervisningsmateriell icke nu lämnats, enär medel för detta ändamål icke ansetts erforderliga förrän under senare hälften av år 1924. För den fasta inredningen skulle enligt rektors förslag erfordras ett belopp av 70,900 kronor, vari dock inbegripits vissa kostnader tillhörande byggnadskontot, och för den lösa inredningen 133,800 kronor. Till inhägnad av tomtområdet och anläggande av seminarie-trädgård och idrottsplan beräknar rektor dels ett belopp av 1,776 kronor 50 öre för bekostande av berörda inhägnad, dels ett belopp av 20,790 kronor 75 öre till anläggande av trädgård och idrottsplan. Hela förstnämnda belopp jämte 4,000 kronor av det sistnämnda böra enligt rektors mening stå till förfogande under budgetåret 1923—1924.

Beträffande den fasta inredningen har rektor meddelat, att han icke kunnat från vederbörande erhålla uppgift å sådana poster, som

inräknats i byggnadsanslaget, och att han därför i sitt förslag upptagit även dessa. [163.]

I fråga om den övriga inredningen och möbleringen har rektor anfört bland annat:

Till ledning vid uppgörandet av förslaget till övrig inredning har jag haft rektor Olssons motsvarande förslag beträffande seminariet i Karlstad. I samråd med lärarna och andra har jag uppgjort förslaget till de nya lokalernas utrustning med möbler och övriga inventarier, varvid medtagits samtliga nuvarande sådana, jämväl de, som varit i bruk ända från seminariets första år och som i många fall på grund av ålder, skröplighet eller mindre lämplig beskaffenhet borde utrangeras.

Angående staket och trädgårdsanläggning m. m. meddelar rektor:

Kostnadsberäkningen för staket kring seminarietomten enligt av arkitekt Holmdahl utarbetad ritning är uppgjord av byggmästaren C. Dahlgren, Umeå. För anläggning av seminarieträdgård och idrottsplan har seminariets trädgårdslärare stadsträdgårdsmästaren J. A. Strand uppgjort ritning med ledning av den skiss, Holmdahl utarbetat, samt kostnadsberäkning och arbetsbeskrivning.

Skolöverstyrelsen uttalar såsom sin mening, att det av rektor ingivna kostnadsförslaget i sin helhet utarbetats med stor omsorg. Beträffande den fasta inredningen yttrar överstyrelsen bland annat:

I sakligt avseende synes det uppgjorda förslaget beträffande den fasta inredningen i det hela präglas av den sparsamhet och förtänksamhet, som i nuvarande depressionsperiod mer än eljest är av nöden. Till ytterligare främjande av samma syfte anser sig överstyrelsen böra ifrågasätta vissa förenklingar. Sålunda synes inredningen av den mindre gymnastiksalen (rum 9) utan större olägenhet kunna väsentligen inskränkas och därigenom en besparing av ett eller annat tusental kronor uppnås. Vidare torde icke vara erforderligt, att mera än ett mörkrum (nr 133 eller 138) nu inredes. Önskvärt vore ock, om kostnaderna för tornuret läte sig nedbringas.

Vidkommande därefter förslaget angående övrig inredning och möblering anför överstyrelsen bland annat:

Överstyrelsen vill till en början betona, att de framställda kraven i allmänhet synas rimliga och att förslaget uppgjorts med bestämt beaktande av nödvändigheten att i all möjlig utsträckning taga i anspråk redan förefintlig materiell, även om det i och för sig kunde synas önskvärt att få densamma ersatt med ny sådan. Då överstyrelsen, trots denna sin allmänna syn på det föreliggande förslaget, funnit sig böra ifrågasätta vissa förenklingar och inskränkningar, har detta skett med hänsyn till den stränga återhållsamhet i fråga om anslagskrav, som av Kungl. Maj:t anbefallts och som givetvis är en ofrånkomlig nödvändighet i nuvarande statsfinansiella läge.